

V. P. Borovička:

Watergate

vydalo nakladatelství Orbis Praha 1976

© V. P. Borovička 1976

Základní údaje o událostech, osobách, jejich charakteristice a jednání jsou přísně autentické, prověřeny ve většině případů ze základní dokumentace: původních protokolů vyšetřovacích komisí Senátu Spojených států amerických (The Senate Watergate Report. The Final Report of the Senate Select Committee on Presidential Campaign Activities – the Ervin Committee) a přepisů nekrácených textů rozhovorů prezidenta Richarda Nixona, nahrávaných v Bílém domě na magnetofonové pásky (The White House Transcripts. The Full Text of the Submission of Recorded Presidential Conversations to the Committee on the Judiciary of the House of Representatives by President Richard Nixon). V závěrečné části protokoly Rodinovy vyšetřovací komise (The Impeachment Report. A Guide to Congressional Proceedings in the Case of Richard M. Nixon, President of the United States).

V.P.B.

Jednoho člověka lze klamat dlouho, jistý čas lze klamat celý národ, ale nelze klamat celý národ stále.

Abraham Lincoln

OSOBY

RICHARD M. NIXON SPIRO T. AGNEW ALFRED C. BALDWIN III.

BERNARD L. BARKER PATRICK J. BUCHANAN ALEXANDER P. BUTTERFIELD

FRED J. BUZHARDT ML. W. MATTHEW BYRNE ML.

JOHN. J. CAULFIELD

KENNETH W. CLAWSON

CHARLES W. COLSON ARCHIBALD COX KENNETH H. DAHLBERG JOHN W. DEAN III. JOHN. D.

EHRlichman

DR. DANIEL ELLSBERG

SAM J. ERVIN ML.

FRED F. FIELDING DR. LEWIS FIELDING GERALD R. FORD

VIRGILIO R. GONZALEZ PATRICK L. GRAY III. H. R. „BOB“ HALDEMAN SALLY H.

HARMONIOVÁ RICHARD M. HELMS

prezident Spojených států

viceprezident Spojených států

bývalý agent FBI pověřený

vedením bezpečnostního oddělení

výboru pro znovuzvolení

prezidenta (CREEP)

jeden z „instalatérů“

prezidentův zvláštní poradce

zastupující asistent prezidenta,

spolupracovník H. R. Haldemana

prezidentův právní poradce

předseda soudu v procesu

Ellsberg-Russo

prezidentův poradce, zaměstnanec

CREEP

zástupce ředitele štábu

Bílého domu

prezidentův zvláštní poradce

zvláštní žalobce

finanční tajemník CREEP

prezidentův právní poradce

prezidentův poradce pro vnitřní

věci

obžalovaný v procesu „tajných

dokumentů Pentagonu“

senátor, předseda vyšetřovacího

výboru

asistent Johna W. Deana

psychiatr Daniela Ellsberga

viceprezident, později prezident

Spojených států

jeden z „instalatérů“

úřadující ředitel FBI

Borovicka - Watergate

šéf prezidenta štábu
sekretářka Gordona Liddyho
ředitel CIA

9

E. HOWARD HUNT ML.
DOROTHY HUNTOVÁ TOM CHARLES HUSTON DWIGHT L. CHAPIN KATHLEEN CHENOWOVA MURRAY
CHOTINER LEON JAWORSKI
HERBERT W. KALMBACH
EDWARD M. KENNEDY HENRY A. KISSINGER
RICHARD G. KLEINDIENST EGIL KROGH ML.
FREDERICK C. LARUE
G. GORDON LIDDY
JEB STUART MAGRUDER ROBERT C. MARDIAN
JAMES W. MCCORD ML. EUGENIO R. MARTINEZ JOHN N. MITCHELL
MARTHA MITCHELLOVÁ DONALD NIXON DONALD F. NIXON EDWARD C. NIXON LAWRENCE F.
OBRIEN
ROBERT C. ODLE ML.
MANUEL OGARRIO HENRY E. PETERSEN HERBERT L. PORTER
ELLIOT L. RICHARDSON 10
poradce Bílého domu, bývalý
tajný agent, zaměstnanec CIA
jeho žena
pomocný úředník Bílého domu
zástupce prezidenta tajemníka
sekretářka
prezidentův poradce
zvláštní žalobce pověřený
vyšetřením případu Watergate
právní zástupce prezidenta
Nixona
senátor
prezidentův poradce v oblasti
národní bezpečnosti, později
ministr zahraničních věcí
ministr spravedlnosti
zástupce prezidenta asistenta
pro vnitřní věci, Ehrlichmanův
spolupracovník
zástupce ředitele CREEP,
spolupracovník Johna Mitchella
finanční poradce CREEP, někdejší
člen štábu Ehrlichmana
zástupce ředitele CREEP
náměstek ministra spravedlnosti,
politický koordinátor CREEP
jeden z „instalatérů“
jeden z „instalatérů“
ministr spravedlnosti,
později ředitel výboru pro
znovuzvolení prezidenta (CREEP)
jeho žena
prezidentův synovec
prezidentův bratr
prezidentův bratr
předseda Demokratické strany
v době vloupání do budovy
Watergate
administrativní ředitel CREEP,
dříve pracoval v Bílém domě
mexický advokát
náměstek ministra spravedlnosti
někdejší spolupracovník
Haldemanův, později v CREEP
ministr spravedlnosti
ANTHONY J. RUSSO ML.
DONALD H. SEGRETTE
EARL J. SILBERT JOHN J. SIRICA HUGH W. SLOAN ML.
MAURICE H. STANS

Borovicka - Watergate

GORDON C. STRACHAN FRANK A. STURGIS ANTHONY T. ULASEWICZ
ROBERT L. VESCO GEORGE C. WALLACE GERALD C. WARREN FRANK WILLS
ROSE MARY WOODSOVÁ
DAVID R. YOUNG ML.
RONALD L. ZIEGLER
obžalovaný v procesu „tajné
dokumenty Pentagonu“
advokát, šéf špionážních
a sabotážních akcí
státní žalobce
soudce federálního soudu
někdejší spolupracovník
Haldemanův, pokladník CREEP
finanční tajemník CREEP,
dřívější ministr obchodu
Haldemanův štábní asistent
jeden z „instalatérů“
bývalý detektiv, pomocník Johna
J. Caulfielda
finančník
guvernér státu Alabama
tiskový tajemník Bílého domu
noční hlídač, který odhalil
vloupání
osobní sekretářka prezidenta
Nixona
štábní asistent v Radě národní
bezpečnosti, spolupracovník
Henryho Kissingera a Johna
Ehrlichmana
tiskový mluvčí Bílého domu
11

1 OPERACE GEMSTONE

Na pohled klidné město. Zvedá se od břehů Potomaku do strání, rozděleno ulicemi do pravidelných obdélníků. Jen několik hlavních tříd se rozbíhá paprskovitě od Bílého domu. Městská rada kdysi prozíravě rozhodla, že žádná z budov nesmí být vyšší než kopule Kapitolu. Proto je Washington městem bez věžových domů.

Watergate, to jsou čtyři hektary komfortu. Soběstačný svět na Virginia Avenue. Tři rozsáhlé obytné bloky, kde se apartmá s dvěma ložnicemi kupuje za rovných sto tisíc dolarů, hotel mezinárodní úrovně a dvakrát šest pater kancelářských místností. Restaurace, terasy, bazén pro stálé obyvatele a v podzemí jiný pro hotelové hosty, obchody s pařížskými modely, haly a denní bary, klubovní místnosti a prebytek služebníků. Bílí, černí, žlutí. Ale vždy oblečení do uniformy v barvě příslušného patra.

Obytný komplex nemá leccjaké obyvatele. Žijí zde diplomaté, obchodní reprezentanti, zbohatlíci, ale také ministr spravedlnosti John N. Mitchell a ministr obchodu Maurice H. Stans, senátor z Jižní Dakoty George McGovern a vysocí vládní úředníci.

V šestém patře sídlí ústředí Demokratické strany. Sedmadvacet klimatizovaných kanceláří tvoří hlavní stan jedné ze dvou vedoucích amerických politických stran.

Na protější straně ulice postavili Howard Johnsons Motor Lodge. Není to tak okázalá budova jako Watergate, zato má levnější hotelové pokoje a v přízemí expresní bar, kde lze sníst sendvič a vypít kávu téměř v chůzi.

Washington je od jisté doby nepokojné město. Hoteloví vrátní upozorňují hosty, aby nevycházeli po setmění do ulic. Rozumní jezdí taxíky, pěšky chodí v noci jen hazardéři. Ob-

13

chodní domy, soukromé obchody, obytné areály mají své ozbrojené strážce. Frank Wills je mladý, černý, štíhlý, nosí svěťácky přistřižený knírek. Je spokojený, že dostal místo nočního hlídače v kancelářském bloku Watergate.

Červnové noci jsou ve Washingtonu teplé. Proto si Frank Wills pověsil oprýmkovanou kazajku na věšák a obchází jen v pruhovaném tričku.

Je půlnoc z šestnáctého na sedmáctý červen 1972. Hlídač prošel rajón a zjistil, že dveře vjezdu do garáží nejsou zamčené. Tak je chce zaklapnout. Jednou, podruhé, potřetí. Prohlíží zámek. Západka je přelepena páskou. Zámek nemůže zaskočit.

Frank Wills strhl lepicí pásku, zacvakl dveře a vyšel ven. Přeběhl dvouproutovou

Borovicka - Watergate

vozovku a posadil se v protějším baru Howard Johnson na vysokou židličku.

„Kávu, Frankie?“ zeptal se barman.

„Jo. A sendvič se salátem.“

Asi pětáctyřicet minut po půlnoci se vrátil noční hlídač do budovy Watergate a vydal se na předepsanou obchůzku. Prošel kancelářským blokem, vyjel až na terasu, pak skončil v přízemí u garáží. A dveře, které předtím zaklapl, byly opět otevřené. Západka zámku byla znovu přelepena páskou.

V jednu hodinu padesát minut vytočil Frank Wills číslo washingtonské policejní centrály. V jednu hodinu dvaapadesát minut zachytil hlídkující vůz městské policie Metropolitan Police číslo 727 hlášení ústředny.

„Kolik jich je?“ zeptal se seržant Paul Leeper.

„Nevíme. Nezajíždějte před Watergate. Zaparkujte za rohem. Ten hlídač na vás čeká u vchodu pro zaměstnance.“

Detektivové John Barrett, Carl Schoffer a seržant Paul Leeper tvořili posádku vozu oddílu, kterým se v policejní hantýrce říká „bum squad“. Zajišťují noční klid. Proto vypadají jako soukromé. Bez majáčku, bez sirén, bez pruhů, bez policejního emblému na dveřích. Proto jsou členové hlídky v civilu. Za volantem sedí seržant Leeper. Má lehký sportovní klobouk, rozhalenku, světle modré džínsy a bundu s nápisem George Washington University.

Frank Wills čekal na chodníku, policisté s ním prohodili pár

14

slov, pak všichni vešli do budovy. Začali prohledávat jedno patro po druhém. Nikde nikdo.

Pět neznámých mužů se zatím blížilo chodbou šestého patra ke kancelářím ústředí Demokratické strany. Šestý, Alfred C. Baldwin, stál na balkóně protějščího motelu Howard Johnson, pozoroval ulici a průčelí budovy Watergate a dělal svým společníkům zeď. Když spatřil tři civilisty, jak zmizeli s černým hlídačem ve vchodu pro zaměstnance, vytáhl vysílačku a hlásil:

„Stanoviště jedna volá základnu jedna. Volám základnu jedna. Naproti se něco děje. Přepínám.“

„Co se děje?“

„Přesně nevím. Dvnitř šli nějakí chlapi. Jo, a dole někdo na chvíli rozsvítil.“

„Noční hlídač. Jsou dvě. Dělá svou rundu. Kdyby se objevilo světlo někde jinde, tak to hlas.“

V šestém patře se poté rozsvítilo hned několik oken najednou. Tři policisté prohledávali budovu. Když se dostali do šestého patra, objevil John Barrett další přelepený zámek. Byli na stopě. Vytáhli pistole. Frank Wills šel za nimi. Baldwin z protějščího balkónu hlásil:

„Stanoviště jedna jednotce jedna, opakuji stanoviště jedna volá jednotku jedna. Přepínám.“

Jednotka jedna, s kterou se Baldwin spojil, byl nervózní prošedivědý muž se zajímavým obličejem. Přecházel sem tam v pokoji číslo 214 hotelu Watergate. Jmenoval se Everett Howard Hunt, byl autorem víc než čtyřiceti úspěšných detektivních a špionážních románů, kdysi býval vysokým úředníkem americké tajné služby Central Intelligence Agency, dokonce šéfem oddělení pro západní polokouli. Do konce března 1972 pracoval jako poradce Charlese W. Colsona, tajemníka prezidenta Nixona. Teď tiskl na ucho vysílačku a poslouchal Baldwinův vzrušený hlas.

„Šéfe, mají naši lidé obleky?“

„Jak tomu mám rozumět?“

„No, jestli mají na sobě kompletní šaty? Nebo jsou jen tak v košilích?“

„Mají obleky.“

15

„Pak v tom lítáme, šéfe. Naproti je pár cizích chlapů, slídí po místnostech, byli taky na balkóně a mají v ruce kanóny.“

„Setkali se s našimi?“

„Ne, šéfe. To ne! Proboha to ne!“

Nervózní Hunt znervózněl ještě víc. Nejdřív se snažil spojit vysílačkou s oněmi pěti muži. Ale ti už své přístroje vypnuli. Měli jiné starosti. Do místnosti vpadli policisté s odjištěnými pistolemi.

„Vzdejte se! Ruce vzhůru!“ zvolal John Barrett na neznámého muže, skloněného nad telefonním přístrojem.

Muž se otočil. Byl vysoký, asi padesátiletý, neměl mnoho vlasů. Seržant Leeper rozsvítil stropní osvětlení. V místnosti byli ještě čtyři další vetřelci. Zvedli ruce nad hlavu.

„Městská policie?“ zeptal se ten u telefonního aparátu.

Carl Schoffer mu ukázal odznak.

„Nedělejte potíže. Nemá to smysl. Budova je obklíčena,“ řekl John Barrett.

Borovicka - Watergate

Budova Watergate ještě obklíčena nebyla, ale sjížděly se k ní hlídkové vozy z širokého okolí. Howard Hunt se z pokoje hotelu Watergate ještě narychlo spojil s Baldwinem, který stál na balkóně a pozoroval, jak se v ulici objevují další a další policisté.

„Stanoviště jedna, stanoviště jedna . . . Hlídej na balkóně. Hned jsem tam," oznamoval Hunt.

„Oukej, šéfe, ale zaparkujte radši za rohem. Ulice je plná fízlů."

Pět mužů přistižených v kancelářích ústředí Demokratické strany dostalo želízka. Chovali se klidně, nevypadali ani ustrašeně ani překvapeně, nedalo se říci, že by je zatčení nějak příliš vzrušilo.

Howard Hunt však byl rozčilený, když se v doprovodu muže s výrazným tmavým knírem, Gordona Liddyho, objevil na balkóně hotelu.

Nahlédl dolů do ulice.

„Tak, to je průšvih!"

Šel k telefonu, chtěl volat advokátovi, ale uvědomil si, že by aparát mohli odposlouchávat, rozhlédl se po pokoji, kde

16

se povalovaly součástky elektronického zařízení, vykročil ke dveřím a na odchodu ještě nařizoval:

„Všechno uklidit! Ať tady nezůstane ani drátek. A ty se koukej vypařit."

Howard Hunt nasedl do vozu ve chvíli, kdy limuzíny s blikajícími majáčky odvažely zatčené na policejní ředitelství.

V místnosti Demokratické strany, kde byli lupiči přistiženi, už pracovala četa kriminalistických techniků. Experti našli součástky elektronického

odposlouchávacího zařízení, miniaturní vysílačky, nahrávací přístroje,

knoflíkové mikrofony, prostě všechno to, čemu agenti americké FBI říkají

„štěnice". Od této chvíle bylo jasné, že lupiči nepřišli krást, vloupali se do kanceláří Demokratické strany, aby zde namontovali odposlouchávací zařízení.

Technici poznali na první pohled, že jde o poslední modely špionážní techniky.

Některé podhledy, stropní panely z umělé hmoty, byly odmontovány, pod nimi byly ukryty odposlouchávací přístroje, jiné už byly zapojeny v telefonních aparátech.

Úředníci policejního obvodu washingtonského druhého okrsku zatím sepisovali se zatčenými nacionále.

„Jmenuji se Ed Martin," řekl muž přistižený u rozmontovaného telefonního aparátu.

Silnější, tmavovlasý prohlásil, že se jmenuje Joseph Dalberto, muž s knírem tvrdil, že je Raul Goday, prošedivělý s výraznými rty udal jméno Jene Valdes a konečně poslední, s vysokým čelem a ulízanou patkou se hlásil po vojensku: Frank Carter.

Krátce poté nastoupili zatčení znovu do policejních automobilů a ráno stáli v budově District of Columbia Superior Court před soudcem Belsonem.

Ed Martin, zřejmě šéf zatčeného týmu, brzy hru na schovávanou vzdal. Uvědomil si, že FBI má v kartotéce nejen jeho otisky, ale i všech ostatních. Netrvalo by dlouho a policie by objevila, že udaná jména jsou falešná. Proto se přiznal.

„Jmenuji se James McCord."

„Jaké je vaše povolání?" zeptal se soudce James Belson.

„Bezpečnostní poradce."

17

Kde pracujete?"

„Nedávno jsem vystoupil ze státní služby."

„Kde jste pracoval?"

„Central Intelligence Agency," přiznal McCord šeptem.

Reportér deníku Washington Post Bob Woodward na víc nečekal. V nedělním vydání se pak objevila jeho zpráva:

„Včera ráno ve dvě hodiny třicet bylo zatčeno pět podezřelých mužů, mezi nimi, podle jeho vlastní výpovědi, jeden bývalý spolupracovník CIA. Jak je uvedeno v úřední zprávě, měli v úmyslu namontovat odposlouchávací zařízení v místnostech zdejšího vedení Demokratické strany. Prozatím není jasné, proč oněch pět zatčených chtělo instalovat elektronická zařízení do místností Democratic Party's National Committee, a není také zřejmé, zda jednali z pověření dalších osob nebo organizací."

Novináři se dověděli jména zatčených a okamžitě se pustili do pátrání na vlastní pěst. Od první chvíle nebyla nouze o překvapení. Údajný Joseph Dalberto se ve skutečnosti jmenoval Frank Sturgis a jediný ze všech zatčených neměl na první pohled nic společného s proticastrovskými organizacemi kubánských emigrantů. I když se později ukázalo, že se tento někdejší příslušník americké námořní pěchoty vyskytoval za nevyjasněných okolností v době vítězství revoluce na Kubě a působil jako tajný agent CIA při vylodění žoldnéřů na Playa Girón.

Borovicka - Watergate

Jene Valdes byl kubánský emigrant, jmenoval se Eugenio Martinez a pracoval údajně jako kancelářská síla u dalšího zatčeného, Bernarda L. Barkera, který se původně představil policii jako Frank Carter. Barker se narodil v Havaně, byl majitelem realit v Miami (Florida), pracoval pro CIA a podílel se na přípravách vylodění žoldnéřů na Playa Girón v roce 1961. Raul Goday byl rovněž kubánský emigrant a jmenoval se Virgilio R. Gonzalez.

Když policisté druhého okrsku prohledali zatčené, našli u nich nejen fotografickou výzbroj a součástky miniaturních elektronických odposlouchávacích zařízení, ale také dohromady tisíc tři sta dolarů ve stodolarových bankovkách s po sobě jdoucími čísly. Barker měl v kapse dva listy žlutého lin-

18

kovaného papíru. Na obou byl začátek dopisu. Na prvním: Milý příteli Howarde . . . na druhém: Milý pane H. Pak měl ještě obálku a v ní účet z Lakewood County Clubu v Rockville na částku 6,36 dolaru a šek na stejný obnos, podepsaný Ho-wardem Hunttem.

Policejní úředníci, kteří prohlíželi knihu hostů v hotelu Wa-tergate, zjistili, že čtyři ze" zatčených bydleli v pokojích číslo 214 a 314. Prohledali je a našli dalších 3200 dolarů v nových stodolarových bankovkách stejné série a také s čísly na sebe navazujícími. To byla podezřelá okolnost. Pozoruhodnější byl však nález malého telefonního seznamu, v němž byly pod písmenem H" zkratky H. H., které policisté v té chvíli nedovedli rozšifrovat, a pod písmenem W" heslo W. House, což si vysvětlovali jako white House – Bílý dům, zvláště když číslo 456-1414 souhlasilo s telefonním číslem sídla prezidenta Spojených států amerických.

Američtí novináři se v honbě za senzací často pletou policistům do řemesla, ale v mnohých případech s politickým pozadím jsou iniciátory úspěšných akcí. Při odhalení souvislostí a příčin aféry watergate se doslova proslavili, ale především zasloužili o odhalení pravdy dva mladí reportéři deníku Washington Post Carl Bernstein a Bob Woodward.

Woodward se dostal na zajímavou stopu hned druhý den. Zavolał totiž centrálu Bílého domu a rovnou řekl, že by chtěl mluvit s panem Howardem Hunttem. Byla to akce vabank, rána bez míření, ale reportér Woodward trefil do černého. „Moment, spojím," řekla telefonistka. Pak bylo slyšet ve sluchátku vyzváněcí tón. „Pan Hunt není přítomen," řekla. „Nevíte, prosím, kde bych ho našel?" „Zkuste zavolat kancelář pana Colsona." Pan Hunt však nebyl ani v Colsonově kanceláři, ani na telefonním čísle reklamní agentury Robert Mullen and Co., kde měl pracovat jako textař. Tak se novináři dali po jiné stopě. Došli k překvapujícímu zjištění. Howard Hunt měl něco společného s muži, kteří se vloupali do sídla vedení Demokratické strany, ale také s Charlesem W. Colsonem, zvláštním poradcem prezidenta Spojených států.

19

Colson byl specialistou. Americký slovník v oblasti public elations užívá pro označení takového špičkového odborníka výraz „hatchetman", což lze volně přeložit jako sekyrník, jiráglavač, ale ve skutečnosti je to profesionální pomlouvač. Expert jako Colson má za úkol spisovat, případně publikovat pomlouvačné zprávy o nepohodlných osobách, politických konkurentech svého pána, aniž respektuje pravidla etiky či morálky. Howard Hunt byl odborným poradcem odborného pomlouvače Colsona.

Policie zatím postupovala ve vyšetřování tak jako kdekoli jinde na světě. Snažila se sestavit z jednotlivých kamínků mozaiky souvislý obraz. Co dělali zatčení před vloupáním, jak se na zločin připravovali, kdo stál v pozadí akce? Ve Spojených státech existuje množství klubů a spolků, sdružujících kdekoho. Society of Former Special Agents of the FBI - společnost bývalých zvláštních agentů FBI, není spolkem veteránů. Mnozí členové si čas od času přivydělávají prací pro soukromé detektivní kanceláře, vypomáhají šerifům při pátrání a za slušný honorář jsou vždy připraveni posloužit svými zkušenostmi.

James W. McCord junior byl podle prvních informací majitelem takové soukromé detektivní kanceláře, uvedené v telefonním seznamu jako bezpečnostní agentura McCord Associates, 414 Hungerford Drive, Rockville, Maryland. Počáteční údaje o majiteli firmy byly neúplné a zkreslující.

McCord byl padesaťník, narodil se v texaském Panhandle, pracoval jako dobrovolník washingtonské baptistické církve, měl dcerku s opožděným vývojem a syna studujícího na vojenské letecké akademii. Byl záložním důstojníkem, někdejší tajným agentem FBI a vedoucím akční skupiny americké tajné služby CIA. Podle informací sousedů: dobrý otec, korektní, spolehlivý, tichý a seriózní. Co dělá? Pracuje pro CREEP.

To bylo další překvapení. CREEP byla totiž zkratka Výboru pro znovuzvolení prezidenta (Committee for the Reelection of the President).

Borovicka - Watergate

Alfred C. Baldwin, muž, který dělal zeď partě lupičů a odposlouchával v pokoji motelu Johnson rozhovory přenášené

20

„štěnicemi“ z protějščího komplexu watergate, bydlel v Ham-denu ve státě Connecticut. Prvního května 1972 zvedl telefon a dověděl se, že ho volá majitel bezpečnostní agentury McCord a nabízí mu práci.

„Jak jste přišel zrovna na mě?“ zeptal se.

„Jste přece v seznamu bývalých agentů.“

„To teda jsem.“

„A jak je to s vaší rodinou?“

„Nemám žádnou.“

„To-znamená, že jste docela sám?“

„Jo. Něco takového, čemu se říká starý mládenec.“

„Dobrá, Baldwine. Jestli máte zájem, tak se seberte a přijďte sem.“

„Oukej. Ale oč vlastně jde?“

„O dobrou práci. A slušně zaplacenou. Ale to vám nebudu

vykládat po telefonu.“

Ještě téhož večera seděl Alfred C. Baldwin v McCordově kanceláři a poslouchal. Byl trochu zklaman. Bylo to sice dobré místo, nešlo však ani o významnou akci, ani o vysoký plat. Dověděl se, že bude osobním strážcem bývalého ministra spravedlnosti Johna Mitchella a jeho manželky Marthy. Někdejší ministr je nyní šéfem Výboru pro znovuzvolení prezidenta Nixona. Dokud byl ministrem, hlídali ho agenti FBI, teď to musí dělat zaměstnanci CREEP. Baldwin bude jedním z nich. Nebyl nadšen, ale vzal to. McCord mu totiž naznačil, že jde o práci pro začátek. Pak bude dělat něco zajímavějšího.

Baldwin dostal civilní uniformu: společenský oblek, bílou košili, černé polobotky, policejní pistoli osmatřicítku Speciál, krátce poté ještě obálku s osmi sty dolary.

„Budete doprovázet paní Marthu Mitchellovou na cestě do Detroitu. Tak, Baldwine, ať mi neuděláte ostudu,“ řekl

McCord.

Baldwin McCordovi ostudu udělal. Jako osobní strážce neuspěl. Náladová Martha Mitchellová, o mnoho mladší než její sedmdesátiletý manžel, se ráda bavila v pánské společnosti a Baldwin pro to neměl patřičné porozumění. Po návratu si stěžovala, že je netaktní, nedovede se chovat, v Detroitu ji zatáhl dokonce mezi demonstranty. Ji, Marthu Mitchellovou!

21

Baldwin čekal vyhazov. Ale McCord mu vůbec nic nevyčetl. Naopak, oznámil mu, že je všechno v nejlepším pořádku, čeká ho důležitější úkol.

Podle výsledku pozdějšího vyšetřování a výpovědí svědků před zvláštním výborem Senátu byl iniciátorem akce Howard Hunt. Ten oznámil Bernardu Barkerovi v Miami při jedné ze svých častých návštěv na Floridě, aby se připravil, brzy ho bude potřebovat. A jeho hochy také.

Howard Hunt se znal s Barkerem už hezkých pár let. Rok předtím spolu naplánovali a také provedli vloupání, o němž bude ještě řeč v souvislosti s tajnými dokumenty Pentagonu. Barker byl sice Američan, ale narodil se v roce 1917 na Kubě. mládí prožil z poloviny v Havaně, z poloviny ve Státech, byl tedy americkým Kubáncem, nebo kubánským Američanem a vůbec prvním, kdo se na Kubě po přepadení Pearl Harboru dobrovolně přihlásil do americké armády. Bojoval na evropské frontě, prožil půl roku v nacistickém zajateckém táboře, pak pracoval na Kubě v Batistově policejním sboru. Po vítězství Fidela Castra a kubánských revolucionářů nastoupil jako agent u CIA. A okamžitě se zapojil do kontrarevolučních příprav proti svobodné Kubě. Když se Howard Hunt pod krycím jménem Eduardo zabýval organizací invaze kubánských žoldnéřů, byl jeho pravou rukou Macho – Bernard Barker. Šlo tedy o sehraný tandem.

„Připrav si lidi,“ řekl Hunt Barkerovi v polovině dubna. A ať jsou v kondici. Budou ji potřebovat.“

Pak dostal Barker výpis z bankovního konta a zjistil, že je bohatší o 114 000 dolarů. Byl překvapen tak vysokou částkou, ale věděl, že nedostal peníze zadarmo.

Později se právě tento obnos stal předmětem pečlivého vyšetřování. V protokolech Watergate se poprvé objevuje při jednání o výši kauce za obžalované. Státní žalobce Earl Silbert se tehdy zmínil o částce 89 000 dolarů a Barkerův advokát mu pohotově vysvětlil, že šeky v této hodnotě skutečně prošly kontem jeho klienta v Miami, šlo však o zcela regulérní obchod. Jak je známo, zabývá se pan Barker koupí a prodejem realit. Zastupoval skupinu chilských investorů při jisté transakci s pozemky.

22

Borovicka - Watergate

„Můžete své klienty jmenovat?“ zeptal se státní žalobce. „Je mi velmi líto. Přivedl bych je do nepříjemné situace. Politické represálie. Znáte situaci v Chile,“ řekl advokát. „Pak je vaše informace bezcenná.“ „Mohu ji poněkud doplnit,“ rozhodl se advokát. „Slo o bytové objekty na Floridě. Jednání však nebylo úspěšné, a tak můj klient odeslal celých 89 000 dolarů zpět.“

Byla to výmluva, a dokonce ne příliš dobře vymyšlená. Brzy se podařilo zjistit, že částka 89 000 dolarů, kterou připsali na konto Bernarda Barkera 20. dubna 1972, došla ve čtyřech šecích, znějících na 15 000, 18 000, 24 000 a 32 000 dolarů. Byly vystaveny na jistého pana Ogarria v Mexiko City, byly jím žirovány a zaslány do banky v Miami. Obnos pak vyzvedl Barker ze svého konta v hotovosti. Když se později novináři zeptali osmadvacetiletého syna a spolumajitele advokátní kanceláře Ogarria, prohlásil, že ani on ani jeho otec tyto čtyři šeky nikdy neviděli, že žádný z podpisů na blanketech Banco Internacional se ani v nejmenším nepodobá jejich vlastním.

Je jasné, že advokát před státním žalobcem Silbertem tak-tizoval. Dokladem je další vývoj událostí. Barker nedostal tak velkou částku pro nic za nic. Dal dohromady ke všemu ochotnou skupinu ostržilých borců. Ti se 22. května sešli v hotelu

Hamilton-Manger.

Barker se zapsal do knihy hostů jako Frank Carter, DeDiego jako José Piedra, Frank Sturgis jako Joseph Dalberto, Mar-tinez jako Jene Valdes, Reinaldo Pico jako Joe Granada a Vir-gilio Gonzalez vystupoval jako Raul Goday. Některé už známe, ale i u ostatních je už podle jmen zřejmé, že jde o kubánské emigranty, dokonce o veterány nepodařené invaze v zátocě Sviní.

Zdá se, že nikdo ze zúčastněných nevěděl přesně, oč jde, až do chvíle, kdy se v hotelu objevil Howard Hunt. Ani on se nepředstavil svým pravým jménem, uvedl se jako Edward Hamilton. Doprovázel ho muž s knírkem, G. Gordon Liddy. Ten si pro tuto zvláštní příležitost vybral pseudonym George Leonard.

23

Plán, s kterým Hunt a Liddy předstoupili před spiklence, byl prostý. Vloupají se pod rouškou noci do budovy water-gate, kde namontují v kancelářích Demokratické strany odposlouchávací zařízení. Totéž provedou ve First Street v kancelářích senátora McGoverna. Proč? Z taktických důvodů je to nutné. Když splní úkol na jedničku, podstatně tím pomohou urychlit akce proti Fidelu Castrovi, Kuba se osvobodí od revolucionářů a oni se budou moci jako vítězové vrátit domů. Proč a jak k tomu dojde, Hunt neřekl. A nikdo se ho na to neptal. Howard Hunt věděl, že nemá před sebou příliš bystré hlavy, a spiklencům stačilo i tak kulhající zdůvodnění.

O čtyři dny později, 26. května 1972, se ctihodní pánové odstěhovali blíž ke hřišti, na němž měli zahrát svou exhibici, do hotelu Watergate. Jediný Baldwin měl objednaný pokoj v protějším motelu Howard Johnson. Tam se pak objevil také McCord s novým modrým kufříkem, v němž byl skryt velmi výkonný přijímač. A tady prý spiklenci absolvovali odborné školení jak zacházet s miniaturními odposlouchávacími přístroji. Štěnice přijme v protějščí budově sebenepatrnější zvuk,“ vykládal McCord. „Tehle citlivý přijímač ho zachytí a Baldwin nahraje každé slovo na magnetofonovou pásku. To je všechno. Je někomu něco nejasné?“

„Mně je to jasné,“ řekl Baldwin.

„Oukej! Všechny vás zvu na malou oslavu.“

„Kdy, šéfe?“

„Dnes večer.“

„Bravo! To si dám líbit,“ řekl Gonzalez. „Kde to bude, šéfe?“

„V jídelně hotelu Watergate.“

„Tak tomu říkám úroveň.“

Byla to předčasná oslava, i když okázalá. Pozdějším šetřením se zjistilo, že účet za jídlo a pití dosáhl 236 dolarů, což je slušná částka. Ale kdo by se ptal, kolik dělá útrata, když účet platil CREEP s miliónovými tajnými fondy. Po dobrém jídle a ještě lepším pití se dali do práce. Spojovací chodbou proběhli rovnou do kancelářského bloku Watergate. Měli však smůlu, Gonzalezovi se nepodařilo odemknout zámek, provoz v jídelně mezitím skončil, číšníci zavřeli lokál

24

a také spojovací chodbu, a tak nešťastný zámečník a jeho šéf Hunt museli do rána přespát na zemi.

Ani druhá parta neměla štěstí. Po vydatné večeři se rovnou vydali na First Street a chystali se ztéci hlavní stan senátora McGoverna, kde měli namontovat do telefonních aparátů „štěnice“. Ke svému zděšení však zjistili, že okolí domu je tak dobře osvětleno, že se nemohou ani jen pokusit otevřít násilím dveře.

Borovicka - Watergate

Liddy, který neudělal krok bez pistole, chtěl rozstřílet výbojky, ale na ulici se objevili noční chodci, a spiklenci akci odtroubili. Profesionálové se nemohou vzdát, přišli by o odměnu. A tak vymysleli důmyslný plán. Realizovali ho hned příští noci. První pokus ztroskotal na neznalosti terénu. Proto si Howard Hunt obstaral stavební plány komplexu Watergate. Jeho kancelářská budova, jako ostatně většina moderních staveb, byla postavena jako ocelová stavebnice. Uprostřed se opírala o mohutné železobetonové jádro, probíhající od suterénu až na terasu. V něm byly výtahy, dvě schodiště, od nichž se hvězdovitě rozbíhaly chodby pater. Až na jediný případ nebyly odděleny od schodiště.

Když si vedení Demokratické strany pronajalo šesté patro, sestávající ze sedmadvaceti kancelářských místností, dal bezpečnostní technik uzavřít přístup z obou schodišť. Na jednom z nich však chránily tvrz demokratů jen skleněné dveře. Pozdě večer 27. května 1972 vyjel Howard Hunt jedním výtahem do šestého patra, druhým sjezdil do suterénu, kde přelepil západku zámku vchodu do garáží páskou. Někdy kolem půlnoci se opačnou cestou, přes ony nezavřené dveře garáží, vydalo čtyřčlenné komando. Muži měli gumové rukavice a tašky s náradím. Na balkóně protějšího motelu hlídal sám McCord. Krátce po druhé hodině ranní se v okně kanceláří objevil světelný signál. Téměř ve stejnou dobu se ozval z ampliónu Huntův hlas:

„Všechno je připraveno. Můžete jít.“

Čtyři muži v gumových rukavicích přichystali, co bylo třeba. Rozebrali telefonní aparáty, odmontovali stropní podhly-

25

dy, McCord mohl pracovat jako špičkový operátor jen na tom nejdůležitějším.

Nasadil do hlavního štábu konkurenční politické strany štěnice".

Lawrence F. O'Brien byl předsedou Demokratické strany. Jeho sekretářka se jmenovala Fay Ábelová. Právě do jejího telefonního přístroje namontoval McCord jednu „štěnici". Druhá měla vysílat rozhovory šéfa Organizace předsedů Demokratické strany jednotlivých států R. Spencera Olivera. Tím měl být zajištěn přísun tajných informací přímo z hlavního stanu nepřítelů".

Později se podařilo odhalit naivitě záměru. Spolupracovníci výboru pro znovuzvolení prezidenta Nixona se domnívali, že získají kompromitující materiál, budou moci zostudit konkurenční politickou stranu, chtěli odhalit spojení demokratů s levicovými organizacemi, dokonce se socialistickou kubou, předpokládali, že vyslídí styky se skupinami stojícími mimo zákon. Prání bylo otcem myšlenky.

Neobjevili nic. Vyfotografovali pár nevýznamných dokumentů, přehrabali zásuvky a ve čtyři hodiny ráno kapitulovali. Jedinou nadějí na senzační či kompromitující informace zůstaly ony dvě „štěnice".

Druhá část noční operace skončila naprostým neúspěchem. Přibližně ve stejnou dobu se druhá polovina spiklenců pokusila o vloupání do kanceláří senátora McGovernova. Akce byla tentokrát připravena pečlivěji. Už měsíc předtím se organizátorům z CREEP podařilo propašovat do McGovernova štábu zvěda. Jmenoval se Tom Gregory, studoval na univerzitě a zúčastnil se v Huntově týmu už jiné akce.

Gregory pracoval v McGovernově kanceláři. Když ostatní zaměstnanci odcházeli, ukryl se v kotelně, později měl lupičům otevřít dveře. V suterénu ho však překvapil neznámý muž, zeptal se ho, co tam dělá, Gregory se polekal, a místo aby klidným hlasem vyslovil pravděpodobnou výmluvu, vzal nohy na ramena a utekl. Vloupání do kanceláří McGovernova štábu se tedy nekonalo a kubáňští emigranti se prvním letadlem vrátili do Miami.

Odposlouchávání také nevedlo k ničemu. Baldwin a McCord se v pokoji motelu Howard Johnson celé dva dny snažili za-

26

chytit hlas miniaturních vysílaček. Příjem byl nekvalitní. Když se jim konečně po osmačtyřiceti hodinách technického vylepšování podařilo nahrát hlasy z telefonu Spencera Olivera, zjistili, že aparát používají většinou sekretářky k soukromým hovorům. Miniaturní vysílačka v mluvítku předsedovy sekretářky Ábelové vůbec nevysílala.

Dvě stě rozhovorů nahráli, pracně přepsali na stroji a předali sekretářce finančního poradce CREEP paní Sally Harmoniové. Ta měla opsat jen zajímavé či kompromitující pasáže. Použila k tomu papíru s vodotiskem Gemstone-drahokam. Podle něho dostala později operace jméno.

Opisy zpráv šly na stůl šéfů. Všichni to později před senátním výborem popřeli. Jisté je, že se po prvním neúspěchu rozhodli akci opakovat. Skupina kubánských emigrantů Gon-zalez, Martinez, Sturgis a Barker dostala v Miami příkaz, aby se znovu připravila. Šestnáctého června přiletěli spiklenci do Washingtonu a

Borovicka - Watergate

ubytovali se v hotelu Watergate. Téže noci provedli vloupání a byli zatčeni. John N. Mitchell, někdejší ministr spravedlnosti Spojených států, nyní ředitel výboru pro znovuzvolení prezidenta, byl sedmdesátiletý pán. Ve chvíli, kdy v budově Watergate probíhala operace Gemstone, klidně spal. Jako mnoho jiných, i on byl přesvědčen, že nemůže dojít k fiasku. Howard Hunt a McCord jsou zkušení manažeři.

Byli to staří mazáci. Snažili se popřít obvinění v celém rozsahu, odmítali vyslovit jakákoli jména, tvrdili, že za nimi nikdo nestojí, nikdo jim nedával příkazy, jednali z nadšení, udělali to pro vítězství své strany. Starý pan Mitchell se dověděl o krachu akce druhého dne ráno. Neovládl se. Vzal si nejnutnější osobní věci, objednal letenky a odletěl s manželkou do přímořských lázní Newport Beach nedaleko Los Angeles v Kalifornii. To byl neprozřetelný tah a pro novináře lákavé sousto: Šéf výboru pro znovuzvolení prezidenta USA na útěku! Mitchell-ovi podřízení z výboru CREEP dostali strach, aby starý pán něco nevyvedl, spojili se s pracovníky FBI a zařídili potřebné na nejvyšší úrovni. Do Newport Beache se vypravil sám ředitel FBI Patrick Gray, doprovázen elitními agenty.

27

Martha Mitchellová byla stárnoucí, tloustnoucí upovídaná dáma, která svým vystupováním, nápadným oblékáním a výrazným líčením nedělala někdejšímu ministru spravedlnosti zrovna seriózní reklamu. Obrázkové týdeníky přinášely čas od času pikantně přikořeněné reportáže o dobrodružstvích ministrově manželky.

Krátce po přiletu seděla Martha Mitchellová v apartmá hotelu Newport Inn u telefonu a mluvila se svou přítelkyní, známou novinářkou. Právě ve chvíli, kdy jí referovala o náhlém odletu do Kalifornie a zmínila se o aféře Watergate, objevil se v místnosti ředitel FBI Patrick Gray a někdejší Mitchellův osobní strážce agent FBI Steve King a vzal paní Mitchellové sluchátko z ruky. V tisku se ještě téhož dne objevily zprávy o hysterickém záchvatu ctihodné dámy, kterou prý muselo přidržovat na lůžku pět policejních úředníků.

Ředitel FBI pak splnil své poslání a někdejší ministr spravedlnosti Spojených států předstoupil před novináře a přednesl jim zcela vyhraněné prohlášení. Tvrdil, že Republikánská strana nemá s vloupáním do budovy Watergate nic společného, zatčení nejednali ani z pověření ani se souhlasem strany. Co se týče McCorda, je majitelem bezpečnostní agentury a výbor CREEP použil před několika měsíci jeho služeb při organizaci bezpečnostního systému.

Předseda Demokratické strany Lawrence O'Brien odsoudil vloupání do kanceláří své strany, řekl, že jde o politickou nehoráznost, s jakou se za své pětadvacetileté kariéry nesetkal. Byly podmínovány zásady politické nedotknutelnosti a žádná prohlášení Nixonova volebního manažera Mitchella nespro-vodí tuto skutečnost ze světa. Současně podal Lawrence O'Brien soudní žalobu proti CREEP o náhradu škody ve výši jednoho miliónu dolarů. Při této příležitosti prohlásil, že stopa z Watergate vede rovnou do Bílého domu. Tenkrát nikdo nevěřil, že by mohl mít pravdu.

28

2 GENERÁLNÍ ÚKLID

Harold Titus, vrchní návladní spolkového území District of Columbia, seděl u snídaně, když zazvonil telefon. Chvilí poslouchal, pak řekl:

"Dobře. Budu o tom referovat. Ale jde o jasné porušení čtvrtého dodatku ústavy. Zavolám Petersenovi."

Henry Petersen byl zástupcem ministra spravedlnosti Richarda Kleindiensta a zároveň šéfem odboru vyšetřování trestných činů. Nebyl jmenovaným úředníkem, tedy politickým exponentem, kteří se mění s každým prezidentem, byl to profesionál s dlouholetou praxí ve službách FBI. Pro něj už nebyl případ vloupání do budovy Watergate tak jasnou záležitostí a jeho šéf, ministr spravedlnosti Kleindienst, se k němu vůbec nevyjádřil a zvolil vyčkávací taktiku.

Problém odposlouchávání cizích telefonických rozhovorů byl v šedesátých a sedmdesátých letech předmětem mnoha diskusí. Mnozí renomovaní publicisté prohlásili, že Ameriku zachvátila odposlouchávací mánie, že už si nikdo nikde není jistý, zda někdo třetí nenahrává třeba i šeptanou větu a nepoužije jí proti němu.

Když nastoupil prezident Nixon do Bílého domu, netajili se členové jeho vlády úmyslem bojovat proti zločinnosti, která se stala velkou hrozbou americké civilizace, i metodami odposlouchávání telefonických rozhovorů. Když byl John Mitchell ještě ministrem spravedlnosti, stavěl se za právo státní moci odposlouchávat soukromé telefonické rozhovory a omlouval toto bezpochyby nedemokratické omezování svobody demagogickým tvrzením, že ti občané Spojených států, kteří mají čisté svědomí, se přece nemají čeho obávat.

Borovicka - Watergate

Ministr spravedlnosti Mitchell něco jiného říkal a něco jiného zamýšlel. Nešlo o odposlouchávání gangsterských bossů,

29

ti by si takový zásah asi sotva dali líbit, ale o špiclování u politických protivníků, o odposlouchávání nepohodlných konkurentů, o získávání kompromitujícího materiálu u klíčových dírek. K čemu tolik námahy a rizika? Kdo na někoho něco ví, může ho přinutit k jistým rozhodnutím, může ho ovlivnit, může ho vydírat.

Ve Spojených státech je veřejným tajemstvím, že od let, kdy se pirát Morgan stal ctihodným bankéřem, kdy byli Jesse James a jiní pistolníci pasováni na národní hrdiny, není prohraškem proti bontonu obchodního či politického zápolení, jestliže se ta či ona strana rozhodne pro „špinavé triky“. Tak se staly úplatky, vydírání, odposlouchávání či špionáž běžnými jevy všedního dne. Američan drží palce každému, kdo někoho přelstí. Ať už jakýmkoli způsobem.

Nejvyšší soud Spojených států jednal o oprávněnosti či nelegálnosti zásahu státní autority do soukromí občanů už v roce 1928 a již tehdy se objevily rozporné názory. Čtvrtý dodatek ústavy Spojených států má chránit občany před nezdůvodněnými domovními prohlídkami, před vniknutím třetí osoby, včetně policistů, do bytu bez soudního příkazu. Soudce Louis Brandeis zastával názor, že odposlouchávání je porušením záruky čtvrtého dodatku ústavy. Byl přehlasován. Nejvyšší soud rozhodl tehdy takto: napojit se na telefonní vedení třetí osoby neznamena vniknutí do budovy nebo zásah proti soukromí jejího majitele.

V šedesátých letech se objevily v obchodech na Broadwayi nejen miniaturní vysílačky a přijímače, ale také ony proslulé „štěnice“. Obchodní manažeři zakalkulovali do svých strategických plánů, jak porazit konkurenci, miniaturní elektronická zařízení. Začala éra, kdy každý mohl odposlouchávat každého. Soukromé detektivní agentury vydělávaly nejen na montáži příslušného zařízení v místnostech obchodního protivníka, ale rovněž při odhalování přístrojů v kancelářích svých klientů. Veřejné mínění se bouřilo, tisk žádal řešení. Přišlo ve formě všeobecného zákona o kontrole bezpečnosti a zločinnosti. Kongres legalizoval v roce 1968 federální zákonné ustanovení, které umožňovalo použít elektronického

30

odposlouchávacího zařízení při vyšetřování zločinů vloupání, vraždy, úplatkářství, obchodu s omamnými jedy a špionáže. Vyšetřovací orgány ovšem musely mít vždy předem soudní povolení. Občané a soukromé detektivní kanceláře nesmějí použít odposlouchávacího zařízení v žádném případě. Je to trestné, pachatelé mohou být odsouzeni k trestu odnětí svobody na dobu až pěti let a k pokutě do deseti tisíc dolarů. Museli by však být přistiženi. A to nebylo tak snadné. V případě Watergate však přistiženi byli. Šlo tedy o jasný trestný čin. Robert C. Odle junior byl vedoucím správy a současně personálním šéfem výboru pro znovuzvolení prezidenta. Přišel do kanceláře jako každý den před devátou, rozložil noviny a četl první kusou zprávu o vloupání.

„Mají rozum?“ řekl své sekretářce. „Akce jako ze špatného filmu.“

„A kdo jsou ti lupiči?“ zeptala se sekretářka.

„Bůhví. Policie zřejmě zatím neudala jejich jména. Ještě že my máme McCorda. Ten už se postará, aby, někdo nešpicloval nás. Nám se taková věc nemůže stát.“

Zazvonil telefon. Robert C. Odle chvíli poslouchal, jeho dosud klidný výraz se změnil. Dlouho mlčel, než odpověděl:

„Ano, paní McCordová. Jistěže se postaráme. Podívejte se, že vašeho manžela zatkli, to ještě vůbec nic neznamena. Ne, buďte klidná, vyhledáme dobrého advokáta.“

„Stalo se něco?“ zeptala se sekretářka.

„Ano, Liliano. Do budovy Watergate se vloupali naši. Vedl je McCord. Teď jsou za mřížemi.“

Gordon Liddy se objevil v hlavním stanu CREEP kolem půl desáté. Nezdržoval se dlouhými výklady, přiznal, že akce skončila krachem, McCord a jeho hoši jsou zatčeni, vina padne na jeho hlavu, může počítat s tím, že přijde o dobře placené místo. Pak se zeptal, kde je mlýnek na papíry, otevřel zásuvky svého psacího stolu a začal horečně uklízet. Každý jen sebed méně podezřelý dokument proměnily nože mechanického zařízení v papírové nudličky. Gordon Liddy sice chvíli zaváhal, nakonec však vložil do šrotovacího stroje i několik balíčků nových stodolarových bankovek s čísly po sobě jdoucími.

31

Když ještě jednou zkontroloval, jestli na něco kompromitujícího nezapomněl, posadil se k telefonu a vytočil číslo hotelu Beverly-Hills v Los Angeles. Mezi Washingtonem a Los Angeles je tříhodinový časový rozdíl. Gordon Liddy byl hotov s velkým úklidem před polednem, v hotelu Beverly-Hills seděli Jeb Magruder

Borovicka - Watergate

a Fred LaRue právě u snídaně. Frederick Cheney LaRue byl náměstkem ředitele CREEP a poradcem prezidenta Nixona. Pracoval jako Mitchellův zplnomocněný zástupce ve washingtonské Pennsylvania Avenue číslo 1701. Jeb Stuart Magruder, štíhlý, vždy pečlivě oblečený, s pěšinkou na levé straně, byl druhým šéfovým zástupcem a LaRue se na něho mohl spolehnout jako na spolupracovníka i jako na přítele. Byli tak nerozluční, že jim podrženi přezdívali Magrue". Když volal Liddy z Washingtonu a telefonistka přepojila hovor do jídelny, šel k telefonu Jeb Magruder. -

„Můžu mluvit otevřeně?" zeptal se Liddy.

„Ne," řekl Magruder. „Hovor jde přes centrálu. Oč jde?"

„Došlo k jistým komplikacím."

„Konkrétně?"

„Zatkli Jima McCorda," řekl Liddy.

„Zavolám vás za chvíli z jiného aparátu," řekl Magruder a položil sluchátko.

Porada Jeba Magruder a LaRue trvala jen pár minut. Oba si ujasnili okolnosti, za jakých mohlo dojít k zatčení. Věděli totiž o plánované akci Watergate.

Později se objevily úvahy, že vysocí funkcionáři Republikánské strany, spolupracovníci a poradci prezidenta Richarda Nixona LaRue a Magruder a někdejší ministr spravedlnosti Mitchell měli jako loajální občané Spojených států upozornit policejní orgány na jisté, jim známé souvislosti případu Watergate, měli uvést další svědky, kteří by mohli vypovídat o okolnostech, a jmenovat ještě zvláštního poradce prezidenta Nixona Charlese Colsona, šéfa prezidentova štábu Boba Hal-demana a asistenta Bílého domu Gordona Strachana jako možné svědky.

Neudělali to. Naopak, od první chvíle se snažili zahladit stopy, které by vedly k nim, k Bílému domu nebo k výboru

32

pro znovuzvolení prezidenta. Jeb Magruder vypověděl v roce 1973 před vyšetřovacím výborem Senátu bez sebemenších výčitek svědomí, že nikdo z nich neuvažoval o tom, že by se následky nepovedené akce neměly zahladit. A tak Magruder nebo LaRue krátce poté zavolali zpět do Washingtonu, pravděpodobně z veřejné hovorny, a Liddy dostal instrukce, jak zamést stopy.

Gordon Liddy se totiž objevil krátce před polednem, tedy kolem deváté hodiny kalifornského času, v doprovodu tiskového referenta CREEP Powella Moorese ve washingtonském klubu Burning Tree a vyhledal zde ministra spravedlnosti Richarda Kleindiensta.

Ten seděl v jídelně klubu. Liddy vstoupil do místnosti, zůstal nedaleko dveří, pak kývl na ministra, aby vyšel ven.

„Můžeme někde hovořit nerušení?" zeptal se.

Richard Kleindienst zavedl oba muže do šatny. Když zavřel dveře, referoval Liddy o situaci.

„Posílá mě Mitchell. Mám vás jeho jménem požádat o pomoc. Potřebujeme, aby propustili McCorda."

„McCorda? A proč?"

„Protože by mohl namočit některé naše lidi z výboru a z Bílého domu."

„A já to mám krýt? Já to mám zařídit?" ohradil se ministr spravedlnosti.

„Budte tak laskav."

„Okamžik, prosím."

Ministr Kleindienst odešel do vedlejší místnosti a zavolal svého náměstka Henryho E. Petersena.

„Jde o případ vloupání do budovy Watergate. Petersene, žádné výhody pro zatčené! Žádné zvláštní zacházení! Postupovat přesně podle předpisů."

„Neměl jsem vůbec v úmyslu, pane ministře . . . ! Samozřejmě, podle platných předpisů."

Pak se ministr Kleindienst vrátil do šatny, kde čekali Liddy a Moores, a požádal je, aby okamžitě opustili místnosti klubu.

V Kalifornii zatroubili na poplach. V salónku hotelu Airpor-ter v Englewoodu se sešli LaRue a Magruder s Mitchellem a politickým koordinátorem CREEP a někdejším náměstkem

33

ministra spravedlnosti Robertem C. Mardianem. Účastníci porady se chovali jako spiklenci, před dveře postavili strážce Bárta Portera. Magruder mezitím zařídil, aby ho informovali o každém dalším kroku FBI. Zatím vyčkávali a připravovali text společného prohlášení, kterým se měla Republikánská strana a její vedení distancovat od případu Watergate.

Jeb Magruder měl však ještě svoji osobní starost. Věděl, že demokraté nedovolí, aby případ Watergate usnul, mohl se spolehnout, že předseda Demokratické strany Larry O'Brien bude sledovat vyšetřování, že se bude snažit, podle zásady oko za

Borovicka - Watergate

oko, zub za zub, využít každé chyby republikánů ve prospěch své strany. Jeb Magruder si uvědomil, že má v psacím stole kompromitující materiál, ony přepisy odposlouchaných rozhovorů – akta Gemstone.

Odpoledne zavolal svému spolupracovníkovi Reisnerovi.

„Bože," řekl Magruder. „Není vyloučeno, že nám demokraté oplatí návštěvu. Mám v psacím stole asi čtyři centimetry silnou složku. Šedivé desky. Jsou to přepisy rozhovorů Spencera Olivera. Uklid je na bezpečné místo."

Reisner vzal složku a předal ji Robertu Odlovi. Ten ji strčil do aktovky, odnesl domů a dal ji v předsíni do skříně, v níž měl golfové hole. Neměl ponětí, jaký materiál ukrývá, v pondělí po víkendu pak předal složku Magruderovi.

Mezitím úředníci FBI zjistili podle telefonního čísla v zabaveném adresáři, že je do případu zapleten Howard Hunt. Našli ho v jeho vile v Potomaku, Maryland, a pokusili se položit mu pár otázek. Hunt byl nervózní, bledý a ustrašený, a odmítl odpovídat.

Krátce poté vznikl poplach také v Bílém domě. Vedoucí washingtonské centrály FBI se zeptal telefonicky styčného důstojníka v Bílém domě, jakou funkci tam má Howard Hunt. Nedostal jednoznačnou odpověď. Spolupracovník prezidentova asistenta Haldemana Alexander Butterfield ujistil policejního šéfa, že to přesně zjistí. Podle jeho názoru zde působí jako poradce v bezpečnostních záležitostech.

John D. Ehrlichman byl prezidentovým poradcem pro vnitřní věci. Někdy kolem sedmé hodiny v sobotu večer zavolał Johna Ehrlichmana do bytu Patrick Boggs ze Secret Service

34

a ujistil ho, že jediná souvislost, kterou může FBI vysлідit ve spojitosti s Howardem Huntem, je jeho jméno v zabaveném adresáři. Krátce poté však volal Ehrlichmanův spolupracovník, rovněž poradce prezidenta Nixona, Jack Caulfield, tajemník, který bděl nad časovým programem hlavy státu, a ten už nebyl zdaleka tak optimistický. Je to neštěstí, Johnne," řekl.

„Proboha," zděsil se Nixonův poradce. „Snad bych měl zavolat Mitchellovi."

„Asi bys měl," souhlasil Caulfield.

John Ehrlichman tedy zavolał Mitchellovi, ale moc se od něho nedověděl. Tak ještě vytočil telefonní číslo tiskového tajemníka Bílého domu Ronalda Zieglera, který byl s prezidentem v Key Biscayne. Prezident Richard Nixon se krátce předtím vrátil z moskevské cesty a odpočíval v přímořském sídle. V neděli ráno se ozval sám Howard Hunt. Zavolał zvláštního poradce prezidenta Nixona Charlese W. Colsona a upozornil ho, že má ve své pracovně v Bílém domě bezpečnostní schránku s kompromitujícím obsahem. Bylo by dobře, kdyby se někdo postaral, aby ty věci zmizely.

Nixonův poradce H. R. Haldeman byl s prezidentem na Floridě v Key Biscayne. Odtud zatelefonoval Magruderovi do Los Angeles a odvelel ho do Washingtonu. Okamžitě zasáhnout do vyšetřování, zjistit původ stodolarových bankovek, které zabavila policie v hotelu Watergate, spojit se s každým, kdo může do případu mluvit, informovat Johna Deana.

John W. Dean III. byl dalším z prezidentových poradců. Mladý, cílevědomý advokát v brýlích byl navíc Nixonovým právním poradcem. Alarmující zpráva ho zastihla na letišti v San Francisku. Vracel se z Manily z mezinárodní konference zabývající se problémy omamných jedů, měl v plánu odpočinout si pár dní na Západním pobřeží, ale letěl rovnou do Washingtonu, kde se dostal doprostřed víru, způsobeného vloupáním do budovy Watergate.

Mezitím se někdejší plukovník letectva Alexander Butterfield, spojka štábu Bílého domu s tajnou službou, dověděl od svého důvěrníka z FBI, že je Hunt zapleten do vloupání. V Bílém domě zatroubili na poplach. Dean dostal příkaz, aby se

3 b

pokusil zjistit, co chystá ministr spravedlnosti Kleindienst, aby promluvil s Gordonem Liddym a poradil se s ním co dál.

V pondělí 19. června krátce po poledni se John W. Dean sešel s Liddym na smluveném místě v Sedmnácté ulici. Předstírali, že se setkali náhodou, začali si povídat jako staří známí a vydali se spolu na krátkou procházku.

Liddy neskryval zklamání nad krachem akce. Dával vinu Magruderovi. Ten prý tak omezil rozpočet, že nezbývalo nic jiného než zadat provedení levným břídlům, jakým je McCord.

„Na mne se můžete spolehnout. Budu mlčet. Jsem voják," prohlásil Liddy. „A kdyby přece jen bylo zapotřebí odprásknout mě někde na ulici, prosím. Jsem připraven." Prezidentův právní poradce John Wesley Dean se polekal teatrálního nadšení.

Nevěřil Liddyho velkým slovům.

„Obávám se," řekl, když se loučili, že se s vámi příště už nebudu moci sejít

osobně."

"To je mi jasné," řekl Gordon Liddy.

Prezident Richard Nixon zavolal 1. června 1972 z Floridy svého zvláštního poradce Charlese W. Colsona a hovořil s ním přibližně hodinu o vloupání do hlavního stanu Demokratické strany v budově Watergate.

V pondělí se sešel Dean kolem páté odpoledne s Ehrlichmanem, který prý prohlásil, že bude nejlépe, když Liddy vyřídí Howardu Huntovi, aby odjel za hranice. Později se objevila interpretace tohoto rozhovoru.

"Je to opravdu rozumné, aby Bílý dům navrhoval taková opatření?" uvažoval John Dean.

"Proč ne? Neutíká přece před soudem," namítl Ehrlichman.

Při vyšetřování se nikdo nechtěl přiznat k autorství takového příkazu či doporučení. Je však jisté, že den poté, v úterý, odjel Howard Hunt do New Yorku, kde měl údajně natáčet film pro televizi. Na Kennedyho letišti však přestoupil na letadlo směřující do Kalifornie, kde zmizel na celých deset dní v domě svého přítele.

Prezidentův tiskový tajemník Ronald Ziegler pořádá pro novináře akreditované ve Washingtonu každodenní dopolední tiskové konference. Pondělní byla opravdu středem zájmu.

36

Prezidentův mluvčí však novináře zklamal. Odmítl hovořit o případu Watergate, prohlásil, že se Bílý dům nehodlá vyjadřovat k podřadnému vloupání, které nemá nic společného s politickým děním.

Akce, probíhající zatím v Bílém domě pod heslem „House clean“ – velký úklid, svédčila o opaku. Právní poradce prezidenta Richarda Nixona John Wesley Dean III. se totiž pustil se svými lidmi do opravdového gruntování. Haldemanův spolupracovník Gordon C. Strachan probíral s celým štábem dokumenty a vyřazoval všechno, co by jen vzdáleně mohlo mít souvislost s vloupáním do budovy Watergate.

Protože se mezitím objevily v tisku zprávy o příslušnosti Howarda Hunta ke štábu Bílého domu, považoval John Dean za nejdůležitější prozkoumat obsah Huntova trezoru v jeho kanceláři. Technická služba Bílého domu – General Services Administration – se postarala o odborníky. Ti přestěhovali bezpečnostní schránku do pátého patra Executive Office Building, kde ji odborník otevřel bez klíče. John Dean nebyl přítomen, dozorem pověřil Freda Fieldinga. Ten potom předal Deanovi v jeho kanceláři lepenkový kartón, pečlivě přelepený páskami a opatřený nálepkou Top secret – Přísně tajné.

Mimo to přinesli zaměstnanci technické služby Bílého domu ještě diplomatický kufr a v protokolu se později objevil soupis jeho obsahu. Howard Hunt v něm ukrýval:

Čtyři vysílačky s technickým popisem a návodem.

Čtyři speciální nikl-kadmiové akumulátory značky Bell & Howell.

Bombičku se slzným plynem značky General MW VII a rezervní náplň.

Dva mikrofony.

Dva páry sluchátek.

Kartón označený Top secret obsahoval:

Pořadač s dokumenty nadepsaný „Dokumenty Pentagonu“.

Složku zpráv zabývajících se případem Ellsberg, včetně onoho tolik diskutovaného „psychologického profilu“ profesora Ellsberga, vypracovaného odborníky z CIA.

(Případ uvádím v jedné z dalších kapitol.)

Písemné výsledky Huntových šetření o případu Chappa-

37

quiddick, záhadné smrti Mary Jo Kopechneové za prokázané přítomnosti senátora Edwarda Kennedyho.

Radu telegramů ministerstva zahraničních věcí, týkajících se zákulisní činnosti ve Vietnamu a zahrnujících období od roku 1963. Dva z nich byly dokladem Huntovy snahy uvést jméno prezidenta Johna F. Kennedyho do přímé souvislosti se zavražděním jihovietnamského diktátora Ngo Dinh Diema.

Písemnou zprávu, kterou Hunt odeslal Colsonovi o rozhovoru s reportérem Time-Life Williamem Lambertem, týkající se právě oněch padělaných telegramů, živě osočujících J. F. Kennedyho.

Obsah Huntova sejfu byl doslova explozivní. Kdyby se tyto doklady dostaly do rukou vyšetřovatelů FBI nebo se objevily před soudem, znamenaly by pro Nixonův tým, kterým se obklopil v Bílém domě, a přímo pro prezidenta závažný kompromitující materiál.

John Dean probíral jeden doklad za druhým. Po chvíli se podíval na asistenta Fieldinga.

Do prdele!" prohlásil právní poradce prezidenta Spojených států.)

Autor prosí čtenáře o prominutí za tento i podobné výrazy. Jde o citace z oficiálních pramenů.

38

3 KDO JE KDO V BÍLÉM DOMĚ

Sedmatřicátý prezident Spojených států amerických Richard Milhous Nixon byl uveden do úřadu 20. ledna 1969. Krátce poté se začalo říkat, že zadal vládu reklamní agentuře. Nebyla to celá pravda. I když nejmocnější muž v Bílém domě H. R. Haldeman byl předtím reklamním manažerem a mnozí jeho spolupracovníci neměli se skutečnou politikou dosud nic společného.

Když se v dubnu 1971 objevil nedaleko Bílého domu v čísle 1701 Pennsylvania Avenue na dveřích kanceláří v druhém patře štítek s firmou Výboru pro znovuzvolení prezidenta, nikdo netušil, jakou roli tato instituce, všeobecně nazývaná CREEP, sehraje v politické atmosféře Spojených států. CREEP byla totiž nejen pod přímým vlivem, ale také pod dozorem vedoucích pracovníků Bílého domu. Nixonovi poradci tvořili její vrchní velení.

Zrodila se v tichosti, ani tisk si jí příliš nevšímal. A přece se zakrátko neblaze proslavila hned celou škálou nečestných, ale také protizákonných akcí, které měly zajistit Nixonovo druhé zvolení prezidentem Spojených států. vědomé a pečlivě připravené lži, nezákonné odposlouchávání telefonních rozhovorů, padělky dokumentů, nepravdivá propaganda, vloupání, použití násilí, vyhrožování hraničící s vydíráním, vymáhání úplatků, to jsou jen některé metody, jichž se CREEP neštítla použít. S jakým výsledkem?

Nixonovo znovuzvolení prezidentem v roce 1972 předcházely nejzkorumpovanější prezidentské volby v americké historii. Aféra Watergate a její následky vedly k nejostudnějšímu skandálu v dějinách Ameriky a k pádu prezidenta Nixona.

H. R. Haldeman vypadal jako Američan podle vžitých představ. Měl obličej profesionálního boxera, dával si stříhat níz-

39

kého, hranatého ježka, tvářil se zarputile. Říkalo se, že nerozumí vtipu a že se nedoveče smát. Jeho svislé koutky a přísný pohled napovídaly, že s ním není snadné jednání.

Pocházel z Nixonova kraje z Jižní Kalifornie. Vyrostl uprostřed přepychového sídliště milionářů Beverly Hills. Jeho rodina byla zbožná, bohatá a vyhraněně antikomunistická. Hal-demanův dědeček byl zakladatelem smutně proslulé protikomunistické organizace Better America Froundation (Nadace za lepší Ameriku). Vnuk vystudoval na univerzitě v Los Ange-les národní hospodářství, pak nastoupil do propagační agentury J. Waltera Thompsona, kde se staral o reklamu nealkoholického nápoje Seven-Up, prostředku proti obtížnému hmyzu značky Black Flag a dezinfekčních chemikálií pro toalety a koupelny Sani-Flush. ve dvačtyřiceti přesídlil z reklamní kanceláře do Bílého domu, stal se vlivným prezidentovým poradcem a přes noc politikem s rozsáhlými pravomocemi.

Z Thompsonovy reklamní agentury povolal ještě dva ze svých bývalých podřízených. Reklamní odborník Ronald Zieg-ler se stal tiskovým mluvčím Bílého domu a Dwight L. Cha-pin sestavoval prezidentův denní program.

Na druhé místo v hierarchii prezidentových poradců se dostal John D. Ehrlichman, obrylený muž s prořídlymi vlasy, který vystudoval práva a pracoval v Seattlu v oblasti pojišťovnictví a obchodu realitami. Byl Haldemanovým přítelem od dětství, už jako kluci spolu prožili nejedno dobrodružství ve skautském oddílu. Snad proto se jim říkalo i v Bílém domě „Hlídká bobrů“. Ehrlichman před svým jmenováním alespoň přičichl k politice. V roce 1960 se zúčastnil Nixonovy kampaně proti Johnu F. Kennedymu.

Haldeman, Ehrlichman a konečně i mnozí další byli jistě schopnými odborníky, a pokud pracovali v branži, které rozuměli, byli na svém místě. Ale najednou se dostali až docela nahoru, měli přemýšlet v jiné rovině, měli rozhodovat, a nevyznali se v pravidlech, museli jednat, a dokonce radit, a tvrdohlavě to dělali po svém – často špatně a k neprospěchu svého pána. Přesto anebo právě proto, že dělali bez odmlouvání všechno, co si přál, prokázali Nixonovi medvědí službu.

John Mitchell byl z jiného těsta. Jednak byl starší a zku-

40

šenější, nebyl tak tvrdohlavý, i když se ve své funkci ministra spravedlnosti projevil jako neústupný partner. Říkalo se, že není jisté, zda je Mitchell Nixonovým chráněncem nebo obráceně. Jisté je, že byl Mitchell už v roce 1968 hlavním Nixonovým volebním manažerem a bezpochyby se zasloužil o jeho zvolení. A navíc – prezident a jeho ministr spravedlnosti byli společníky newyorské advokátní firmy Nixon, Mudge, Rose, Guthrie, Alexander a Mitchell, tedy i obchodními partnery.

Ministr spravedlnosti měl vyhraněný názor na odposlouchávání cizích telefonních

Borovicka - Watergate

rozhovorů. Od počátku tvrdil, že vláda má právo na zásahy do občanských práv Američanů, a dodával: samozřejmě v zájmu státní bezpečnosti. U kolébky výboru pro znovuzvolení prezidenta stáli tři vládní úředníci, odvezení do Pennsylvania Avenue z Bílého domu. Hugh Sloan zastával dosud místo referenta v oddělení prezidentova denního programu, Harry Fleming pracoval v oddělení, v němž se obsazovaly vysoké funkce ve státním aparátu, a Jeb Stuart Magruder byl zástupcem vedoucího oddělení „komunikace“. Navenek byl CREEP dobrovolnou a nezávislou organizací, sdružující občany, kterým leželo na srdci znovuzvolení prezidenta Nixona. Ve skutečnosti byl ilegální vládní institucí, pod přímým velením ministra spravedlnosti Johna Mitchella a pod značným vlivem Nixonova osobního právního zástupce Herberta Kalmbacha. Ten byl od počátku zapleten do finančních machinací v souvislosti s volebními fondy a spravoval po prvním Nixonově zvolení dvoumilionový zbytek tajného fondu, který společně zatajili před republikánskými voliči, ale také před vysokými funkcionáři Republikánské strany. A nejen to, advokát Kalmbach se svolením svého šéfa předstíral, že volební fond nekryl výlohy spojené s kampaní, a vymáhal od straníků dokonce další příspěvky na uhrazení dluhu. Charles Colson byl zvláštním poradcem prezidenta Nixona a jeho oddaným služebníkem a hrál roli „zlého muže“. Přitom vypadal žoviálně, mírumilovně a sympaticky. Jeho činnost však byla v rozporu s jeho vzezřením. Když se po zatčení vetřelců v budově Watergate skandál

41

rozšířil ještě do jiných oblastí, než je odposlouchávání cizích rozhovorů, snažili se mnozí Nixonovi „reklamní“ poradci ochránit svého šéfa od ostudy tvrzením, že prezident a Bílý dům neměli nic společného s Výborem pro znovuzvolení. Byla to prokazatelná lež, Mitchell, Kalmbach, Colson a Haldeman měli možnost kdykoli přijít k prezidentovi a byli vpuštěni. Není známo, že by se v té době mohl takovým privilegiem pochlubit třeba Henry Kissinger, tehdy zahraničně politický poradce Richarda Nixona. Odborníci se shodli v názoru, že od dob prezidenta Coolidge nevládl v Bílém domě tak amatérský sbor vysokých vládních úředníků, jakými se obklopil Richard Nixon. (S několika výjimkami, jako byl Henry Kissinger.) Navíc v době, kdy se americká společnost, americký způsob života, sociální záruky i systém hospodářství ocitly ve stále se prohlubující krizi, kdy zahraničně politické vztahy země byly složitější než kdykoli jindy, kdy se renomovaní a zkušení politikové kapitalistického světa dostávali do úzkých, protože poměr sil mezinárodní politiky se stále výrazněji měnil ve prospěch mírových snah silícího socialistického bloku. Důsledkem tohoto vývoje byl i vnitropolitický kvas uvnitř Spojených států, obrovské protiválečné demonstrace v květnu 1971. Jedním z bezprostředních důvodů byly neúspěchy v dobrodružném tažení ve Vietnamu, krach takzvané vietnamizace, fiasko v Laosu. Mírové hnutí Spojených států sílilo, Američané začali být neposlušní a Nixonova vláda zvolila nejméně vhodný rejstřík. V květnu 1971 se objevil v roli trestajícího bosse ministr John Mitchell, který nařídil proti ukázněným demonstrantům vpravdě despotickou akci. Nemá obdoby v americké historii. Za jediný den bylo zatčeno 7200 demonstrantů, ale také nezáčastněných diváků, během čtyř dnů se jejich počet zvýšil na 13 400. Vězení byla plná, zatčení, kteří se už nevešli do cel, zahnali na tréninkové hřiště v sousedství stadiónu Roberta F. Kennedyho. Byla to nezákonná akce a Nixonova vláda si nepopulárním zásahem nepomohla. Naopak. Mezi zatčenými byli také váleční veteráni z Vietnamu.

Skutečná vláda Spojených států, to jsou majitelé monopolů,

42

mocných obchodních sdružení, předsedové správních rad General Motors, U. S. Steel, Ford Motor Company, DuPontů a bankovních trustů Morganů a Rockefellerů. Ti drží v ruce kormidlo politiky. Vojensko-průmyslový komplex určuje směr plavby a prezident se nemá příliš často ptát, kam loď míří. Richard Nixon udělal několik zásadních chyb, kterými si u svých šéfů pošramotil pověst. Generální tajemník Komunistické strany USA Gus Halí komentoval Nixonovu situaci: „Nápadně porušil zásady ústavy a tím se stal nebezpečným pro stávající buržoazně demokratickou politickou strukturu. Otřásl důvěrou v systém dvou stran, který tak dlouho a tak dobře sloužil zájmům monopolů. Přisvojoval si práva Kongresu. V rámci exekutivy shromáždil kolem sebe osoby, které pracovaly gangsterskými metodami. Jak ve vnitřní, tak i v zahraniční politice si stále více pomáhal diktátorskými metodami. To vzbudilo u demokraticky smýšlejících lidí ve všech částech země hluboké obavy a také hněv.“

Aféra Watergate nastavila zrcadlo systému, odhalila krizi hodnot, v něž Američané donedávna tak neochvějně věřili. Prezident se z mnoha příčin stal voj

Borovicka - Watergate

ensko-průmyslovému komplexu, režirujícímu politiku ze zákulisí, nepohodlným. Jak se později ukázalo, v očích generálů Pentagonu i průmyslových magnátů bylo jeho největším prohřeškem ukončení války ve Vietnamu, smlouvy uzavřené se sovětským svazem a celkem rozumný postoj k politice odzbrojení. Případ Watergate nebyl jen krizí prezidenta Nixona a jeho osobnosti, byl krizí amerického kapitalistického systému, jehož korupčnost se dostala během vyšetřování aféry na povrch.

Představitelé vojensko-průmyslového komplexu chytře využili situace. Zakalkulovali skandál do svých plánů. Nestáli o politiku mírového soužití. Báli se o zisky. Nevadilo jim, když se prezidentu Nixonovi třásla půda pod nohama. Naopak, byli připraveni nechat ho padnout v naději, že se jeho nástupce vrátí k politice z pozice síly. Příčiny krize, do níž se Richard Nixon dostal, tkvěly však v pojetí vnitřní politiky. Jeho pozici navíc stále oslabovaly neúspěchy v boji

43

proti rostoucí inflaci a energetická krize mu také vpadla do zad.

Při pátrání po příčinách, které mohly nebo musely vést ke skandálu Watergate, vystupuje do popředí vztah Bílého domu k tajné a bezpečnostní službě - k FBI a CIA. Poměr těchto, v americké politice tak významných složek, se během Nixonovy vlády stále zhoršoval. A není vyloučeno, že právě nedůvěra poradců Bílého domu a prezidenta Nixona vůči FBI a CIA se stala otcem myšlenky nevázat se na služby těchto i v amerických poměrech mamutích organizací, o nichž se říká, že jsou neviditelnou vládou Spojených států, a vytvořit si vlastní zpravodajské zdroje, případně vnutit vedení FBI a CIA svoje vlastní názory.

Prezident Nixon byl totiž od počátku přesvědčen, a nedal si to vymluvit, že stále rostoucí nepokoje mezi vysokoškoláky jsou financovány ze zahraničí, že bojovníci za rovnoprávnost jsou dirigováni z jiného kontinentu, že silící mírové hnutí míří proti americkému systému. Byl přesvědčen (zřejmě pod dojmem zásady podle sebe soudím tebe, protože americká zpravodajská agentura CIA financovala protisocialistické rozbijácké akce v mnoha zemích světa), že revoltuující studenti jsou podporováni z východní Evropy, že dostávají z Kuby a Egypta prostředky, že hnutí Černých panterů je financováno z karibské oblasti nebo z Alžírské.

Jedním z důvodů pro vloupání do budovy Watergate byla naděje, že se v kancelářích hlavního stanu Demokratické strany najdou pro tyto domněnky doklady. Pochopitelně že se nenašly. Neexistovaly. Podezření bylo jen spekulací poradců, kteří si nevěděli rady, a tak se chytali i nereálných nápadů.

Vnitropolitická situace byla však stále složitější. Prezident Nixon a jeho odborní poradci si nechtěli přiznat, že se zhoršuje zejména vlivem zahraničních akcí ve Vietnamu, Kambodži, Laosu. Bílý dům došel k názoru, že lze najít příčiny ve vlašném postoji FBI a CIA. Prezidentovi poradci se rozhodli pro zásadní řešení: předložili Hustonův plán: Předseda pozdější vyšetřovací komise aféry Watergate, kterému se po třech letech dostal tento dokument na stůl, o něm

34

prohlásil, že navrhované metody nápadně připomínají zásady nacistického gestapa. Není třeba posuzovat, do jaké míry měl zkušený praktik, starý pán Sam Ervin mladší, pravdu. Určitě si své prohlášení předem promyslel. Jisté však je, že návrhy Hustonova plánu nebyly novinky ani pro FBI ani pro CIA. Odposlouchávání cizích hovorů, včetně hovorů diplomatických zástupců, vloupání do cizích kanceláří a kradení kompromitujících dokumentů, to byly běžné metody obou organizací. Jednou se jejich použití omlouvalo zájmy národní bezpečnosti, podruhé se poukazovalo na nebezpečí zahraniční infiltrace, prosakování komunistické propagandy mezi široké masy amerických pracujících, anebo se akce označily jako „Top secret“ a jakékoli zdůvodňování bylo zbytečné.

Federal Bureau of Investigation mělo dokonce zvláštní jednotku specialistů na vloupání do cizích bytů a kanceláří. Když se akci nepodařilo přikrýt, prohlásil dlouholetý šéf FBI Hoover, že jde o normální lupiče, dal své lidi zatknout, a bylo-li to nutné, i odsoudit. Ale i posezení v cele patří k rizikům tajných agentů.

Tom Charles Huston patřil k „reklamnímu týmu“ Bílého domu. Bylo mu devětadvacet let a zpočátku, než se stal bezpečnostním expertem, psal prezidentu Nixonovi projevy. To znamená, že neměl nouzi o nápady.

Pozdější vývoj událostí ukázal, jaká atmosféra vládla mezi vysokými úředníky Bílého domu, když mladík bez zkušenosti a potřebných teoretických znalostí se mohl dohodnout s prezidentem Nixonem anebo prezident s ním, aby podle svých vlastních představ vypracoval novou a v přeneseném smyslu slova „revoluční“ koncepci vnitřní státní bezpečnosti. O Nixonových „reklamních“ poradcích se říkalo, že to jsou hoši, kteří dokážou všechno, před ničím se nezastaví, každý problém je pro ně řešitelný.

Borovicka - Watergate

Edgar J. Hoover stál v čele Federálního vyšetřovacího úřadu od roku 1924. Byl „silným mužem“ Ameriky, za své kariéry přežil patnáct ministrů spravedlnosti a osm prezidentů. Bylo o něm známo, že vlastní archiv kompromitu jících dokumentů proti kdekomu. Snad proto byl neporazitelný. Jeho

45

agenti si obstarávali tajné informace prostřednictvím vtloupení do cizích bytů, případně do kanceláří zastupitelských úřadů přinejmenším od roku 1937. V tomto roce dostal Edgar Hoover příkaz od tehdejšího prezidenta, aby FBI opatřilo touto cestou tajné spisy z budovy japonského velvyslanectví ve Washingtonu. Rok poté instalovali tajní agenti speciální opět jednotky FBI mikrofony do místností mise spravedlnosti Fra, cie. Agent William T. Turner se později přiznal, že byl jedním z techniků, vycvičených pro podobné účely, v nejvyšší budově ministerstva spravedlnosti USA a že sám provášel aspoň tučt dalších vtloupání. f

Ředitel FBI Hoover dostal začátkem června 1970 pozvánku, aby se dostavil 5. června na důležitou poradou dle takzvaného „oválného pokoje“ v Bílém domě. Zde se shromáždili asi účastníci: ředitel CIA Helms, generálporučík Donald V. Bennett, velitel zpravodajské služby Pentagonu, ředitel Národní Security Agency, admirál Noel Gayler.

Tito papežové tajné služby se na poradě setkali nejen s prezidentem Nixonem, ale také s mladíčkým Tomem Hustonem který jim předložil čtyřicetistránkový plán vyzkoušení systému zpravodajství. Nešlo o převratné novinky, podobná byla šíře plánovaných akcí. Krátce řečeno: každý americký občan měl být ostře sledován, každý měl hlídat z

dáho.

Podle Hustonova návrhu měl být zrušen zákaz nepovoleného vstupu, měla tedy být legalizována možnost vtloupaní tajných agentů do cizích místností. Měla být zahájena rozsáhlá akce odposlouchávání telefonických rozhovorů podezřelých občanů Spojených států a také zahraničních diplomátů. Velkou se měla být zavedena cenzura dopisů- Obálky měly být otvírány nad párou, aniž by měl adresát ponětí, že dopisy četli nepovolání. Měla být podstatně rozšířena síť donašeců na amerických univerzitách. Občané Spojených států, kteří korespondují se zahraničím, měli být pod stálým dozorem- Měl být zajištěno velkorysé financování těchto akcí- Tajní agenti CIA měli pozorovat americké občany studující na zahraničních univerzitách a podávat o nich zprávy. Měl být vytvořen koordinační výbor, v němž by byli zástupci uvnitř domu,

46

agentur FBI, CIA, NSA (National Security Agency), DIA (Defense Intelligence Agency) a tří dalších vojenských zpravodajských organizací. Předsedou výboru, který zahájí činnost 1. srpna 1970, měl být ředitel FBI Edgar J. Hoover. To by byl vrchol Hooverovy dlouhé kariéry. Stal by se prakticky prezidentem veškeré americké tajné služby. Jenže ředitel FBI měl své zkušenosti, byl téměř o padesát let starší než novopečený bezpečnostní poradce Bílého domu Huston. Odmítl účast na projektu. O předsednictví v takové organizaci nechtěl ani slyšet. Ostatní Hustonův plán přijali. Snad proto, že se nechtěli postavit proti prezidentovi.

Hoover byl ovšem ve svém oboru veličinou první třídy. Říkalo se, a jistě ne neprávem, že jestli existuje ve Spojených státech muž, který má možnost prosadit svou vůli, je to právě on. Hoover svou vůli prosadil a prezident Nixon musel ustoupit. I když Huston docílil, že plán schválil a podepsal, a opatření vešla 23. července v platnost. Jenže Hoover vysvětlil tehdejšímu ministru spravedlnosti Mitchellovi úskalí projektu, ten přesvědčil prezidenta o riziku a Richard Nixon za pět dní po schválení své rozhodnutí odvolal.

Není třeba zdůrazňovat, že šlo vesměs o nelegální zásahy do práv amerických občanů, zaručených ústavou, že šlo o opatření vlády Spojených států, legalizující zločiny. Huston se tím ve svém projektu ani netajil a prezident jeho vývody uznal, než plán podepsal. Když se později, při vyšetřování případu Watergate, projednával obsah návrhu před vyšetřovací komisí Senátu nestačili se senátoři divit.

Huston v odůvodnění návrhu bezostyšně přiznával, že v případě „nepovoleného vstupu“ jde o metodu, která je v rozporu se zákonem, dokonce se blíží zločinu vtloupání. Přiznal i riziko, s nímž je zapotřebí počítat, kdyby se pozadí takového zákroku dostalo na veřejnost. Jde ovšem o tak účinný nástroj, že se mu nic nevyrovná. Vtloupáním do cizích místností lze získat informace jiným způsobem nedostupné.

Hustonův plán padl a padl také jeho autor. Na jeho místo nastoupil John Wesley Dean III. Šel ke stejnému cíli jinou cestou.

Po velkých májových demonstracích v roce 1971, které to-

47

Borovicka - Watergate

lik vystrašily prezidenta Nixona a jeho „reklamní odborníky“ v Bílém domě, nastoupil na scénu další expert – Robert Mar-dian. Ministr spravedlnosti Mitchell ho znal, hrával s ním golf. Mardianova rodina se kdysi přistěhoval z Arménie, ale Robert byl vlastencem k pohledání. Jeden z jeho kolegů v ministerstvu spravedlnosti o něm prohlásil, že zná mnoho lidí, kteří si připnou americkou vlajku na klop saka, Mardian je však „kdykoli připraven nechat si ji přišít na holý zadek“. Mardian přivedl znovu k životu z doby studené války a amerického honu na čarodějnice tak smutně proslulou jednotku ministerstva spravedlnosti Internal Security Division – oddělení pro vnitřní bezpečnost. Do této doby spadá ještě jiné opatření, které mělo sehrát v případě Watergate později stěžejní roli. Nixonův favorizovaný poradce Bob Haldeman dal příkaz technickému oddělení tajné služby, aby namontovalo do místností Bílého domu odposlouchávací zařízení. Prezident Spojených států měl mít od této chvíle proti svým spolupracovníkům, proti svým politickým partnerům, ale také odpůrcům, prostě proti každému, s kým přišel do styku, v trezoru trumf: magnetofonový pásek s nahrávkou každého rozhovoru. Proč? Říkalo se, že Nixon nevěří nikomu.

48

4 ZÁHADNÁ SMRT NA OSTROVĚ CHAPPAQUIDDICK

Pětatřicátý prezident Spojených států amerických John Fitz-gerald Kennedy byl 22. 11. 1963 za podezřelých okolností zavražděn. Oficiální verze Warrenovy komise vylučovala možnost spiknutí. Další vyšetřování však naopak ukázalo, že atentát byl dílem spiklenců, kteří měli výhrady ke koncepci Ken-nedyho politiky. Pátého června 1968 byl v hotelu Ambassador v Los Ange-les zákeřně zavražděn prezidentův bratr Robert Francis Kennedy, potenciální uchazeč o funkci prezidenta Spojených států. Také v tomto případě nevedlo vyšetřování k jasnému výsledku, teorie osamělého poblouznělého útočníka je neúnosná. Odsouzení vraha lze považovat za krycí manévry. Není pochybností, že šlo o politickou vraždu. Dávno předtím, už v květnu 1964, došlo k další nevyjasněné tragédii. Edward Moore Kennedy, zvaný Ted, jako zázrakem vyvázl při leteckém neštěstí svého soukromého letadla. Pilot a Tedův tajemník přišli o život. Veřejnost se nikdy nedověděla pravdu o příčinách havárie.

Na jihovýchodním pobřeží státu Massachusetts, na výběžku vyčnívajícím do Atlantiku se rozprostírá „území Kennedyů“. Této politicko-mocenské dynastii Spojených států zde patří značný kus půdy. Jsou tu ještě další sídla milionářských rodin, zámožných intelektuálů, kde se schází zlatá mládež i postarší playboyové. Nedaleko výběžku, na němž se nachází rezidence klanu Kennedyů, je malý ostrov Chappaquiddick s přístavem Edgartown. K němu se přimyká, oddělen pouze úzkým kanálem Poucha Pond, ráj prominentů Marthas Viney-ard. Senátor Edward Kennedy odletěl v pátek odpoledne 18. července 1969 na ostrov Chappaquiddick, kde se v George-

49

townu zúčastnil na rodinné plachetnici Victoria výroční regaty „Edgartown Yacht Clubu“. Po závodech odjel do pronajatého víkendového domku na ostrově Chappaquiddick, kde pořádal s dalšími jedenácti přáteli večírek. Oslavovali výsledek závodů, zároveň chtěli vyjádřit dík několika dívkám, které se zúčastnily předvolební kampaně Edwardova bratra Roberta, zavražděného před rokem. Víkendový domek pronajal pro tuto noc bratranec Roberta Kennedyho Joseph Gargan.

Oslava probíhala podle programu, zábava nevázla, naopak, podle výpovědi sousedů byla jaksepatří hlučná. Pílo se a tančilo. Většina přítomných mužů, včetně senátora Edwarda Kennedyho, byla ženatých, přijeli však bez manželek. Někdy před půlnocí se vytratil Edward Kennedy a osmadvacetiletá plavovláska Mary Jo Kopechneová. Nikdo z přítomných se tomu nedivil. Oba nasedli do Kennedyho černého oldsmobilu 88 a zmizeli ve tmě směrem k Main Street.

V sobotu časně zrána objevili rybáři ve vodě Poucha Pondu černou limuzínu. Ležela pod hladinou, obrácená na střeše. Most je vzdálen asi dva kilometry od bungalovu, ve kterém byl pořádán večírek. Rybáři zajeli na policejní stanici. Šéf místní policie Dominick Aréna se ihned vydal na místo neštěstí, kde později vylovil potápěč hasičského sboru z havarovaného vozu dámskou kabelku a mrtvolu mladé ženy. V kabelce byla legitimace opravňující ke vstupu do budovy Senátu Spojených států na jméno Rosemarie Keoughové. To byla jedna z dívek, které se zúčastnily večírku. Mrtvá dívka však byla Mary Jo Kopechneová, někdejší sekretářka Edwardova bratra Roberta Kennedyho.

, Kolem desáté hodiny dopolední téhož dne se senátor Edward Kennedy dostavil na policejní stanici v Edgartownu, kde oznámil do protokolu, že v noci havaroval se svým oldsmobilem na mostě Dyke Bridge, a požádal policistu, aby po dobu tří příštích hodin nedával o neštěstí nikomu zprávu. Když byla později výpověď zveřejněna, nepůsobila zrovna přesvědčivě. Edward Kennedy tvrdil, že odjel z

Borovicka - Watergate

domku, kde trávil s přáteli víkend, asi kolem čtvrt na dvanáct v noci. Vezl Mary Jo Kopechneovou. Jel po Main Street k Edgartownu. Neznal cestu a omylem odbočil na postranní Dyke

50

Road. Když ujel několik set metrů po neasfaltované polní cestě a sjel z malého pahorku, měl najednou před sebou úzký most bez zábradlí. Najel na něj, ale nezvládl vůz a oldsmobil se zřítíl do vody Poucha Pondu. Oldsmobil se při pádu obrátil, potopil a zůstal na dně na střeše. Edward Kennedy se snažil otevřít dveře nebo okna vozu. . .

Co se dělo dál, na to si nemohl vzpomenout. Nevěděl, jak se dostal z vozu. Když se vynořil a uvědomil si, že v autě zůstala Mary Jo Kopechneová, několikrát se potopil a pokoušel se zachránit ji. Nepodařilo se mu to. Byla tma. Nepamatoval si detaily. Utrpěl šok a cítil se k smrti unaven.

Jen matně si vzpomínal, že se vrátil k víkendovému domku. Před vchodem stál vůz. Usedl na zadní sedadlo a nebyl schopen žádné akce. Nevěděl přesně, co dělal, někde bloudil, nakonec se ocítl ve svém hotelovém pokoji.

Na policejní stanici do Edgartownu se Edward Kennedy dostavil asi deset hodin po neštěstí v doprovodu svého přítele Paula Markhama, advokáta, který se rovněž zúčastnil večírku.

Šéf místní policie Dominick Aréna byl dobrý plavec. Když vypovídal Edward Kennedy v přítomnosti advokáta na policejní stanici, byl Aréna na místě neštěstí. Několikrát se potopil, ale mnoho nezjistil. V tom místě byl silný proud a Aréna byl nakonec rád, když se bez úhony dostal na břeh. Mrtvolu Mary Jo Kopechneové vytáhl z vozu potápeč John N. Farrar. Měla na sobě černé kalhoty, bílou blůzu a na nohou sandály. Senátor Kennedy zatelefonoval z policejní stanice rodičům utonulé, vyslovil jim politování a soustrast. Pak sedl do soukromého letadla a odletěl do sídla Kennedyů v nedalekém Hyannis Portu. Dominick Aréna provedl podle předpisu ohledání místa neštěstí, nezjistil žádné podezřelé okolnosti, nepoložil senátorovi Kennedymu žádnou otázku a později prohlásil, že byl přesvědčen, že došlo k nezaviněné dopravní nehodě. Konečně osobnost senátora Kennedyho mu zaručovala, že jeho výpověď nočních událostech je přesná a pravdivá.

V protokolu však bylo několik rozporných míst. Ted Kennedy tvrdil, že odjel z víkendového domku asi ve 23 hodin 15

51

minut, aby ještě stihl převoz na ostrůvek Marthas Vineyard. Pomocný šerif Ch. Look mladší však vypověděl, že asi čtyřicet minut po půlnoci viděl v oněch místech černý oldsmobil, který až po delším váhání řidiče zabočil na křižovatce na polní cestu k mostu Dyke Bridge. A velitel hasičů A. M. Silva došel k názoru, že k neštěstí nemohlo dojít dřív než ve tři čtvrti na jednu.

Nabízejí se pochybnosti: co dělal Edward Kennedy a Mary Jo Kopechneová od jedenácti patnácti do dvanácti padesáti? Jak si mohl senátor Kennedy splést cestu, když je na křižovatce velký směrník s odrazovými písmeny. Poslední přívoz jel o půlnoci. Co hledal Kennedy ještě ve tři čtvrtě na jednu na polní cestě k mostu?

Kennedy prohlásil, že se marně snažil vyprostit z vozu Mary Jo Kopechneovou. Pak odešel v šoku a zcela vyčerpán zpět do víkendového domku.

Ale cesta, kterou musel projít, nevedla pustinou. Kolem silnice stojí několik víkendových domků a v některých se po půlnoci ještě svítilo. Byl tedy senátor Kennedy tak vyčerpán, že nevěděl, co dělá? A je-li tomu tak, mohl vůbec dojít ony dva kilometry k víkendovému domku, kde se jeho přátelé bavili? Proč nepožádal v nejbližším bungalovu o pomoc, proč odtud nezatelefonoval na policii? Edward Kennedy vypověděl, že se dovlekl k víkendovému domku, padl na sedadlo vozu a později někoho, neví už koho, požádal, aby ho odvezl do Edgartownu. Otázka zní: Kdy se účastníci večírku dověděli o neštěstí? Proč někdo z nich nezatelefonoval na policii? Edward Kennedy bydlel na vedlejším malém ostrově Marthas Vineyard. Ráno byl v hotelu Shiretown Inn. Jak se tam dostal, když poslední převoz jel o půlnoci?

Edward Kennedy prohlásil, že přeplaval kanál a do hotelu v Edgartownu přišel někdy kolem druhé hodiny ranní. Chvilí spal, pak se pokusil telefonicky spojit s právním zástupcem rodiny Burkem Marshalllem. Jeden z majitelů hotelu Shiretown Inn Russel E. Peachney však uvedl, že viděl senátora Kennedyho asi pětadvacet minut po druhé hodině. Jeho oblek byl suchý.

52

Objevily se další rozpory. Senátor Edward Kennedy málokdy sám řídil vůz. Proto na něho na večírku čekal řidič John Crimmins. Pracoval u Kennedyho už dlouhá léta, nelze tedy říci, že by šlo o zcela cizí osobu. A přesto mu senátor neřekl

Borovicka - Watergate

o svých úmyslech ani slovo a požádal ho o klíčky k vozu. On ale nepověděl vůbec nikomu, že odchází, a také Mary Jo Kopechneová se žádnému z přátel nezmínila o svém odchodu. Nevzala si dokonce ani kabelku s penězi a doklady. Bydlela v Edgartownu v motelu Katma Shores Motor Inn ve dvoulůžkovém pokoji s Esther Newbergovou. Ta zůstala na večíрку a Mary Jo Kopechneová ji nepožádala o klíč od společného pokoje. Deset z dvanácti hostů nehodlalo zůstat ve víkendovém domku až do rána, a přesto nikdo z nich nezařídil, aby přívoz jezdil i po půlnoci. Jak se chtěli dostat přes vodu?

A ještě něco. Podle vlastní výpovědi Kennedy zabloudil a byl překvapen na poslední chvíli oním úzkým mostem přes Poucha Pond. Ale senátor jel v pátek 18. července po chappa-quiddické silnici třikrát a po Dyke Road a po mostě Dyke Bridge dvakrát. Věděl tedy přesně, jak je most úzký, a musel také vědět, že nemá zábradlí.

Při ohledání mrtvol Mary Jo Kopechneové provedli lékaři krevní zkoušku, při níž zjistili, že pila jen málo, snad dva, snad tři slabé koktajly. Na její bílé blůze byly stopy krye. Ta se na ni však mohla dostat jediné předtím, než se dívka ocitla ve vodě. Skvrny byly přesně ohraničené a nerozmazané. Edward Kennedy utrpěl několik ran na hlavě a na zátylku. Dokonce při pohřbu Mary Jo Kopechneové a při svém televizním projevu měl ovázaný krk. Mohlo dojít k takovým zraněním pod vodou, když se vyprošťoval z potopeného vozu? Podle sdělení expertů nikoli.

Rozporů bylo tolik a v Kennedyho výpovědi bylo příliš hluchých míst, že se někteří odborníci z oboru kriminalistiky pokusili sestavit pravděpodobnou verzi událostí oné tragické noci. Vycházeli z vlastního šetření i z výpovědí svědků. Před víkendovým domkem čekali v záloze, ukryti za křovím, nejméně dva neznámí muži. Když vyšel senátor Kennedy s Mary Jo Kopechneovou, vrhli se na ně a omráčili je. Tomu nasvědčují rány na Kennedyho zátylku a krev na blů-

53

ze Mary Jo. Mu, ví™

vozu a jeden z nich odjel s bema

svědci mnoho oko nosti. POC Jo KoPechneové

voze víc Psta7-t™azadIsedadleoldsrno-byla nalezena potápěčem í-airarem na

bilu j i-Qi nvntože mu po nezdařeném útoku

litickou vraždu, inscenovanou jako ™ j

kredit u amerického veřejného mínění a Edward Kenneay oyi možným protikandidátem

pH druhé volbě PLm. Když byly 13. června 1971 uveřejněny tajné dokumenty

Pentagonu a v Bílém domě zatroubili na poplach a začal pat-fatTskulině tajné

služby, dy unikají informa zrodí se White House Speciál Investigations Unit -

Zvláštní vyšetřovací skupina BUého domu. Sídlo měla v suterénu admin-stixní

budovy vedle Bílého domu, v kanceláři číslo šestnáct Velel jí Egil Krogh junior,

Ehrlichmanuv chránenec. Jeho zástupcem se stal David Young z Kissingerova stabu

Rady nabodni bezpečnosti. Pak nastoupili zkušení tajm agenti Jak Caulfield l

Tony Ulasewicz, oba staří mazac, nekde newyorští policisté, s bohatou praxí u

jednotky zvané BOSSY (Bureau of Speciál Services and Investigations), která mela

za úkol hlídat činnost extrémní levice

že nešlo o lecjaké tajné agenty, je zřejmé z toho, že Tony Ulasewicz pobíral

roční plat ve výši dvaadvacet! tisíc dolarů, a to přímo z tajného fondu

Republikánské strany, spravovaného Nixonovým právním zástupcem Herbertem

Kalmba-chem Oba dostali zkušební úkol. Zostudit posledního Kenne-dvho Caulfield

a Ulasewicz si pronajali na Sestactyřicate ulici v New Yorku kancelářské

místnosti, dali je vytapetovat iako budoár madame Pompadourové, nakoupili vysoké

koberce a široké francouzské lůžko, naplnili bar, instalovali kva-drofonní

gramofonovou soupravu a snažili se dostat do tohoto atraktivního prostředí,

prošpikovaného mikrofony, ne-

54

kteřou z dívek, která se oné tragické noci zúčastnila večíрку na

Chappaquiddicku. Není známo, kolik z nich počtalo apartmá svou návštěvou. Jisté

je, že se ostríleným tajným agentům nepodařilo získat kompromitující materiál

proti senátoru Kennedymu.

A tak nastoupil na scénu Howard Hunt. Propašoval z archívu FBI a ministerstva

zahraničních věcí na 240 tajných dokumentů, které padělal, lépe řečeno předělal.

Zaměnil jména i skutečnosti a chystal se fotokopie předat redakcím amerických

deníků. Většina z dokumentů měla falešnými údaji pošramotit pověst obou

zavražděných Kennedyů a tím i posled- ního žijícího. Ale Howard Hunt vyrobil

rovněž kolekci dokumentů, ohrožujících pověst Edwarda Kennedyho v souvislosti se

záhadným případem na ostrově Chappaquiddicku. Byly mezi těmi, které se dostaly

do rukou Johna Deana z Huntova sejfu.

55

5 TAJNÉ DOKUMENTY PENTAGONU

Třináctého června 1971 byla neděle. Pro Nixonovu vládu to byla černá neděle. Toho dne totiž otiskl vážený americký list New York Times, a krátce poté také řada dalších deníků, tajné dokumenty Pentagonu. Vynesly na povrch pravdu o historii americké agrese v Indočíně a zapůsobily na veřejné mínění jako výbuch bomby. Američané a čtenáři celého světa se přesvědčili, že vietnamská politika Spojených států amerických byla založena na lži, klamu, podvodu a předstírání. Tajné dokumenty Pentagonu byly přísně střeženy, označeny nejvyšším stupněm utajení „Top secret“. Když byly uveřejněny, staly se důkazem, že tvrzení prezidenta Johnsona a mnoha jiných, že vietnamská válka byla Spojeným státům vnucena, bylo nepravdivé. Kdo si přečetl aspoň část, pochopil, že washingtonští stratégové vietnamské války plánovali a realizovali akce, aby vyprovokovali vietnamskou demokratickou republiku k opatřením, na něž by Američané mohli odpovědět bombardováním. Z tajných dokumentů Pentagonu se také podařilo rekonstruovat skutečný průběh „operace Desoto“, jednoho z klíčových bodů vietnamské války.

Na tiskové konferenci 5. srpna 1964 prohlásil ministr obrany Spojených států McNamara na otázku, proč se americké válečné lodě zdržují v Tonkinském zálivu: „Naše lodě tam vykonávají běžnou hlídkovou službu, stejnou jako na celém světě.“ Jaká byla skutečnost?

Torpédoborec amerických námořních sil Maddox je obr o výtlačku 2200 tun. Kotvil v japonském přístavu Jokosuka, když dostal kapitán šifrovaný telegram se sdělením, že „operace Desoto“ byla odstartována.

Lod tedy zvedla kotvy, vyplula na moře, brzy však znovu

56

přistála v jistém tchajwanském přístavu. Zdržela se jen tak dlouho, než nastoupilo asi deset mužů, kteří naložili na palubu kontejner s elektronickým zařízením.

Druhého srpna 1964 manévroval torpédoborec nedaleko ostrova Hon-me, který patří vietnamské demokratické republice. Ve dvaadvacet hodin čtyřicet minut místního času oznámil kapitán rádiem svému velitelství, že ho pronásledují torpédové čluny, proto musí zahájit dělostřeleckou palbu.

Zprávu dostal na stůl prezident Johnson a okamžitě vydal příkaz, aby Maddox v operaci pokračoval. Poslal mu na pomoc torpédoborec Turner Joy a letadlovou loď Ticonderog.

V noci 30. července 1964 vyslaly Spojené státy a námořní síly Jižního Vietnamu do pobřežních vod vietnamské demokratické republiky válečné lodě, z nichž ostřelovaly území VDR, ostrovy Hon-ne a Hon-me. Prvního srpna pak přiletěly z laoských letišť americké stíhací bombardéry T-28 a bombardovaly a ostřelovaly raketami pohraniční stanici Nam--can, která leží sedm kilometrů uvnitř vietnamského území. Z laoské strany byla zřetelně viditelná státní vlajka vietnamské demokratické republiky. Druhého dne přiletělo dalších sedm amerických stíhacích bombardérů AD-6 a T-28 z Laosu a znovu bombardovalo stanici. Zatím se shromáždila část sedmé flotily USA u pobřeží vietnamské demokratické republiky a ostřelovala pobřežní objekty. To byla zatím jen příprava, pak teprve mělo dojít k realizaci „operace Desoto“.

Je čtvrtý srpen 1964. Na Tonkinský záliv padla tmavá, vlhká, tropická noc. Měsíc nesvítil. Zato se však objevily záblesky výstřelů lodních děl a ozvaly se detonace. Americká plavidla zahájila palbu do tmy.

Ve Washingtonu bylo v té době časně ráno, když rádiová ústředna Pentagonu zachytila depeše z Tonkinského zálivu. Obsahovaly sdělení, že radary amerických válečných lodí zjistily ve tmě skupinu pohybujících se plavidel. Údajně to byly nepřátelské torpédové čluny a válečné lodě na ně zahájily palbu.

Během dopoledne došla do Washingtonu řada depeší, které si vzájemně odporovaly. V jedné se tvrdilo, že americké

57

lodě byly napadeny, jiné připouštěly, že nelze s jistotou říci nic konkrétního, protože byla tma a zvukové hydrolokační přístroje sonary neposkytly přesnější údaje.

V poledne téhož dne svolal prezident Johnson zasedání Rady národní bezpečnosti a vydal rozkaz, aby vojenské síly Spojených států podnikly odvetná opatření. Současně zahájil jednání se zástupci obou stran v Kongresu o souhlas. Nevyčkal však vyjádření a celé tři dny před rozhodnutím kongresu vzlétla z paluby letadlové lodi Ticonderog letadla s pumami. Téhož dne o půlnoci podnikly americké bombardéry čtyřia-šedesát útoků na území vietnamské demokratické republiky.

Od tohoto dne po několik dalších let vzlétala americká obří letadla a ničila vietnamskou zem.

Borovicka - Watergate

Uveřejnění tajných dokumentů Pentagonu vyvolalo v Bílém domě poplach prvního stupně. Ministr spravedlnosti John Mitchell poslal telegraficky do New Yorku příkaz soudci Murrayovi I. Gurfeinovi, aby okamžitě zasáhl a zakázal další publikování přísně tajných dokumentů v listu New York Times s tím, že jde o dočasné opatření, které bude doplněno řádným soudním rozhodnutím.

New York Times a také Washington Post tedy zastavily uveřejňování kompromitujících dokumentů, ale mnohé další noviny a časopisy uveřejnily přinejmenším výňatky. A tak vešla nejdůležitější fakta stejně ve známost. Poradci Bílého domu si lámali hlavu především nad skutečností, jak se mohla tak pečlivě utajovaná studie Pentagonu, vyhotovená jen v patnácti exemplářích, dostat do redakce New York Times. Když se to stalo, pak lze předpokládat, že by stejným způsobem bylo možné vynést kterýkoli z dvaceti miliónů přísně utajovaných dokumentů.

V zahraničně politické oblasti nadělalo zveřejnění studie Pentagonu poradcům Bílého domu mnoho starostí. Především se celý svět dověděl, jaké nečestné manipulace předcházely Tonkinské rezoluci, jak Johnsonova vláda manipulovala s Kongresem, co všechno se odehrálo v pozadí ostudné vietnamské agrese, jakých podvodů a mystifikací se dopustili nejvyšší vládní úředníci pod patronací prezidenta Spojených států amerických, aby mohlo dojít k eskalaci útočného tažení.

58

Zatím probíhal u newyorského soudu v jedné síni číslo 506 proces proti vydavateli listu New York Times a veřejnost se dověděla, že tajná zpráva Pentagonu byla vypracována z příkazu tehdejšího ministra obrany McNamary v letech 1967 až 1968, že na ní pracovalo přes třicet expertů Pentagonu, práce trvala celý rok a výsledkem byl elaborát o sedmí tisících stranách. Proces o zákazu publikování dokumentů se dostal od newyorského soudu k Nejvyššímu soudu ve Washingtonu. Supreme Court rozhodl 30. června 1971 poměrem šesti hlasů proti třem, že dokumenty mohou být uveřejňovány.

To byla prohra Nixonovy vlády a těžká rána prezidentově prestiži. Zřejmě proto se pustil reklamní tým Bílého domu do akce ve vlastní režii.

Především šlo o to najít pachatele odpovědného za vynesení tajných dokumentů z archívu Pentagonu. Hned zpočátku padlo podezření na Mortona Halperina. Až donedávna byl zaměstnancem Pentagonu, v době, kdy pracoval jako jeden z nejbližších spolupracovníků Henryho Kissingera v Radě národní bezpečnosti, měl vrchní dozor nad sestavením studie o vietnamské válce. Halperin byl přítelem Daniela Ellsberga.

Když přestal pracovat pro vládní úřady, přešel do Brookling Institution. Jack Caulfield, jeden ze dvou zkušených tajných agentů, angažovaných Bílým domem pro nebezpečné akce, dostal v červnu 1971 rozkaz prezidentova poradce Colsona, aby se vloupal do Brookling Institution a pokusil se tam získat dokumenty o Halperinově vině.

Caulfield a Ulasewicz se dali do práce. Skutečně se dostali do Halperinovy kanceláře, vrátili se však s prázdnýma rukama. Brookling Institution, ústav pracující s politickými informacemi, chránil tajemství svých klientů dokonalým bezpečnostním systémem. Později vyšla najevo neuvěřitelná okolnost. Když oba agenti hlásili Colsonovi, že neuspěli, navrhl jim, aby založili v budově požár a ve zmatku, který nutně musí vzniknout, se pokusili dostat ke kompromitujícím dokumentům.

Oba tajní agenti a někdejší newyorští policisté měli už něco za sebou, ale tento návrh se jim zdál přece jen poněkud přehnaný. Obrátili se proto na Johna Deana, který právě od-

59

létal za prezidentem Nixonem do jeho letního sídla v kalifornském San Clemente, tam referoval Johnu Ehrlichmanovi a ten okamžitě ztřeštěný plán telefonicky zastavil. Colson se otřepal, ale zůstal na svém místě, oba tajní agenti se však od té doby nedostali ke kloudné práci.

Nově vytvořená tajná služba Bílého domu potřebovala kvalifikované síly. A to je chvíle, kdy se na scéně objevují dva elitní agenti Howard Hunt a Gordon Liddy, kteří při vloupání do budovy Watergate sehráli tak významné role.

Proč poradci Bílého domu angažovali právě je? Proč agenti dostali hned při nástupu tak vysoké platy? V Americe platí zásada něco za něco. Howard Hunt pobíral sto dolarů denně. Ale Howard Hunt byl tajný agent, který si takový honorář zasloužil. Dlouhá léta pracoval v tajné službě: vystudoval na Brownově univerzitě, narukoval k námořnictvu, ale byl propuštěn, pak se živil jako filmový scenárista, novinář a psal špionážní romány. Za druhé světové války vstoupil v roce 1943 do tajné služby Spojených států OSS - Office of Strategic Services, kde prodělal důkladné školení. Konec války ho zastihl na čínském

Borovicka - Watergate

území, odkud organizoval partyzánské přepady japonských linií.

Po válce angažovala Hunta CIA a poslala ho do Paříže. Navenek zde působil jako spojovací důstojník mezi americkým velvyslanectvím a Economic Cooperation Administration, organizací, která měla podporovat Marshallův plán. V Paříži se setkal s ekonomem Richardem M. Bissellem, pozdějším vysokým úředníkem CIA. Hunt byl zaníceným bojovníkem proti komunismu, jako ostatně většina jeho kolegů. Byl chytrý, a proto upotřebitelný na mnoha místech světa. Nepodařilo se zjistit, jaké úkoly plnil v evropských zemích, ale je jasné, že stál v pozadí mnohých protidemokratických akcí ve střední a jižní Americe. V roce 1957 působil jako šéf expozitury CIA v Montevideu.

Pak se znovu sešel na bojišti tajné války s Bissellem. Společně připravovali začátkem roku 1960 invazi proti svobodné Kubě. Howard Hunt se údajně dostal v roce 1960 ilegálně na ostrov, aby zjistil, jaká je situace. Když se vrátil, navrhl Bis-

60

sellovi. aby CIA vypracovala plán na zavraždění Fidela Castra během invaze.

V červenci 1975 předložil předseda kubánské revoluční vlády Fidel Castro americkému senátnímu výboru, který vyšetřuje nezákonnou činnost americké tajné služby CIA, víc než osmdesátistránkovou dokumentaci o čtyřiašedesáti pokusech zavraždit ho. Uvádí také plán na atentát, který měli provést diverzanti těsně před vyloděním kontrarevolučních oddílů, organizovaných CIA, v zátocě Sviní. Howard Hunt později přiznal, že předložil návrh na zavraždění Fidela Castra, že však byl zamítnut. Nebylo možné ověřit si toto tvrzení. Existují však dokumenty, potvrzující, že se o Huntově návrhu diskutovalo na nejvyšších místech.

V létě 1975 prohlásil R. Maheu, někdejší finanční poradce amerického miliardáře Hughese, že se podílel na spiknutí organizovaném americkou CIA, jehož cílem bylo zavraždění Fidela Castra. Huntův návrh tedy přece jen nezapadl, jak se snažil později tvrdit. Maheu byl podřízen plukovníku S. Edwardsovi, šéfovi bezpečnostní služby CIA, a stal se spojku mezi ním a dvěma významnými členy podsvětí – členy americké mafie J. Rosellim a Samuelem Giancanou. A ti měli těsně před invazí, nebo snad během ní, zavraždit Fidela Castra.

Vetřelci však byli poraženi krátce po přistání v zátocě Sviní a Huntova pověst fiaskem CIA také utrpěla. Měl odjet do Madridu, řídit tamější filiálku CIA, ale madridský velvyslanec spolupráci se zprofanovaným tajným agentem odmítl. Huntova kariéra začala prudce klesat.

A tak psal špionážní romány a pracoval jako reklamní odborník v propagační agentuře Robert R. Mullen and Co. Pak si na něho vzpomněl spolužák z Brownovy univerzity Charles Colson, který se mezitím vyšvihl do funkce Nixonova poradce. A Howard Hunt se stěhoval do Bílého domu.

Gordon Liddy, nesmírně ctižádostivý muž s kulatou hlavou a vždy pečlivě přistřiženým knírem, byl z jiného těsta. Také n studoval práva, sloužil v americké uniformě v Koreji, ale ve skrytu své duše si odjakživa přál stát na jevišti politickéhoění, osvětlen reflektory a zahrnován potleskem voličů. Chtěl

61

být obdivován. To nebyly vlastnosti vhodné pro tajného agenta, jímž se měl později stát. Zatím vystudoval práva na Fordham Law School, stal se agentem FBI a později okresním návladním v Poughkeepsie ve státě New York. A tam se pustil do boje s narkomany a také do politiky. V prvním oboru měl víc úspěchu než ve druhém a jeho vystoupení v soudní síni byla spíš teatrální. Přespráliš temperamentní chování státního návladního nedělalo americké spravedlnosti dobrou reklamu. Devatenáctého července 1971 byl Liddy povolán do Bílého domu, kde vytvořil s vysloužilým špiónem Huntem základ Speciál Investigations Unit – přísně tajnou a přísně utajovanou vyšetřovací skupinu Bílého domu.

Má-li být tajný agent skutečně tajným, musí dokázat smazat svoji dosavadní existenci a převést se do synteticky vyrobené osobnosti. Nový muž však potřebuje řadu dokladů. Americká mafie má své dodavatele a gangsterské organizace také, ale tak daleko nechtěli poradci Bílého domu přece jen jít. A tak zbývala jen dvě místa, kde se vyráběly falešné dokumenty: FBI a CIA. FBI žádost Bílého domu odmítla. J. Edgar Hoover se postavil proti, jako by tušil konce plánované akce. CIA měla po ruce dokonce zcela věrohodnou výmluvu. Podle zákona a statutu agentury nesmí v žádném případě zasahovat do vnitropolitických záležitostí Spojených států.

Zástupcem ředitele CIA Richarda Helmse byl tehdy generál Robert Everton Cushman junior. Byl někdejším Nixono-. vým spolupracovníkem, a dá se dokonce říci, že i přítelem. V novinářských kruzích washingtonu se říkalo, že prezident jmenoval generála námořní pěchoty Cushmana Helmsovým náměstkem proto, aby dohlížel na společenství amerických zpravodajských agentur. Nixon nevěřil mnoha svým spolupracovníkům, zejména ne těm, na jejichž informace byl odkázán, je tedy i

tato spekulace pravděpodobná.

Generál Cushman byl Nixonovým poradcem a styčným důstojníkem v době příprav agresivní akce proti Kubě. Byl však také styčným důstojníkem s CIA. Z té doby znal Howarda Hunta, který pod krycím jménem hrál jednu z hlavních rolí při organizaci invaze kubánských emigrantů. Generál Cush-

62

man však rovněž dobře znal prezidentova poradce Ehrlichmana.

Někdy začátkem července zavolał Ehrlichman Cushmana a požádal ho o laskavost. Bílý dům potřebuje generálovu pomoc. Když dovolí, obrátí se na něho osobně Howard Hunt. Cushman souhlasil, aniž tušil, oč jde. Pro prezidenta Nixona udělá pochopitelně všechno, co bude v jeho silách.

Central Intelligence Agency sídlí v obrovském nedobytném komplexu budov v Langley ve státě Virginia. Dvaadvacátého července 1971 přišel za náměstkem ředitele generálem Cushmanem Howardem Hunt.

„Jsem rád, že vás zase jednou vidím, Hunte!“ zvolal generál a stiskl tlačítko nahrávacího systému.

Díky této nahrávce, která se později v přepisu objevila před vyšetřovacím výborem Senátu a vzbudila značné pohoršení, je možné rekonstruovat dialog téměř doslova. Protože nad komplexem tvrže tajné služby v Langley přelétávala toho dne velmi hustě proudová letadla, byla některá místa rozhovoru přehlušena a v přepisu předloženém Senátu Spojených států vytečkována. To však nic nemění na smyslu rozhovoru.

„Tak pojdte a sedněte si!“ vyzval generál Cushman Hunt.

„Především vás chci požádat, generále,“ řekl Howard Hunt, „aby tento rozhovor zůstal mezi námi.“

„Proč ne.“

„Děkuji. Dostal jsem z Bílého domu velice choulostivý úkol. Mám navštívit někoho, o jehož smýšlení si nejsme jisti, a získat o něm jisté informace. A to je důvod, proč jsem přišel za vámi. Chtěl bych se vás zeptat, můžete-li mi obstarat osobní dokumenty, které velmi nutně a brzy potřebuji, a pak vás požádat o nádobíčko . . . Musím se nenápadně dostat dovnitř a zase ven.“

„Nevím, proč bychom to neměli udělat,“ řekl generál Cushman.

„Záležitost zůstane co nejvíc utajena,“ ujistil generála Hunt. „Nevím, jestli budete souhlasit, ale myslím, že by bylo nejlépe, kdybych se setkal s některým z vašich lidí v konspi-račním bytě. Ať nezapomene na převlek. Chtěli bychom to udělat v sobotu nebo v neděli. Myslím, že dřív než do zítřka

63

odpoledne to nedají vaši agenti dohromady, ale kdyby se to podařilo, bylo by to báječné. A generále, musím vám říci, že vypadáte výborně.“

„Však mám hezkou práci,“ řekl generál Cushman polichocen. „Poslyšte, zastihneme vás v Bílém domě? Totiž, abychom vám dali adresu, kam se máte obrátit.“

„Pochopitelně, generále. Můžeme se spolehnout? Máte pocit, že to stihnete do zítřejšího odpoledne?“

„Víte, já s tímhle nemám zkušenosti. Zatím jsem to nikdy nepotřeboval. Ale doufám, že to půjde.“

„No, Ehrlichman mi říkal. . .“

„Já vím, Hunte. Volal mi. Chtěl jsem tím říci, že jsem neměl dosud s takovouhle podzemní činností nic společného. Proto říkám, že nevím, jestli to stihnou... Co vlastně potřebujete? Budou se mě na to ptát.“

Hunt si sáhl do kapes. „Pravděpodobně mi bude stačit řidičský průkaz a pár takových maličkostí, co nosí každý po kapsách.“

„Tak tedy řidičský průkaz . . .“

„Vystavený v kterémkoli státě . . . A pár drobností do kapes.“

Pak se bavili o společných známých, generál poprosil Hunta, aby Ehrlichmanovi vyřídil pozdrav, a nakonec se ještě zeptal:

„Jak to vlastně pokračuje s Radou národní bezpečnosti? Tady se člověk nic nedoví.“

„Dobře,“ řekl Hunt. „Mimochodem jsou dvě věci, které Bílý dům . . . ale proč vám to vlastně vykládám, máte vyšší styky než já. Myslel jsem samozřejmě tajné dokumenty Pentagonu.“

Náměstek ředitele CIA generál Cushman přesně věděl, oč jde. Přesto, nebo právě proto zařídil, oč ho Hunt požádal. Hned druhého dne zavolał Hunta do jeho kanceláře v Bílém domě příslušník technické služby CIA a pozval ho na schůzku do konspiračního bytu na Massachusetts Avenue.

Tam převzal Hunt potřebné rekvizity: řidičský průkaz a průkazku sociálního pojištění, legitimace několika klubů, vše na jméno Edward Joseph Warren. Dostal také paruku, aby

se podobal neznámému muži na fotografiích. Byla nazrzlá a změnila Hunta k

Borovicka - Watergate

nepoznání. Druhého dne se sešel v témž bytě s agentem CIA podruhé a převzal doklady pro Liddyho na jméno George Leonard. Navíc mu tajný agent přinesl malý kožený pytlík na tabák, v němž byla vmontována miniaturní kamera a přístroj, který se přiložil na mluvítko telefonního aparátu a úplně změnil hlas volajícího. Případně nahraný rozhovor nebyl použitelný.

Koncem června 1971 vydal v Los Angeles soudce Venetta Tassopoulos zatykač na profesora Daniela Ellsberga, který podle všeho za pomoci svého spolupracovníka Anthonyho J. Russa juniora dal k dispozici tisku tajné dokumenty Pentagonu. Později byli oba tito někdejší spolupracovníci Henryho Kissingera v Radě národní bezpečnosti obžalováni pro trestný čin krádeže, spiknutí a špionáže. Státní žalobce předložil soudci důkazy, o nichž se každý mohl dočíst ve všech novinách světa, byla sestavena obžaloba a profesor Ellsberg se na přechodnou dobu ocitl za mřížemi.

Prezident Nixon a jeho poradci, kterým uveřejnění tajných dokumentů Pentagonu řádně pošramotilo už tak dost špatnou pověst, čekali, že soud s profesorem Ellsbergem proběhne rychle a jednoznačně. Pachatel byl dopaden, bude podle zákona odsouzen, veřejné mínění se uklidní a lidé zapomenou. Jenže Ellsbergovi právní zástupci dělali, co mohli, aby se proces táhl. Když Nejvyšší soud zrušil zákaz publikování tajných dokumentů Pentagonu, prakticky přestaly být tajnými a profesor Ellsberg a jeho advokáti drželi všechny trumfy v ruce. To se ovšem málo hodilo do plánu Nixonových poradců.

Profesor dr. Daniel Ellsberg byl intelektuál a specialista jedné z největších amerických firem z tohoto oboru Rand Corporation, která zpracovávala pro Nixonovu vládu údaje na počítačích. Rand Corporation dostala také jeden exemplář tajných dokumentů Pentagonu, z nichž měla použít některá data. Tak se listiny dostaly do rukou profesora Daniela Ellsberga.

Pacifista Ellsberg byl tedy obžalován, ale mnoho Američanů, kteří po uveřejnění dokumentů Pentagonu pochopili, že jim prezidenti a jejich vlády celá léta zamlčovali pravdu

65

o zahraničně politických akcích Spojených států, stáli na straně obžalovaného. Profesor Ellsberg byl spíše potenciálním hrdinou než potenciálním zločincem, jak si přála obžaloba.

Veřejné mínění je obrovská síla. Někdy dokáže zvrtnout plány politiků či mocenských skupin, jindy se postará o nečekaná překvapení. Reklamní odborníci, pracující nyní jako prezidentovi poradci v Bílém domě, měli svoje zkušenosti. Tak jako dokázali „postavit“ a „prodat“ kandidáta na úřad prezidenta, jako uměli přesvědčit své někdejší zákazníky, že nemohou existovat bez osvěžujícího nápoje Seven-up a dezinfekce Sani-Flush, právě tak uměli spustit pomlouvačnou kampaň, aby se zbavili nepohodlné konkurence. A když nebyla naděje na brzké odsouzení profesora Daniela Ellsberga a jeho spolupracovníka Anthonyho Russa, rozhodli se pro jinou hru. Vždyť jeden z prezidentových poradců, Colson, byl přece profesionální „hatchetman“ – pomlouvač.

V takových případech se postupuje vyšlapanou cestou. Tajní agenti začnou slídit v okolí oběti, dávají se do řeči s mlé-kařem, k němuž chodí rodina nakupovat, snaží se dostat do styku s příbuznými, prostě vyptávají se všude tam, kde by mohli narazit na sebemenší stopu.

Speciál Investigations Unit – zvláštní vyšetřovací jednotka Bílého domu pátrala v okolí bytu profesora Ellsberga, vyžádala si posudky od jeho zaměstnavatelů, prohledala kartotéku FBI, tajní agenti se snažili, jak mohli, ale nic kompromitujícího nenašli. Pak přišel některý z nich na spásný nápad. V archivu FBI se podařilo zjistit, že doktor Daniel Ellsberg byl před několika lety v psychiatrickém ošetření. Není vyloučeno, že si dotýčný tajný agent v první chvíli zaměnil psychoanalytické ošetření za psychiatrické, napadlo ho, že udělat ze sympatického obžalovaného, kterému straní veřejné mínění, člověka duševně labilního, je jedna z šancí, jak zvrtnout výsledek procesu na svou stranu. Nedaleko Los Angeles je filmová metropole Hollywood. Snad proto je ve městě tolik psychiatrů. Nejdříve se chtěli vypravit do Kalifornie Howard Hunt a Liddy. Ehrlichman však zvolil méně riskantní cestu. Zavolał na FBI a vyžádal si spolupráci dvou tajných agentů. Ti zjistili, že se profesor

66

Ellsberg léčil u doktora Lewise Fieldinga, který měl ordinaci v losangeleské čtvrti prominentů Beverly Hills v činžovním domě číslo 450 na North Bedford Drive.

Tajní agenti odletěli do Los Angeles, objevili se v ordinaci doktora Fieldinga a požádali ho, aby jim předložil záznamy o léčbě profesora Ellsberga. Měli s sebou fotoaparát, chtěli si na místě pořídit fotokopie.

Byla to ilegální akce, vypočítaná na zastrašení psychiatra, protože detektivové

Borovicka - Watergate

neměli ani povolení, ani přesvědčivý důvod. A doktor Fielding si snadno domyslel, oč jim jde. Sledoval přece soudní proces svého někdejšího pacienta. Psychiatr neodmítl žádost agentů FBI hned. Spojil se nejdřív se svým advokátem, potom poukázal na zákonem zaručenou zásadu zachování lékařského tajemství a vyprovodil je ze dveří. Vrátili se do Washingtonu s nepořízenou, vypracovali zprávu, tu předala FBI generálu Cushmanovi a ten ji poslal poradci prezidenta Nixona Ehrlichmanovi. A všechno mohlo začít znovu.

V Bílém domě se pochopitelně vědělo, že CIA vlastní psychologické oddělení. Jeho pracovníci se specializovali na sestavování „psychologických profilů“ zahraničních politiků, cizích státníků, aby zástupci Spojených států měli při mezistátních jednáních vyšlapanou cestičku, aby věděli, kdo je kdo a co na něho platí. Toto oddělení posloužilo například v roce 1961 prezidentu Johnu F. Kennedymu psychologickou informací o Nikitovi Chruščovovi, s nímž se sešel na jednání ve Vídni. CIA a pochopitelně toto její oddělení však nesměly pracovat na půdě Spojených států, jejich činnost měla být zaměřena výhradně do zahraničí. Říká se, že psychologické oddělení CIA udělalo jen jedinou výjimku: sestavilo psychologický profil kapitána špionážní lodi Pueblo Lloyda Bucher-se, když byl se svým plavidlem zajat námořními jednotkami korejské lidově demokratické republiky. Tehdy šlo americké tajné službě o zjištění, jak dalece se může na kapitána spolehnout, zda vydrží mlčet, nebo bude vypovídat a zkompromituje tím politiku Spojených států.

Teď tedy se pracovníci Bílého domu pokusili, aby psychologická laboratoř CIA udělala další výjimku v případě pro-

67

fesora Daniela Ellsberga. Vedoucí lékař oddělení dr. Bernard Malloy měl sice námitky, když se dověděl o záměru, primář zdravotního sektoru CIA doktor John R. Tietjen se také stavěl proti porušení zásad, ale ředitel CIA Richard Helms oznámil zástupci Bílého domu, že psychoanalytická laboratoř test provede. Po dvou letech, když už probíhalo před senátním výborem vyšetřování aféry Watergate a Helmsovi vytýkali porušení předpisů, prohlásil podle listu New York Times, že se ještě před nedávném nekvalifikovala spolupráce s prezidentem Spojených států jako zločin". Tím jen dodatečně potvrdil, kdo stál v pozadí akce, která byla nejen zákeřná, ale protiprávní hned podle několika článků trestního zákona.

Řekněme rovnou, že ani tento tah Nixonovým poradcům nevyšel. Pracovníci psychologické laboratoře CIA měli k dispozici pracovní posudky, tajné informace, archivované v centrální kartotéce FBI, novinové články a některé výpovědi spolupracovníků, sousedů, případně spolužáků. Odborníci z těchto údajů vypracovali žádaný „psychologický profil“ profesora Daniela Ellsberga. Jenže – vyšel jim spíš velmi kladný kádrový posudek než pomlouvačný elaborát, jaký měl na mysli prezidentův poradce v tomto oboru, „hatchetman“ Colson.

„V dosažitelném materiálu," psal v posudku tým doktora Malloye, „se nenalézá nic, co by nasvědčovalo tomu, že zkoumaná osoba trpí nebo trpěla nějakými duševními poruchami, doktor Ellsberg není psychopat a má normální vztahy k reálnému životu. Dr. Ellsberg je silnou osobností s velkou životní silou, pevným charakterem a dokáže svým příkladem strhnout spolupracovníky. Jeho kariéra vylétěla do výše jako raketa. Není však vyloučeno, že čekal od života ještě víc, že se částečně zklamal a kompenzoval si tento, v jistém slova smyslu pocit méněcennosti tím, že předal tisku tajné dokumenty Pentagonu, aby zazářil jako hvězda první velikosti.

Nic nenasvědčuje tomu," pokračoval text posudku doslova, „že by vyšetřovaný považoval svůj čin v jakémkoli smyslu za zradu. Podle jeho životních zásad odpovídá spíš jeho představám vyšší formy vlastenectví. Uveřejnění tajných protokolů svědčí pro tuto domněnku. Mnohé z toho, co vyšetřovaný

68

prohlásil, potvrzuje, že se naopak považoval za vyvoleného, jemuž se naskytla možnost splnit zvláštní poslání a nést za to plnou odpovědnost.

Vyčítal sám sobě, že nepředal tajné dokumenty k uveřejnění už dříve. Od roku 1969, kdy odevzdal dokumenty senátnímu Výboru pro zahraniční vztahy, došlo totiž ke dvěma dalším invazím, při nichž padlo víc než devět tisíc amerických vojáků a statisíce Vietnamců. Mimo jiné výslovně poukázal na to, že jeho čin změnil nejen další průběh vojenského tažení ve Vietnamu, ale prakticky také směr americké zahraniční politiky a ovlivnil vztah vlády k lidu."

Takový posudek nebyl „sekyráři" Colsonovi nic platný. S uvedenými vlastnostmi mohl doktor Ellsberg kandidovat do Senátu, ale vzbudit odpor veřejnosti k obžalovanému, jak měli v úmyslu, se touto charakteristikou nedalo docílit. Reklamní odborníci přišli tedy nejdřív s nápadem, že si dojdou za vedoucím lékařem psychologického oddělení CIA a domluví mu, aby vypracoval takový

posudek, jaký potřebují.

Návrh zřejmě neprošel. Ale zachoval se jiný dokument, který umožňuje doplnit dosavadní mezeru v ději. Až donedávna se nevědělo, kdo přišel s tím osudným návrhem. Ve zprávě Davida R. Younga – někdejšího štábního asistenta v Radě národní bezpečnosti, dřívějšího spolupracovníka Henryho Kis-singera, později propůjčeného pro pochybné akce špiónážní jednotce Bílého domu – kterou vypracoval spolu s Egilem Kroghem, je doporučení, jak se dostat ke kompromitujícím dokumentům, potřebným k pošpinění dobrého jména profesora Daniela Ellsberga. Young a Krogh navrhuji: „Uskutečnit tajnou operaci, při níž by mohly být prozkoumány všechny podklady nalézající se v ordinaci Ellsbergova psychiatra, které shromáždil během oněch dvou let, kdy profesora léčil.“ Tento písemný návrh dostal na stůl poradce prezidenta Richarda Nixona pro vnitřní záležitosti John D. Ehrlichman, přečetl a podepsal ho, na okraj připsal poznámku: „Ovšem za předpokladu, že akce může být realizována, aniž zůstanou jakékoli stopy.“

Když se později tento dokument objevil před vyšetřovací komisí, vzbudil jeho obsah značné pobouření. Americká ve-

69

řejnost se přesvědčila, že její nejvyšší představitelé plánovali a provedli s použitím gangsterských zkušeností a metod mafie protizákonnou akci, naplňující skutkovou podstatu zločinu vloupání. Tímto nezákonným způsobem chtěli získat prostředky k záměrnému ovlivnění soudu a celý tento soupis zločinů a přečinů vydávali za akci ve prospěch veřejného blaha občanů Spojených států amerických. V pozadí stál prezident Nixon, jehož pověst, na rozdíl od pověsti obžalovaného profesora Ellsberga, po odhalení zákulisních manévru značně utrpěla. Howard Hunt a Gordon G. Liddy, dva elitní agenti, dostali tedy příkaz, aby plán uvedli v skutek. Sli na to velkoryse. Zařídili si kanceláře, dostali nové telefonní číslo, které, jak ještě později uvidíme, sehrálo při odhalení značnou roli, vyžádali si sekretářku, i když nedostali zrovna tu, o kterou stál Howard Hunt. Chtěl totiž, aby jim Bílý dům odvelel jistou slečnu, která v té době pracovala v Paříži.

Protože byli profesionálové, a ne nějací amatérští břídilové, rozvinuli rozsáhlý strategický plán. Nejdřív se vydali na obhlídku terénu. Patříčně převlečení, s novými dokumenty na nová jména a Howard Hunt v nazrzlé paruce vyrazili 25. srpna do Los Angeles. Byla to akce dvou předsunutých průzkumníků, kteří se chtěli přesvědčit na vlastní oči, jak vypadá dům s ordinací doktora Fieldinga, kdo jsou sousedé, jak frekventovaná je ulice North Bedford Drive, aby pak mohli pro své pěšáky vypracovat strategickou studii operace. Zástupce Bílého domu jim totiž výslovně zakázal, aby se akce zúčastnili osobně.

Ubytovali se v prvotřídním hotelu Beverly Hilton. Vypůjčili si vůz a odjeli k věžovému domu, v němž měl doktor Fielding ordinaci. Edward Joseph Warren, jak se Hunt zapsal v hotelu, vyfotografoval nejdřív kamerou skrytou v koženém pytlíku na tabák dům zepředu, zezadu, pak ještě, snad jako doklad pro představené, že tam skutečně byli, pořídil snímky svého komplice Liddyho, nyní Leonarda, před mosaznou tabulkou s firmou doktora Fieldinga. Protože byl už večer a tedy po ordinálních hodinách, vyjel Hunt ještě výtahem

70

k ordinaci v apartmá 212. Dveře byly otevřeny. Hunt vstoupil. V čekárně vysávala uklízečka koberec.

..Ne. Nic, nic. Jen se nedejte rušit," uklidnil ženu Hunt. „Já jsem taky doktor. Fielding je můj starý známý. Myslel jsem, že ho ještě zastihnu . . .“

Během rozhovoru vyfotografoval co se dalo. Pak odešel s exponovaným filmem.

Poslání bylo splněno. Jakou váhu mu přikládali v Bílém domě, lze usoudit z toho, že Hunt a Liddy sepsali ještě v los-angeleském hotelu zprávu o výsledku průzkumu, a než odjeli na letiště, tak ji telefonicky nadiktovali sekretariátu Bílého domu. Přitom jejich hlášení neobsahovalo vůbec nic pozoruhodného.

Operace, plánovaná z nejvyšších míst na nejvyšší úrovni, probíhala dál jako špiónážní film. Howard Hunt zatelefonoval své spojce do CIA, aby ho čekali na Dullesově letišti, kam později přiletěl s Liddym strojem Red-Eye-Special. Spojka čekala, Hunt předal muži exponovaný film a uložil mu, aby ho laboratoř okamžitě zpracovala.

Současně se schválením vloupání do ordinace doktora Fieldinga odstartovali jiní experti Bílého domu v tisku pomlouvačnou kampaň proti profesoru Ellsbergovi, jako by už předem počítali s tím, že zanedlouho budou mít proti němu v ruce trumfy. A tak dostala operace nejen pozhledání, ale v rámci kooperace

jednotlivých složek prezidentova aparátu se v této fázi stala dokonce nezbytnou. Generálové začali verbovat pěšáky a Howard Hunt si vzpomněl na svého přítele a spolubojovníka ze slavné éry příprav invaze na Kubu Barkera. Vyhledal ho v Miami

Borovicka - Watergate

a domluvil se s ním. Barker navrhl další dva spolupracovníky. Felipe DeDiego byl podle jeho slov pro akci správný muž. Byl to rovněž ke všemu ochotný kubánský emigrant, který prý, jak tvrdil Barker, už kdysi osvědčil své schopnosti při obstarání tajných dokumentů z Kuby. Eugenio R. Martinez byl dalším z poražených žoldnéřů ze zátoky Sviní. Barker ho Huntovi doporučil jako schopného muže, který má za sebou „více než stovku“ tajných přistání na Kubě. Znělo to Přehnaně, jisté však je, že Martinez byl v době vloupání do

71

ordinace doktora Fieldinga na výplatní listině CIA – za informace dostával sto dolarů měsíčně.

Howard Hunt přirozeně napřed neprozradil ani Barkerovi ani oběma ostatním, oč jde. Když měla být operace zahájena, vyrukoval na své spolupracovníky s psychologickou fintou. Věděl, že jako kdysi dávka rumu před útokem, bude na jeho žoldnéře působit psychologický strašák. Kubánští emigranti z duše nenáviděli Fidela Castra, socialistický systém a komunismus vůbec. Sovětský svaz byl pro ně čertem, který je strašil i ve snu. Howard Hunt byl spisovatel, a tudíž tak trochu i psycholog. Namluvil jim, že jde o akci k získání informací o zrádci, který předal tajné materiály sovětskému velvyslanectví ve Washingtonu. Kubánským emigrantům jako by nasadil ostruhu.

Teď letěli do Los Angeles všichni. Znovu se podívali na arénu, v které měli odehrát zápas, znovu se nastěhovali do přepychového Beverly Hiltonu, znovu se vzájemně ujišťovali, jak akci brilantně provedou a přijedou do Washingtonu ověnění vavříny.

Třetího září byl den D. Před činžovním domem číslo 450 v North Bedford Dříve v Los Angeles zastavila malá dodávka. Dva muži v pracovních overalech otevřeli zadní dvířka a postavili na chodník objemný skříňový kufr. Kdyby si byl někdo přečetl nálepky, byl by zjistil, že jde o spěšnou zásilku pro doktora Fieldinga. Další nápisy potvrzovaly její důležitost: AIR EXPRES, NEKLOPIT, DO VLASTNÍCH RUKOU.

DeDiego a Martinez vyjeli výtahem nahoru a postavili kufr za dveřmi číslo 212. Pak zazvonili. Otevřela uklízečka. DeDiego vysvětlil, oč jde, žena řekla, aby kufr postavili do kouta v čekárně, oba speditéři se rozloučili ve dveřích, a když se paní nedívala, otočili páčkou uzávěrky zámku.

Americké kliky se nepodobají evropským. Na dveřích jsou velké knoflíky, zámek se otvírá pootočením. V zásadě však nejde otevřít zvenčí bez klíče, jediné když se napřed zevnitř pootočí páčka umístěná uprostřed velkého knoflíku. To právě DeDiego nenápadně udělal. Oba měli dojem, že úkol

72

splnili na výbornou. Později, až paní odejde, dostanou se do ordinace doktora Fieldinga bez problémů.

Všechno bylo jinak. Uklízečka si všimla, že dveře nejdou zavřít, podívala se na vnitřní knoflík a otočila páčku do původní polohy. Pak teprve odešla domů. Kolem půlnoci se v ulici objevili postupně Hunt a Liddy a pak i jejich dvoučlenné komando, Martinez a DeDiego. Howard Hunt měl v kapse malou vysílačku. Měl dávat pozor, aby akci nepozoroval někdo nepovolaný, případně měl varovat muže uvnitř. Liddy si vypůjčil už odpoledne vůz a začal objíždět blok, aby signalizoval, kdyby se blížila policejní hlídka. DeDiego a Martinez zmizeli uvnitř.

První zklamání zažili, když chtěli pootočit knoflíkem zámku. Pro dva profesionály však nebyl patentní zámek značky Yale problémem. Za pár minut byli uvnitř. Pak prohlíželi kartotéku kartu po kartě. Fotografovali, prohrabali co se dalo, zase všechno uklidili, aby doktor Fielding ráno nic nepoznal a nezalarmoval policii. Kolem čtvrté hodiny ranní se objevili v hotelu Beverly Hilton s méně než hubeným úlovkem. Jediný údaj týkající se profesora Ellsberga byla jeho adresa ve Fieldingově diáři. Nic víc.

Tajná operace renomovaných špiónážních specialistů skončila fiaskem. Později, když John Dean prozradil při vyšetřování aféry Watergate v roce 1973 její průběh a jména zúčastněných, stala se jednou z příčin krachu Nixonova režimu.

Nebyla však v dějinách Spojených států ojedinělá. Už během předvolební kampaně Johna F. Kennedyho došlo ke dvěma vloupáním do ordinace lékařů. V obou případech vetřelci slídili po lékařských údajích uložených v kartotékách pod písmenem K". Kennedyho osobní lékař dr. Eugene J. Cohen později prohlásil, že neznámí muži se snažili získat z jeho archivu kompromitující údaje o Johnu F. Kennedym, které Cohen prozíravě uložil na bezpečném místě mimo ordinaci. Američané si totiž potrpí na kult silných mužů, zdravých a schopných vyrovnat se s každou situací. Jakmile se o některém z veřejných činitelů roznese, že není zdravý, nebo že snad dokonce trpí psychickými poruchami nebo je nervově labilní, ztrácí důvěru veřejného mínění, stává se nekvalitním,

méněcenným a musí počítat s tím, že mu voliči přestanou držet palce. Tajná operace v ordinaci dr. Fieldinga vyšla na denní světlo až v roce 1973. Ale už předtím došlo k pozoruhodným zjištěním Woodwarda a Bernsteina, dvou reportérů listu Washington Post, kteří na vlastní pěst pátrali po souvislostech aféry Watergate. Přišli na stopu zločinu ještě před Deanovým přiznáním.

Především se jim podařilo zjistit, že Liddy a Hunt se pod smyšlenými jmény zapsali 4. září 1971 a pak ještě 7. ledna a 17. února 1972 v losangeleském Beverly Hiltonu. Mimo to objevili, že 16. srpna 1971 byl instalován nový telefonní aparát v kanceláři číslo 16 v Executive Office Building Bílého domu, na rohu Sedmnácté ulice a Pennsylvania Avenue ve Washingtonu. Za necelý rok poté, 15. března 1972, byla přípojka zrušena. To by nebylo nic neobvyklého. Pozoruhodné však bylo, že telefonní linka umístěná v administrativní budově Bílého domu byla vedena jako soukromá, na jméno jakési Kathleen Chenowové z Alexandrie ve státě Virginia.

Woodward a Bernstein ženu našli v Milwaukee, kam se mezitím přestěhovala, a ověřili si, že byla sekretářkou speciálního družstva Hunt-Liddy-Young a Krogh. Řekla jim také, že skupina měla za úkol najít skulinu v bezpečnostním systému Pentagonu, kudy unikaly zprávy, zejména měla zjistit, jak se dostaly na veřejnost tajné dokumenty Pentagonu. Kathleen Chenowová pracovala v suterénních místnostech Executive Office Building pro Davida Younga, kterého uvolnil, Henry Kissinger pro Nixonova poradce Ehrlichmana.

Bílý dům disponuje jedním z nejlepších komunikačních systémů na světě. Prezident Nixon měl k dispozici „situační pracovnu“, umístěnou v suterénu Bílého domu, kam se sbíhaly telekomunikační linky z celého světa. Když tedy jeho j poradci volili kamufláž a dali instalovat telefonní aparát na i jméno neznámé sekretářky, věděli, proč to dělají. Bílý dům a prezidentovi poradci měli za každou cenu zůstat stranou. I Nepodařilo se jim to.

Epilog k případu vloupání do ordinace doktora Fieldinga]

napsal až 11. května 1973 soudce Matt Byrne. Na základě výpovědí Johna Deana před senátním výborem, vyšetřujícím okolnosti aféry Watergate, konstatoval v hlavním líčení proti obžalovaným Ellsbergovi a Russovi, že došlo k hrubému porušení zákona, když agenti Bílého domu provedli ilegální akci v ordinaci doktora Fieldinga. Rovněž pracovníci FBI se dopustili trestného činu, když odposlouchávali telefonní rozhovory profesora Ellsberga a odevzdali pásky s nahrávkami, které později za záhadných okolností zmizely, „jiným orgánům státní administrativy“. Tyto skutečnosti zakládají podle amerického trestního řádu skutkovou podstatu trestného činu nedovoleného vniknutí do soukromí občana profesora Ellsberga. Tato fakta nutí soud podle platných předpisů zastavit trestní řízení proti obžalovaným Ellsbergovi a Russovi s konečnou platností, protože vyšetřovací orgány porušily zákony.

Tím proces skončil. Profesor Ellsberg a Anthony Russo nemohli už být souzeni. Veřejným míněním však byla odsouzena Nixonova vláda a poradci Bílého domu. Výslech Howarda Hunta před vyšetřovací porotou v dubnu 1973 svědčí ještě o jiné pozoruhodné skutečnosti: ti, kdo se podíleli na protizákonné akci, byli přesvědčeni, že jednájí v zájmu národa a své země.

„Zúčastnil jste se v době, kdy jste pracoval v Bílém domě, nebo jste věděl o nějaké akci, kterým se říká bag job (vloupání, pozn. V. P. B.), nebo o operacích, které měly za cíl někam proniknout?“ zeptal se Howarda Hunta návladní Earl Silbert.

„Ne,“ odpověděl Hunt.

„A věděl jste o jiných činech, které bývají označovány za ilegální, nebo jste se takových zúčastnil?“

„Ilegálních?“ zeptal se Hunt.

„Ano,“ řekl návladní.

„Nevzpomínám si. Ne, určitě ne,“ odpověděl Hunt.

„A co jiná tajná činnost?“

„To ano.“

„Dobrá. Jak to tedy bylo s tajnou činností?“

„Nepovažujte to za vytáčky, ale podle mého názoru je velký rozdíl mezi ilegální a tajnou akcí,“ řekl Hunt.

„Dobrá. Bylo tedy, podle vaší terminologie, vniknutí do ordinace doktora Fieldinga tajnou nebo ilegální akcí, nebo se na ni vztahuje obojí?“

„Nazval bych ji prostě entry operation1 - vniknutí. Provedené pod záštitou kompetentních míst.“

6 NEVIDITELNÁ VLÁDA

Nedaleko Washingtonu leží Langley. Komplex vzájemně spojených osmipodlažních budov s parkovištěm pro několik tisíc vozů je zpravodajským Olympem Spojených států. V budovách, postavených na zelené louce nákladem téměř padesáti miliónů dolarů, sídlí Central Intelligence Agency. Parkoviště na jižním břehu Potomaku je ve dne v noci plné. Zpravodajský trust pracuje čtyřicet hodin denně. Patnáct tisíc zaměstnanců a desítky samočinných počítačů poslední generace šifrují a rozšifrovávají zprávy, vyhodnocují hlášení agentů rozsetých ve všech státech světa, sestavují hlášení a ukládají údaje do paměti computerů. Téměř dvacet procent expertů zpravodajské centrály v Langley má vysokoškolské vzdělání. V přísně střežených místnostech pracuje celá tisícovka doktorů přírodních věd, kteří ve svých oborech něco znamenají.

Každý den kolem třetí hodiny ranní se schází zvláštní štáb na redakční poradě. Hodnotí a schvaluje obsah a formu denní zprávy pro prezidenta Spojených států. Je označena jako Intelligence Check List a na jejích deskách jsou dvě výrazné věty: For the president (pro prezidenta), a Top secret (přísně tajné).

Když usedl prezident Nixon ráno kolem deváté za svůj psací stůl, ležela zpráva tajné služby před ním.

Ríká se, že na rozdíl od Johna F. Kennedyho, který po celé týdny ignoroval reporty svých zpravodajských generálů, Richard Nixon je četl. Ani on však nebyl spokojen s kvalitou hlášení. Z vlastní praxe věděl, jak snadno lze informace usměrnit už jen pouhou formulací. A křížovatka objektivity politického zpravodajství Spojených států byla za Nixonovy

77

vlády široká a cesty i pěšinky se rozbíhaly od věčné pravdy na všechny strany. Howard Hunt a Gordon Liddy se věnovali zdokonalení zpravodajské sítě Bílého domu podle vlastních představ. Prezident Nixon se rozhodl pro generální očistu systému tajných služeb Spojených států. Návrh na reorganizaci dal vypracovat svému poradci, někdejšímu řediteli CIA a pozdějšímu ministru obrany Jamesovi R. Schlesingerovi.

Ten se zhostil úkolu zřejmě ke spokojenosti svého šéfa, protože na základě jeho elaborátu a po připomínkách dalších expertů začal Bílý dům v listopadu 1971 provádět řadu rozsáhlých reforem v oblasti tajných služeb. Probíhaly ve složité vnitropolitické atmosféře, americké hospodářství se potýkalo s ekonomickou krizí, výdaje na činnost tajných služeb vylétly na šest miliard dolarů ročně, rozpočet CIA stoupl na 750 miliónů dolarů. Co poskytovala tato mamutí organizace americké vládě a občanům Spojených států za tak obrovský honorář?

Je logické, že se o špiónážních službách málokdy píše v superlativech, a když, tak v negativním slova smyslu, ale Central Intelligence Agency měla za sebou v .době, kdy se zapletla do pozadí aféry Watergate, opravdu nezáviděníhodnou minulost. A přitom neoslavila ještě ani své třicáté narozeniny.

Ústřední zpravodajská služba dostala pro svoji činnost legitimaci z kompetentních míst. Kongres Spojených států schválil v roce 1949 zákon Central Intelligence Act, jímž doplnil zákon o národní bezpečnosti z roku 1947, a Ústřední zpravodajská služba, podřízená Radě národní bezpečnosti a přímo prezidentovi Spojených států, dostala „i jiné úkoly a měla nadále přejímat povinnosti související se zpravodajskou činností". Nejasná formulace. Úmyslně zamčené poslání. Rozšifrovala ho blízka budoucnost. Akce CIA v mnoha zemích světa prozradily záměr i cíl. CIA se nespokojila jen se zpravodajskou činností, přešla na diverzní akce, její prsty se objevily v pozadí mnoha aranžovaných státních převratů, atentátů na přední politiky, včetně vlastního prezidenta J. F. Kenne-dyho, jeho bratra senátora Roberta Kennedyho, bojovníka za

78

Luthl cikánského diktátora Trujilla a mnoha dalších.

mSSSS Agency se stala neviditelnou vládou

,h St a organizací vměšující se do vnitřní politiky Spojených států a org . oddělen- prQ

"T LZTE íakýsi generální štáb s výcvikovým střediskem zvláštní akce jakýs 8 . yerbovalo a cvlčllo

pro vedení ta ne války frontuj kde organi.

zoldnere, posílalo je na . záměru

zovah diverzní akce a vrchní velitel v Koreji

"tLtZ MacArthur vymohl jejich odvolání. Cvičné tábor" paravojenských agentů jsou rozsety v mnoha cvičné taoryp zřizovány zvlášť pro určitou akci.

zemích eta. NeMere

Mladí muži naverbo P J y

své budoucí remesto cv panamského průplavu. Na

v tLZONv™ ostrově Zaipanu se připravují na akce na asij-tichomorském os rov p

Wimamsburgu Jar.

S "kde p z patronací nedaleké vojenské základny Camp

-ct.,í, budoucí hrdiny agresivních akcí.

Peary „pěstuj b™ fi CA Ja akcích watergate byla jen

UCí M torti té o organizace. V roce 1950 byl zvolen 71Zt Guatemaly pokrokový politik prezident Jacob Arbenz do cela Guatemaly p národního osvobození a ne-

Guzman J zájmům americké všemocné spo-

í"l Tuní eTrru t Company, zasahující do politiky mnoha

ecnosti United tru H 1954 prohlasil! ze

latinskoamerickýcz p„dy americké

Guatemala -aro! ředitelé začali t

společnosti Unitea intervenovali na nejvyšších

Wt .H WashSnu Slo přece o záchranu jejich kapi-I"í t tn! zpravodajská služba

Spojených států zasáhla. N H vvbudová v sousední Nicaragui a Hondurasu

vý-Nejdřív vybudVJmeričtí experti vyškolili žoldnéře. Guate-m1! V6 emSní S v

Hondurasu, plukovník Castillo Xrmdoll odústřední zpravodajské služby dvě letadla Globemaster. Odletěl se zbraněmi a vycvičenými zaskodmky

79

Pres hranice. Táhl do Guatemala City. Sedmadvacátého cervna 1954 vstoupil do města a svrhl zákonnou vládu pre-Zlejenta Arbenze.

Zájmy americké společnosti United Fruit Company byly zachráněny. CIA triumfovala a společnost, nazývaná v Labské Americe El pulpo – chobotnice, se odvděčila.

Generálním ředitelem se stal někdejší ředitel CIA Walter Bedell Jth. Agenti CIA

se pak objevovali v pozadí mnoha vojen-s apolitických akcí v Uruguayi, Peru, Venezuele, Kolumbii, gentině a konečně i v Chile.

historie se opakovala v Iránu. V roce 1953 poplašil pokroky ministerský předseda Muhammád Mosaddek naftové společnosti znárodněním jejich majetku na iránské půdě. CIA vyslala do země tajně své experty, agent Kermit Roosevelt z rganizoval puč, Mosaddekova vláda padla, šáh Rezá Pahlaví se udržel na trůně.

po těchto úspěších sklízela CIA vavřiny, ale generálové tajtíe služby se příliš dlouho neradovali. Ještě za prezidenta Elsenhowera připravil ředitel CIA Allen

Dulles operaci proti revoluční Kubě. On, jeho stratégové, tisíce kubánských emigrantů, zejména z oblasti Miami na Floridě, a značná část americké veřejnosti

byli přesvědčeni, že invaze proti Castrově Jvubě je diverzní akcí, která nemůže zkrachovat. Jako v mno-ha dalších případech byl tento předpoklad založen na

nesprávných informacích. Kubánští žoldnéři a jejich velitelé z řad dA totiž předpokládali, že Kubánci nestojí za Fidelem Cas-trem, ze bude stačit, když se

na pobřeží Kuby vylodí diverzní Je otky, a obyvatelstvo se automaticky připojí a přivítá agresory jako osvoboditele. Prezident Eisenhower měl prý osbní důvod k

podpoře tohoto dobrodružství. Říkalo se, že

nenávidí Fidela Castra, protože ho při jakési příležitosti urai

Ubánští emigranti nemysleli na nic jiného než na pomstu. Americký prezident byl

také pro. Odborní poradci z řad CIA La rozum dohromady. Howard Hunt, Liddy a mnozí další, f1 se po letech opět objevili na scéně aféry watergate, se

Prlcinili, guatemalský prezident Fuentes dal žoldnéřům k dispozici pozemky a diverzní specialisté z CIA vycvičili v Guate-

80

male invazní jednotky. Vláda Spojených států poskytla pro tyto účely částku třinácti milionů dolarů.

Když se 17. dubna 1961 vylodily na březích kubánské Playa Girón oddíly 1400

vycvičených agresorů, přivítaly je kubánské kulomety. Už dva dny předtím

startovalo z letecké základny Happy Valley v Puerto Cabezas v Nicaragui devět

bombardérů typu B-26. Řídili je námezdní piloti a kubánští uprchlíci. Organizace zklamala. Někteří piloti přistáli, aby natankovali, na civilních letištích a

novináři objevili podvod. Za pákami seděli žoldnéři, o kubánském vojsku nemohla být

řeč.

Několik bombardérů se objevilo nad Playa Girón, měly krýt vylodění pěších jednotek, rozvržené na dva dny. Sotva se však letouny ukázaly nad pobřežím,

setkaly se s kubánskými stíhačkami. Z velkoryse plánované invaze byla ostuda.

Americká flotila, jistící akcí z patřičného odstupu, se na rozkaz velitele

admirála Burka stáhla do pozadí. Prezident Kennedy, jako celá americká veřejnost překvapený nezdarem, odvolal další nálet na území Kuby a jednotky kubánské

revoluční armády invazi zlikvidovaly.

Fiasko nepodařené akce se dotklo především prestiže prezidenta Kennedyho.

Obrátil se ke své elitní tajné službě zády, propustil dokonce jejího šéfa Allena Dullese. Souvislosti z roztržky mezi Central Intelligence Agency a Bílým domem

se později objevily při atentátu na prezidenta Johna F. Kennedyho a hlavně při

Borovicka - Watergate

vyšetřování skutečností, kdo stál v pozadí této politické vraždy. A tak jako v případě aféry Watergate, i v pozadí událostí v Dallasu bylo až nápadně mnoho kubánských emigrantů a veteránů z nepodařené invaze na Playa Girón.

Téměř čtyři další roky se CIA snažila napravit si reputaci. vysílala ke kubánským břehům skupiny diverzantů s nadějí, že se jim podaří podrýt autoritu socialistické revoluce a jejího čelného představitele Fidela Castra. Kubánští revolucionáři však stáli na stráži. Zajali většinu agresorů, ostatní se s nepořízenou vrátili. Kubánská tajná služba se také dostala na stopu speciálnímu komandu, vycvičenému a placenému

81

CIA, které se vplížilo až do Havany, kde měli jeho příslušníci zavraždit Fidela Castra.

Legendární kubánský revolucionář, přítel a bojový druh Fidela Castra, Ernesto Che Guevara se pokoušel v roce 1967 zorganizovat v horských oblastech Bolívie partyzánské oddíly, které by pomohly schnout režim proamerického diktátora René Barrientose. CIA ihned poslala do Bolívie své instruktory. Měli se postarat o výcvik místních přepadových oddílů a zlikvidovat především Che Guevaru. Vojsko, pa-ravojenské oddíly, skupily speciálních komand, dohromady tisíce po zuby ozbrojených mužů vytáhly na hon za Che Guevarou a hrstkou jeho spolubojovníků. Aranžmá trestné výpravy proti němu a jeho zavraždění v horské osadě Higuera převzala americká CIA.

Potvrdil to v létě 196 bolivijský ministr vnitra Antonio Arguedas, který uprchl ze země, objevil se v Chile, kde prohlásil, že odevzdal Che Guevarův deník Fidelu Castrovi. V hlavním stanu CIA v Langley zvonili na poplach. Antonio Arguedas byl totiž nejen bolivijským ministrem vnitra, ale také od roku 1965 tajným agentem CIA. Bylo tedy nebezpečí, že by mohl zbytečně mluvit. Proto sedl jeho styčný důstojník okamžitě do letadla a snažil se přimět odpadlíka k rozumu. Marň. Tak se Arguedas stal terčem několika atentátů, měl však štěstí, vyvázl ze všech nástrah. V roce 1970 pro jistotu zmizel v revolučním podzemí.

V září 1970 získal v Chile socialistický senátor dr. Salvador Allende většinu hlasů v prezidentských volbách. Chile, jako ostatně další země Latinské Ameriky, bylo doménou amerických koncernů a doslova zlatým dolem. Proto se ochránci amerického kapitálu obávali socialistického vývoje.

V sobotu dopoledne 27. června 1972 se ve Washingtonu sešel Výbor čtyřiceti, dozorčí orgán na nejvyšší úrovni, řídící také politiku CIA. Nebyla to však plenární schůze! Za zelený stůl zasedl jen akční výbor pěti vedoucích. Předsedal Henry Kissinger, tehdy poradce prezidenta Nixonova pro otázky národní bezpečnosti, ředitel CIA Richard Helms, ministr spravedlnosti Nixonovy vlády John Mitchell a státní tajem-

82

nici z ministerstva obrany a zahraničí. Na pořadu byly otázky týkající se vnitropolitického vývoje Chile. CIA dostala konkrétní úkol: infiltrovat do Chile co nejvíc svých agentů a zorganizovat v zemi politický, ale především hospodářský chaos.

Ústřední zpravodajská služba nestála před úkolem s prázdnýma rukama. Už v květnu se vtloupl několik tajných agentů v noci do budovy chilského velvyslanectví ve Washingtonu, kde se jim podařilo ukrást kód chilského ministerstva zahraničních věcí, používaný ve styku s diplomatickými zástupci v cizině. Operatéri CIA pak mohli odposlouchávat šifrované příkazy chilského ministerstva zahraničí a číst zprávy chilských diplomatických zástupců. Tuto pro CIA úspěšnou akci provedlo komando expertů, mezi nimiž byli i někteří z těch, kdo byli přistiženi v budově Watergate.

Vedoucí oddělení CIA William Broe vypracoval plán akce proti chilské demokracii, ředitel Ústřední zpravodajské služby Richard Helms ho předložil Výboru čtyřiceti ke schválení. V projektu měli sehrát jednu z hlavních rolí rezidenti CIA v Chile. Během posledních let se podařilo oddělení tajných služeb infiltrovat své agenty do chilských politických organizací, odborových svazů, vojenských jednotek. Covert assets – tajná akční střediska mohla tedy na příkaz z Langley zasahovat do vnitřních záležitostí svobodného státu Chile. Koncerny spolupracovaly. Chile se mělo dostat do vážných hospodářských potíží, proto došlo k machinacím s úvěry, k neplnění závazků, k sabotování smluv.

Tři roky po zvolení prezidenta Salvadora Allenda se podařilo pomocí organizovaných stávek a hospodářských sabotáží vyvolat hospodářský chaos. Pak zasáhla armáda, prošpikovaná poradci z CIA. Ta provedla puč. Salvador Allende padl v prezidentském paláci se samopalem v ruce, když do posledního náboje hájil chilskou demokracii. Nixonova vláda oficiálně dementovala jakoukoli účast na chilských událostech. Ale Nixonův následník prezident Gerald Ford přiznal, co

Borovicka - Watergate

ještě oficiálně nepřipustil žádný prezident v dějinách Spojených států: tajná služba USA se nezabývá jenom shromažďováním informací, ale aktivně zasahuje do vnitřní politiky jiných států.

Na své druhé tiskové konferenci po inauguraci řekl Ford ze CIA „musela zasáhnout v nejlepším zájmu chilského lidu a určitě v našem (americkém, pozn. V.P.B.) nejlepším zájmu“, aby prý v zemi zotročené Allendem vznikla opozice a opoziční tisk. (Der Spiegel, 23. září 1974.) Ve Spojených státech vyšla pozoruhodná knížka – The CIA and the Cult of Intelligence" (New York 1974) Autoři Victor Marchetti a John D. Marks jsou bývalí vysocí úředníci Ústřední zpravodajské služby. Je pozoruhodná nejen tím co prozrazují její autoři o zákulisí americké tajné služby, ale také tím, že vyšla, po dlouhých soudních průtazích, s bílými místy – cenzurovaná.

Marchetti a Marks poodhalili roušku tajemství a umožnili tak nahlédnout pod oponu organizace, která nemá zřejmě na světě obdobu. Ústřední zpravodajská služba Spojených států je kolos organizovaný velkoryse na nejvyšší úrovni s téměř

záměrně „T T“

základním. Stará se o své agenty všestranně od jejich vyškolení v tajných kempch až do jejich smrti

Uplatňuje státní banku která vyřizuje finanční záležitosti agentu. Poskytuje jim úvěry, zaručuje jejich úspory, aniž by se

vystavovali nebezpečí slídění po původu honorářů nebo jejich

získání. Když se stanou do peněžní tísně, banka jim půjčí. Vedení agentury dobře ví, jaké nebezpečí číhá na tajného agenta, který má hluboko do kapsy CIA vlastní dobře vybavenou nemocnici a tajní agenti i ti

v tomto šlí dle chodu moudro přetvářet se v tomto zařízení. Na operaci doprovází tajného agenta jeho

špióni i žijí v narkóze – Prozářují náftou – eTdv kdvh dbr0družství lu

tolerována. Zejména jindy když se odehrávají mezi agenty a zaměstnankyněmi CIA. V opačném případě je každý mimomanželský poměr pod upou příslušného oddělení.

Experté CIA vědí z vlastních zkušeností, co dokáže pohledná vyzvědačka.

Agenti žijí v organizovaném soukromí. CIA má vlastní cestovní kancelář pořádá zájezdy do ciziny, obstarává pobyty v lázních, kluby se starají o kulturní a sportovní vyžití

84

V Langley je také obchodní dům, kde zaměstnanci Ústřední zpravodajské služby nakupují za výhodné ceny.

Když se „společnosti“, jak agenturu nazývají její zaměstnanci, podařilo v Laosu zorganizovat ilegální žoldnéřskou armádu o počtu třiceti tisíc mužů, zásobovala ji americká letadla nejen zbraněmi a municí, ale také pivem a vždy čerstvou zásilkou prostitutek.

Georg Doole byl zaměstnancem CIA v hodnosti generála. Měl pověst vynikajícího podnikatele a vydělal pro svou agenturu stovky milionů dolarů. Založil nejdříve jednu leteckou společnost – Civil Air Transport, o níž dlouho nikdo netušil, že patří CIA. Její civilní letadla zasahovala do akcí v Indo-Číně, ve Vietnamu a na mnoha jiných místech. Její piloti dopravovali z příkazu CIA střelivo a proviant na základnu francouzských vojsk Dien-bien-phu, kde museli Francouzi kapitulovat před vietnamskou osvobozenou armádou. Po vítězství přepravovala letadla Civil Air Transport uprchlíky ze severu do Jižního Vietnamu a opačným směrem zase tajné agenty na sever, kde se CIA pokoušela vybudovat žoldnéřské oddíly. Protože se poptávka po tajných či utajených leteckých transportech stále zvyšovala, připojil Doole k první letecké společnosti další – Air Asia, Air America a Southern Air Transport. Tak vznikla „civilní“ vzdušná armáda se stamilionovým obrátem, na Tchaj-wanu vybudovala jedny z největších dílen na opravu letadel v Tichomoří, kde osm- tisíc techniků pracuje také pro americké vojenské letectvo.

Dobře vedený podnik vynášel a CIA se mohla v některých případech obejít bez státních dotací, které přece jen podléhaly vyúčtování a kontrolám ministerstva financí. A tak přísně tajné podniky, které nesnesly světlo světa, platila CIA ze svého.

Špiónážní supervelmoc má všechny možnosti. Od speciálních výzvědných letounů U-2, který sestřelili 1. května 1960 sovětsí strážci čistého nebe protiletadlovou raketou (pilot Gary Powers byl pak souzen, později vyměněn za rozvědčíka Rudolfa Ábela, incident však způsobil krach schůzky tří na nejvyšší úrovni v Paříži, které se měl kromě francouzského

85

prezidenta Charlese de Gaulla zúčastnit také prezident USA Eisenhower a za

Borovicka - Watergate

Sovětský svaz Nikita Chruščov), až po družice vybavené barevnými televizními a infračervenými kamerami, schopnými vyfotografovat ze své dráhy golfoví míčky na hřišti. Technická exploze, družice a k nim náležející pozemní střediska, vyhodnocující jejich informace, stojí občany Spojených států šest a půl miliardy dolarů ročně. Množství informací, které obstarávají, je obrovské. Jejich zpracování mohou zvládnout zase jen nejdokonalejší elektronické stroje. Zpravodajská služba vzdušných sil, která se stará o provoz družic, každoročně utratí skoro tři miliardy dolarů. Zaměstnává 56 000 odborníků. Celkem se „pozorováním nepřítele“ zaměstnává ve Spojených státech 153 000 lidí. A to je opravdu dost. Přesto, anebo právě proto dochází k paradoxní situaci. Ředitel CIA Richard Helms dal vypracovat studii o produktivitě Ústřední zpravodajské služby. Autorem byl na slovo vzatý odborník Hugh Cunningham. Začíná svou studii slovy: „Zpravodajské organizace Spojených států shromažďují příliš mnoho informací.“ Elektronický systém a odborníci se pak topí v množství zpráv. Nejsou schopni ani s pomocí nejprogresivnější techniky oddělit důležité od podružných. Analytici a odborníci z oboru taktiky nepředkládají vládě užitečné návrhy. Richard Helms se obsahem studie nepochlubil, zavřel ji do trezoru. Jenže prezident Nixon měl ještě jiné figurky ve hře. Několik let poté vypracoval pro Bílý dům podobnou studii s podobným výsledkem šéf jisté velké pojišťovny Hilbert W. Hitzhugh. Ta se pak stala jedním z důvodů, proč se prezident Nixon odhodlal k reformě systému americké tajné služby. Vznikl vrcholný orgán, National Security Intelligence Committee – výbor pro národní bezpečnost a zpravodajství – v čele s Henry Kissingerem. Aby úkol zvládl, měl k ruce ještě akční skupinu Net Assessment Group, složenou z odborníků Rady národní bezpečnosti, jejímž byl také šéfem. Byl to tedy on, a ne Richard Helms nebo někdo z vedoucích dalších zpravodajských organizací, kdo seděl na trůnu velmoci, jakou je americká tajná služba.

V tisku o něm psali jako o „šedé eminenci Bílého domu“,

86

o Nixonovu Metternichovi, ale Henry Kissinger byl především hvězdou první velikosti na americkém politickém nebi. Objevil se a zazářil, a přitom ani nebyl rozeným Američanem. V době aféry Watergate a také při vyšetřování i za Nixonova pádu byl prezidentovým nejbližším poradcem. Říká se, že strávil s prezidentem víc času na poradách o situaci než všichni jeho ostatní ministři dohromady. A také je politicky

prežil.

Henry Kissinger se narodil v německém Fúrtu 27. května 1923 jako Heinz Alfred Kissinger v židovské rodině, ani chudé, ani bohaté. Jeho otec byl učitelem na dívčí škole. Když se dostal Hitler k moci a zahájil své tažení za rasovou čistotu, musel učitel Kissinger odejít ze školy a žák Kissinger, který už studoval na gymnáziu, přesídlil do židovské školy.

Kissingerovi se dlouho připravovali k útěku před fašistickým terorem a v osmatřicátém, když bylo Heinzovi patnáct, se jim to konečně podařilo. Dostali se nejdříve do Londýna, pak zakotvili v New Yorku.

Jako mnoho jiných mladých mužů z židovských rodin, také Heinz Alfred Kissinger využil první příležitosti, aby mohl bojovat proti fašismu. Přihlásil se do americké armády a sloužil u pěchoty. Když povýšil na seržanta, přidělili ho ke štábu European Command Intelligence School, kde přednášel o metodách, jak postupovat po válce proti nacistům.

Osvědčil se. Proto mu po vítězství nad fašismem nabídli místo profesora s vynikajícím platem 10 000 dolarů ročně. Kissinger však chtěl víc. Nabídku odmítl a vrátil se na Harvardovu univerzitu. Po absolvování se stal docentem na School of International Studies, kde se poněkud stával expertem v oblasti zahraniční politiky a vojenské strategie. Pochopitelně v linii tehdejšího ostrého kursu Amerikou vyhlášené studené války.

Richard Nixon prohlásil, dlouho předtím, než byl zvolen do čela Spojených států, v rozhovoru s novinářem Theodorem W. Whitem, že by Amerika, co se týče vnitřní politiky, mohla existovat bez prezidenta. „Stačí, schopný kabinet, který by vládl,“ řekl Nixon. „Spojené státy potřebují však prezidenta pro svou zahraniční politiku. Ministr zahraničních věcí není

87

ve skutečnosti důležitý. Zahraniční politiku dělá prezident.“ Nixon se mýlil – Dokladem toho je kariéra a pozice Henryho Kissingera.

V období čtrnácti měsíců od roku 1969 do roku 1971 uskutečnily bombardéry B-52 Spojených států celkem 3630 tajných náletů na úderní neutrální Kambodže. Bílý dům hlásal, že respektuje neutralitu suverénního státu. Současně, a v rozporu s tvrzením, že tomu tak není, nalétávaly stejné bombardéry na území Laosu, aby narušily transporty džunglí, směřující po takzvané Ho-či-minově stezce k pozicím

osvobozeneců v Jižní Vietnamu.

Generálové Pentagonu vedli „podvojný účetnictví“. Pro několik zasvěcených se zaznamenávaly skutečné operace, pro senátní výbory a ostatní veřejnost se všechny nálety připisovaly na konto bombardování Jižního Vietnamu.

Pak přišel devátý květen 1969 a New York Times vytiskly pravdu Americká veřejnost se dověděla o nepoctivosti svých politiků. Navenek nevznikla žádná aféra. Tiskový mluvčí Bílého domu zprávu dementoval, veřejné mínění se uklidnilo. V Bílém domě a v hlavních stanech amerických tajných služeb se však začalo pátrat po skulině, kudy vyšla pravda najevo. Šlo o obdobu případu tajných dokumentů Pentagonu a prezidentovi poradci postupovali stejným způsobem: dali příkaz k nezákonnému odposlouchávání telefonních rozhovorů třinácti podle mínění Bílého domu, podezřelých vládních úředníků. Byl mezi nimi i pět blízkých spolupracovníků Henryho J. Kissingera z vedení Rady národní bezpečnosti: Helmut Sonnenfeldt, Anthony Lake, Daniel I. Davidson, Winston Lord a Morton B. Halperin.

V této fázi se do vyšetřování, kdo a jak mohl prozradit tajemství dvojího účetnictví, zapojila také zpravodajská služba Pentagonu. Ministerstva obrany se prozrazené skutečnosti týkaly nejvíce. A tak začala mašinérie Úřadu pro národní bezpečnost běžet na plnou obrátku. V nedobytné špiónážní pevnosti ve Fort Meade se pracovalo na tři směny.

88

7 TRIČKY DICK

Novináři dali sedmatřicátému prezidentovi Spojených států amerických ne příliš lichotivou přezdívku Trička Dick – Dick Intrikán. Richard Milhous Nixon prokázal, že si ji zaslouží. Novináři tvrdili, že je Richard Nixon nejdražším prezidentem v historii Spojených států. Měli pravdu. Abraham Lincoln měl k dispozici volební fond ve výši dvou set dolarů. Když se stal prezidentem, podal svým voličům vyúčtování: vrátil jim 199 dolarů a 25 centů, jeho jediné volební výlohy činily tři čtvrtě dolaru, které utratil za soudek jablečného vína pro zemědělské dělníky. Nixonův volební fond dosáhl rekordní výše: třiatřicet milionů dolarů z celkové částky tří set milionů dolarů, které byly investovány do volební kampaně v roce 1968.

Richard Nixon byl pro Američany až příliš drahým prezidentem. Lyndon Johnson měl roční plat 100 000 dolarů. Nixon přesně dvakrát tolik. Mimo to dostával ještě padesát tisíc dolarů na reprezentaci a čtyřicet tisíc na cestovní výlohy. Ani tyto částky však nemohly krýt potřebné výdaje, a tak šly úhrady Nixonových účtů z jiných prostředků.

Žádný prezident nežil jako král, snad proto, že mnozí z Nixonových předchůdců pocházeli z milionářských dynastií, přepych pro ně nebyl ničím novým. Paní Pat Nixonová prý pečlivě prostudovala zvyklosti britské královské rodiny, na fotografiích si prohlédla místnosti Buckinghamského paláce a v mnohém si vzala příklad z Alžběty II. Místnosti Bílého domu, které obvykle představuje a zakrývá podle svých představ každá „First Lady“ Spojených států, dostaly viktoriánský nábytek a na stěnách se objevily romantické obrazy námořních bitev. Recepce se za prezidenta Nixona staly pompézní událostí.

89

V Bílém domě se zase začal nosit frak. Diplomaté po leteclí příjemného civilu a neoficiální atmosféry znovu oblékli zlatem posíté uniformy a navěsili na ně řády a vyznamenání. Sluhové Bílého domu svlékli černé obleky a obuli bílé punčochy. Dostali barevné, oprýmkované fraky a paruky jako za Ludvíka krále Slunce. Manželé Nixonovi vyšli z poměrně malých poměrů, a přesto si dovolili hned tři luxusní sídla. V Key Biscayne na Floridě, v San Clemente v Kalifornii a v Camp Davidu v horské oblasti Marylandu. Každý den prezidentovy dovolené, kterou trávil v „druhém Bílém domě“ San Clemente v Kalifornii, stál americké poplatníky dvacet tisíc dolarů. A Nixonovi létali do svého čtyři tisíce kilometrů vzdáleného sídla třeba jen na sobotu a neděli.

Prezident Nixon dal přebudovat svá sídla obrovským nákladem. Nic jiného mu ani nezbyvalo. Žádný z jeho předchůdců nejezdil na víkend tak daleko a nikdo z amerických prezidentů neodjížděl na dovolenou na celé čtyři týdny. Pochopitelně že nemohl být bez kontaktu se svým aparátem. Novináři mu však právem vyčítali, že „nemusel“ s sebou brát do San Clemente hned tři sta spolupracovníků, téměř polovinu všech zaměstnanců Bílého domu.

Aby mohl Richard Nixon mezi plaváním a golfem vyřizovat také státní záležitosti, byl aparát stále k dispozici. Do technické budovy San Clemente byly instalovány desítky dálnopisů, musely být přestěhovány spisy a kartotéky a bylo přeloženo devět set telefonních linek. Roční režie za konferenční místnosti, kanceláře, ubytování příslušníků tajné služby a prezidentovy tělesné stráže činila prý pouhých 130 000 dolarů. Do této částky nebyly započítány služby financované ze

Borovicka - Watergate

zdrojů ministerstev. Třikrát týdně přilétaly na nedalekou leteckou základnu El Toro kurýmí letouny Jetstar, přivážely k vyřízení neodkladné spisy, které pak prezidentovi poradci zpracovávali, předkládali mu je ke schválení a zase posílali kurýmím letadlem do Washingtonu. Tento letecký most stál každý týden téměř deset tisíc dolarů.

Richard Nixon byl drahý prezident. Po všech stránkách drahý. Přitom se po dlouhou dobu těšil přízni veřejného mínění.

Američané mu fandili jako už dlouho nikomu z obyvatel Bílého domu. Když byl v roce 1972 podruhé zvolen, stalo se tak velkou většinou.

Richard Nixon byl také úspěšný prezident. Především v zahraniční politice. Byl houževnatý, cílevědomý, jak sám tvrdil, překonal šest osobních krizí a vyšel z nich vítězně. „Moje kariéra se lišila od kariér jiných osobností veřejného života především tím, že jsem měl štěstí, nebo smůlu a prožil jsem několik krizových situací, jejichž dosah daleko přesahoval moje osobní záležitosti,“ napsal Nixon sám o sobě.

Přežil šest krizí, a právě proto věřil, že je neporazitelný. Na sedmé – aféře Watergate – ztroskotál. Veřejné mínění pochopilo, kdo je Tričky Dick, a odvrátilo se od něho.

Richard Nixon se narodil 9. ledna 1913 v Kalifornii, v malém městě Yorba Linda nedaleko Los Angeles. Jeho otec Francis Anthony Nixon přišel na svět na farmě v Ohiu v roce 1878, později se odstěhoval do Kalifornie a usadil se v osadě Whittier. Prezidentova matka Hannah Milhousová se narodila roku 1885 také v rodině farmáře. Její otec pěstoval ovoce a přestěhoval se v roce 1897 s rodinou do Whittieru. Otec s matkou se seznámili na večírku v roce 1908 a za necelého půl roku poté měli svatbu. Frank Nixon pracoval u svého tchána na pomerančových plantážích. V roce 1922 koupil obchod smíšeným zbožím, u něhož byla také benzínová pumpa.

Nixonovi měli pět synů. Richard se narodil jako druhý. Harold a Arthur nebyli zdraví, rodina musela věnovat část výdělku na jejich léčení, proto se žilo u Nixonů v nedostatku. Oba nemocní bratři zemřeli.

Americké veřejnosti, vychované v atmosféře země všech možností, vždy imponovali muži, kteří se z ničeho vypracovali k majetku, k politické či společenské pozici. Prostý člověk si říkal: když mohl on, proč bych nemohl já, a měl pravdu. Téměř všichni, kdo se v Americe mohli pochlubit úspěchem, začali s kufrem na molu některého přístavu. Nixonova kariéra se vyvíjela přesně podle představ „amerického snu“. Prodávál benzín, odnášel zákazníkům nákupy, pomáhal v domácnosti. Byl prý vážný, skoro plachý, dobře se učil a už jako školák se osvědčil jako zanícený debatér.

9]

Od malička byl ctižádostivý. Vyhrál ve škole několik soutěží a stal se předsedou studentské samosprávy. To byla Nixonova první veřejná funkce. Whittier College, místní gymnázium, absolvoval Richard Nixon jako druhý nejlepší žák, dostal stipendium 250 dolarů a mohl se zapsat na univerzitu v Durhamu v Severní Karolíně.

Nixonovo mládí nápadně připomíná čítankové životopisy. Ale Richard Nixon byl takový: nepil, nekouřil, učil se. Na právnické fakultě studoval v letech nejlhubší hospodářské krize. Na univerzitě se stal předsedou studentského spolku a zdokonaloval se ve své nejmilejší disciplíně: kde mohl, debatoval. Když absolvoval, byl předsedou Spolku právníků Du-kovy univerzity.

Nebylo mu to mnoho platné. Podal si žádost o místo do New Yorku, ale nepřijali ho. Tak si otevřel kancelář ve Whittieru, zastupoval bezvýznamné spory, pěstoval pomeranče, hrál ochotnické divadlo a vyučoval v nedělní škole.

Thelma Catherine Ryanová se narodila 16. března 1912 v předvečer svátku svatého Patricka, proto jí neříkali ani Thelma, ani Kateřino, ale Pat. Vyrostla na venkově, stala se učitelkou, vyučovala ve Whittieru těsnopisu a psaní na stroji. Chodili spolu dva roky. Druhého června 1940 se Richard Nixon a Pat Ryanová vzali. Bylo to dobré manželství, od začátku až do konce.

Nixonova manželka – vyšla z malých poměrů, od malička byla zvyklá, starat se o rodinu. Její matka zemřela na rakovinu, když bylo Pat dvanáct, a děvče muselo vést domácnost otci a dvěma staršími bratry. Když otec Ryan zemřel, odešla do New Yorku, kde pracovala jako sekretářka a asistentka rentgenologa. Zpočátku nejásala, když se Richard Nixon začal zabývat politikou, později mu byla v každé situaci oporou.

Když Japonci zaútočili v roce 1941 na americkou námořní základnu Pearl Harbor na Havajských ostrovech a Spojené státy vstoupily do války, podal si Richard Nixon žádost do armády. V září 1942 nastoupil jako námořní poručík a sloužil jako

operační důstojník na velitelství letecké dopravy v jižním Tichomoří. Tady prý se naučil klít, jak se na námořníka

92

sluší a patří, a tady prý se naučil hrát poker, což je další kladnou vlastností mužů od maríny. Byl prý vášnivým hráčem a dobrým. Říkalo se, že se z války vrátil do civilu s malým kapitálem deseti tisíc dolarů, které vyhrál v pokeru. Američan si váží osamělých hrdinů. Sympatizuje s kovbojem vjíždějícím do cizího prostředí westernového městečka. Jen muž a jeho kůň a jeho kolt. A přece se nebojí postavit proti všem, proti bezpráví, proti šerifovi, proti bezohlednému otci krásné dívky, do níž se na první pohled zamiloval. Američan je romanticky založený snílek, trpí na pohádky a po ničem netouží tak jako připodobnit se ideálu hrdiny Divokého

západu.

Richard Nixon byl osamělým jezdcem. Neměl přátele na univerzitě, neměl je ani na vojně. Byl trochu plachý, a proto samotář. Nebyl zdaleka oním úspěšným typem mladého muže, vítaného pro vtip a dobrou náladu v každé společnosti. Říkalo se, že se Nixon přátelí jen s lidmi, kteří mu mohou být prospěšní. Byli to boháči nebo zbohatlíci. Někteří z nich mu později nedělali zrovna nejlepší reklamu. Jiní mu prokázali medvědí službu.

Robert Abplanalp měl štěstí. Vynalezl aerosolový rozprašovač, který se rozšířil po celém světě v mnoha oborech, a on měl z každého balení spraye procenta. Stal se multimilionářem a Nixonovým přítelem. Charles (Bebe) Rebozo žil na Floridě, kde spekuloval s nemovitostmi. Později také s Nixonovými. Donald Kendall byl spolumajitelem továren vyrábějících nealkoholické nápoje Pepsi-Cola. John Mitchell původně obchodoval s cennými papíry, než se stal ministrem spravedlnosti v Nixonově vládě. Elmer Bobst vyráběl vitamínové tablety a zbohatl na nich.

Americká představa o úspěšné kariéře bývá podepřena vírou, že každého schopného potká jednou štěstí. Vstup pozdějšího prezidenta do politiky to potvrzuje. Nixon seděl prozatím na lavičce jako náhradník, pozoroval zápas a čekal, až některý z hráčů bude vyloučen nebo odstoupí pro zranění.

Demokratickým kandidátem do Sněmovny reprezentantů byl ve dvanáctém volebním okrese, do něhož patřilo také městečko Whittier, Jerry Voorhis. A to byl hráč, na kterého čekal

93

na střídačce Richard Nixon. Demokrate postavili svého kandidáta, ale republikáni museli dát inzerát do novin, aby nějakého vůbec sehnali. Ani na výzvu v novinách se nikdo nepřihlásil. Ted měl Nixon šanci. Jenže on o ni zatím nevěděl. Pomohla náhoda. Vzpomněl si na něj jakýsi mistru banker. Znal ho jako advokáta a hlavně jako dobrého recnika. Politický borec musí umět přesvědčivě promluvit.

Republikánská strana nabídla Nixonovi roli protikandidata. Z nouze. Neměla nikoho jiného. Richard Nixon s potěšením přijal, vystoupil s výbušným projevem v němž zatratil Roosevelty „Nový úděl“ a stavěl se za osobní svobody a vymoženosti, jaké přináší jen a jen soukromá iniciativa. Sklidil potlesk a republikáni měli pocit, že nash svého muže

Ted šlo Nixonovi jen o jediné: musel dostat demokratického poslance Voorhise z hřiště natrvalo. To nebylo tak snadné. Voorhise zvolili už pětkrát za sebou. Byl proslulým antikomunistou, voliči za ním stáli. Pak přece jen udělal chybu.

Agitoval pro zavedení levných úvěrů a tun proti sobě popudil finančníky, hlasoval pro federální kontrolu nad naftovými zdroji na pobřeží a tím proti sobe pošťoval naftařské magnáty. Richard Nixon měl tedy naději.

Vytáhl do boje a chytře si vybra zbraně. Bylo krátce po válce, frontoví hrdinové byli ještě v kursu a tak vychvaloval sama sebe jako „mladého, čistého a upřímného Američana, který bránil svou vlast v páchnoucím bahně džungli Sala-mounových ostrovů“, zatímco Voorhis sedel za pecive Wash-i a nhrhodv. Ani tvrzení o boji v dzung-

ingtonu a staral se o své odcnou. n. i j o

li ani o sezení za pecí nebylo pravdivé. Učinne však bylo. Později postupoval stejně i v jmych případech bouřil proti

w, . Q nrnti Moskvě, hrozil rudým nebez-

svetovému komunismu a prou

pécím, své protivníky označoval za sluhy mezinárodního komunistického spiknutí, kandidoval do Senátu a porazil Helenu Gahaganovou-Douglasovou, v roce 1952 se ucházel o funkci viceprezidenta a při těchto taženích, vedených podle pravidel volného stylu, si vysloužil přezdívku Tříčky Dick. Už se jí

nezbavil.

Pozdější prezident Spojených států Richard Nixon měl podivnou vlastnost: své politické anebo jen obchodní odpůrce

či konkurenty považoval za své nepřátele se vsím, co k tomuto pojmu patří. A také proti nim doslova bojoval a prostředky si nevybíral. Mělvšak ještě jinou schopnost: dokázal se poučit i od nepřitele, a našel-li v jeho metodách něco použitelného, bez dlouhého rozmyšlení si to přisvojil.

Za volebního tažení o senátorské křeslo uspořádal v kalifornské Santa Barbaře předvolební mítink. Měl, mimo jme, vzít vítr z plachet konkurentce Heleně Gahaganové-Dougla-ové Richard Nixon dbal vždy na pečlivou organizaci předvolebních shromáždění. Říkal, že volič musí mít pocit, že všechno perfektně klapě. V Santa Barbaře však neklapalo nic Richard Nixon přišel do obrovské poloprázdné haly. Zarazil se. Jeho volební mítinky byly zpravidla obsazeny do posledního místa.

Rituál předvolebních shromáždění je stále stejný. Nejdřív vstoupí některý z místních předáků, kterého hdě znají, a v krátkém proslovu uvede kandidáta. Ten pak vystoupí se svým projevem. V Santa Barbaře byl předřečníkem přítloust-lv mladý muž s nic neříkajícím obličejem. Začal mluvit, a nevěděl kdy skončit. A vykládal nezáživné nesmysly. Lide začali odcházet. Richard Nixon se zhrozil. Využil první příležitosti a ujal se sám slova. Předvolební shromáždění uz nezachránil. Než odjel z města zeptal se mladého muže na jménuji se Dick Tuck," řekl mladík s nic neříkajícím obličejem
celem

A přece to byl pozoruhodný muž. A přece se jeho jméno později stalo v Bílém domě pojmem. Prezidentovi poradci totiž po něm pojmenovali jistou taktiku předvolebního boje, které se velký Nixon naučil od malého Dicka Tucka. Teprve později se Nixonovým pomocníkům podařilo zjistit, že zpackané předvolební shromáždění měl na svědomí onen zdánlivě ospalý mladík, ve skutečnosti zanícený přívrženec Heleny Gahaganové-Douglasové. Záměrně se vetřel na tribunu i za řečnický pult a jalovými řečmi o ničem znechutil Nixonovy posluchače. Dick Tuck byl zapřísáhlým odpůrcem republikánů a mel kuriózního koníčka. Téměř recesistickými zásahy, mimoch-

dem málokdy zcela bez vtipu, se snažil zesměšnit předvolební akce protivníka. Richard Nixon netušil, že Dick Tuck se velmi často objevuje v místech, kde on agituje pro svou politiku.

Když Nixon kandidoval proti J. F. Kennedymu v roce 1960 na prezidentskou funkci, absolvoval se svým protivníkem několik veřejných debat před televizními kamerami. Byly to rozhovory na úrovni. Sledovaly je desítky miliónů diváků. Jako vítěz z klání vyšel mladší a sympatičtější John F. Kennedy. Říká se, že tento televizní debatní seriál rozhodl tenkrát o Kennedyho vítězství v prezidentských volbách.

Po posledním z těchto neúspěšných vystoupení v televizi přiletěl Richard Nixon do Memphisu. Na letišti čekali reportéři a filmový štáb. Když Nixon vystoupil z letadla a zastavil se pod schůdky, aby diváky obšťastnil svým úsměvem, vyběhla z davu maličká hubená paní, v ruce poutač s Nixonovým portrétem. Vrhla se na neúspěšného prezidentského kandidáta. Začala ho bouřlivě objímat, a tak, aby mikrofony zachytily každé slovo a kameramani natočili každý pohyb, sehrála výstup s tímto textem:

„Jen nebud smutnej, synáčku! Včera ti to sice Kennedy natřel, ale příště si dáš pozor a vyzraješ na něj zase ty!“

Autorem monologu i režisérem výstupu, který krátce poté viděla celá Amerika na obrazovkách, byl Dick Tuck, stojící opodál.

V roce 1962 kandidoval Richard Nixon na funkci guvernéra v Kalifornii. Dick Tuck jezdil za ním. Na předvolebním mítinku v čínské čtvrti San Franciska se nahnul do ulic, kudy šel Nixon k hale, kde se konalo shromáždění, kdekdo. Mezi dětmi na chodnících se najednou objevil Dick Tuck a začal jim rozdávat pestré papírové vlaječky s čínskými znaky. Richard Nixon si malých cíňánků povšiml, řekl si, že je to dobrá příležitost pro reklamu, a požádal svého fotografa, aby udělal s šikmookými caparty pár snímků. Stalo se. Nazítří se objevily na prvních stránkách novin. Nixon se usmíval uprostřed dětí s čínskými vlaječkami. Ale cíňané se smáli, až se prohýbali. Na vlaječkách bylo totiž čínskými znaky napsáno:

„Jakpak to bylo s tou Hughesovou půjčkou?“

Hughesova půjčka byla jednou z Nixonových ve zdraví pře-

žitých krizí. V listopadu 1960, když kandidoval za Republikánskou stranu na úřad prezidenta, vypukl v posledních dnech kampaně nepříjemný skandál. V článku Drewa Pear-sona, který uveřejnily všechny významné listy, autor tvrdil, že před čtyřmi

Borovicka - Watergate

lety, když měl Nixonův bratr Donald, vlastníci v Kalifornii síť restaurací a obchodů upomínkovými předměty, značné finanční potíže, dostal „nenávratnou půjčku“ ve výši 205 000 dolarů od firmy Hughes Tool Company. Jediným vlastníkem této společnosti byl milionář Howard Hughes. Spolumajitelem Nixonových restaurací byl prý také viceprezident Nixon. Howard Hughes neposkytl „půjčku“, o níž prý se vědělo, že je vlastně úplatkem, přímo, ale prostřednictvím dalších společností a osob. Zřejmě proto, aby se utajil původ peněz. Těch dvě stě pět tisíc dolarů mělo prospět Nixonovým podnikům, ale prospělo především Howardu Hughesovi. Krátce poté, kdy viceprezidentův bratr obdržel tuto částku, přijala vláda řadu opatření, velice výhodných zejména pro Howarda Hughese. Tento finanční magnát vlastnil totiž ještě leteckou společnost TWA – Transworld Airlines a washingtonské úřady mu krátce poté udělily právo zřídit leteckou linku mezi Miami a Saint Louisem. Současně získal právo prodloužit svou linku na Dálném východě až do Manily. Ministerstvo spravedlnosti zastavilo v té době řízení proti Hughesově firmě, vedené na základě zákona proti monopolům, a další jeho firma dostala výhodné vojenské zakázky ve výši patnácti milionů dolarů.

Autor odhalení Pearson rovněž tvrdil, že viceprezident Richard Nixon osobně pomáhal půjčku zajistit. V jeho washingtonské kanceláři existovala kamuflážní hesla „Východ“ nebo „Východní oddělení“, kter nahrazovala v korespondenci jméno viceprezidenta Richarda Nixona.

Fotografie, kterou tak chytře naaranžoval Dick Tuck, prý rozzuřila Richarda Nixona až k nepřičetnosti. Je o něm známo, že v takových případech používal výrazů, kterým se naučil za války u námořnictva. Ale stejně ho popudil žertík Dicka Tučka na kterémsi malém nádraží. Nixonův vlak zastavil ve stanici a kandidát se chystal proslovit krátký předvolební projev, jen tak z okénka kupé. vyklonil se, přehlédl

97

shromážděné farmáře a začal. Sotva se však dostal přes několik úvodních vět, vlak se rozjel, užaslí farmáři stáli na nástupišti, Richard Nixon se zlobil u otevřeného okna. Na stanici vracel Dick Tuck výpravčímu čepici, kterou si od něho bez jeho vědomí před chvílí vypůjčil. Posadil si ji na hlavu, vzal ze zdi plácačku a dal strojvedoucímu signál k odjezdu vlaku.

Ve Spojených státech je zvykem, že politikové dávají slavnostní snídaně, obědy a večere, na které pozvou místní hono-raci. Finanční elita pořádá zas na oplátku jiné, na nichž se objevují politikové jako čestní hosté. Když byl Richard Nixon takovým čestným hostem v době, kdy kandidoval proti Johnu F. Kennedymu, a banket na jeho počest se chýlil ke konci, dostali všichni hosté upomínkové bonboniéry. Bonbóny byly zabaleny ve staniolu. Kdosi se nemohl dočkat a pralinku rozbalil. Začal se na celé kolo smát. V krabíčkách nebyly obyčejné bonbóny, ale něco jako čertík na péro v krabičce. Zvědaví hosté pak rozbalovali bonbóny a bavili se tím, že z každého vystřelila malá vizitka s tištěným sdělením: „Zvítězí Kennedy!“

Autor? Dick Tuck, mladý muž s nevýrazným obličejem. Po druhé světové válce se Richard Nixon snažil, ale nemohl se dostat do popředí politického dění tak rychle, jak by si byl přál. První příležitost se mu naskytla v roce 1948. Byl členem senátního výboru pro vyšetřování neamerické činnosti, nechvalně známé antikomunistické instituce, která má na svědomí ještě další ochlazení studené války a rozpoutání poválečného honu na čarodějnice ve Spojených státech. Už v létě roku 1948 stál před tímto nezákonným tribunálem Whittaker Chambers – původním jménem Jay Vivian Chambers. Prohlásil, že je komunista, ale udal také, že vysoký úředník ministerstva zahraničních věcí Alger Hiss je rovněž komunista. Zná ho už z třicátých let, v roce 1935 až 1937 s ním byl ve stejné organizaci. V době, kdy americký tisk rozpoutal kampaň kolem údajně ukradeného tajemství atomové bomby, kdy ve Spojených státech narůstala davová hysterie, namířená proti komunismu a Sovětskému svazu, kdy se novináři vrhali na každé

9fi

gebemenší podezření a vyráběli senzace o sovětských špiónech Lj[iajících za každým rohem, se člen výboru pro vyšetřování neamerické činnosti Nixon chytil příležitosti a vzal případ

Algera Hise za svůj.

Richard Nixon uměl odhadnout výbušnost materiálu. Alger jfiss byl poradcem prezidenta Roosevelta na konferenci velké trojky na Jaltě a ústředním tajemníkem konference v San Francisku, na níž byla založena Organizace Spojených národů. Tak vysoký úředník a navíc diplomat měl přece přístup k mnoha tajným dokumentům, znal zákulisí politických příprav, které předcházely konferencím. Mohl tedy dodat Sovětskému svazu cenné informace.

Zprávy o sovětských vyzvědačských organizacích byly většinou spekulativní. Když

Borovicka - Watergate

se pak objevily případy Elisabeth Bentleyové a Judith Coplonové, když byl ve Velké Británii zatčen atomový fyzik Klaus Fuchs a nakonec se dostal před Výbor pro vyšetřování neamerické činnosti i „otec“ atomové bomby Robert J. Oppenheimer, dosáhla vlna strachu před „rudými vyzvědači“ vrcholu. Každá špionážní aféra má dodnes v americkém tisku zajištěnou publicitu. Richard Nixon se do Hissova případu zakousl a držel se ho zuby nehty. Na celé čtyři roky měl o popularitu postaráno. Týden co týden se objevovalo Nixonovo jméno v novinách. Podle toho, co prohlašoval, mohli mít čtenáři dojem, že jde o rytíře bránícího demokratické vymoženosti Ameriky proti hrozícímu rudému nebezpečí. Alger Hiss skončil ve vězení pro křivou přísahu, to bylo vše, z čeho ho porota usvědčila, ale posloužil Nixonově kariéře. Během procesu využil Nixon všech známých demagogických prostředků, kdekoho obvinil z nepřímé spoluúčasti, kdekoho činil odpovědným za důvěru, kterou politikové věnovali nehodnému „zrádci“ Algeru Hissovi. On byl zločincem, ale ti, kdo mu zradu umožnili, také. Nixon obvinil střídavě prezidenta Trumana, ministra zahraničních věcí Deana Ache-sona, kandidáta demokratů na prezidentskou funkci Adlaie Stevensona, choval se bezohledně a nedůstojně, přesně tak, jak se dalo čekat od politika, kterému přezdívali Dick Intrikám

99

ostus by tneUnavny bojovník se schopností otřepat se po ostudě a zacít znovu. PO nominaci kandidátem na viceprezi-

i?2 lonV952r visku objeviiia zpráva-kte- by -o.

vrTázt r V3Z- NIXnOVí ne- Přest. e bylo

sve ooliti w6 neZakrř dStal na osbní konto, na úhradu sve politické režie, od skupiny kalifornských naftových mag-

%eh 18, 2? dlarŮ Přest0 že se v novináchbs jejich měna (naftaři Herbert Hoover junior a O. Gilmore

a banken Herbert Allan, walker Smith a další). Richard Ni-

xon všechno zapřel. Posadil se v rozhlasovém studiu před

vnr P Př6d tel6VÍZní kamery a křivé Přísahal

čtZT li 5 C1stý JSK Ulie že se nikdy nedopustil ni-ieth n krelí= Pmluvy v tisku

Jsou dílem komunistů a Pauze Pk7eS f0"- Pí Se S t6atrálním estem a Po -nežité

Cps"8?1" přiznal k jedinému úPiatku-

L pehTdtuTet í-

byť neúnavném l NIXnra PPWIU Úplný třeba říci, že

významná ctJVpmZa SVU Pdnikl někol

yia jeno cesta po Latinské Americe. V roce 1959 zaháiiI

,tneerru-za zsl,

NixonTen v ívalečnění a cestování, odjezdil Richard wixon jen v kampani k volbám

do Kongresu v roce 1954 za osmačtyřicet dní 28 000 kilometrů, navltívil jedena

tyle 20a4tUproúUSPOřádal Př6S St tIsKvych -ncí, pronSÍ

lvtSvm"8 JOm R Kennedym PohráI, ale ne příliš velkým rozdílem hlasů. vrátil se

do Kalifornie abv L provozoval advokátní praxi MW," co airnie, aby tam val Tpníp

m, Mnozí se domnívali, že rezigno-

val, jenže Nixon se nevzdával

A nevzdali se ani finanční magnáti, kteří do jeho kariérv 100

firmě působil také William Rogers, pozdější ministr zahraničních věcí Spojených států.

Nixon pracoval za velice povzbudivé honoráře, mohl se s rodinou přestěhovat do velkého a nákladného bytu na newyorské Páté avenue. Zatím chodil kolem politiky jako kolem horké kaše. Cekal na příležitost. Dokázal přesně odhadnout poměr sil.

Pak se znovu pustil do volební kampaně. Jezdil od města k městu, agitoval v šestatřiceti státech, a protože Demokratická strana pro vnitřní rozpory neměla šanci, vyhrál. V roce 1968 byl na nominačním sjezdu jmenován kandidátem už při prvním hlasování. Pro funkci viceprezidenta si vybral guvernéra státu Maryland Spiro Agnewa. Později s ním měl dost starostí.

101

8 SOUPIS NEPRÁTEL

Dick Tuck aranžoval své předvolební gagy s dávkou šarmu. v režii jeho politických darebáctví nescházel vtíp, neotřelý nápad. Blamáž byla jen blamáží, a ne pastí na protivníka, z níž by už nevyšel živý.

Nixonovým poradcům v Bílém domě zřejmě smysl pro humor scházel. Cokoli se zde plánovalo, připravovalo se a provádělo se značnou dávkou křečovitě urputnosti, bez pochopení základního faktu, že demokratičtí odpůrci nejsou zločinci ani nepřátelé, ale zrovna takoví, a jak se později ukázalo v mnoha případech lepší Američané než obyvatelé Bílého domu.

Na jedné z tiskových konferencí se reportér chicagských Daily News zeptal prezidenta Nixona, co soudí o poznámce senátora Jacksona, že by Spojené státy

Borovicka - Watergate

měly přinutit jiho-vietnamského diktátora Thieu, aby se aspoň trochu držel demokratických zásad. Novináři vyslechli překvapující sdělení, lépe řečeno přiznání prezidenta Spojených států:

„Má-li senátor Jackson na mysli," prohlásil Richard Nixon, že by se Spojené státy měly postarat o Thieuův pád, chtěl bych všem, co s tím mohou mít něco společného, připomenout, že jsme svržením Diema a spoluúčastí na jeho zavraždění přišli do Vietnamu. Cesta z Vietnamu nevede, podle mého mínění, přes Thieuův pád." (Ngo-dinh-Diem, katolický jihoviet-namský diktátor, a jeho bratr byli zavražděni za puče, zorganizovaného americkou CIA v roce 1963. Nástupcem Ngo--dinh-Diema se stal Nguyen-van-Thieu.)

To bylo jedno z Nixonových překvapujících prohlášení. Přesto, že šlo o senzační sdělení, americký tisk si ho příliš nevšímal. Zato přišel s nápadem Howard Hunt. Krátce po tiskové konferenci vyhledal svého bezprostředního šéfa Chucka Colsona a zeptal se ho, jestli neexistují

102

nějaké písemné důkazy o účasti prezidenta Kennedyho na zavraždění diktátora Ngo-dinh-Diema. Colson prý chvíli uvažoval, potom, podle pozdějšího Huntova prohlášení, připustil, že by se snad taková účast na puči dala vyvodit z některých telegramů ministerstva vnitra. Zvláštní poradce prezidenta Nixona pak šel k sejfu a položil před Howarda Hunta pár depeší.

„Tak co?" řekl Colson. „Snad by stačilo jen trochu zdůraznit. . ."

„Stačilo. Potřeboval bych však technickou pomoc," odpověděl Hunt.

„Nepřichází v úvahu. To je příliš horká kaše. Dělejte, co umíte. Ale sám."

Když se po otevření Huntova sejfu v jeho kanceláři v Bílém domě ocitly dokumenty na stole před prezidentovým poradcem Deanem, vyšla najevo Huntova diletantská práce. Starý zkušený tajný agent padělal text telegramu tím nejprůhlednějším způsobem. Poslední větu vyškrabal žiletkou, dopsal jiný text, padělek vložil do rozmnožovacího aparátu systému Xerox a myslel si, že nikdo nic nepozná. Změnil podpis toho, kdo telegram podával, i podpis toho, kdo text sestavoval. Slo o depeši ministerstva vnitra velvyslanectví Spojených států v Saigonu. Nepodařilo se zjistit obsah depeše, je však jisté, že dodatečně usvědčovala zavražděného prezidenta Kennedyho (zemřel pouhých dvacet dní po Ngo-dinh-Diemo-vi) z účasti na atentátu.

Aby síť pavučiny byla dokonalá, vyrobil spisovatel špionážních románů Howard Hunt ještě dva další dokumenty. Údaje měly na sebe vzájemně navazovat. V jednom z nich, datovaném 29. října 1963, tedy jen tři dny před Diemovým zavražděním, oznamoval údajně Bílý dům, že bylo na nejvyšších místech rozhodnuto, aby tehdejší vrchní velitel vietnamské oblasti generál Paul Harkins nic nepodnikal, kdyby Diem nebo jeho bratr Nhu požádali na velvyslanectví o azyl.

Colson, který se při vyšetřování případu Watergate snažil všechno zapřít, se ještě pokusil padělky udat. Spojil se s reportérem týdeníku Time Williamem Lambertem a upozornil ho důvěrně, jaké dokumenty má Howard Hunt v ruce. Willi-

103

arr-j Lambert byl prozíravý novinář. Na podvrh nenaletěl a Hunt s Colsonem vyšli naprázdno.

-jj0Arard n se všemožně snažil, aby si svůj plat zasloužil - Poučil sena akcích Dicka Tučka, ale výsledky jeho intrik ne.4od]povídaly kvalitě Tučkových předvolebních recesí. Jednou (ja3. ntisknoM letáky, na nichž oznamoval starosta New Yorku John V. Lindsay, že uspořádá předvolební shromáždění s ohříváním pivem. Howard Hunt dal rozeslat většinu patlaných letáků do černošské čtvrti Harlemu. Na určené místo přišl ně zájemců. Nejdřív se divili, pak protestovali, na.korec vzlíkla bouřlivá demonstrace, kterou musela rozehnat policie, protože se žádné předvolební shromáždění nehna10- Hun, odrovnal konkurenta, všichni, kdo přišli a neostali najíst a napít, měli na Lindsaye vztek.

novinářů00dward a Bernstein popisují ve své knížce, která Je v n jejich osobní historii, jak pomáhali odhalit pozadí aféry tyatergate (AU the Presidents Men, Washington ig74), Přírk)C)u ilustrující gangsterské metody používané ně-kerýrtti polily k odrovnání konkurenta. Je to jen další dů-kz, že se mj kolem Nixona neštíteli ničeho.

Nejen aféra kolem tragédie na mostě přes Poucha Pond na ostrově Chappgquidcuck měla sloužit jako argument k ovlivnění veřejné0 mínění. Reportéra Washington Postu Wood-wgtrd& zavlla do redakce jakási žena, která ho později navštívila a prozradila neuvěřitelný projekt. Major J. Hosley, majitel obecního domu v New Yorku, jí vyprávěl, že v březnu 1972 zhlédl dva filmy, v nichž vystupuje Ted Kennedy s Jakousi přitažlivou blondýnkou v jednoznačných silácích. Při jecné scéně mu například sedí na kolenou. Dáma s dlouhými {avými vlasy byla na film vkopírována v trikové latoratoři a podle názoru majora Hosleye ne příliš šikovné- Je to všechno jaksi toporné," řekl. Oba reportéři se ptítom marny

snažili objevit filmy nebo najít další svědky, kteří by tento padělek potvrdili. Nepodařilo se jim to.

Kdo má sffl špatné svědomí, podezírá zpravidla kdekoho. Nixoriovi poci tak aspoň jednali. Někdy ve druhé polovině říjku 191 začali v Bílém domě, ale také v hlavním stanu

104

CREEP shromažďovat písemné informace, aby mohli sestavit „seznam nepřátel“. Vznikla deset centimetrů silná kniha se seznamem nepohodlných lidí, kterým měl být přinejmenším znepríjemněn život. Když se v průběhu vyšetřování aféry Watergate dostaly některé okolnosti do tisku, vzbudilo to značně pobouření i ve veřejnosti. Štáb poradců Bílého domu připravil seznam osob, které měly být pronásledovány, diskriminovány, zdiskreditovány. Metody, kterých mělo být použito, zavánely na sto honů fašistickými, tak dobře známými z nedávné minulosti.

Charles Colson se před vyšetřovací komisí bránil, že šlo o seznam, který měl ochránit poradce Bílého domu od společenských trapností, o jakýsi protějšek seznamu přátel, kteří bývali při různých příležitostech zváni na recepcce. Seznam vhodných hostů je přece samozřejmostí, proč by nemohl být samozřejmostí také seznam nevhodných hostů? Štáb Bílého domu se prý chtěl vyvarovat situace, že by byl třeba pozván někdo, kdo veřejně vystupuje proti prezidentu Nixovi, nebo kdo dokonce financoval kampaň protikandidáta Demokratické strany.

O nic takového nešlo. Seznam nepřátel Bílého domu není žádný breviář společenského chování, ale doklad o metodách, které vládly v sídle hlavy Spojených států amerických. Je ilustrací atmosféry, jaká by neměla mít místo v kancelářích mužů, kteří vedou stát.

Není jasné, kdo byl autorem tohoto nápadu. Jisté je však to, že Colsonovi pomáhal při jeho sestavování také právní poradce prezidenta Nixona John Dean. Zachoval se o tom důkaz. Dean napsal v srpnu do pořadače vznikajícího seznamu poznámku, která zní jako motto akce:

„Půjde o to, jak se vyrovnat s povinností najít způsob jednání s osobami, o nichž víme, že jsou v opozici. Přesněji: jak budeme moci využít administrativních opatření proti našim politickým nepřátelům.“

Pak následovaly návrhy. Vedoucí jednotlivých odborů Nixona vládního štábu dodají jména osob, kterým „by bylo možné osladit život“. Vedoucí zjistí, jaké jsou vztahy těchto „individuů“ k federální vládě a jakým způsobem se proti nim

105

bude moci postupovat. Například při zadávání státních objednávek, při poskytování půjček, v případných soudních procesech a při trestním stíhání. Vedoucí projektu poskytne všem šéfům oddělení pomoc příslušných vládních úřadů a ministerstev v akcích proti těmto osobám. Je zbytečné dodávat, že šlo o protiústavní, protiprávní a protidemokratický plán diskriminace amerických občanů.

Protože si byl John Dean přesně vědom, oč jde, měl návrh ještě tuto klauzuli: „Je důležité, aby se o tomto plánu nedostalo nic na veřejnost. Bude vhodné, když se nebude postupovat příliš nápadně. O tom, jak ho uvést do praxe, se přesvědčíme nejlépe, když začneme opatrně a pak teprve akci rozšíříme.“

Kategorizovat vybrané osobnosti nebylo zřejmě snadné. Proto se v seznamu nepřátel objevují rozpory. Na jedné straně jsou zde jména finančníků podporujících Demokratickou stranu a stavějících se negativně k vietnamské válce. Pak je tu celá skupina umělců, pochopitelně filmová herečka Jane Fondová, která neohroženě vystupovala proti vietnamské agresi, ale také vynikající herec Paul Newman. V jeho sousedství se z nejasného důvodu objevila i další známá jména z oblasti filmu: Gregory Peck, Barbara Streisandová, Steve McQueen, ale také zpěváci Frank Sinatra, Bob Hope, Sammy Davis junior.

První část seznamu obsahovala na dvě stě jmen osob a osmnácti organizací. Na čelných místech fungovala jména demokratických politiků: Teda Kennedyho, Eda Muskicho, George McGovern, Williama Fulbrighta a dalších. Pak zde byly společenské organizace bojující za občanská práva Black Panther a Common Cause. Americký studentský svaz National Student Association, odborový svaz farmářů Farmers Union a další odborové organizace z oblasti školství a kultury National Education Association.

Pochopitelně že Deanovi projektanti nezapomněli ani na nepříjemné novináře. Seznam obsahoval sedmapadesát jmen prominentních redaktorů, politických komentátorů z rozhlasu a televize. Byla zde uvedena slavná jména, jako Jack Anderson, James Reston, Daniel Schorr a Mary McGroryová. Perze-

106

kvovány měly být celé redakce Washington Postu, New York Times, ale také Post Dispatch ze St. Louis a jiné.

Borovicka - Watergate

Seznam se stále doplňoval. V dodatcích se objevil také hudební skladatel a slavný dirigent Leonard Bernstein a Thomas Watson, ředitel mamutí společnosti IBM (počítací stroje, elektronkové počítače), který zde byl uveden jako horlivý obdivovatel konkurenčního senátora Muskicha – daroval však pro CREEP maličkost – tři sta tisíc dolarů na volební kampaň.

Sestavení seznamu nepřátel byla jedna část projektu. Druhou byla realizace. Naštěstí se mezitím provalila aféra water-gate, tak nemohlo dojít ke stovkám plánovaných daňových nepřijemností, ničím neodůvodněných výsledků a tajně rozšiřovaných pomluv. Nixonův anonymní aparát, administrativa prolezlá politickými poradci z oboru reklamy a z této oblasti navyklých používat jakýchkoli prostředků, jak se zbavit konkurenta, by si byla našla cestičky a byla by mnoha nevinným lidem otrávil život.

K pokusům o realizaci však přece jen došlo. Na jednom z čelných míst seznamu byl reportér Daniel Schorr, výborný novinář ve službách rozhlasové a televizní společnosti Columbia Broadcasting System ve Washingtonu. Provinil se tím, že ve svých pravidelných televizních relacích kritizoval některá rozhodnutí Nixonovy vlády. Jeho kolega James Reston ho označil za „neohroženého a neohrožitelného starého profesionála, který může denně vytáhnout do boje, protože má svědomí čisté a ruce prázdné, nikdy se nedal zkorumpovat“. Na tohoto muže se soustředila pozornost Nixonových poradců. V srpnu 1971 dostal Larry Higby, asistent prezidentova poradce Haldemana, příkaz, aby zařídil u FBI přešetření Schorra. Ať ho proklepou ze všech stran, někde z něho něco vypadne.

Stalo se. FBI začala slídit v Schorrově dosavadním životě. Novinář měl však své styky. A na nejvyšších místech. Bez těch by úspěšný americký žurnalista nemohl existovat. U FBI měl také své informátory. A tak se mu doneslo, co se na něho chystá. Reportér si to nenechal pro sebe a Bílý dům musel zasáhnout.

Schorrův případ je zajímavý zejména z jednoho důvodu:

107

notvrzuje totiž domněnku, že o projektu seznamu nepřátel ao připravovaných represáliích věděl i prezident Nixon. Jeho tiskový mluvčí si totiž pospíšil s dementováním, lepe řečeno s vysvětlováním případu Schorr.

Ronald Ziegler musel na tiskové konferenci 12. prosince nřiznat že FBI skutečně přešetřovala jisté okolnosti minulosti Daniela Schorra, ale jen proto, že se na nejvyšších místech uvažovalo o možnosti nabídnout renomovanému novináři významné místo ve státním aparátu. A vtěchto případech, jak je jistě přítomným pánům novinářům známo, je takový postup běžný.

Akreditovaní dopisovatelé listů z celého světa se usmah vliče tiskového mluvčího Bílého domu a nejvíc překvapen Li sám Daniel Schorr. A aby na první pohled průhledná výmluva vypadala aspoň trochu pravděpodobně, tlumočil Zieg-Ter novinářům rozhodnutí prezidenta Nixona, ze příště urady Předem upozorní adepty vyhlédnuté pro vysoké funkce na šetření FBI. Když s takovým postupem nebudou souhlasit, mohou návrh odmítnout.

Ronald Ziegler a tím i prezident Nixon byli usvědčeni ze lži. Nikdo neuvažoval o vysoké funkci pro nepohodlného novináře. Když se později objevil „seznam nepřátel před vyšetřovacím výborem Senátu, jméno Daniela Schorra bylo mezi i+í prvními dvaceti.

108

9 VELKÉ PENÍZE

Pátého ledna 1970 přijel advokát Joseph Yablonski mladší před vilu svých rodičů v údolí Monongahela nedaleko města Clarksville ve státě Pennsylvania. Dveře garáže byly otevřeny. Zhlédl i oba vozy- v domě bylo nápadné ticho. Neozval se ani pes Rascal. Joseph Yablonski vešel dovnitř a objevil oběti bestiální vraždy: svého otce, devětapadesátiletého Jo-sepha Yablonského, matku Margaretu a sestru Charlottu. Vrahové také zabili psa Rascala.

Policie zjistila tyto okolnosti: Dům stál na samotě u lesa. Vrah nebyl sám. Pachatelé byli dva nebo tři. Museli znát poměry v domě. Přestřihli telefonní dráty. Oběma vozům v garáži propíchali pneumatiky a vyndali z rozdělovačů palce, aby byly automobily nepojízdné. Zneškodnili psa, zuli si boty a připlížili se k ložnicím v prvním patře. Dvěma výstřely z. pistole ráže 38 zastřelili nejdřív pětadvacetiletou Charlottu. Rány probudily jejího otce. Sálh po brokovnici, ale už z ní nevystřelil. Padl po zásahu pěti střel. Poslední zemřela Yablonského manželka.

V domě nic nescházelo. Psací stůl a všechny listiny zůstaly netknuty. Na první pohled bylo zřejmé, že jde o akt msty nebo o politickou vraždu. Policie dlouho nemohla najít žádnou, stopu Přátelé Josepha Yablonského však tušili, kde hledat motiv zločinu.

Yablonski se přistěhoval z Polska. Původně pracoval jako horník, později se stal předákem Odborového svazu horníků (UMWA – United Mine Workers of America). Od

roku 1942 až do své smrti byl členem představenstva. V posledních měsících nekompromisně kritizoval úplatkářství a kolaboraci svazu s majiteli dolů. Odborovou politiku amerických horníků řídil po dlouhá léta

109

legendární John L. Lewis. Kdysi vymohl, že majitelé dolů platili do hornického penzijního fondu čtyřicet centů z každé vytěžené tuny uhlí. V roce 1963 odešel Lewis do důchodu a jmenoval svého nástupce. Předsedou svazu se stal Anthony W. Boyle. Převzal bohatý finanční fond. Na kontě svazu byla částka sto padesátí milionů dolarů.

Tony Boyle začal kralovat. Nejdřív si dal odhlasovat roční plat ve výši padesát tisíc dolarů a stejný důchod. Ze svazových prostředků nakupoval automobily pro vlastní potřebu, a z hornického konta si dokonce koupil vilu. Příbuzným obstaral výhodná místa anebo jim aspoň dal vyplácet vysoké platy, aniž pro svaz hnuli prstem. Boyleova dcera Antoinetta, vedená jako právní poradce svazu, dostávala čtyřicet tisíc dolarů ročně, ačkoli neměla žádnou advokátní praxi ani potřebné znalosti.

Joseph Yablonski se na Boyleovo hospodaření nemohl dívat. A to ještě netušil to hlavní. Předseda svazu horníků Tony Boyle z vlastního rozhodnutí, ale z bankovního konta hornického svazu přispěl „obrovskou“ částkou do republikánského volebního fondu prezidenta Nixona.

Boyle měl na svědomí ještě další hříchy, které se Josephu Yablonskému podařilo objevit. V rozporu se zájmy horníků, které měl zastupovat, se domluvil s podnikateli a zřejmě za tučný úplatek jim odpustil placení onoho čtyřicetcentového příspěvku na hornický penzijní fond. Částka, o kterou Boyle svaz připravil, činila třicet milionů dolarů. Na dalších vyplacených pětadvacet milionů nemohl předložit uspokojivé doklady a ještě dalších pětadvacet milionů scházelo na kontě bez jakéhokoli vysvětlení.

Joseph Yablonski předsedu svazu Boyle veřejně obvinil, a protože neviděl jinou cestu k ozdravení zkorumpovaného vedení, sám kandidoval na místo předsedy. Boyle se mu okamžitě pomstil. Na hodinu ho ze služeb svazu propustil. Pak rozpoutal proti obhájci zákona neuvěřitelný boj.

Yablonski neměl ani prostředky, ani odborníky, aby mohl úspěšně vést předvolební kampaň. Zato Boyle mohl svou vlastní kampaň financovat ze svazových prostředků. Yablonski prohrával jedno střetnutí za druhým. Když se chystal

110

promluvit k horníkům ve Springfieldu ve státě Illinois, Anthony Boyle na něho poslal zabijáka. Ten ho na shromáždění složil úderem karate. Yablonski skončil v nemocnici.

Začátkem prosince proběhly volby. Jak se později ukázalo, byly zfalšovány, a federální soud je pak anuloval. Yablonski prohrál na celé čáře. A tak mu zbývala poslední možnost. Se svým spolupracovníkem Pellegrinim podali na Boyle žalobu a zavázali se, že předloží soudu důkazy.

Proces se nekonal. Alespoň ne hned a ne za přítomnosti žalobců. Yablonski neměl už příležitost předložit soudu ani veřejnosti kompromitující doklady. Ministr spravedlnosti John Mitchell, který případ pozorně sledoval, se odhodlal nařídit vyšetřování na nejvyšší úrovni až po Yablonského zavraždění a v době, kdy o ně žádal také Kongres a senátoři McClellan a Griffin. Tehdy už bylo jasné, že Boyle byl korupčník, který falšoval volby, kupoval si hlasy a uplácel kdekoho. Jeho příspěvky do prezidentova volebního fondu se ve zprávě senátního výboru pověřeného vyšetřením aféry watergate neobjevují. V té době právě probíhal soudní proces, který řešil záležitost separátně. FBI se totiž podařilo odhalit vrahy Josepha Yablonského.

Koncem roku 1969 navštívili Yablonského tři neznámí muži, ftekli, že přicházejí ze Západní Virginie, že jsou horníci a nemohou sehnat práci. Přišli ho poprosit o pomoc. Yablonski se s nimi chvíli bavil, pak slíbil, že udělá, co bude v jeho silách, a vyprovodil je ze dveří.

V posledních týdnech prožil mnoho nepříjemných chvil. Dostával desítky dopisů, kterými ho Boyle, stojící kdesi v pozadí, chtěl zastrašit, v noci mu neznámí muži vyhrožovali telefonem, a teď měl podivný pocit, že ti tři měli za lubem také něco jiného. Podíval se z okna a jeho podezření ještě vzrostlo. Říkali přece, že jsou ze Západní Virginie, jejich vůz ale měl poznávací značku státu Ohio. Yablonski si poznamenal číslo vozu a své podezření oznámil policii. Seržant Yablonského vyslechl, zapsal hlášení a založil je. Co jiného s ním měl dělat? Byly to dohady, spekulace vyplašeného odborového funkcionáře, který ve volbách propadl a nervově nevydržel. Když objevil 5. ledna 1970 Yablonského syn

111

trojnásobnou vraždu a FBI se začala ohlížet po stopách, vzpomněl si seržant springfieldské policie na Yablonského hlášení, našel je a zjistil, komu patří

Borovicka - Watergate

vůz s ohijským číslem. Pak už netrvalo dlouho a před vyšetřujícím soudcem stáli tři muži: několikrát trestaný kasař Paul E. Gilly, šestadvacetiletý Clau-de E. Vealey a třidvacetiletý nezaměstnaný Aubran W. Martin.

Po prvních předběžných výsleších se objevily další souvislosti. Ukázalo se, že se na přípravách vraždy zúčastnila rovněž Gillyho manželka, takže byla zatčena. Brzy nato federální porota obvinila předsedu místní organizace Odborového svazu horníků v Tennessee Silouse Huddilestona, jeho dceru Lucy Gillyovou, Paula Eugena Gillyho a dva najaté vrahy Martina a Vealeyho ze spiknutí a trojnásobné vraždy.

Při vyšetřování vyšlo najevo, že Huddileston byl jen nastrčenou figurkou. Když později došla policii zpráva, že se parta profesionálních gangsterů chystá unést zatčené z vězení, aby nemohli před porotou mluvit a neprozradili svého šéfa, převezla policie vrahy do bezpečného vězení a tam se jeden z nich osmělil a promluvil.

Vraždu si objednal Tony Boyle. Ten pochopitelně jakoukoli účast na zločinu popřel. Naopak, vypsal 50 000 dolarů odměny za dopadení pachatelů. Pak vypovídala paní Gillyová. Otec, předseda organizace Svazu horníků číslo 3228 v La Folette ve státě Tennessee, se jí přiznal, že ho o organizování vraždy požádali člen mezinárodního výkonného výboru Odborového svazu horníků Albert Pass a William Pratte, vedoucí funkcionář okresního výboru svazu.

FBI vyšetřovala dál a vyslechla funkcionáře Odborového svazu horníků Williama J. Turnblazera, který se zúčastnil na přípravě vraždy. Rozhodl o ní 23. června 1969 Boyle ve své pracovně v ústředí Odborového svazu horníků USA. Smrt poctivého odboráře Yablonského, jeho manželky a dcery nepřišla Boyla relativně draho. Zaplatil za ni z odborové pokladny pouhých 20 000 dolarů.

Anthony Boyle byl zatčen. Mezitím odsoudila porota ve městě Washington ve státě Pennsylvania Gillyho a jeho spolupachatele za vraždu k vysokým trestům. Při líčení se zjis-

112

tilo, že Gillyho honorář činil jen 5200 dolarů. Proces proti Boylovi se táhl dlouho. Někdejší šéf odborového svazu měl dost peněz na dobré advokáty, ale nakonec mu stejně nebyli nic platní. Byl odsouzen v městě Media k doživotnímu vězení.

W. A. Boyle byl prvním představitelem velkého odborového svazu, který byl federální porotou uznán vinným z protizákonného používání peněžních prostředků odborového svazu na financování volební kampaně. Americký zákon takové zneužívání odborových prostředků nedovoluje a Boyle přispíval pro jistotu na předvolební fondy oběma stranám.

„Případ Yablonski“ je extrémní ilustrací předvolebních machinací, spojených s úplatkářstvím a nelegálními dary volebním fondům. Je však zároveň jen jedním z extrémů běžné praxe. Aféra Watergate nevyrostla bez podhoubí, není osamělým, či dokonce náhodným jevem. Politická korupce je od nepaměti součástí amerického politického podnebí. Nikdo se příliš nermoutí nad občasnými aférami, bere je jako logické zhoršení počasí a věří, že zítra pozítří bude zase hezky. Jenže aféra Watergate je víc než „střídavě oblačno, ojediněle bouřky“ v politické předpovědi Spojených států. Je kvalitativně jiným skandálem. Jedním z účastníků spiknutí byl sám prezident Spojených států amerických. A to bylo i pro americké klima příliš.

Dosud se nevědělo, jaká byla prezidentova účast na aféře Watergate. Existovaly však jen dvě možnosti. Prezident o plánech svých poradců nevěděl. Pak ale bylo zřejmé, že se v Bílém domě obklopil neschopnými anebo také všeho schopnými poradci, zatíženými chorobnými sklony k porušování zákonů. Ignorovali etická i morální pravidla buržoazní politické praxe. Prezident, který si nedovede vybrat spolehlivé spolupracovníky, nepatří do čela národa, je špatný psycholog, nerozumí lidem.

Anebo Nixon o projektu věděl. Aspoň globálně, i když ne o jednotlivostech. Určitě však věděl o pozdějších zastíracích manévrech, když se poradci, jimž hrozil soud, snažili zahladit stopy. V tomto případě se však prezident přinejmenším mlčky podílel na trestných činech a zločinech.

Obě alternativy byly pro Američany, kteří zbožňovali vlast-

113

ní představu o báječném systému prezidentské demokracie, nesnesitelné. A prezident Spojených států Nixon vystoupil v listopadu roku 1973 na výroční tiskové konferenci 400 vydavatelů novin nedaleko americké atrakce číslo jedna Disney-landu na Floridě v městě Orlando a vzrušeně prohlásil:

„Nikdy jsem netěžil z funkce, kterou jsem zastával ve veřejném životě ... Já jsem si každý cent vydělal. Lidé mají právo vědět, jestli jejich prezident je gauner nebo není. Tak tedy, já nejsem žádný gauner (well, Trn not a crook).

Borovicka - Watergate

Korupce vznikla s velkým kapitálem a jeho vliv na americkou politiku byl vždy značný. To byl status quo, to se považovalo za samozřejmost. Vždyť přece ve spojených státech od jejich počátku až do dnešních dnů platí staré latinské „pecunia non olet“ – peníze nesmrdí. Penězi se měří všechno, k jejich získání či rozmnožení je dobrá každá metoda.

Američan, který nepatří k elitě, žije daleko od těchto životních zásad. Většinou se nestará o velké boháče, pokud se z jejich kruhů neobjeví v obrázkových týdenících pikantní či pobuřující skandál. Ale i pak se spíš baví než zlobí. Musí tvrdě pracovat, aby si mohl koupit všechno to, co si musí koupit, aby ho nepovažovali za neschopného, a nemá čas rozčilovat se nad machinacemi těch nahore. Ty byly a budou.

Skutečně existovaly a nikdo se neodvážil věštit, že po aféře Watergate zmizí. Kolem příspěvků do volebních fondů byly totiž odjakživa tahanice.

Jedním z nejnižších volebních fondů na začátku dvacátého století byl fond prezidenta Tafta z roku 1908. Když pak došlo v roce 1912 k vyšetřování před verifikačním a imunitním výborem Senátu, ukázala se prozíravost, s jakou William Howard Taft přijímal, či odmítal příspěvky. Největší boháči, jako Andrew Carnegie a J. P. Morgan, dali po dvaceti tisících dolarech, ti menší už jen po patnácti, Henry Clay Frick dal dokonce víc než padesát tisíc a T. Coleman du Pont, který prý v roce 1904 věnoval do volebního fondu na tehdejší dobu závratnou částku 70 000 dolarů, nabídl republikánům v roce 1908 šek na dvacet tisíc dolarů, ale Taft částku prozíravě nepřijal. Měl totiž spolehlivé informace. Du Pontovi hrozila za-

114

loba pro doložené podvody při dodávkách střelného prachu ministerstvu obrany. Také Demokratická strana vrátila příspěvek deseti tisíc dolarů, který poslala Americká společnost pro rafinování cukru. Rovněž této firmě hrozilo soudní řízení, vládní úředníci totiž dokázali, že se snížila k falšování vah, aby vydělala ještě víc.

Po první světové válce se objevily obrovské podvody v souvislosti s válečnými dodávkami. Zpráva Sněmovny reprezentantů číslo 1400 šedesátého šestého Kongresu, třetí zasedání, uvádí zjištění Grahamova vyšetřovacího výboru. Vláda zaplatila za objednané sedmatřicetimilimetrové dělostřelecké granáty 9 134 592 dolarů. Žádný z těchto nábojů se nikdy nedostal na frontu. Za 142 objednávek třípakových nábojů bylo zaplacen 44 841 844 dolarů. Nebyly dodány. Za šestipalcové náboje zaplatila státní pokladna 24 189 075 dolarů. Ani ty nebyly dodány.

Stopětapadesátimilimetrové náboje byly objednány celkem 617 smlouvami. Aniž byl dodán jediný kus, inkasovaly zbrojařské koncerny neoprávněně 264 955 387 dolarů. Výčet pokračuje dál. Za nedodané zboží byly vyplaceny stamilionové částky.

Grahamův vyšetřovací výbor konstatoval, že bylo honorováno celkem sto procent, ale dodáno bylo jen 37 procent munice a výzbroje.

Republikánský senátor John W. Weeks se postavil proti korupci a dal se cestou práva a spravedlnosti a v roce 1919 začal odhalovat stejné podvody v dodávkách letadel. Za prezidenta Hardinga se stal ministrem obrany a změnil názor. Jednoho dne se v jeho kanceláři objevil starý kolega z burzy Charles Hayden a požádal ho o shovívavost v případě společnosti vyrábějící letadla Wright-Martin, kde byl Hayden členem správní rady. Společnost čekal soud, protože prokazatelně vyinkasovala za státní dodávky o pět a čtvrt miliónu dolarů víc, než jí náleželo. Po intervenci ministra obrany Weekse ministerstvo spravedlnosti případ nejdříve odložilo, pak řízení zastavilo.

Ministr spravedlnosti Harry M. Daugherty byl zapleten ještě do dalších skandálů, z nichž nejpozoruhodnější byla jeho účast na podvodech firmy American Metal Company. Byl to německý měďařský koncern, a jako nepřátelský majetek byl

115

po válce vyvlastněn. Správce nepřátelského majetku ustanovil v podnít americkou národní správu. Ta pak prodala koncern syndiku, složenému z předních newyorských finančníků, za sedm miliónů dolarů. V roce 1921 poukázala americká vláda část 11 Richardu Mertonovi, členu německé rodiny, které firma Povádně patřila, ale za patřičné úplatky. Němec Merton zptil americkému ministru spravedlnosti Harrymu M. Daughertymu a Jessu Smithovi 224 000 dolarů, 112 000 dolarů Kísovi a 50 000 Millerovi, kterého prezident Harding jmenoval správcem nepřátelského majetku. Miller byl odsouzen k dlouhému trestu, který odpykával v káznici v Atlante. King zemřel dřív, než zahájili soudní řízení. Smith zemřel za nevysvětlených, ale podezřelých okolností. Ministr spravedlnosti Paugherty byl osvobozen.

Aféra vysokých vládních úředníků, která vešla do dějin jako „TeaPt Dome“, vypukla v roce 1921 a v mnohých rysech připomíná události z poslední doby. Slo o mnohamilionový podvod, dodnes nevyčíslitelné hodnoty, prakticky o zcizení

Borovicka - Watergate

bohatých naftových ložisek Teapot Dome, která patřila americké1111 námořnictvu. Petrolejářské společnosti Sinclair a Doheny, které plánovaly operace vypracovány, dostaly tak do ruky majetek nesmírné ceny za směšné malé úplatky. Podvod umožnili zkorumpovaní vládní úředníci.

Theodore Roosevelt junior, člen správní rady petrolejářské společnosti Sinclair Refining, se za prezidenta Hardinga stal náměstkem ministra námořních sil. Jeho bratr Archibald Roosevelt byl viceprezidentem společnosti Sinclair Refining. Když se Theodore Roosevelt dostal do ministerstva, snažil se využít svého výkonného postavení. Prostřednictvím admirála Grif-fina předložil ministru vnitra Albertu B. Fallovi změnu zákonného Opatření, kterým bylo dáno ministerstvu námořních sil právo schvalovat pronájem. Ministr vnitra pozměnil klauzuli ve prospěch svého ministerstva, a to bylo nyní oprávněno disponovat naftovými ložisky námořních sil. Bylo to sice podivné ustanovení, ale náměstek ministra námořních sil Theodore Roosevelt neměl námitky a jeho šéf Denby také ne. Tak vzal Roosevelt návrh prováděcího nařízení, vypracovaný mistrem vnitra Fallou, do Bílého domu, kde jej pre-

116

zident Harding podepsal. Zákon vešel v platnost 31. května 1921 a naftová ložiska spadla spekulantům do klína. Později se však dostaly machinace zásluhou novinářů na veřejnost. Vyšetřovací komise zjistila, že ministr Fall dostal od společnosti Doheny jako úplatek za službu 100 000 dolarů a od firmy Sinclair Refining 230 000 dolarů ve státních dluhopisech Půjčky svobody, 71 000 tisíc dolarů v hotovosti a ještě 35 000 dolarů na cestovní výlohy. Měl totiž po svém odstoupení odjet do Sovětského svazu, kde měl vyjednávat o pronájmu naftových ložisek. Ale ministr Fall nejel nikam. Přijal jako úplatek celkem půl miliónu dolarů, a to bylo i na americké poměry mnoho. Jako první člen americké vlády byl v roce 1931 obžalován a odsouzen do káznice. Fall byl předtím, než se stal ministrem vnitra Hardingovy vlády, soudcem Nejvyššího soudu ve státě New Mexico. Podobný skandál, ale s jiným výsledkem, se přetřásl na stránkách novin v dubnu 1970. Republikánský mluvčí kongresu Gerald Ford obvinil soudce Nejvyššího soudu Spojených států Williama O. Douglase ze spojení s gangstery. Ford se snažil dokázat, že obviněný soudce spolupracoval celých devět let s nadací Alberta Pařena, která měla oficiálně pomáhat studentům z méně vyvinutých zemí při studiu na amerických univerzitách. Soudce Douglas prohlásil, že přerušil již před rokem všechny styky se jmenovanou nadací a že „neměl ponětí o spojení této instituce s ganster-skými tlupami z Las Vegas“.

Gerald Ford se s tímto dementím nespokojil. Snažil se dokázat, že v době, kdy soudce Nejvyššího soudu byl ve funkci této vrcholné právní instituce Spojených států, poskytoval právní porady, které se s takovou funkcí neslučují. Ford polemizoval s Douglasovým názorem, který soudce vyjádřil ve své knize „Evergreen“, kde tvrdil, že „proti násilí neexistují žádné konstitucionální sankce“. Soudce Douglas nežil podle Forda způsobem hodným tak vysokého úředníka a žalobce mu vyčítal, že spolupracuje s magazínem Playboy, který nemá valnou pověst.

Ford se snažil, aby proti soudci byla vznesena ústavní žaloba a Douglas zbaven funkce. Nepodařilo se mu to. Soudce

117

zůstal v úřadě. Gerald Ford se stal v prosinci 1973 na Nixův návrh viceprezidentem Spojených států a po Nixonově pádu prezidentem USA. Korupční poklesky poslanců a senátorů byly v historii Spojených států často předmětem skandálů a soudních procesů. Za všechny aspoň případ senátora Thomase J. Dodd z poslední doby. Dodd zřejmě svou funkci považoval za základní kapitál pro výnosné obchodování. Za sto tisíc dolarů v hotovosti obstaral advokátovi Mathewu Mánesovi členství v dozorčí radě společnosti General Aniline and Film Corporation. Za předem splatný honorář pět tisíc dolarů opatřil obchodníkovi Jamesi Kelleyovi dobré místo na ministerstvu obchodu s platem 13 500 dolarů ročně. Samuelovi Heymanovi pomohl k místu federálního návladního v státě Connecticut za „půjčku“ 19 800 dolarů a manažer George Gilde se mohl po zaplacení patnácti tisíc dolarů posadit rovnou do kanceláře Senátu ve Washingtonu.

Známi publicisté Pearson a Anderson, kteří byli také na seznamu nepřátel Nixonovy vlády, uvádějí ve své práci „The Case against Congress“, která vyšla v New Yorku, další do nebe volající případy. Předseda demokratické frakce Sněmovny reprezentantů poslanec Hale Boggs obstaral své manželce místo, lépe řečeno měsíční plat ve výši 9000 dolarů. Thomas Ashley, člen parlamentního bankovního výboru, dával poukazovat své sestře Mary ročně 15 500 dolarů a předstíral, že pracuje jako sekretářka. Bydlela v Bostonu a v Kongresu nikdy nebyla. Také v New Yorku velmi populární poslanec Adam Clayton Powell fingoval zaměstnání své

Borovicka - Watergate

manželky a dával jí ročně vyplácet 20 678 dolarů jako kancelářské síle, vystupující pod pseudonymem Marjorie Flores, což bylo její dívčí jméno. Bydlela v Portoriku a svého manžela ve Spojených státech ani jednou nenavštívila. Zákodníci Spojených států pamatovali i na oblast burzovních transakcí a velkých finančních obchodů. Jako dozorčí orgán Senátu zřídili Securities and Exchange Commission, zcela nezávislou odbornou instituci, jejíž práce neměla být ovlivnitelná podnikateli, zájmovými skupinami průmyslníků či jednotlivci. V roce 1969 se provalila korupční aféra,

118

týkající se právě této ctihodné instituce. Jednu z hlavních rolí v ní zahrál předseda Sněmovny reprezentantů John McCormack.

McCormack byl zkušený a vážený politik, a proto se veřejnost podivila, když se v tisku objevila odhalení, že si již od roku 1949 platí advokáta Martina Sweiga jako osobního poradce s ročním platem 36 000 dolarů. Sweig tehdy pracoval v Securities and Exchange Commission, byl dobře informován o připravovaných akcích, jeho rady mohly být pro každého finančníka nebo burzovního spekulanta velice cenné.

Když se začal později případ důkladně přezkoušovat, zjistilo se, že Sweig neprodával úřední tajemství jen Johnu McCormackovi, ale že byl stálým poradcem firmy Parvin-Dorman Company, která vyráběla a prodávala zařízení pro restaurace a nemocnice, ale především měla podíl na nedovolených hernách v Las Vegas. Také její burzovní transakce nesnesly denní světlo.

Právě proto se Securities and Exchange Commission rozhodla na základě důkazů zastavit prodej akcií firmy Parvin-Dorman. Finanční transakce firmy hraničily s podvodem. Ale společnost měla svého muže na správném místě. Zákaz trval jen několik dní, pak ho vysoká komise zrušila a v rozhodnutí uvedla, že se tak stalo po intervenci z nejvyšších míst. Není známo, kdo intervenoval, že se komise podrobila. Jisté je, že se s tím její členové nespokojili a dali impuls k pečlivému prozkoumání případu. Vyšetřování odhalilo Nathana Voloshena.

Měl dobře prosperující advokátní kancelář v Marylandu, navštěvovanou pochybnými klienty. Ale který advokát nezastupuje delikventy, kteří se dostali do rozporu se zákonem? Jenže do jeho kanceláře přicházeli i političtí prominenti. Stýkal se s vysokými vládními úředníky. Říkalo se o něm, že dokáže na základě svých styků všechno urovnat. Zdá se, že pověst nepřeháněla. V případě firmy Parvin-Dorman se Voloshen dostavil ke kolegovi Sweigovi a domluvili se. Zákaz by zrušen, spolumasitel firmy Delbert Colman zaplatil za laskavost padesát tisíc dolarů. Jisté se mu jeho velkorysost vyplatila.

119

Voloshen měl dobré přátele mezi kongresmany. Od nich dostával důvěrné informace, které měly cenu zlata. Tak se s předstihem dověděl o utajeném projektu stavby rozsáhlých vojenských objektů. Voloshenovi se podařilo skoupit za nízkou cenu většinu pozemků, na nichž se mělo začít stavět. Když po nějakém čase zástupci Pentagonu zahájili jednání o výkup, Voloshen a jeho společníci pozemky se ziskem několika set procent prodali. Základem úspěchu byla důvěrná informace jeho nikdy nezjištěného přítele z nejvyšších míst. Pozdější snahy odhalit pozadí spekulace skončily neúspěšně. Informátor nepromluvil.

Vrcholem kariéry Nathana Voloshena byl pokus dosáhnout intervenci na ministerstvu spravedlnosti ve Washingtonu propuštění pravoplatně odsouzeného člena newyorské mafie, gangstera Franka Livorsiho. Ale tato akce se mu už nepovedla. Mezitím bylo proti Sweigovi a Voloshenovi zahájeno trestní řízení. Při něm vyšly najevo velké částky, které oba inkasovali jako úplatky za intervence, a také jiné, které vyplatili jako honorář za prokázané služby. Šlo o milióny a o styky s nejvyššími vládními úředníky.

Aféra Watergate se stala pojmem, protože otrásla Amerikou. Ale tyto malé a menší skandály, jimiž je historie Spojených států prošívaná, byly cestou k Watergate, tvořily podhoubí, z něhož mohla vyrůst.

Před padesáti lety stáli před vyšetřujícím soudcem ministr spravedlnosti Harry M. Daugherty a jeho kolega ministr vnitra Albert B. Fall jako obžalovaní z machinací s ložisky ropy Teapot Dome. Půl století poté se ocitli před vyšetřujícím soudcem ministr spravedlnosti John Mitchell a jeho kolega ministr obchodu Maurice Stans. Spoluviníky byli: finanční magnát a multimilionář Robert L. Vesco a vedoucí funkcionář republikánů v New Jersey Harry L. Sears. Z čeho byli obviněni? Státní žalobce uvedl, že: ... v červnu nebo červenci 1971 požádal obžalovaný Robert L. Vesco spoluobžalovaného Harryho L. Searse, aby se spojil s rovněž zde obžalovaným Johnem N. Mitchellem a jednal s ním o vyšetřování Securities and Exchange Commission, se záměrem

120

přemluvit Mitchella, aby využil svého vlivu ve prospěch Roberta L. Veska".

Borovicka - Watergate

Žaloba, soudní proces, výpovědi svědků, obrovská publicita, kterou americký tisk aféře zajistil, a jména prominentních spolupracovníků prezidenta Nixona tvořily předejdu k případu Watergate, lépe řečeno už jednu z jeho kapitol. Události, které na první pohled nesouvisely s krizí Bílého domu a zdánlivě se prezidenta netýkaly, prorůstaly systémem politické korupce, jež byla živnou půdou pro Watergate.

Co však měl společného finančník pochybné pověsti Robert L. Vesco s prezidentem? Jak se ukázalo víc, než si novináři zpočátku představovali, a víc, než bylo Nixonovi milé.

Na francouzském zámku Château de Pelly se sešla velká společnost. Jeho nový majitel Bernie Cornfeld pozval na dvě stě hostů. Uprostřed rytířského sálu plápolal velký oheň. Kuchyně totiž nestačila, a tak švýcarští kuchaři grilovali maso přímo před zraky přítomných.

Málokomu se podařilo zbohatnout tak rychle jako Berniemu Cornfeldovi. Za pár let od války vydělal tolik, že mohl utrácet milióny a ještě si pořídil dva zámky, tři letadla, vilu v Ze-nevě, kterou dal kdysi postavit císař Napoleon Josefíně, stáje s ušlechtilými koňmi, koupelny s kohoutky ze zlata a ochočeného jaguára, kterého vodil na procházku parkem. Milionář Cornfeld se znal s jinými miliónáři, ale i s politiky. Papež Pavel VI. ho dokonce přijal v soukromé audienci. Odkud se vzalo to náhlé bohatství?

Bernie Cornfeld byl zakladatelem a majitelem světové investiční firmy IOS – Investors Overseas Services Ltd. Ukládala peníze svých zákazníků do výnosných podniků, obchodovala v jejich zájmu akcemi, nakupovala pozemky a zase je prodávala nebo na nich stavěla činžovní domy, hotely, kluby. Prostě: zákazník si místo do spořitelny uložil peníze k IOS, ta pracovala s jeho podílem jako s vkladem tichého společníka, místo úroků vyplácela procenta ze zisku. Ta byla, nebo měla být, pochopitelně o hodně vyšší než bankovní úrok. Dokud stoupal počet nových klientů, tak také skutečně byla.

Bernie Cornfeld, syn rumunského běžence, se narodil

121

v Istanbulu. Zkoušel se živit všelijak v Americe, kde jeho ať svout "sal. P až po válce. Ve Francii slmo hodně amerických důstojníků. Pobírali vysoké a nemohli je utratit. Ukládat s: peníze na spořitelní knížku nebv. Příliš výhodné. Místo aby se zhodnocovaly vklady ztrácej hodnot Bemie Cornfeld přišel na myšlenku zřítit spolnsost, která by klienty zbavila starostí o peníze a peco-spolecnub auy Investors Overseas Services měla

vála o jejich kjpítal zae in závratnou

ZoroTetXU- B-y - však ukázalo, že spo-, xrc ri háiečně prosperující, vydávala víc peněz, lečnost IO, n k,ftajeedsoho dne se milión dvě stě tisíc než si mohla dovol", a jeun .

kltentů IOS, roztroušených Po celém světě dovědělo ze zkra-, i clir i t, nřišli o peníze. Ne o všechny, „jen o 8z chovala- Spekti pnsh P nepomohla ani tisí-procent vloženého kapitálu vy

S2 SSSTstankro nechtěl najednou nikdo nic mít.

PtofLCVrfíX"Sa financ známý v mnoha

u li ti nřitelem Nixonovy rodiny a hodné si na ních světě. Byl pntel Y . t

?m fsyívís udt" Fo Nixony jistě leccos prospěšného, štvi, i když vesco u t kd se měl stát pre.

Zejména pro- Rrcharda Nixo y, y

zidentem, a ydobe, kdy J dárku Roberta případe posloužilJako ZP[kampaň, coi nebyi0 nic jiného

Veska na NVU "ntůvbratr Donald F. Nixon. Po-než záloha na úplatek, prezici konta

rnéPTtlbPyirvvtLaí9S68. Ctyfl roky pole zaskočil druhý SSONův bratr a laskavě umožnil miliónáři Veskoví darovat na Nenový Volební náklady daleko větší částku, tj. 200 000 dolarů. Jak se později ukázalo, věděl vesco dobře, proč ma být tak štědrý,

Donald Nixon byl prezidentův synovec, roztěkaný mladý iuž bez pevného cíle a ustálených životních názorů. Koketoval s indickou filozofií, projel křížem krážem Indií, choval

122

se trochu jako hippie, žil dokonce kdesi na středním východě v pochybné komunitě „dětí květů". Pak se vrátil do americké civilizace, dal se ostříhat a oholit a nastoupil k Robertu Ves-kovi jako tajemník.

Jezdili spolu za obchody, žili v přepychových hotelích na Floridě, sblížili se tak, že se dalo hovořit o přátelství. Donald Nixon svého šéfa obdivoval, a dokonce si ho ctíl. Jednou prý o něm prohlásil, že je to jediný člověk na světě, který mu nikdy nelhal.

Borovicka - Watergate

Když zkrachoval Bernie Cornfeld a obrázkové magazíny přinášely fotografie ilustrující jeho přepychový život za peníze okradených důvěřivců, zkomírající investiční firmu IOS koupil Robert L. Vesco. Zpočátku hleděli zklamání akcionáři na nového šéfa s nadějí. Vesco byl přece zkušený finanční odborník světové třídy. Jejich naděje však neměla dlouhého trvání. Za několik měsíců se začaly šířit poplašné zprávy: rozhazovačný playboy Cornfeld byl prý proti novému šefovi úplný poklad.

Do Senátu začaly docházet stížnosti. Některé obsahovaly vážné důkazy, svědčící proti Robertu Veskovi. Záležitosti IOS se stále častěji objevovaly na stránkách novin. Nakonec zvláštní komise Senátu Securities and Exchange Commission nařídila vyšetření poměrů IOS. A tři měsíce po zahájení šetření se na výplatní listině Roberta Veska objevil prezidentův synovec.

V květnu 1973 stáli před federální porotou v New Yorku obžalovaní John Mitchell a Maurice Stans spolu s Veskem a Searsem, předsedou CREEP v New Jersey. Nixonovi ministři byli obžalováni ze spiknutí a ovlivňování úřadů a z křivé přísahy. Sears vystoupil v roli prostředníka. Navštívil ve Washingtonu svého stranického kolegu, ministra spravedlnosti Johna Mitchella, a snažil se ho přemluvit, aby zapůsobil ve prospěch Roberta Veska na Williama Caseye, předsedu vyšetřovací komise SEC. V lednu 1971 přišel Sears za Mitchellem ještě jednou a stěžoval si, že úředníci komise stále obtěžují jeho přítele Veska otázkami. Vyšetřování pokračovalo, a tak nezbývalo finančníkovi,

123

který dobře věděl, jak. dopadne, než rozhodnout se k radikálnímu zásahu- 8-března 1972 se vypravil Vesco k ministrovi obchodu Stat150 a navrhl mu byznys: zaplatí na konto Výboru]?ro znovuzvlení prezidenta Nixona nejméně čtvrt miliónu dolarů, a dovoii-ii. to okolnosti, možná i půl miliónu, očekáa všalí za to shovívavý postoj vyšetřovací komise SEC.

Ministr Stans zřejmě nabídku neodmítl. Hned poté totiž odvedl Veska do kanceláří ústředí CREEP, kde ho představil Mitchelovi. Není známo, o čem se bavili, je však pravděpodobné, že se hovořilo o záležitostech zájímajících obě strany. Když Vesco odešel, projednal Mitchell se Stansem detaily nabídky-

Harry L. Sears byl nejen republikánským předákem v New Jersey ale také ředitelem firmy International Controls Cor-poration ovládané Robertem Veskem. Už prozatímní výsledky revize kol136 SEC naznačovaly katastrofu, pokud šlo o kapitál převzatý firmou od Cornfeldovy IOS. A to se ještě ne-věděl? že se Vesco snaží dostat peníze svěřené klienty z mnoha zemí za prance Spojených států, přitom vesměs do zemí, kde rí™ vlivné styky zaručovaly beztrestnost. Část majetku se mtt Podařilo Prevést na Bahamské ostrovy a další do Kostariky kde mu ucNně sám prezident Figueros zaručil za patřičný úplatek, že ho nevydá Spojeným státům. Z těchto okolnstí je patrné, že Vesco už tehdy, když se jednalo o daru do volebního fondu, počítal s nejhorším.

S Tvlauriceil1 Stansem se domluvil, že peníze budou do fondu převedeny do 7. dubna. Ale už 3. dubna se objevil v kanceláři Veskovy firmy v New Jersey Edward Nixon, aby se s ním dohodl na podrobnostech. Jednou z podmínek bylo, že celá částka bude vyplacena v hotovosti ve stodolarových bankovkách,.

Výplata se ale Proti předpokladu zdržela. Tenkrát se nevědělo Proč. Pro0 fina-nčníka, disponujícího milióny, nešlo o zá-vratnou částku- Jenže Vesco věděl, co dělá, když nevyplatil čtvrt milió-nu v navrženém termínu. Byla to součást taktiky, kterou žádný z Jeho zkušených partnerů neprohlédl.

Robert Vesco převedl značnou část kapitálu věřitelů bývalé Cornfeldovy společnosti na své konto u banky v Nassau

124

na Bahamských ostrovech. Odtud si dal poslat dvě stě tisíc dolarů a předal je Harrymu L. Searsovi. Ten přišel vzápětí k ministru Stansovi a odevzdal mu hnedou aktovku s bankovkami. Stans dolary přepočítal a zavřel je do sejfu. Krátce poté vystavil Vesco šek na zbývajících padesát tisíc dolarů. Jedna část transakce byla realizována. Zbývalo vyřídit zbytek.

Teď byla řada na Mitchellovi. Ještě téhož dne dojednal Searsovo setkání s předsedou SEC Williamem Caseyem a hlavním poradcem SEC C. Bradfordem Cookem, který později vystřídal Caseye ve vedoucí funkci. Není třeba uvádět, o čem se jednalo. Je však zapotřebí zdůraznit, že šlo o nečestné požadavky Roberta Veska a že druhá strana o tom věděla. Veskovi šlo především o to, aby senátní komise zastavila vyšetřování.

Mitchell, Stans a ostatní s tím souhlasili. Důkazem je skutečnost, že ani Stans ani nikdo z jeho podřízených se nikdy nezmínil o Veskově příspěvku pro CREEP a že tuto částku také nikdo nehlásil General Accounting Office, kde měla být podle platných předpisů evidována. Když se později začala vlnit hladina veřejného mínění a bylo jasné, že ilegálních dvě stě tisíc by mohlo způsobit bouřku,

Borovicka - Watergate

požádal Stans Cooka, aby se nikde nezmiňoval o kompromitujícím daru. Mitchell se navíc přimluvil u poradce prezidenta Nixona Johna W. Deana, aby také on intervenoval u předsedy komise Caseye, aby SEC zastavila nebo aspoň odložila šetření o machinacích Veskovy firmy IOS.

Všechny snahy byly marné. Vyšetřování pokračovalo. Robert Vesco začal být nervózní. Navštívil Harryho Searse a bezostyšně požádal o zásah. Bylo před volbami a prezidentská kampaň byla v plném proudu. Vesco pohrozil, že prozradí svůj dar výboru pro znovuzvolení prezidenta, jestli SEC okamžitě nezastaví vyšetřování. Vesco odešel a Sears referoval o jeho výhrůžce Johnu Mitchellovi. Když se Vesco nedočkal kladného vyřízení, napsal po několika dnech dopis bratru prezidenta Nixona F. Donaldovi, v němž výslovně upozornil na následky, nebude-li vyšetřování okamžitě zastaveno. Vydíral prezidenta Spojených států.

125

Robert Vesco byl v listopadu 1972 obžalován, že zpronevěřil klientům někdejší Comfeldovy firmy IOS 224 miliónů dolarů. Není tedy divu, že byl tak velkorysý, když obětoval čtvrtmilionový úplatek, aby se zachránil před soudem. Téměř tři měsíce po znovuzvolení prezidenta Nixona a poté, kdy komise senátu SEC podala písemnou žalobu na Ves-ka, poslal CREEP úplatek zpět. Poslední pohnutkou mohla být zpráva listu Washington Star News, kde se objevila noticka, že má být zahájeno vyšetřování o ilegálně poskytnuté částce ve výši dvou set tisíc dolarů výboru pro znovuzvolení prezidenta Nixona.

Zatím tedy úplatkářská aféra končila. Prominentní osobnosti, ministři Nixonovy vlády, politikové ve významných funkcích, vysocí představitelé vyšetřovací komise, ti všichni v ní zahráli nezáviděníhodné role. Jejich vystoupení před vyšetřujícími soudci však ještě nebylo u konce. Vždyť aféra Watergate se teprve připravovala.

126

10 PRONAJME SE PREZIDENT

San Diego je půlmilionové město s budoucností. Leží na jihozápadním pobřeží Kalifornie, jeho pláže omývají vlny Tichého oceánu. Místní patrioti říkají, že je otcové Ameriky postavili na nejhezčím místě zeměkoule. A jiní vytýkají jejich vnukům, že krajinu zkazili nadúrovňovými křižovatkami dálnic, vysokými mosty, spojujícími ostrůvky v malebném zálivu. Modré nebe protínají obrovské tryskové letouny. Mezi starými stavbami v koloniálním stylu zuřivě blikají neony restaurací, tzv. drive-in, kde se podává jídlo do vozu.

San Diego je město s budoucností proto, že má kilometry nezastavěných pláží, hotely, motely, rezidence boháčů, vily na pobřeží k pronajmutí, přístavy pro jachty a s nájemními jachtami, hotel Cirele pro tisíc méně bohatých turistů. Penzisté, a zejména důstojníci ve výslužbě se stěhují do subtropického podnebí, kde dvanáct měsíců kvetou stromy, kde cestovní kanceláře zaručují tři sta slunných dnů v roce.

Luxusní hotel Westgate Plaza, zařízení rádobý starožitným nábytkem z Chicaga, patří zdejšímu králi C. Arnoldu Smithovi, jenž vlastní také banku U. S. National a mlékařský koncern Westgate-California. Říkalo se, že fandí Nixonovi. Říkalo se také, že to nebyla jen platonická náklonnost. Na volební fond v roce 1968 věnoval prý celý milión dolarů. A obje-vil-li se prezident Nixon v San Diegu, byl samozřejmě hostem Smithova hotelu. I když zde málokdy přespál. Nixonovo druhé sídlo – Západní Bílý dům – San Clemente bylo vzdáleno sotva dvacet minut letu prezidentským vrtulníkem.

San Diego je Nixonův rajón. Kdykoli sem přiletěl, nezapomněl zdůraznit, že mu město na pobřeží Tichého oceánu přineslo štěstí. Republikáni tu zvítězili na celé čáře. San Diego patří do Nixonova rajónu, protože prezident je zde

127

vlastně doma. Whittier, kde studoval, leží sotva sto mil odtud. International Telephone and Telegraph Corporation – ITT – je nadnárodní koncern, devátý v hierarchii amerických kapitálových seskupení. V 96 zemích světa zaměstnává na čtyři sta tisíc lidí. Jeho roční obrat je větší než státní rozpočet mnoha zemí – činí sedm miliard tři sta miliónů dolarů. Obchoduje, s čím se dá. Zasahuje do světové politiky. Jde-li o zisk, nezná hranic ani morálních zábran. Pomáhal Hitlerovi a za druhé světové války se značnou měrou podílel na nacistickém zbrojním průmyslu. Jeho akcionáři brali dividendy z leteckých továren Focke-Wulf, vyrábějících bombardovací letouny, vydělávali na nacistických bombardérech, které potápěly americké lodě, ale současně také na zaměřovačích přístrojích, které pomáhaly při obraně amerických lodí proti náletům nacistických letadel. Generální ředitel německé odbočky firmy ITT byl zároveň generálem SS.

Známa je ostudná -role koncernu ITT v Chile. Zatímco zástupci společnosti jednali s nově zvoleným prezidentem Salvadorem Allendem, připravovali jejich

Borovicka - Watergate

kolegové s šéfy americké CIA kontrarevoluci a Allendův pád. Sheraton je společnost vlastnické hotely. Nákladné budovy se standardním vybavením typu „Inter“ zdobí na průčelí velké „S“ v mnoha městech Spojených států, ale také jinde ve světě. Sheratony jsou dobré hotely a vydělávají slušné peníze.

Patří koncernu ITT.

Harold Sydney Geneen je generálním ředitelem ITT. Má prý místo mozku počítač. Mnozí ho prohlašují za finančního génia a obchodního стратега, jaký se rodí jednou za sto let. Za koncern ITT hraje složitou partii nejen na ekonomické šachovnici světa, ale také na politické. A tady už přechází vliv kapitálu do jiné roviny. V článku uveřejněném ve Washington Postu se objevila otázka: „Co je to za systém, který dovedl mocné firmě procházet chodbičkami státní moci, jako by byly její vlastní?“ Odpověď není nesnadná. Je to systém, v němž velký kapitál může všechno a provozuje, co chce, kryt fasádou americké demokracie. V roce 1969 se Geneen dověděl, že je v San Diegu na prodej hotel Haif Moon Inn. Hlavní budova byla postavena v po-

128

lynézském stylu, kolem bazénu stály bungalovy, objekt měl udržovanou zahradu, palmovou alej a byl k maní za tři milióny dolarů. Geneen dal řediteli Sheratonu příkaz a hotel koupil. Když se ITT zachytila v San Diegu drápkem, už se nepustila. Koncern koupil ještě Ye Olde Port Royal, pak nedaleko letiště hotel Ramada Inn, z něhož se přes noc stal Sheraton Inn-Airport. Vedle tohoto hotelu byl na prodej pozemek. Geneen ho koupil a dal na něm postavit královský hrad společnosti Sheraton – superluxusní hotel Harbor Island. Měl sedm set pompézně vybavených pokojů, stál dvacet miliónů dolarů.

Ústředí Republikánské strany – Republican National Committee – mezitím hledalo místo kde by se mohl konat sjezd strany, na němž bude jmenován kandidát na úřad prezidenta. Uvažovalo se o Chicagu a Miami, které byly na takové masové záležitosti zařízeny, ale kupodivu přišel dotaz i do San Diega. Starosta si ho přečetl a zavrtěl hlavou. San Diego nemohlo ubytovat na dva tisíce sedm set delegátů a celou armádu pomahačů. Republican National Committee potřebovalo osmnáct tisíc prvotřídních pokojů, z toho tisíc apartmá, stovky taxíků, velké restaurace, kongresovou halu a armádu policistů.

A navíc: bylo zvykem, že město, v němž se koná sjezd, za to zaplatí. V amerických poměrech je to logické – do města přijede spousta lidí, každý z nich utratí slušné peníze, podnikatelé mají několikanásobně vyšší zisk, ať se o něj podělí. Cena za sjezd Republikánské strany byla v mezích běžných zvyklostí: osm set tisíc dolarů.

Obchodníci v San Diegu si spočítali, že osm set tisíc dolarů čistého zisku navíc sjezd městu nepřinese. A tak neměli zájem. Přemýšleli, proč si ústředí republikánů zvolilo právě San Diego. Odpověď byla snadná: San Diego si vybral prezident

Nixon.

V hotelu Haif Moon Inn se objevil několikrát za sebou nový host. Dáma středních let, snad padesátiletá, velmi energická a dala by se říci svérázná, nijak se neomezující na salonní výrazy. Pořádala noční oslavy, při nichž plavala ve večerních šatech v bazénu, pila s místní honorací, byla středem zájmu. Jmenovala se Ditta Beardová, byla zaměstnána u koncernu

129

ITT, sídlila ve Washingtonu a měla u podniku výsadní postavení. YefyllnĭT doslovném překladu chodbu, kuloár, Lobby znamen Spojených státech užívaném

předsínĭ v PSLĭ agenturu soukromé firmy či ve-smyslu jde o fngtonu nebo jiných hlavních mĕs-rejne organizace v e q g vládními orgány

tĕch jednotlivých stotu. na lob

a intervence Rĭw mých je asi pĕt set.

byistu. Oficiálně egis Vzdĕlanĭ, mĭstřĭ svĕho oboru.

Bývají to velmi tĕ existence podniku či organizace

Na jejich taktice jasi poslance, gnaží se

a výše zisku. Vy "j firmy či instituce. Když jed-

získat je nastraiĭj zákma nebo administra.

naiĭj zákonodárné rg y P fé výsledky odpovĭ-

tivního nařĭzení, . a J

daly zámĕrům[ejĭtfch "maokterý zaměstnanec dostává od ye Spojených

statechnezasiouž,

podniku plat kte y třicet. t.síc dĕlarůj k tomu ještě sta.

kladní roční plat J . . dolaru a tři tisíce měsĭčně na

5S5js5ĭ Ltisk dolarů ročné-Byla tedy špič"

kovou lobbyistkou. vyřizovala údajně záležitosti

když se objevil v b kabelů zasvěcení

týkající se nove tov by nezabývala tak

však vedeli, že P"

banální záležitosti n& vysok.

Harold S. Geneen h j řípadu Hartford Fire Insurance Obvykle šlo o f™0": jft se

už dva roky pokoušela po-Company šlo. Jesteo . společnost. Kdyby se to po-

hlitit tuto oejvětších fúzí americké historie, dařilo, byla by Jna ? nej

antitrustových Ministerstvo spredtaos Uzoval ylivné partnerVi

předpisů stavělo proti, uenet ale bezvysledné. g ostatními řediteli ITT do

V květnu 19 seFkonala y hotelu Westgate Plaza výroční

Sln- Stí Beardová uspořádala v zahradě Haif Moon Inn schůze. Ditta B hovořilo o

nabídce ústředí Republi-

pro šéfy slavnost- lam se

130

kánské strany na uspořádání sjezdu v San Diegu a o finančním požadavku

republikánů.

„Osm set tisíc dolarů?" řekl Geneen. „To je hodně peněz. Sežeňte polovinu, tu

druhou vám dám."

Harold Geneen věděl, proč to dělá. Jedním důvodem bylo jednání s ministerstvem

spravedlnosti o fúzi, které uvázlo na mělčině. Druhým byl nový hotel Sheraton

Harbor Island v San Diegu.

Když společnost Sheraton otvírala v Honolulu hotel Sheraton Waikiki, stála

předběžná reklama čtvrt miliónu dolarů. V Kodani utratili reklamní odborníci sto

tisíc a ve Stockholmu také tolik. Geneen se v případě San Diega rozhodl jinak.

Hotel nebude připravovat běžnou reklamu. Za honorář čtyř set tisíc dolarů si

pronajme prezidenta Spojených států Richarda Nixona. V podmínkách úmluvy totiž

stálo, že hotel Sheraton Harbor Island bude v době sjezdu prezidentovým hlavním

stanem. Tisíckrát a možná desettisíckrát se objeví jméno hotelu v člancích

amerických listů, reportéři budou fotografovat, filmovat a zabírat televizními

kamerami kandidáta republikánů na prezidentskou funkci, a přitom budou

propagovat decentně zařízené interiéry nového hotelu, televize bude vysílat

hodinové záběry z nového Sheratonu a všechna ta fantastická publicita nebude

stát ani dolar. Za jediný den bude znát jméno Sheraton Harbor Island Inn celý

svět.

Geneen se rozhodl k tomuto tahu na zahradní slavnosti, pořádané Dittou

Beardovou. Mnozí uvažovali, zda to byl momentální nápad finančního génia, nebo

pečlivě promyšlený a připravovaný tah firemních taktiků, efektně naservírovaný

úzkému kruhu prominentů v pravou chvíli. Brzy se mělo ukázat, jak tomu bylo.

Ve Washingtonu se šířily pověsti, že neočekávaná štědrost Harolda S. Geneena je

úplatkem, aby jednání o fúzi postoupilo k cíli. Zástupci ITT zprávy dementovali.

Hladina se uklidnila, pak zase zčeřila, nakonec vybuchla bomba. Novinář Jack

Anderson, který přednedávnem publikoval tajné dokumenty Pentagonu, byl známý

svým nesmlouvavým postojem vůči americké politické korupci. Dostal do

131

redakce dopis, který způsobil nejdřív poplach, později značné těžkosti politikům

a velmi zkomplikoval život prezidentu Nixonovi Od kh dostal Anderson

kompromitující dokument se nepodařilo zjistit a on sám pečlivě střežil tajemství

„memoranda Pitty Beardové".

Popis měl hlavičku ITT, byl napsán ve washingtonské kanceláři koncernu na 1707 L

Street, N. W. 25 června 1971 a adresován vedoucímu washingtonského ředitelství

ITT W. R. Me-

riamovi.

Mimo Johna Mitchella, Eda Reineckého, Boba Haldemana a Nixona (a pochopitelně

Wilsona) neví nikdo, odkud přišla částka čtyř set tisíc dolarů," psala svému

šéfovi Ditta Bear-dová Během několika rozhovorů s Louiem, případně s Mit-chellem

jsem se přesvědčila, že náš štědrý dar vedl jen po mnoha oklikách k výsledkům,

jichž jsme docílili v jednáních o fúzi, v tom smyslu, jak si Hal (Geneen, pozn.

V. P. B.) přál. Pochopitelně že prezident dal Mitchellovi pokyn, aby dohlédl na

príznivý vývj záležitostí."

Pak se Ditta Beardová omlouvala za průtahy. Vedoucí anti-trustového oddělení

ministerstva spravedlnosti Richard McLaren se od počátku stavěl proti povolení

fúze.

Doufám milý Bille, že to mezi Halem a Wilsonem také bude v pořádku, ale v

kanceláři musí všichni tvrdit, že nevědí o žádném daru ITT. Kdyby se o něm příliš

hovořilo, byly by výsledky našich jednání s ministerstvem spravedlnosti (o fúzi

s pojišťovnou Hartford – pozn. V. P. B.) odloženy. Mitchell nám opravdu pomáhá,

ale nemůže připustit, aby se o tom dověděla veřejnost.

Borovicka - Watergate

Dopis končil výzvou: „Zničit, prosím!“

Ditta Beardová byla dobře informovaná. Věděla, proč jednání s vysokými vládními úředníky a s prezidentem Nixonem v pozadí nesnesou denní světlo. Dopis byl napsán krátce před konečným jednáním o fúzi a v době, kdy už proběhla jednání o akci v hotelu Sheraton v San Diegu.

Některá sdělení byla nesmírně nebezpečná a tvrzení, že se Nixon postaral, aby John Mitchell zaujal potřebné stanovisko k velkému obchodu, se rovnala důkazu o účasti prezidenta USA na trestném činu.

132

Jack Anderson je špičkový novinář. Jeho články přetiskuje současně šest set, a někdy až osm set amerických a svatových listů. Měl sice v ruce dokument, který mohl řádně rozbouřit vnitropolitickou hladinu, ale nejdřív se musel přesvědčit, že nejde o padělek. A tak poslal mladšího kolegu Huma k Dittě Beardové.

Přiznala, že dopis psala. Pokoušela se omlouvat jednání firmy, říkala, že se ITT snažila vyhovět požadavku republikánů a chtěla jim pomoci sehnat peníze potřebné pro předvolební boj. Na tom přece není nic špatného.

Asi přece jen bylo. Hned druhého dne totiž Ditta Beardová zatelefonovala do redakce a pozvala Huma do svého domu ve Virginii. Tam vyprávěla docela jinou historku.

V květnu 1971 se pořádá v Kentucky derby. U příležitosti těchto dostihů byla pozvána na večeři ke guvernérovi Kentucky Louisi Nunnovi. U něho se setkala s ministrem spravedlnosti Mitchellem. Zeptal se jí, co vlastně ITT chce.

Odpověděla, že společnosti velice záleží na pojišťovně Hartford i na podílech jiných firem, že by se však ITT vzdala nároku na ostatní společnosti, proti nimž je rovněž zavedeno proti-trustové řízení, kdyby mohla získat pojišťovnu Hartford. Mitchell pochopil. Krátce poté nabídl ministerstvo spravedlnosti řešení shodující se s návrhem Ditty Beardové.

Jack Anderson chtěl znát také názor druhé strany a Hume zatelefonoval ministru Mitchellovi. Údajně nebyl přítomen, ale jeho tiskový mluvčí Jack Hushen novináře ujistil, že je to všechno humbuk, Mitchell může dokázat, že jde o padělaný dopis.

Aféra vypukla v době, kdy John Mitchell odcházel z ministerstva spravedlnosti, aby převzal vedení CREEP. Na jeho místo měl nastoupit dosavadní náměstek Kleindienst. Právní výbor Senátu jmenování Kleindiensta do funkce ministra spravedlnosti už schválil.

Z textu dopisu bylo zřejmé, že Kleindienst nemluvil pravdu, když v prosinci prohlásil, že na rozhodnutí ministerstva spravedlnosti ve věci fúze nepůsobily žádné vlivy zvenčí. V Andersonově článku se objevilo přímé obvinění: „Nyní je jasné, že prohlášení designovaného ministra spravedlnosti Ri-

133

charda Kleindiensta ve věci náhle uzavřeného vyrovnání protitrustového řízení Nixonovy vlády bylo pustou lží.“ Na základě tohoto obvinění obnovil Senát jednání o Kleindienstově jmenování. To byla vážná rána Nixonově vládě.

Richard Kleindienst neměl čisté svědomí. Dokazovaly to dva nepříjemné skandály v roce 1970, případy Harryho Ste-warda a Roberta Carsona. V prvním bezdůvodně omluvil státního žalobce Stewarda, proti němuž bylo vzneseno obvinění, že proti smyslu platných zákonů zastavil vyšetřování jistých případů korupce v San Diegu. Ve druhém případě se Kleindienst dověděl o úplatcích, které přijal úředník Senátu Robert Carson, který byl později pro tento čin také odsouzen. Kleindienst to hlásil teprve tehdy, když bylo zřejmé, že je podezřelý sledován tajnými agenty FBI.

A tak se veřejnost dovídala o nových a nových špinavých tricích Nixonovy vlády. Za daných okolností odhalení ani nevzbudilo přílišnou pozornost. Větší senzaci způsobila zpráva, že zmizela Ditta Beardová.

Senát zahájil vyšetřování (protokoly mají 1700 stránek). Dittě Beardové bylo zasláno předvolání, ale adresátka nebyla k nalezení. FBI vyhlásila po pohřešované celostátní pátrání. Zanedlouho se podařilo zjistit, že žena, na kterou se hodil popis hledané Beardové, 2. března letěla do Denveru. V letadle se jí udělalo špatně, letuška jí dala kyslík, ale dáma odmítla další ošetření a nechtěla ani udat své jméno. Agenti FBI pátrali dál, nakonec dostal vyšetřovací výbor Senátu zprávu ředitele FBI J. Edgara Hoovera, že se Ditta Beardová nachází v Rocky Mountain Osteopathic Hospital v Denveru, ve státě Colorado.

Když se do nemocnice dostavili úředníci FBI, zakázal jim ošetřující lékař doktor Liszka k nemocné přístup. Řekl, že pacientu hrozí nebezpečí koronární trombózy. Zanedlouho se objevil doktor Liszka sám před vyšetřovacím výborem a vypověděl, že mu nemocná sdělila, že sice napsala onen dopis, ale že se tak stalo v náhlém pomnutí smyslu. Zatím není naděje, že by mohla vypovídat.

Když se novináři snažili získat informace o doktoru Lisz-

134

kovi, dověděli se, že je to podivná existence. Byl vyšetřován, a jeho manželka také, pro podezření, že se dopustil podvodů na nemocenské pokladně. V případě nemocné Beardové se objevil ještě další specialista, doktor Radetzky, který měl později rozhodnout, kdy může Beardová vypovídat. Také on měl však na svědomí podvody, kterými poškodil nemocenskou pokladnu. Doktor Liszka navíc před časem pracoval pro sesterskou společnost ITT – pojišťovnu Hamilton Life Insurance. To bylo až příliš mnoho náhod najednou a novináři začali právem pochybovat o serióznosti hry.

Ukázalo se, že se nemýlili. Zmizení Ditty Beardové v kritickém momentě, kdy se mnozí domnívali, že by snad ještě něco šlo zachránit, připravili odborníci. V jejich čele stál finanční poradce CREEP G. Gordon Liddy.

Ditta Beardová tedy ležela v nemocnici, lékaři potvrdili, že nemůže ze zdravotních důvodů vypovídat, a vedení ITT získalo čas k oddechu. Experti politické kamufláže se snažili přerušení využít. Provedli v archívech čistku. Každý dokument, třeba jen vzdáleně související s jednáním o mimosoudním vyrovnání, zmizel v mlýnku na papír. Pak prohlásili dopis Ditty Beardové za padělek a svoje tvrzení podpořili hned několika expertizami. Koncern ITT se spojil s pracovníky Bílého domu a mezinárodní detektivní kancelář Intertel, aby odhalila pozadí aféry. A hned se vynořily domněnky, že Jack Anderson a Ditta Beardová se spikli, aby se snažili torpédovat vývoj jednání. Proč by to dělali, to zůstalo záhadou.

V té době se také Jack Anderson, který netušil, že je spolu s dalšími kolegy na seznamu nepřátel Bílého domu, svěřil svým spolupracovníkům, že je sledován, že se na něj vyptávali neznámí muži, že se připravuje proti němu pomlouvačná akce v tisku. K tomu však už nedošlo.

Úředníkům ITT se mezitím podařilo dostat do ruky originál dopisu. Poslali ho expertům, manželům Tytellovým do Fulton Street v New Yorku. Ti potvrdili na základě zkoušek ultrafialovými paprsky, že odpovídá dopisům psaným daleko později. Tytellovi „zkoumali“ dokument celý týden a inkasovali od ITT honorář osm tisíc dolarů.

Pak putoval kompromitující dokument k dalším znalcům

135

z oboru analýzy papíru a chromatologie, manželům Lucy a Walterovi McCroneovým do Chicaga. Ti zas objevili v papíru dopisu stopy síranu barnatého, což prý podle jejich názoru dokazuje, že byl dopis napsán až v roce 1972. McCroneovi dostali za své služby také dobře zapláceno. ITT jim dala sedm tisíc dolarů za druhou falešnou expertizu.

Mezitím vystoupil v Denveru z letadla muž se zrzavými vlasy a odjel taxíkem do nemocnice, kde ležela Ditta Beardová. Jemu lékaři návštěvu povolili. Dlouho bylo záhadou, kdo byl onen tajemný návštěvník. Později se však podařilo novinářům vyslechnout syna Ditty Beardové Roberta Bearda, který byl s matkou v nemocnici. Vypověděl, že muž měl zřejmě paruku a nasazenou tak ledabyly, jako by se maskoval někde, kde nebylo příliš světla. Na obličeji měl tak silnou vrstvu šminky, že se pod jejím nánosem potil, až mu stékala po tváři. Robert Beard nevěděl, kdo to byl ani co chtěl.

Záhadným mužem byl Howard Hunt v masce, kterou už předtím dostal od agenta CIA v konspiračním bytě ve Washingtonu. Za Dittu Beardovou ho poslal prezidentův zvláštní poradce Colson. Za zavřenými dveřmi nemocničního pokoje obdržela paní Beardová příkazy z Bílého domu. Hned poté se také objevila její nová verze aféry s kompromitujícím dopisem. Prohlásila jej za padělek, Jacka Andersona za podvodníka a tvrdila, že její podpis je falešný.

To byla třetí výmluva Ditty Beardové. Jack Anderson se k jejímu prohlášení vyjádřil s porozuměním a shovívavě: „Dovedu si to vysvětlit. Je jí třiapadesát, je rozvedená, má pět dětí a bude muset zaplatit účet za nemocniční ošetřování. Je odkázána na milost a nemilost společnosti ITT.“

Jack Anderson vyslovil hlubokou kritiku sociálně politických poměrů Spojených států. Charakterizoval v těch několika větách obsah celých sociologických studií a přesně dokázal, kolik odstínů od bílé až k černé může mít svoboda a demokracie.

To další už trochu připomíná frašku, v níž si zahrála skupina senátorů s Edwardem Kennedym. Zvláštní podvýbor Senátu se vydal do denverské nemocnice, doprovázen novi-

136

náři a oficiálním fotoreportérem, aby vyslechl Dittu Beardovou.

Seděla na posteli s vysoko zvednutým podhlavníkem, dráty ji spojovaly s elektrokardiografem, lékaři Radetzky a Garland sledovali ručičky přístrojů. V rohu nemocničního pokoje seděli její dva právní zástupci David Fleming a Harold

Borovicka - Watergate

Whi-te. Sedm senátorů vedených Hartem si sedlo na připravené židli kolem postele. Senátor Tuney prý poznamenal, že si připadá jako hanobitel mrtvol. Advokát Fleming přečetl text dopisu. Beardová popřela, že ho napsala, a držela se své nejnovější verze. Senátoři kladli otázky a nemocná odpovídala, lékaři sledovali přístroje a všichni od počátku věděli, že vyšetřování k ničemu nepovede. Když se už scéna táhla dvě hodiny, najednou sebou Ditta Beardová cukla, obličej se jí stáhl bolestí. Doktor Radetzky varovně zvedl ruku. Pak poprosil senátory, aby počkali chvíli na chodbě, musí pacientku vyšetřit. Senátoři přešlapovali přede dveřmi nemocničního pokoje sotva pět minut. Pak se na chodbě objevil doktor Radetzky a oznámil, že pacientka potřebuje naprostý klid, jakékoli další vyšetřování by mohlo mít katastrofální následky. Nelze počítat s tím, že by byla schopna vypovídat dřív než za půl roku. Senátoři odletěli do Washingtonu. Ditta Beardová opustila týden poté lůžko i nemocnici v Denveru a objevila se před televizními kamerami. Nezdálo se, že by byla těžce nemocná. A vypovídat také mohla. Dala se do debaty dokonce s jedním z nejobávanějších televizních reportérů Mike Wallace, a jak se zdálo, stačila mu odpovědět na všechny otázky. Vypadalo to, jako by si rozhovor byli napřed odzkoušeli.

V červnu 1972 skončily snad nejdelší nominační pohovory v dějinách amerického Senátu. Senátoři souhlasili, aby byl Richard Kleindienst jmenován ministrem spravedlnosti. Senátnímu výboru se totiž nedostal do ruky dopis, který se podařilo objevit krátce poté. Jeho obsah byl nadmíru kompromitu jící pro nového ministra spravedlnosti i pro prezidenta Nixona a jeho poradce. Kdyby se byl dostal do ruky vyšetřo-

137

vací komisi Senátu, kdyby se byl objevil v tisku, byl by způsobil větší paniku než dopis Ditty Beardové.

Poradce prezidenta Nixona Charles W. Colson v něm sděloval 30. března 1972 šéfovi prezidentova štábu v Bílém domě H. R. Haldemanovi, že má velkou starost o osud celé řady písemných zpráv, týkajících se vztahů Bílého domu a společnosti ITT. Dokumenty byly napsány v letech 1969 až 1971. Dokazují vývoj událostí fúze pojišovny Hartford od počátečního stadia, kdy ministerstvo spravedlnosti zaujalo zcela zamítavý postoj (1969), až po povolení mimosoudního vyrovnání s tím, že si ITT smí ponechat Hartford Fire Insurance. Colson vyjádřil Haldemanovi svou obavu, že kterýkoli z těchto dopisů by mohl podminovat pozici prezidenta Nixona. Colson: „Útoky na Kleindiensta nebyly namířeny proti němu, ale proti prezidentovi. Kleindienst sehrál jen roli jakéhosi prostředníka. Nesmíme se dopustit sebemenší chyby, demokracie chtějí případ udržet při životě, a to bez ohledu na to, co se stane s Kleindienstem. . .

Ani Kleindienst, ani Mitchell, ani Mardian si neuvědomují skutečné nebezpečí. Já jsem Kleindiensta ani Mitchella úmyslně neinformoval, protože budou pravděpodobně ještě jednou předvoláni jako svědci. Mardian problém vůbec nechápe. Jen Fred Fielding (asistent Bílého domu ve štábu právního poradce Deana, muž, který byl při otevření Huntova sejfu přítomen objevu kompromitujících materiálů – pozn. V. P. B.), já a Ehrlichman jsme důkladně prozkoumali všechny dokumenty, které by se ještě mohly dostat na přetřes.“ Byla to zbytečná obava. Všechno dobře dopadlo. Kleindienst se stal ministrem spravedlnosti, John Mitchell přešel do čela CREEP, žádné další špinavé akce nevyšly na světlo, Richard Nixon vládl dál jako předtím, Jack Anderson začal publikovat dokumenty dokazující účast koncernu ITT a americké CIA na kontrarevolučním puči v Chile a parta poradců Bílého domu připravovala plán vloupání do kanceláří ústředí Demokratické strany v budově Watergate.

138

11 KONGRES NA PRODEJ

Kongres Spojených států amerických sestává ze Sněmovny reprezentantů a Senátu. Má zákonodárnou moc. Sněmovna reprezentantů má 435 členů volených na dvouleté funkční období podle volebních předpisů jednotlivých států unie. Senát má sto členů. Volí je obyvatelé Spojených států na dobu šesti let, každé dva roky jednu třetinu senátorů. Senát schvaluje mezinárodní smlouvy a prezidentovy návrhy na jmenování vyšších státních úředníků.

V roce 1972 provedli členové skupiny občanů Common Cause – Společná věc – zajímavý průzkum. Došli k překvapujícímu výsledku. Americké voliče stojí jeden zvolený senátor šest set tisíc dolarů, když počítáme jen náklady na jeho předvolební kampaň, a poslanec Sněmovny reprezentantů osmdesát tisíc dolarů. Odkud se berou tak velké částky? Kdo vlastně hradí tyto obrovské náklady? Kongresmani začali stoupat v kursu hned po občanské válce Severu proti Jihu. Tenkrát si začali zbohatlí podnikatelé kupovat politické výhody a nikdo takový byznys nepovažoval za nemorální. Amerika zbohatla rychle, někteří podnikatelé

opravdu přes noc. Mnozí se hned od počátku pouštěli cestičkami mezi paragrafy a potřebovali záštitu, jiní nerozuměli ani ekonomii ani politice, museli si tedy kupovat rozum. Začalo konkurenční přeplácení kongresmanů, ceny za přízeň politiku

letěly nahoru.

Historie Spojených států je výlučná. Od počátku zde platily jiné morální kodexy. Vždyť mnozí z těch, kdo se přistěhovali ze všech koutů světa, se jako ve snu dostali k obrovskému jmění. Stačilo sáhnout, rozhodnout se, přičinit se, vzít si. Tím bohatstvím byly především nesmírné pozemky. V roce 1860 spravovala vláda Spojených států přes polovinu veškeré

139

půdy v zemi. Za čtyřicet let poté bylo devět desetin těchto pozemků rozdáno za menší či větší úplatky důlním společenstvem, železnicím, osadníkům, ale také spekulantům. Většina pozemků, a tedy i přírodních zdrojů, tvořících dnes miliardové majetky společností United States Steel (ocel), společnosti pro těžbu hliníku Aluminium Corporation, petrolejářské Standard Oil, železničních společností a mnoha dalších, byla ještě v roce 1860 ve státním vlastnictví a pod státní správou.

Pochopitelně že nebylo jedno, kdo stojí ve vedení státu, když mohl, ale také nemusel, povolit či podpořit finanční transakce vynášející miliardy. Zájemci tedy financovali svého favorita a čekali od něho, že se jim po zvolení odvděčí. Vložili přece do jeho předvolebního boje svoje peníze. Mohl to být senátor, guvernér, ale také prezident.

New York Times uveřejnily už 28. X. 1924 pozoruhodnou tabulku. V roce 1860 stálo zvolení prezidenta republikány sto tisíc dolarů a demokraty jen polovinu. Čtyři roky poté se výše předvolebního fondu u demokratů nezměnila, ale republikáni už investovali sto padesát tisíc. V roce 1880 zaplatili republikáni za prezidentskou volební kampaň milion jedno sto tisíc dolarů, v roce 1896 celých šestnáct milionů. Potom náklady prudce klesly: 1904, 3 500 000, 1912: 1 071 548, 1928: 9 700 738 a konečně v roce 1936: 8 892 971.

Známý kritik amerického systému Ralph Nader tvrdí, že inflační ceny amerických prezidentů vyhnala do výše televize. V roce 1954, když se poprvé ucházel o prezidentský úřad Eisenhower, předvolební fond republikánů vzrostl na 140 milionů dolarů, v roce 1960 činil už celých dvě stě milionů a do roku 1968 stoupl na tři sta milionů.

Irvine Towers je rozsáhlý komplex kancelářských budov v Newport Beachi v Kalifornii. V nejvyšším patře jsou kanceláře advokátní firmy Kalmbach, DeMarco, Knapp and Chil-lingworth. Newport Beach je luxusním střediskem milionářů západního pobřeží.

Herbert W. Kalmbach, vysoký, sympatický padesátník, se v posledních několika letech vyšvihl. K jeho prominentním klientům patří takové firmy, jako Newport National Bank,

140

United Air Lines, Music Corporation of America, Travellers Insurance a další. Advokát Herbert W. Kalmbach je velice ctižádostivý člověk, ale jeho kariéra začala závrtně stoupat až od chvíle, kdy začal spolupracovat s prezidentem Nixonem. V jeho kanceláři si podávali dveře zástupci velkých amerických firem. Hledali u něho cestičky, jak získat styky s vlivnými vládními úředníky. A většinou je našli.

Kalmbach se dostal k Nixonovi prostřednictvím společného známého Roberta Finehe. Byl to prezidentův přítel ze studií a pozdější ministr zdravotnictví. Když se funkce vzdal, stal se prezidentovým poradcem na poloviční úvazek. Svoji roli však sehrál. Přivedl k Nixonovi svého přítele Kalmbacha.

Při volební kampani v roce 1968 se Kalmbach osvědčil a Nixon s ním byl spokojen. Dokázal pomocí svých styků s velkými obchodními společnostmi sám získat pro volební fond částku šesti milionů dolarů. A později, když se stal Richard Nixon prezidentem, spravoval skoro dvoumilionový přebytek volebního fondu. A prezidentovy sympatie si plně získal, když jako jeho osobní právní zástupce tak brilantně vyřídil koupi sídla San Clemente na kalifornském pobřeží.

Herbert Kalmbach odstartoval velkoryse založenou akci o dobré čtyři měsíce dříve, než byl vytvořen Výbor pro zno-vuzvolení prezidenta v čele s Johnem Mitchellem. Dobře se vyznal v právních kličkách a hned od počátku se postaral o patřičnou kamufláž. Částky, které dárci upíší, musí zmizet ve spleti bankovního účetnictví, aby nikdo nemohl zpětně vypátrat jejich původ. Proto otevřel konto u newportské filiálky Bank of America, která sídlila také v budově Irvine Towers. Došlé vklady se šeky na doručitele převáděly na konta u jiných bank. Toto opatření bylo nutné. Dary na volební fond, o nichž se všeobecně vědělo, že jsou vlastně jen tradiční formou úplatku, zákon nedovoloval. Aspoň ne od firem a

Borovicka - Watergate

institucí. Všechny obnosy přesahující sto dolarů podle zákona z roku 1925 podléhaly povinnosti registrace. Úředně zaznamenané úplatky si nemohla dovolit žádná z obou stran, takže se zákon od počátku obcházel. Tak třeba naftový koncern Texaco vydal pro své zaměstnance oběžník tohoto znění: „My, občané tohoto státu, mu-

141

símě podporovat kandidáty, kteří mají porozumění pro naše potřeby a jsou jim příznivě nakloněni." Pokladna koncernu vybírala při výplatách zaměstnanců desátek pěti dolarů měsíčně, kdo chtěl, mohl si dát rovnou srazit šedesát dolarů ročně. To se dělo v mezích zákona.

Anebo kandidát uspořádal banket pro místní honoraci. Podnikatelé se sešli, někdo pronesl první přípitek na zdar budoucích voleb, pak promluvil kandidát. Když se začal podávat předkrm, hosté našli u svého příboru obálku. Prostředí stálo sto dolarů. Anebo také víc. Dobročinnosti se meze nekladly. A žádný se tomu nedivil. Naopak, obchodníci se usmívali nad dobrým novým nápadem: každý z nich věděl, že neinvestuje nadarmo. Bylo přece samozřejmé, že kongresman, až bude zvolen, bude ve Washingtonu ochraňovat jejich zájmy. A zájmy obchodníků, to je vyšší zisk. Při vyšetřování aféry watergate se podařilo odhalit mnohé z „darů" a představitelé firem je jen neradi přiznávali. Ale revizní orgány je objevily v účetních knihách. Ani v Americe není někdy možné vyplatit z firemní pokladny vysokou částku, aniž ji účetní zanechá do výdajů na režii. Také Maurice Stans, finanční tajemník CREEP, měl pečlivě zaznamenanou každou z dvou tisíc plateb, kterou výbor přijal na své konto. Když byla zatčena parta lupičů v budově Watergate a hrozil skandál, Stans seznam zničil. Zapomněl však na jednu maličkost. Dlouholetá Nixonova sekretářka Rose Mary Woodsová měla kopii, kterou uschovala.

Ukázalo se, že firma Phillips Petroleum Company darovala sto tisíc dolarů, stejnou částku Gulí Oil Corporation a Ashland Oil lne a letecká společnost American Airlines darovala 55 000. Gumařský koncern Goodyear Tire and Rubber Company 30 000 a další a další. Ředitel společnosti American Airlines George Spater při vyšetřování prohlásil, že poslal pětadesát tisíc dolarů, protože se obával nepříznivých následků, kdyby tak neučinil.

Někteří finančníci volili velice klikaté cesty, aby zamaskovali původ peněz. Ředitel Gulí Resources and Chemical Corporation Robert Allen z Houstonu poslal volební úplatek dokonce přes Mexiko. Třetího dubna vyzvedl sto tisíc dolarů

142

v bance v Houstonu a dal je poukázat vlastní sesterské společnosti na bankovní konto Banco Internacional v Mexiko City. Ta je převedla Manuelovi Ogarriovi, mexickému advokátovi, který pracoval pro společnost Gulí. Ten vystavil ony šeky na 32 000, 24 000, 18 000 a 15 000 dolarů, které se našly hned po vloupání do budovy Watergate a o nichž jeho syn tak suverénně prohlásil, že podpisy na nich nepoznává. Částky pak skončily na kontě Bernarda Barkera u banky Miami Trust a Barker z této částky financoval „operaci Gemstone".

Prezident Nixon popřel na tiskové konferenci 25. února 1974, že by vládní administrativa prodávala funkce velvyslanců Spojených států za úplatky. Nemluvil pravdu. Od 7. listopadu 1972 pověřil třináct osob, které nikdy nepracovaly v diplomatických službách Spojených států, funkcí velvyslanců. Osm z těchto titulářů zaplatilo za prezidentovu „laskavost" do volebního fondu CREEP nejméně po pětadvaceti tisících dolarů, celkem 706 000 dolarů. Celková částka vybraná Výborem pro znovuzvolení prezidenta od nově jmenovaných nebo od vyslanců ve funkci činí 1 800 000 dolarů.

Seznam má 53 položek. Aspoň některá jména za všechny: Walter H. Annenbér, velvyslanec Spojených států ve velké Británii, zaplatil 254 000 dolarů. Ruth N. Farkasová, americká titulářka v Lucembursku, 300 000. John F. Humes, velvyslanec v Rakousku, 100 500 dolarů, Arthur K. Watson, velvyslanec ve Francii (mezitím odešel z diplomatické služby), 303 000, John. N. Irwin, který byl jmenován na jeho místo, 50 500 dolarů, Vincent De Roulet, velvyslanec na Jamajce, 103 500 dolarů. Nejmenší částku, pouhých pět set dolarů, věnoval velvyslanec v Turecku William B. Macomber a poměrně dobře byl na tom také jeho kolega Robert C. Hill, velvyslanec USA v Argentině, který poslal sedm set padesát dolarů. Saldo tohoto konta, které v dějinách politických úplatků nemá obdoby, činí 1 848 640 dolarů.

Všechna data: The Final Report of the Select Committee on Presidential Campaign Activities, pursuant to S. Res. 60, February 7, 1973. A resolution to establish a Select Committee of the Senate to investigate and study illegal or improper campaign activities in the Presidential election of 1972.

143

Při výsleších před senátním výborem vyšla najevo taktika a praxe, jakou spolupracovníci prezidenta Nixona získávali pro kampaň svého šéfa úplatky. J.

Fife Symington byl jmenován do funkce velvyslance na Třinidadu a Tobagu (ostrovy v karibské oblasti) v červnu 1969 a sloužil na tomto místě až do svého odstoupení v listopadu 1970.

Symington se dostal do styku s Kalmbachem za předvolební kampaně v roce 1968. Během jednání projevil zájem o místo velvyslance. Kalmbach při výsledku přiznal, že ho zapsal na listinu dárců a poznamenal na ni, že by se rád stal velvyslancem.

Zdá se, že záležitost proběhla hladce, protože už rok poté se J. Fife Symington a jeho manželka Marsie stěhovali na rajský ostrov Třinidad do rezidence americké ambasády. Ale Symington nebyl spokojen. Za své peníze žádal víc. Byl by se chtěl dostat do Evropy. A tak čas od času telefonoval Kalmbachovi, jestli by se nenašlo lepší místo.

V září 1970 ho zavolał znovu a projevil zájem sejít se s ním osobně. Podle Kalmbachovy výpovědi došlo k setkání už 16. září na letišti v Los Angeles, kde Kalmbach na Symingtona čekal. Šli spolu na oběd do California Clubu.

Tam vyslechl Kalmbach Symingtonovy nářky: na Třinidadu je vražedné podnebí, které jeho manželka nesnáší, měl zájem se stát velvyslancem, ne však v pekle, chtěl by do Evropy, to by přece šlo zařídit, to musí jít zařídit, Herbert Kalmbach má přece v Bílém domě . . .

„Herbe,“ řekl Symington, „moje paní Marsie a já jsme ochotni dát prezidentovi sto tisíc na jeho volební program. Tak tedy, jestli to berete, je na vás, abyste se rozhodl a aby se rozhodl Bílý dům. Ale ještě jedno, než si pláceme, než na sebe vezmu ten závazek, Herbe, tak musím mít záruku, že dostanu jmenování do Evropy.“

„To je sice hezké, Fife,“ řekl Kalmbach. „Jenže já osobně nemám možnost slibovat takové věci. Ale mohu vám dát své slovo, že budu jednat podle vašeho přání a budu podporovat váš zájem o vyšší místo.“

„Ne, Herbe,“ namítl Symington. „Při vší účtě k vaší osobě. To mi nestačí. Musím dostat záruku od Boba Haldemana.“

144

„Fife, dobře víte, že to nejde.“

„A proč by to nešlo? Zavolejte ho.“

„Dobrá, zavolám.“

To je rekonstrukce Kalmbachovy výpovědi z 22. března 1974.

Potom šel Herbert Kalmbach k telefonu a volal Boba Haldemana. Nebyl přítomen a telefonistka ho přepojila na Larryho Higbyho, který advokátovi řekl, že je Haldeman s prezidentem v Chicagu.

„Tak jsem Higbymu řekl, oč jde, co mi říkal Symington, že by stál o jmenování do Evropy a chce za to zaplatit padesát tisíc v sedmdesátém roce a padesát tisíc v roce 1972,“ vypověděl dále Kalmbach.

„Larry, ale potřebuju okamžitě vědět, jestli je to možné nebo ne. Symington chce záruku.“

„Rozumím, Herbe. Zavolám tě za chvíli.“

„Dobrá, Larry.“

Kalmbach šel zpátky do restaurace, usedl ke stolu a za chvíli ho číšník volal k telefonu. Bylo to snad dvacet, nejvýš třicet minut po prvním rozhovoru s Washingtonem.

„Jo, Herbe,“ řekl Larry Higby. „Mám pro tebe odpověď. Můžeš na to jít.“

„Bezva, Larry.“

Víc si neřekl. Kalmbach se vrátil do restaurace a oznámil velvyslanci Symingtonovi, že je všechno v pořádku, dostal záruku, ovšem s místem v Evropě to nebude snadné, Británie a Francie je obsazená, ale snad si vybere Portugalsko, Španělsko nebo některé další velvyslanectví. Symington chvíli uvažoval, a protože za své velké peníze požadoval kvalitní službu, nadiktoval Kalmbachovi poradník míst, o která by měl zájem. Kalmbach si seznam prohlédl a dal ho do aktovky. Krátce poté předal Symington Herbertu Kalmbachovi padesát tisíc dolarů. V roce 1971, když se Symington vzdal svého místa velvyslance na Třinidadu, urgoval Kalmbach v Bílém domě několikrát splnění daného slibu, upozorňoval, že jde o čestný závazek, ale dostal jen vyhýbavé odpovědi: uvidíme, co se dá dělat.

145

Rok poté Symington stále ještě čekal na nové místo velvyslance v Evropě. V ústředí CREEP nemohli se záležitostí hnout z prostého důvodu: všechna místa amerických velvyslanců v Evropě byla obsazena a neexistoval důvod, proč někoho odvolávat. Kalmbach dostal plnou moc vrátit Symingtonovi peníze.

„Ne, Herbe,“ řekl Symington. „Peníze nevezmu. Chci jmenování. To je vše.“

Dál je tato záležitost, z níž se vyvinula tahanie jako mezi kramáři, zajímavá pouze ve dvou bodech. Kalmbach prohlásil před vyšetřovacím výborem, že o slibu Symingtonovi nikdy nemluvil s prezidentem Nixonem a že Symington své jmenování

Borovicka - Watergate

velvyslancem USA v některém z evropských států nikdy nedostal. Vincent de Roulet byl vlastně Symingtonovým sousedem. Odevzdal dar na Nixonovu kampaň v roce 1968 a v září se stěhoval na Jamajku. „Usiloval jsem o funkci ve vládním aparátu," řekl. „Byl jsem přesvědčen, že mám pro takové místo Patřičnou kvalifikaci, ale věděl jsem také, že existují tři nebo čtyři možnosti, jak se dostat k cíli. Jedna z nich byly peníze."

Někdy začátkem května 1970 pozval velvyslanec de Roulet Herberta Kalmbacha na Jamajku na oslavu narozenin. A při této příležitosti ho informoval, že by rád upsal sto tisíc na volební kampaň prezidenta Nixona v roce 1972. Současně se zaručil, že vše proběhne diskrétně, půjde o osobní dar jeho a jeho manželky. Zaplatí v hotovosti.

Kalmbach se vrátil a 12. května 1970 napsal de Rouletovi a jeho manželce dopis, v němž jim vyslovil poděkování za jejich milé pohostinství. Dopis končil větou: „To, o čem jsme diskutovali, je jasné a já jsem přesvědčen, že vy a Linda (velvyslancova manželka, pozn. V. P. B.) budete s uspokojením vzpomínat na skutečně báječných bsm let ve službách prezidenta a národa."

Kalmbach poznamenal o jednání s velvyslancem Vincentem de Rouletem, že chce zaplatit svůj závazek ve třech splátkách, ale nejdéle do konce roku 1972, a to pětadvacet tisíc v roce 1970 a v příštím roce také tolik, a zbytek padesát tisíc v roce

146

1972, ale že je rovněž ochoten zaplatit padesát tisíc hned, bude-li si CREEP přát. Výbor pro znovuzvolení prezidenta zřejmě chtěl hned co nejvíc, a tak advokát Kalmbach inkasoval prvních padesát tisíc v hotovosti už v září 1970 a jako pořádný advokát pořídil o jednání zápis, který se později objevil před vyšetřovací komisí.

Obsahoval ještě i pochybný závazek druhé strany. Také velvyslanec Vincent de Roulet chtěl vědět, co za své peníze kupuje, a nadiktoval Kalmbachovi své podmínky. Do osmnácti měsíců, ale nejdéle do dvou let bude jmenován velvyslancem v Itálii nebo ve Španělsku, v Portugalsku, Brazílii nebo v Argentině.

Zbývá dodat, že se Vincent de Roulet vzdal svého místa v srpnu 1973, a pokud je známo, do dnešního dne nebyl pověřen jinou podobnou funkcí.

Mléčný průmysl je jedním z amerických gigantů. Ale také se neobejde bez státních dotací. Když se v roce 1971 začaly objevovat příznaky inflace, požádali výrobci mléka prostřednictvím svých poslanců, aby vláda zvýšila subvenci, kterou platí za mléko určené ke zpracování na sýry a máslo.

Vedoucí úředníci ministerstva zemědělství uvažovali o návrhu a došli k názoru, že by to nebyl taktický tah. Při inflační tendenci by se ještě zvýšily ceny mléčných výrobků a ve státních výkupních skladech by neúnosně narostly zásoby. Proto oznámil 12. března 1971 ministr zemědělství Clifford Hardin, že se výkupní ceny za mléko určené k dalšímu zpracování nemění, zůstávají na výši 4,66 dolaru za sto amerických liber (1 libra 453,6 gramu). Rozhodnutí bylo zdrcujícím zklamáním pro mléčný průmysl. Ale kapitáni trustu se nevzdali, znali způsob, jak se dostat k cíli.

Už 22. března 1971 věnoval Fond mléčného průmyslu – TÁPE – The Trust for Agricultural Political Development – republikánskému Výboru pro znovuzvolení prezidenta deset tisíc dolarů. Hned druhého dne byla do Bílého domu pozvána delegace mlékařů. Přišlo šestnáct průmyslníků. Byli představeni prezidentu Nixonovi a ministru zemědělství Hardinovi. Nazítrí věnoval jiný mlékárenský fond na konto CREEP dalších pětadvacet tisíc dolarů. Den poté ohlásil ministr zemědělství –

147

ství Hardin, že státní subvence na výkup mléka pro další zpracování musela být zvýšena na 4,93 dolaru za sto liber. Podle pozdějších protokolů vyšetřovací komise zaplatili mlékaři od tohoto dne až do vyšetřování na konto CREEP částku 422 500 dolarů.

Producenti mléka jednali prozíravě, když už dva roky předtím založili tajný fond s miliónovým kontem. Polovinu z této částky investovali do voleb do kongresu v roce 1970. Říká se, že mlékaři měli na kapitolu na padesát „svých" kongresmanů, Hned po prvním vyhlášení ministra Hardina, že ceny nezvýší, zmobilizovali své muže. Lobbyisté přes noc vypracovali návrh zákona, který měl rozhodování o cenách mléka přenést na jiné ministerstvo. To byla pro ministra Hardina výzva k souboji. Pochopitelně že nový zákon pamatoval také na zvýšení cen. Mlékaři postupovali rychle a přesně podle plánu. Ve Sněmovně reprezentantů se za návrh postavilo 116 poslanců, včetně oněch padesáti podplacených. Ministru zemědělství se zachvěla půda pod nohama. Jenže on nekapitu-loval před tlakem kongresmanů, ani před návrhem zákona, podrobil se přání Nixonovy vlády.

Akce mlékařů je pozoruhodná tím, že nebyla utajována. Právní zástupci mléčného

Borovicka - Watergate

průmyslu vymysleli totiž originální fintu. Mlékaři neupisovali své dary na Nixonův volební fond, což nebylo dovoleno, ale na fond podporující jeho kandidaturu. A to nebylo zakázáno. Byla to dokonalá, jemná obchodnická kamufláž. Měla však jednu vadu. Všechny náklady spojené se zvýšením cen mléčných výrobků, dary Nixonovu fondu, úplatky poslancům a ostatní režii musely ve zvýšených cenách másla a sýra zaplatit americké hospodyně.

148

12 TROJSKÝ KŮN

Když došlo k prvním odhalení v aféře Watergate, tušili mnozí, že před očima americké veřejnosti a za pozornosti celého světa vyrůstá velký skandál. Málokdo by však byl mohl tvrdit, že vyjdou najevo politické metody z doby svaté inkvizice, právního bezvládní Divokého západu či nástupu fašismu v Evropě. Každé, i scestné politické hnutí má svého ideologa, filozofa a стратега. Ten Nixonův se jmenoval Murray Chotiner. Byl rovněž advokát a radil mu už v roce 1946, když se ucházel o přízeň voličů při volbách do kongresu.

Murray Chotiner přišel s pozoruhodnou teorií předvolebního boje a torpédoval tím nejen zásady demokracie, ale narušil také americký systém dvou vedoucích politických stran. Někteří publicisté se dokonce vyjádřili, že jeho komplot s prezidentem byl spiknutím proti americké politické tradici. Podle názoru tohoto politického taktika byl předvolební boj, při němž propagační aparát doporučuje svého kandidáta, středověkým přežitkem. Proč mají republikáni vychvalovat Ni-xona, když mohou hanit představitele demokratů? Je třeba pošpinit dobrou pověst konkurenčních politiků, zostudit je před veřejností, odrovnat, rozcupovat je, a udělá-li se to důkladně, pak nedostanou od voličů jediný hlas.

Novinář Bernstein, jeden z tandemu, který se tolik zasloužil o odhalení souvislostí v aféře Watergate, zvedl 28. září 1971 telefon a poslouchal hlas neznámého muže. Nepředstavil se jménem, jen na úvod řekl, že má pro Bernsteina důležité sdělení. Od svého přítele Alexe Shipleyho se dověděl o pozoruhodných okolnostech a považuje za svou povinnost nenechat si to pro sebe.

Shipley je zástupcem státního návladního v Tennessee a bydlí v Nashvillu. V létě 1971 se ho zeptal jistý důstojník,

149

s nímž sloužil v armádě, zda by se nechtěl aktivně zúčastnit předvolebního boje pro Nixona. Snažil se totiž sestavit skupinu složenou z odvážných mladých mužů, která by podmiňovala už v předvolebním boji budoucí úspěchy protivníkovy strany. Jak se o tom dověděl? Shipley se na jakémsi večírku pořádně napi] a pak vyprávěl víc, než chtěl.

Muž v pozadí se jmenoval Donald Segretti.

Shipley později vypověděl, že se s ním poprvé setkal 26. června 1971. Segretti mu zatelefonoval a řekl, že je ve Washingtonu, a ještě téhož večera ho navštívil v jeho bytě. Povečeřeli, bavili se o starých zašlých časech, protože se znali z vojenské služby, ale o projektu nepadlo zatím žádné slovo. Teprve druhého dne, při snídani, nabídl Segretti Shipleymu spolupráci, oba byli stále ještě v armádních službách, ale chtěli odejít do civilu. Sloužili spolu v právním oddělení a ani jeden z nich ještě neměl nové zaměstnání.

Po snídani vyprovázel Shipley svého kolegu na letiště Dulles Airport a cestou ve voze se ho Segretti zeptal:

„Co bys řekl, kdybych ti nabídl místo? Jde o politickou špionáž.“

„Jak to myslíš?“ zeptal se Shipley.

„Například: vybereme si Kennedyho předvolební shromáždění a vyhledáme tam nějakého zaníceného straníka. Pak mu řekneš, že jsi taky Kennedyho přívrženec, ale pracuješ v zákulisí. A požádáš ho o pomoc. Pak budeš dělat třeba uMus-kicho, budeš mu dávat oběžníky do obálek a přitom budeš poslouchat, co se říká.“

„Dobrá, čile pro koho bych teda měl vlastně pracovat?“ zeptal se Shipley.

„Pro Nixona.“

19. července dal Segretti Shipleymu první příkazy. Měl vyhledat asi pět spolehlivých mužů, kteří by mu pomáhali. V čem?

V podstatě to byl starý vyzkoušený trik. Skupina operátorů se měla postarat o bagatelizaci případných zisků protivníka, tedy Demokratické strany, už v primárkách. Shipleyho spolubojovník z Vietnamu Segretti měl zřejmě rozsáhlé plné moci, protože hned při jednom z prvních jednání ujišťoval Ship-

150

leyho, že má k dispozici peněz jako želez. Plán akce byl prostý, ale bez pravidel. Lépe řečeno, vedený podle pravidel catch as catch can – volného stylu v politické aréně.

Segretti a pod jeho velením také Shipley měli dát dohromady skupiny spolehlivých mužů, kteří by se, pokud možno, rozmístili po celé zemi. Zatím by seděli na uzlových bodech paprsků sítě a vyčkávali. Jakmile se protivník – demokraté –

Borovicka - Watergate

rozhodne uspořádat v akční oblasti vyčkávajícího rezidenta předvolební mítink, pavouk zasáhne.

Segretti uvedl Shipleymu názorný příklad. Konkurenční politická strana ohlásí předvolební shromáždění. Začátek v sedm hodin večer. Shipley zvedne telefon, vytočí telefonní číslo haly, kde se má schůze konat, dá si zavolat majitele lokálu, představí se jako organizátor večerního mítinku a sdělí mu, že policie zjistila, že se skupiny místních výtržníků (podle potřeby hippies, chuligánů, černých panterů) chystají ztropit při projevu výtržnosti, proto se vedení Demokratické strany rozhodlo odložit začátek shromáždění na jednadvacet hodin. v devatenáct hodin přijedou kandidáti demokratů a místní řečníci, sál je prázdný, dveře zamčené. Majitel lokálu se bije v prsa a nařiká: Jak jsem to mohl vědět?

Mluvil tak přesvědčivě!

Nebyla to nová metoda, použili jí v trojské válce už Rekové, když nasedli do břicha legendárního koně, aby se dostali za opevnění Tróje. Americká CIA jí dodnes používá po celém světě. ve špiónážní hantýrce se jí říká „černá operace“, ale mělo by se jí spíš říkat „špinavá operace“.

Shipley byl právník. Když slyšel o projektu, uvědomil si, že se připravuje něco, co je v rozporu se zásadami americké ústavy. Chtěl podat o plánu zprávu, ale nevěděl jak a komu. Tak učinil aspoň částečně zadost své povinnosti. Udělal zápis a uschoval ho do zásuvky psacího stolu. Když stál před vyšetřovacím výborem, řekl všechno, co věděl. A bylo toho dost.

Nixonovi agenti tedy měli použít zdokonalené metody muže s bezvýraznou tváří – Dicka Tučka. Nixonův Dick Tuck se jmenoval Donald Segretti.

151

Kde však přišli poradci Bílého domu k takovému mistrovi politické diverze? Objevil ho Dwight Chapin.

Chapin byl prezidentovým tajemníkem a staral se o koordinaci jeho denního programu. Proto byl stále Nixonovi po boku. Platil za jednoho z nejspolehlivějších mužů z prezidentova okolí a byl mu zcela oddán. Pracoval s Nixonem již před lety, v roce 1962, když ještě studoval na fakultě University of Southern California. Tam se seznámil s Bobem Hal-demanem, odtud šli spolu do Thompsonovy reklamní agentury. Později se setkali v Bílém domě.

A nebyli zde sami. Ze stejné univerzity přišel také asistent Henryho Kissingera Michael Guhin, Tim Elbourne, pomocník tiskového mluvčího Bílého domu Ronalda Zieglera, Gordon Strachan, ale také Segretti. Chapin si na něj vzpomněl, když se doslechl, že prezidentovi poradci hledají schopné politické sabotéry.

Chapin a Segretti bývali na fakultě členy republikánské studentské organizace a vytvořili již tenkrát přepadové komando. Nazvali je „Trojans for Representative Government“ a snažili se změnit na univerzitě poměr politických stran ve prospěch republikánů.

Pokoušeli se o to dost nevybíravými prostředky, v atmosféře vysokoškolské recese snad ještě omluvitelnými. Ale už tenkrát se dalo hovořit o politické diverzi. V rámci předvolební kampaně na univerzitě vnikli třeba do místnosti demokratického studentského kroužku, zničili propagační materiál, odnesli politické brožury a nahradili je padělkami, strhávali plakáty protivníkovy strany, falšovali volební výsledky. Segretti sám se zálibou vzpomínal, že to byly krásné bohatýrské časy. Chapin, Haldeman a jiní šli po skončení vysokoškolského studia v Los Angeles do zaměstnání, Segretti odjel do Anglie a studoval práva v Cambridgi. Když se vrátil do států, byl asi rok zaměstnán na ministerstvu financí, pak musel narukovat do vietnamské války. Sloužil nedaleko Saigonu na mamutí vojenské základně americké armády Long Binh.

Zdá se, že hrůzy vietnamského tažení zapůsobily na Segret-tiho jako na většinu amerických aktérů této tragédie. Vrátil

152

se do Spojených států, do kalifornského města Fort Ord jako přesvědčený liberál a odpůrce války. Na zeď si pověsil plakát s heslem „Osvobodte Hue“, před soudy zastupoval mladé muže obžalované z dezerce, protože odmítli sloužit ve Vietnamu. Zdálo se, že jeho názory se blíží pokrokovým. Podle jeho slov a zčásti také činů bylo možné soudit, že je Segretti právníkem respektujícím zákony. A přece se stal šéfem diverzního komanda Nixonova štábu. Pro peníze? Pro pocit důležitosti? Vsadil na kariéru ve službách prezidenta? Anebo se mu zalíbil pestrý život, plný změn a doslova dobrodružných akcí?

Jisté je, že měl novou práci rád. Prodal svůj starý vůz a koupil si za šest tisíc dolarů bílý mercedes. Jezdil a létal křížem po Spojených státech. Schovával se za přijaté jméno a vykazoval se falešnými dokumenty jako Donald Sim-mons, vysedával v barech, postával na dostizích, vytipová-val si mladé muže

Borovicka - Watergate

a pak se je snažil získat do armády svých politických sabotérů.

Při pozdějších výsledcích se podařilo rekonstruovat rozhovor Segrettiho s Shipleyem. Naznačoval, proč se dal kapitán Donald Segretti naverbovat do podivné funkce prezidenta hlavního politického sabotéra.

„A dostaneš taky papíry na jiné jméno," oznámil Segretti Shipleymu.

„Nač, prosím tě?"

„Pro jistotu. Z konspiračních důvodů. Nikdo nesmí vědět, kdo pro koho pracuje, rozumíš? Najdeš si třeba pět lidí, nejlíp právníků, ne aby sis začínal něco s podsvětím, ale jejich jména budeš znát jen ty sám. Ani já je nechci vědět."

„Co ale jim řeknu?"

„Řekni jim, co chceš, ale nikdo z nich nesmí mít ani ponětí, od koho dostává plat."

„Dobrá, ale co když nebudou souhlasit?"

„Tak jim to vysvětlíš. To už je tvoje věc jak. Až bude po všem, dobře se o nás postarají."

„Kdo?"

„Kdo? Nixon!"

153

Prosím tě, jak se o nás můžou postarat, když o nás nikdo neví. Nesmíme se znát, máme papíry na cizí jména. . ."

"Nixon dobře ví, co se děje. A teď ještě jedno, Shipley: držet hubu! Když budeš ty držet hubu, budu ji držet i ja.

ashídlev nedodržel slovo. Promluvil, protože nesouhlasil s metodami předvolebního boje. Ale i kdyby nebyl vypovídal, byly by se činy komanda špinavých triků stejně objevily před

Vey EMéfli domě vládla podivuhodná atmosféra. Politické metody Nixonovy vlády ovládali nezkušení, o to však snaživější nrezidentovi poradci. Rozhodli se vyhrát hru za každou cenu. A vůbec se neohlíželi na pravidla fair play. A tak dávali příkazy, s vědomím a také bez vědomí svého šéfa, k akcím ignorujícím všechna morální pravidla.

Výšetřovací skupina FBI po vloupání do komplexu Water-oate zjistila, že šlo o globální a široce rozvětvenou akci plánovaných politických sabotáží, špiónážních akcí, řízenou pn-mo 7 Rílého domu. Byly namířeny proti Nixonovým konkurentům, opozičním kandidátům na funkci prezidenta. Rlnlarrt bylv zneužitý pro financování tajných tažení, jejichž vsLdkexn mělo být zdiskreditování protivníka v očích ve-Linnsti. Používali k tomu nezákonných prostředků, sledovali demokratické kandidáty, špehovali jejich rodinné příslušníky, s dopisy a podvrhy psali na dopisní papír s hlavičkou svého konkurenta, snažili se ovlivnit tisk

podstrkováním fa-Lšných váv, šířili pomluvy, mátlí účastníky předvolebních shromáždění, zjišťovali podrobnosti z minulosti demokratických funkcionářů s nadějí, že vyslídí skvrny na jejich po-

Mimo Edwarda Kennedyho, který se po tragédii na ostrove Chappaquiddiku na jistý čas dostal na okraj popularity, se soustředili na Huberta Humphreyho, ale hlavně na třetího z favoritů, senátora Eda Muskicho. Snad až do druhé garnitury zařadili senátora McGoverna, do jehož kanceláří se dvakrát neúspěšně pokusili vloupat.

Kapitán Segretti se změnil v Donalda Simmonse, od profesionálů z CIA dostal falešné doklady, vyzvedl si v pokladně

154

CREEP zálohu na cestovní výlohy a začal jezdit po Spojených státech. V jeho vyúčtování jsou uvedena snad všechna důležitá města. Všude postupoval podle stejného klíše. Vyhledal si schopné muže, ujednal s nimi akce a ve většině případů jim zaplatil předem.

Na Floridě získal například bývalého předsedu klubu mladých republikánů Roberta Meltona Benze, vysvětlil mu, oč jde, sjednal s ním mzdu 150 dolarů týdně, což Benz s radostí přijal, a pověřil ho, aby si sehnal ještě sedm pomocníků po pětasedmdesáti dolarech za týden. Jaká bude jejich pracovní náplň? Metoda trojského koně. Dostat se do nepřátelského tábora, mít tam otevřené oči a zapamatovat si každé slovo.

Jeden z Benzových zvěďů získal místo ve štábu předvolební kampaně senátora Muskicho a denně dodával cenné informace přímo od pramene. Druhého propašovali přátelé do štábu senátora Jacksona a třetí se proslavil docela jiným způsobem. Vypracoval se na mistra ve vrhání smrdutých pum. Přišel na shromáždění konkurenčního kandidáta, a když byl hlavní řečník v nejlepším, zamořil několika vhodně umístěnými ampulkami s páchnoucí chemikálií sál tak, že všichni posluchači utekli na čerstvý vzduch. Bylo po shromáždění.

Falešný Donald Simmons slavil úspěchy. Jeho hoši se s přibývajícími akcemi

Borovicka - Watergate

zapracovali, stali se profesionály svého pochybného oboru. A postupně ztráceli všechny morální zábrany. K dosažení cíle, k odrovnání protivníka byly zakrátko dobré jakékoli metody.

Hlavní útok na generální štáb senátora Muskicha zahájilo spojené velení Donald Segretti a Howard Hunt někdy v létě 1971. V hlavním stanu Muskicha se některému ze zvědů podařilo ukrást podklady o volbách v New Jersey. Brzy poté prakticky čekali jen na tiskárnu, která jim dodala obálky s Muskichovým jménem a adresou, tyto doklady, svědčící nepříznivě zejména o pozici Teda Kennedyho, rozeslali novinářům a kongresmanům. Senátor Muskich se musel bránit, a být v de-fenzívě není nikdy výhodné. Dementoval údaje, ale špatný dojem už zcela nesmazal. Z kanceláře senátora Muskicha se stále ztrácely dokumenty, které se pak, někdy v originále, jindy patřičně přikrášleny

155

a doplněny, objevovaly na veřejnosti. Pochopitelně že se Muskichovo volební manažeri snažili najít skulinu v organizaci, kudy informace utíkají. Podezření padlo na vědeckou pracovníci Cynthia Johnstonovou. Pracovala kdysi jako redakční sekretářka reportéra Roberta Nováka, právě toho, který propašované dokumenty uveřejňoval. Cynthia Johnstonovou přeložili do Harrisburgu v Pensylvánii a nikdo nevěřil jejímu tvrzení, že je nevinná. Později se ukázalo, že zprávy a dokumenty vynášel řidič vozu, který převážel spisy mezi hlavním stanem předvolebního štábu a Senátem. O krádež dalších se zasloužil Tom Gregory.

S tímto vysokoškolským studentem jsme se setkali již v akci plánované souběžně s vloupáním do Watergate, při nepodařeném vniknutí do hlavního stanu senátora McGoverna. Tom Gregory byl oním mužem v trojském koni, který měl otevřít lupičům zevnitř, polekal se však neznámého muže v kotelně a utekl. Předtím ovšem udělal tento student fakulty Brigham Young University v Utahu pro Howarda Hunta kus práce. Přihlásil se jako dobrovolný pracovník do Muskichovy předvolebního štábu, kde slídl. Materiál předával Huntovi jednou týdně a při setkání v snack baru na Pennsylvania Avenue dostával také svých 175 dolarů týdně.

Další Huntovi či Segrettiho muži ničili pověst senátora Muskicha jinými prostředky. V New Hampshire, kde se bílí zdaleka ještě nesžili s černými, se snažili ukázat senátora Muskicha jako přítele černochů. Stovky a možná tisíce obyvatel sympatizujících s demokraty byly kolem půlnoci probuzeny zvoněním telefonu. Ozval se mužský hlas a ohlásil se jako člen výboru „Harlem pro Muskicha“ a hned začal vysvětlovat, že senátor Muskich vybojuje černým rovnoprávnost. Lidé měli vztek, že je politický fanatik vzbudil, ale připsali to podvědomě na vrub senátoru Muskiemu. A protože vůbec nebyli pro rovnoprávnost černých a bílých, odepsali Muskichovi ze svého volebního seznamu.

Jiný Segrettiho muž vytáčel v noci vybraná telefonní čísla. Když se probuzení spáči hlásili jménem, trval na tom, že tam nemůže být soukromý byt, že je to číslo Muskichovy předvolebního štábu, je si jist, že nejde o omyl. Lidé dostali vztek na

156

neznámého muže, který je v noci vyrušil, ale především na senátora Muskicha, který musel mít ve své organizaci hezký pořádek, když ani jeho vlastní lidé neznali telefonní čísla jeho kanceláře.

Zlatým hřebem tažení proti senátorovi Muskiemu byl takzvaný Morrisonův dopis. Jeho uveřejnění v manchesterském časopisu Union Leader (stát New Hampshire) bylo přesně načasováno. Otiskli ho 24. února 1972, tedy čtrnáct dní před volbami. Jistý, a jak se později ukázalo neexistující Paul Morrison z Deerfield Beach na Floridě tvrdil, že senátor Muskich dostal na jakémsi politickém mítinku na Floridě otázku, jak se dívá na problém černých. Některý z Muskichových pomocníků prý tazateli odpověděl, že senátor v Maine žádné černochoy nemá, zato však tam má canucks. Přítomní neznali význam tohoto výrazu a ptali se, co znamená. Senátor Muskich se prý začal smát a významně poznamenal :

„Tak se někdy přijďte podívat do Nové Anglie a uvidíte!“ Prohlášení se dostalo do tisku a udělalo své. Canuck je ošklivá nadávka pro francouzsko-kanadské přistěhovalce. Senátor Muskich si okamžitě uvědomil, jakou škodu vylhané tvrzení způsobí.

Nešlo však o osamělou akci. Union Leader uveřejnil krátce poté pomluvy o senátorově manželce, velmi vzdělané a korektní dámě. Prý tajně pije, když nemá v sobě půl láhve, nestojí v posteli za nic, vyjadřovala se sprostě v letadle a novináři toho byli svědky, ráda vypráví košilaté vtipy.

Tři dny před volbami, 11. března, dostali voliči na Floridě letáky tohoto znění:

„My, spolupracovníci volebního štábu senátora Muskicha, doufáme právem, že jste se již rozhodli, že ho zvolíte. Ale ty, kteří snad ještě váhají, bychom chtěli upozornit na jisté pozoruhodné okolnosti.“ V dalším textu byli obviněni

Borovicka - Watergate

kandidáti Hubert Humphrey a senátor Jackson, že byli kdysi v roce 1929 přistiženi při jistých sexuálních nenormálnostech. To stačilo. Voliči si uvědomili, že si Humphrey a Jackson nezaslouží důvěru, ale Muskie také ne, když se neštítí používat takových podlých metod, jako je pomlouvání konkurenčních kandidátů.

157

Reportér Washington Postu Bernstein se snažil zjistit, kdo vlastně je onen Paul Morrison z Floridy, který dopis podepsal, a přesvědčil se, že neexistuje. Tak se snažil dopídit, kdo byl skutečným autorem sdělení, které pravděpodobně bylo bezprostřední příčinou Muskicho prohry. Ukázalo se, že právě na Floridě běžela republikánská akce „Stopt Muskie“, zastavte Muskicho, že se zde postupovalo ilegálními prostředky. Segretti stál později právě v Miami za tyto delikty před soudem a obžalován byl také jeden z jeho ke všemu ochotných pomahačů George A. Hearing. Dopis pocházel z dílny oddílu „špinavých triků“.

Kdo však byl autorem těch řádek?

Objev způsobil pobouření. Ukázalo se, že pomluvy pocházely přímo z Bílého domu. Sepsal je Ken Clawson, náměstek ředitele pro styk s veřejností Nixonovy vlády. Marylin Bergerová, redaktorka zahraniční rubriky Washington Postu, vypověděla: „Sestadvacátého září 1972, asi tak kolem půl deváté večer, mi zatelefonoval Ken Clawson do bytu. Zval mě na skleničku. Řekla jsem mu, že už jsem po večeri a jsem unavená, jestli chce, ať přijde ke mně. Pozvala jsem ho proto, že mi v minulém týdnu už dvakrát navrhoval setkání a já jsem dvakrát odmítla.“

Pak se bavili o své práci a nakousli téma: vztah vládních úředníků k novinářům. Ken Clawson tvrdil, že se reportéři dovědí jen zlomek toho, co se skutečně odehrává v pozadí. Nakonec se v návalu upřímnosti, anebo se chtěl pochlubit, přiznal, že je autorem Morrisonova dopisu.

Já jsem ho psal. Myslím ten dopis – canucks – víte! řekl a mně se málem udělalo špatně, když jsem to slyšela, a tak jsem se zeptala, proč to proboha udělal. Protože byl Muskie nejsilnějším kandidátem protivníkovy strany a museli se ho zbavit.“

Pak se Marylin Bergerová zeptala Keňa Clawsona, jestli se takhle choval také v době, kdy ještě pracoval jako novinář.

„Ne,“ ohradil se proti nařčení. „Já jsem byl čestný reportér.“

158

„Dobrá, Keně, ale jak můžete dělat takové věci teď?“

„To je politika, má drahá.“

Sedmatřicetiletá novinářka Marylin Bergerová rozhovor s Clawsonovým přiznáním zapsala a podepsala. Ken Clawson před vyšetřovací komisí všechno popřel. O Morrisonově dopise prý poprvé dověděl z televize.

159

13 VÝSTŘELY V LAURELU

Laurel leží nedaleko Washingtonu ve státě Maryland. Patnáctého května 1972 bylo město na nohou. Už týden předtím ohlašovaly místní noviny, rozhlasové stanice i televize velký politický mítink. Reportéři a kameramani se chystali na významnou událost. Ani netušili, že se dočkají větší senzace, než předpokládali.

Patnáctý květen byl předvečer primárek – předběžných voleb ve státech Maryland a Michigan. Černá ovce amerického politického života, alabamský guvernér George Wallace uspořádal v Laurelu své poslední předvolební klání. Novináři znali jeho plamenné řeči. Čekali na jeho ostře nabroušené útoky proti Nixonovu vládnímu aparátu. A policie se připravila utišit nepokoje, provázející téměř každé Wallaceovo vystoupení. Postavil se k mikrofonům, chráněn před případným útokem tabulí neprůstřelného skla, a začal pálit z těžkých kalibrů. Napadal vládní úředníky Bílého domu, říkal, že ani za mák nerozumějí politice. Hloučky mladých výtržníků řvaly nadšením. Tvrdil, že se Nixonův štáb skládá ze samých trubiců, kteří nic nedělají, jen vlácejí svoje diplomatické aktovky, v nichž nemají nic jiného než svačinu od maminky. Lidé se smáli a tleskali.

Wallace bouřil proti všemu a proti každému a posluchači čekali, kdy dojde na černochoy. Alabamský guvernér byl totiž zapříisahýlým rasistou a zavilým nepřítelem černých občanů Spojených států. Černošskou otázku však Wallace tentokrát odbyl několika obnošenými frázemi. Zato burácela z ampliónů jeho ujištění, že on jediný je přítelem a ochráncem malého amerického člověka, když se stane kandidátem Demokratické strany na úřad prezidenta, zvítězí ve volbách a nastěhuje

160

se do Bílého domu, tak tam udělá pořádek, že se všichni budou divit. Skončil, sestoupil z pódia a věnoval se americkému obřadu „shakehands“ – podávání ruky, což je zvyk, demonstrující demokratičnost veřejných činitelů.

Borovicka - Watergate

Lidé se tlačili, napřahovali ruce, pokřikovali a mávali americkými vlajkami. Nedaleko pódia stál plavovlasý mladík, na klopě saka velký odznak s wallaceovým portrétem. Prodíral se davem. Když se dostal na doslech, zvolal:

„Haló, George, pojd blíž!“

Guvernér wallace se ohlédl. Mladý muž udělal ještě pár kroků. Pak natáhl ruku, jako by ji chtěl guvernérovi podat. V dlani se mu zableskla zbraň. Ozvalo se pět výstřelů. Guvernér wallace padl k zemi.

Atentátník postřelil ještě tři další přítomné: agenta Secret Service, který měl guvernéra chránit před útočníky, jakousi mladou ženu a jednoho z mužů wallaceovy osobní stráže. Policisté srazili útočníka k zemi a nasadili mu pouta. Nebránil se.

Postřeleného guvernéra odvezli do nemocnice. Celých pět hodin ležel na operačním stole. Lékaři se mu snažili vyoperovat projektily. U dvou se jim to podařilo. Střelec zasáhl rameno a břišní krajinu. Ale třetí kulka uvízla nedaleko páteře a lékařské konsilium se po poradě rozhodlo neriskovat operaci tak blízko nervového centra i za cenu, že wallaceovy dolní končetiny zůstanou ochrnuté. George wallace atentát přežil. Zatím se nemohl pohybovat, ale jeho volební manažeři přesto prohlásili, že se předvolebního boje nevzdává.

Zatčený se jmenoval Arthur Bremer, byl řidičem autobusu, pocházel z Milwaukee ze státu wisconsin a byl podivín. FBI se dotázala místní policie na jeho rejstřík. Přesto, že mu bylo teprve jedenadvacet, byl už trestán. Odešel z domu loňského podzimu, rodiče a sourozenci nevěděli kam. Jeho politické smýšlení? Byl demokrat a stranil demokratickému kandidátovi senátoru Humphreymu.

Atentát na guvernéra wallace nápadně připomínal hned tři případy z historie amerických politických vražd. Atentátník se tedy mohl poučit od svých předchůdců. V červenci 1881

161

se rozhodl náboženský blouznivec, potulný kazatel, bezpochyby duševně labilní Charles Julius Guiteau, že zavraždí amerického prezidenta Garfielda. Počkal si na něj na nádraží, když Garfield odjížděl na dovolenou, a dvakrát z bezprostřední blízkosti vystřelil. Pomatený Guiteau se chtěl proslavit vraždou. Vysloužil si opovržení- Prezident Garfield byl totiž nadějí Ameriky na ozdravení Politického života. Tři měsíce bojovali lékaři o jeho život. Marně. Při pitvě se ukázalo, že druhá kulka uvízla v páteři.

V roce 1901 se konala v Buffalu Panamerická výstava. Prezident William Mckinley přijel na veletrh, uspořádal ve velkém hudebním sále mítink a právě tak jako guvernér wallace skončil svoje vystoupení opdem „shakehands“ - podáváním ruky.

Utvořila se fronta. V ní postupoval muž s obvázanou rukou. Jmenoval se Leon F. Czolgsz. Když přišel na řadu, vytáhl z obvazu pistoli a vystřelil na prezidenta z bezprostřední blízkosti. Pachatele zatkli, prezidenta odvezli do nemocnice a operovali ho. Czolgosz vystřelil dvakrát, lékařům se podařilo vyoperovat jen jedinou kulku- Týden bojovali o život postřeleného. Prezident William Mckinley zemřel 14. září. Vrah skončil na elektrickém křesle.

Pěťadvacátým prezidentem Spojených států a Mckinleyo-vým nástupcem se stal Theodore Roosevelt. Když v roce 1912 po letech znovu kandidoval, uspořádali přední průmyslníci v hotelu Gilpatrick v Milwaukee slavnostní večeři, po níž měl Roosevelt promluvit v místním sále. Když nastupoval po banketu před hotelem do vozu- praskla z davu rána. Roosevelt se zapotácel.

Útočník se jmenoval Jan Nepomuk Schrank, nebyl ani politický fanatik ani anarchista a málem dopomohl Theodoru Rooseveltovi k třetímu zvolení prezidentem Spojených států. Chlapské chování vyneslo Roosevelta na vrchol popularity. Přesto, že krvácel, odříkal z posledních sil svůj připravený projev. Když začal omdlávat a jeho tajemník prozradil, že řečník má ránu na prsou, ovace neznaly mezí. Američané zbožňují tvrdé muže i pochybné hrdiny. Roosevelta odvezli do nemocnice, kde jeho osobní lékař

162

zjistil, že kulka z pistole ráže 38 prošla konceptem připraveného projevu, který měl v náprsní kapse, a pouzdrem na brýle a uvízla nehluboko v prsním svalu, jen pár centimetrů před srdcem.

Americká historie je ilustrována politickými vraždami. Ale atentát na guvernéra wallace byl jen posledním v řadě útoků na politické osobnosti z posledních let. Novináři poukázali na případy zavraždění bratrů Kennedyových, černošského bojovníka za rovnoprávnost Martina Luthera Kinga, dalšího politika černé pleti Makolma X. Většina z nich se odehrála v předvolebních obdobích. Většina z nich zůstala neobjasněná.

Američané dostali strach. V novinách četli statistiku, že na ně čeká

Borovicka - Watergate

osmdesátkrát větší nebezpečí, že bude kdokoli z nich zavražděn, než na obyvatele Evropy. A ve wallaceově případě nebyl atentátník pravičák a nestřílel na pokrokově smýšlejícího politika, naopak, wallace byl jedním z nejreakčnějších rasistů a odpůrcem pokrokových snah. Kdo tedy byl Arthur Bremer, proč střílel a za koho střílel?

Prezident Richard Nixon vyhlásil po atentátu zvláštní bezpečnostní opatření. Secret Service dostala příkaz ve dne v noci hlídat senátora Edwarda Kennedyho, demokratického politika wilbura Millse, Shirley Chisholmovou, známou představitelku černošského hnutí, a další potenciální oběti. Bezpečnostní opatření, vyhlášená až příliš manifestačně, vyvolala u zasvěcených rozpaky. Měl Richard Nixon a jeho poradci špatné svědomí? Vždyť guvernér wallace byl Nixonovým protivníkem číslo jedna, i když nebyl uveden v pověstném „seznamu nepřátel“. Nejméně tři čtvrtiny hlasů se wallaceovi dostalo od voličů, které ztratil Richard Nixon. Kdyby byl ala-bamský guvernér z volebního boje v roce 1972 odpadl, byl by Nixon mohl počítat s jeho voliči z jihu, západu, jihozápadu i katolického severu. A Nixonovi předvolební manažeři dělali už od roku 1970, co bylo v jejich silách, aby se tak stalo.

Hotel Sherry-Netherland patří v New Yorku k nejhonosnějším. Zde se objevil Nixonův advokát Herbert Kalmbach, aby se sešel se zástupcem wallaceova konkurenta ve volbách na funkci guvernéra Alabamy Alberta Brewera. Povečeřeli

163
v jednom ze salónků a Kalmbach předal muži, jehož jméno se nepodařilo vypátrat, aktovku se sto tisíci dolary na financování předvolební kampaně proti wallaceovi. Dalším kurý-rem, který odevzdal Brewerovu důvěrníkovi dokonce dvojnásobnou částku, dvě stě tisíc dolarů, byl švagr Nixonova poradce Boba Haldemana France Raine. Později se podařilo zjistit že dalších sto tisíc zaplatil Kalmbach Brewerovu fondu prostřednictvím filiálky Bank of California v Los Angeles. Bylo to zbytečně investovaných čtyři sta tisíc dolarů. wallace ve volbách zvítězil, stal se guvernérem a zahájil své další politické tažení. Jedním způsobem, jak ovlivnit volby, je podpořit vlastního uchazeče o funkci, druhým je zostudit opozičního kandidáta. Zatímco Kalmbach uplácel Brewera, nastoupili do boje profesionální pomlouvači Bílého domu. „Hatchetman“ Colson vyšel na scénu. Jeho agenti pátrali tak dlouho v okolí George wallace, až přece jen vyštourali aspoň trochu špíny. A Bob Haldeman spustil pomlouvačnou kampaň. Americká veřejnost se dověděla, že bratr George wallace Gerald je podvodník. Zatajil daně.

Poradci Bílého domu měli mnoho možností, jak zapojit vládní aparát do služeb „špinavých triků“. Bob Haldeman požádal oficiálně ministerstvo spravedlnosti, řízené kolegou Mit-chellem aby nařídilo zevrubnou revizi účetních knih advokátní kanceláře Geralda wallace. Sedmačtyřicet revizních odborníků probíralo jednu položku za druhou, v závěrečné zprávě pak uvedli, že se Gerald wallace dopustil v daňových přiznáních za léta 1967 a 1968 podvodů, když nepřihlásil některé příjmy, pocházející z honorářů za jisté víceméně politické služby. Guvernérovu bratru hrozila žaloba.

Pak došlo k nečekanému zvratu. Když letěl v květnu 1971 Nixon z Mobile do Birminghamu, doprovázel ho v jeho prezidentském letadle alabamský guvernér wallace. Jejich rozhovoru vysoko nad oblaky nebyl nikdo přítomen, proto není nic známo o jeho obsahu. Jisté však je, že krátce poté bylo zastaveno úřední řízení proti Geraldovi wallaceovi a jeho bratr George prohlásil, že nebude v roce 1972 kandidovat za Nezávislou stranu, ale za demokraty.

164

Nixonovi volební eskamotéři neváhali využít každé příležitosti, jak podpořit šance svého šéfa. Docházelo k nechutným situacím. Koncem roku 1971 se dokonce obrátili o pomoc k předsedovi jihokaliifornské odbočky americké nacistické strany, nechvalně známému obdivovateli Hitlera Josephu Tommassimu.

Bydlel na losangeleském předměstí El Monte, jeho dům zdobily prapory s hákovým křížem, v hale visely podobizny nacistických „vůdců“. V tomto prostředí mu odevzdal důvěrník prezidentova poradce Haldemana pět tisíc dolarů a objednal si u zapřísáhlého fašisty pomoc v předvolební boji. Thommassi oblékl za pět tisíc dolarů dvacet nacistů do uniforem, připomínajících hitlerovské, a rozeslal je, aby svou přítomností mařili předvolební shromáždění George wallace.

Po atentátu v Laurel se pochopitelně objevily v americkém tisku spekulace o tom, kdo stál v zákulisí pokusu o vraždu. Zdá se, že pracovníci Výboru pro znovuzvolení prezidenta si sami nebyli jisti, zda zatčený Arthur Bremer nebyl jedním z jejich lidí. Vždyť CREEP pracoval na široké bázi, zaměstnával a platil po celých státech tolik podezřelých individuí, a ne všichni byli registrováni ve washingtonském ústředí. Měl tedy Bílý dům něco společného s atentátem, či neměl?

Borovicka - Watergate

v červnu 1973 otiskl list Washington Post článek, v němž se psalo o poplachu, který způsobil atentát na wallace v Bílého domu. Podle tvrzení „jistého informátora z Bílého domu“ prezident Nixon, když se k večeru dověděl o atentátu, vyslovil obavu, že by Arthur Bremer mohl být příslušníkem Republikánské strany, nebo že by se dokonce mohlo přijít na jeho spojení s volebním štábem. „Kdyby se přišlo na takové spojení,“ řekl údajně Nixon, „mohl bych za ně draho zaplatit. Není vyloučeno, že bych nebyl znovu zvolen.“

Je to sice neověřený citát a nedoložené tvrzení, není tedy dokladem účasti, snad jen důkazem špatného svědomí. Pozdější výpověď Howarda Hunta však prozrazuje, že nešlo jen o pouhou novinářskou domněnku.

Howard Hunt prohlásil v tajném zasedání před zástupci senátního výboru, vyšetřujícího aféru Watergate, že ho nece-

165

lou hodinu po atentátu na guvernéra wallace zavola z Bílého domu telefonicky prezidentův poradce Colson a nařídil mu, aby se okamžitě vypravil nejbližším letadlem do Milwau-kee, vloupal se do bytu atentátníka Bremer, prohlédl tam všechno a poohlédl se hlavně po kompromitujících důkazech. Bylo by dobré, řekl Colson Huntovi, kdyby se v Bremerově bytě našly dokumenty svědčící, že byl ve spojení s komunisty.

Howard Hunt byl starý praktik. Colsonovi akci vymluvil. Není přece naděje, že se dostane do Bremerova bytu dříve než místní policie. A i kdyby, tak se vystavuje nebezpečí, že bude při nedovoleném vniknutí přistižen. To by pak bylo ještě horší.

Prezidentův poradce, anebo dokonce poradci Bílého domu si dělali zbytečné starosti. Aspoň podle toho, co se objevilo na veřejnosti. Agenti FBI, kteří se okamžitě pustili do vyšetřování pozadí atentátu na guvernéra wallace, našli v aten-tátníkově voze rukou psaný deník, z jehož textu vyplývalo, že rozhodně nebyl Nixonovým přívržencem. V jeho bytě se našla pornografická literatura a pár politických brožurek. V srpnu 1972 se při soudním líčení s atentátníkem ukázalo, že se původně snažil zavraždit prezidenta Nixona, když se však několikrát nemohl dostat přes hradbu jeho osobní stráže, rozhodl se vystřelit na méně hlídaného wallace.

Tyto závěry soudu vzbuzovaly, vzhledem k předcházejícím okolnostem, jistou nedůvěru. Soudní protokol však odhalil pravdu. Později prozkoumali agenti tajné služby Bílého domu stovky a možná tisíce záběrů z prezidentových předvolebních shromáždění. Na několika snímcích byl identifikován Arthur Bremer, v nebezpečné blízkosti prezidenta Nixona.

166

14 JAK SE RODÍ KATASTROFA

James McCord a jeho šest pomocníků, přistižených za podezřelých okolností v budově Watergate, sedělo v celách a detektivové se snažili odhalit jejich osobní zázemí. McCordův životopis byl přinejmenším pozoruhodný. Nebyl prodejním příslušníkem podsvětí, jakého si lze za smluvený honorář najmout pro nezákonnou akci. James McCord byl specialista s nejvyšší kvalifikací, hodný pozornosti prezidentových poradců. Pracovníkům FBI nedalo vyšetření jeho minulosti moc práce, základní údaje našli ve vlastní kartotéce, ostatní si vyžádali u informační služby CIA.

Narodil se 26. ledna 1924 v městečku waurika v Oklahomě. Měl pozoruhodné školní vzdělání. Střední školu absolvoval v Texasu. V roce 1949 byl promován jako Bachelor of Business Administration (u nás srovnatelné: inženýr ekonomie) na University of Texas. V roce 1965 absolvoval Air war Colle-ge – leteckou válečnou školu – a v témž roce promoval ještě jako Master of Science na George Washington University.

Ve válečných letech 1942 a 1943 pracoval jako agent FBI ve Washingtonu a New Yorku, v oddělení dozoru nad rozhlasovým vysíláním. V následujících dvou letech působil jako úředník u vojenského letectva Spojených států. Později opět přešel k FBI a byl vyslán jako zvláštní agent do San Diega a San Franciska. V roce 1951 až 1970 se stal u CIA vedoucím oddělení pro ochranu osob (Physical Security Division) Office of Security. V letech 1962 až 1964 pracoval na vedoucích místech CIA v Evropě. Ředitel CIA Richard Helms ho vyznamenal za příkladné plnění povinností vysokým vyznamenáním Distinguished Service Award.

O tom, že byl James McCord považován nadřizenými za mistra svého oboru, svědčí i jeho pověření zvláštními úkoly

167

v ránci CIA. Prověřoval tajné agenty a navrhoval jejich případné propuštění nebo povýšení. Když byli v roce 1959 nad územím Sovětského svazu sestřeleni piloti vyzvědných letadel U-2 (nejde o případ F. G. Powerse, sestřeleného 1. května 1960) a sovětské úřady jim na znamení dobré vůle vrátily svobodu, dostali

Borovicka - Watergate

se piloti ve Spojených státech před vyšetřovací komisí. Podrobili je výslechu, který vedli nejrenomovanější vyšetřovatelé FBI a CIA. Jedním z nich byl také James McCord. Legendární Allen Dulles, smutně proslavený šéf CIA, Prý jednou nazval McCorda svým nejlepším agentem.

Teď seděl „nejlepší Dullesův tajný agent“ za mřížemi a ti, kteří zůstali prozatím na svobodě, se třásli, promluví-li nebo vydrží-li mlčet.

James McCord zatím mlčel. Ještě se snažil taktizovat, ale Gordon Liddy věděl: promluví-li, nastane katastrofa. James McCord totiž věděl příliš mnoho.

V lednu 1972 se objevil u Jamese McCorda Gordon Liddy a požádal ho, aby ho uvedl k ministru spravedlnosti. V aktovce měl připravenou složku s vypracovaným návrhem. Amerika je zemí ctižádostivých mužů. Platí to zejména pro oblast tajných služeb a v tomto případě i nedovolených triků. Kdo nešlapá vzhůru, zůstává na místě, a předběhnout ostatními začne rychle klesat. Specialisté jako McCord, Liddy, ale také Ulasewicz nebo Jack Caulfield se předháněli v nápadech. Liddyho plány byly sice přinejmenším ztřeštěné, ale jak se ukázalo, zdaleka ne neuskutečnitelné.

Liddy se, zřejmě na přímluvu Jamese McCorda, objevil 27. ledna 1972 v budově ministerstva spravedlnosti, kde byl už očekáván. Vyjel ministrovým osobním výtahem. Bylo přesně estnáct hodin, když vstoupil do prostorné pracovny. Sluha n0 odvedl do menší místnosti, kde už čekali: ministr spravedlnosti Spojených států Mitchell, právní poradce prezidenta Spojených států John Dean a Jeb Magruder, zástupce ředitele CREEP. Magruder se Liddyho plány týkaly nejvíc. Je neuvěřitelné, že je vyslechli až do konce. Liddy předložil několik odborně vypracovaných návrhů se schémata, mapkami a grafy a za pokus o realizaci každého z nich ho mohl dát ministr spravedlnosti okamžitě zavřít. Přesněji: měl ho dát

odvést za mříže. Liddy plánoval vloupání, které se později realizovalo v budově Watergate, chystal se se speciálně vycvičenými agenty k únosům a vydírání, manipuloval s prostitutkami a elektronickými „štěnicemi“, chtěl posílat oddíly koupených rváčů proti demonstrantům, chystal se na přepadení a únosy nepohodlných politiků, které chtěl v kritických dnech sjezdu Republikánské strany odvléci do Mexika a držet je tam v zajetí, dokud nebude po všem. Měl snad už dokonce připraven prapor prvotřídních prostitutek, které měly kom-promitovat konkurenční politiky, ale také vyzvídat. K tomu účelu chtěl koupit jachtu, která by byla, prošpikována odposlouchávacím zařízením a skrytými kamerami.

Gordon Liddy vypracoval plán s důkladností jemu vlastní. Nechtěl se omezit jen na zastaralé odposlouchávání telefonních rozhovorů, chystal se, a poradil se prý o technických podmínkách s odborníky, napojit se na rádiové rozhovory, třeba mezi letadly a pozemními stanicemi. Výčet plánovaných zločinů prý trval celých třicet minut. Liddy předložil svůj katalog a jako obchodní cestující čekal, až si zákazník vybere. Kdyby měli džentlmeni zájem, pořídil by to všechno za paušální částku jednoho miliónu dolarů. Stačí mu souhlas, bankovní konto a podpora příslušných míst.

Ministr spravedlnosti s Liddyho návrhy nebyl spokojen. Také se o tom ohleduplně zmínil. Řekl prý mu, že jeho plány nejsou přesně to, co potřebují. A poslal ho domů, aby o nich ještě přemýšlel a zrevidoval je. Liddy měl tedy naději, že své nápady přece jen prodá, a hovořil o nich také s McCordem. A nyní měl strach, aby ho neprozradil. Protože onoho 27. ledna se v kanceláři ministra spravedlnosti vlastně zrodil nápad na vloupání do budovy Watergate. Autorem byl Gordon Liddy, u kolébky stáli ctihodní džentlmeni Mitchell, Dean a Magruder.

Cesta k Watergate však nebyla přímá. Liddy musel ještě mnohé opravit, promyslet a slevit ze svých velikášských cílů. Ale nevzdal se. Už 4. února, v jedenáct dopoledne, tedy týden poté se znovu objevil v ministerstvu spravedlnosti s opraveným návrhem. Přítomni byli: Mitchell, Magruder a Dean. Projekt byl skromnější. Liddy už nekalkuloval ani s vybranými

prostitutkami, ani s únosy nepohodlných politiků, finanční náklady snížil na polovinu. Když dostane souhlas a podporu, pořídí všechno za půl miliónu dolarů.

Liddyho návrh byl méně dobrodružný, a tím nebezpečnější. Bylo totiž možné uvažovat o jeho realizaci. Tajní agenti Bílého domu či CREEP se měli omezit na odposlouchávání telefonických rozhovorů a fotografickou špionáž. Liddy přišel s konkrétními plány. Demokraté pořádali sjezd v Miami Beachi na Floridě. Celní představitelé a členové ústředního výboru měli být ubytováni v prominentním hotelu Fontaine-bleau. Liddy se chystal nasadit do všech pokojů „štěnice“.

Je známo, že senátor Muskie byl pro Richarda Nixona a jeho volební manažery nepřijemným protivníkem. Každý nápad, jak ho odstranit z politického života, měl cenu zlata. A Liddy ten nápad měl. Dověděl se, že člen redakce Las Vegas Sun, jakýsi Hank Greenspun, má v redakčním trezoru dokumenty kompromitující senátora

Borovicka - Watergate

Edmunda Muskicho. Jak se později vyjádřil McCord, který byl do případu zasvěcen, šlo o výbušný materiál, kterým by byli Muskicho odstřelili.

Podle pozdějších výpovědí zúčastněných se chystala realizace projektu. Parta lupičů se měla pod rouškou noci dostat do redakce v Las Vegas, kasař měl otevřít nedobytnou pokladnu a Liddyho všeho schopní muži měli předat kompromitující dokumenty kurýrovi, odjet na jisté letiště v Las Vegas, kde už na ně mělo čekat zvláštní letadlo společnosti milionáře Howarda Hughese, které by je dopravilo do bezpečí do Střední Ameriky. K akci nedošlo. Údajně prý proto, že letecká společnost odmítla účast na nezákonném podniku.

Průběh těchto přísně tajných jednání se podařilo zrekonstruovat z pozdějších výpovědí obžalovaných a svědků před soudem či vyšetřovacím výborem Senátu.

Výpovědi se diametrálně liší a členové sehrané party, kteří tak velkoryse disponovali miliónovými částkami na financování „špinavých triků“ a nepovažovali porušení zákona za zločin, pakliže ho páchali oni sami, se postavili jeden proti druhému a snažili se uhrát prcebe, co se dá.

A tak svědčil Magruder, že Mitchell v zásadě souhlasil s Liddyho plány, ale poslal ho, aby na nich ještě pracoval, a Mit-

170

chell ve své výpovědi jakoukoli účast popírá a tvrdí, že Liddyho plány odmítl.

Jak vyplývá z vloupání do budovy Water-gate, nebude asi výpověď bývalého ministra spravedlnosti pravdivá. Dean zase tvrdí, že Liddyho po krátkém výkladu přerušil a poukázal na to, že není dost dobře možné, aby se podobné návrhy projednávaly na půdě ministerstva spravedlnosti. Odešel prý a referoval Haldemanovi o bláznivých plánech. A také mu rozhodně prohlásil, že s nimi nechce mít nic společného.

Dean se tedy snažil distancovat od jednání, na nichž se rodila aféra Watergate, ale také Haldeman prohlásil před senátním výborem, že nikdy s nikým o podobných plánech nehovořil. Tím zkomplikoval život Deanovi a sobě se snažil získat alibi. Navíc chtěl odvést stopu co nejdál od Bílého domu. Haldeman byl jedním z nejvýznamnějších prezidentových poradců. Věděl tedy, nebo nevěděl o Liddyho plánech?

Magruder tvrdí, že věděl. Magruder říká, že informoval také Haldemanova asistenta Gordona Strachana o schůzkách, o úvahách nad plány. Konečně, 4. února, tedy po druhé schůzce v ministerstvu spravedlnosti, poslal do Bílého domu kopie Liddyho opravených návrhů. Důkazy se nenašly. Také Gordon Strachan popřel jakoukoli spoluvinu. Neměl prý ponětí, že se něco takového připravuje. Ale připravovalo se. Liddy své plány ještě vylepšoval. Howard Hunt už mobilizoval v Miami své osvědčené hochy. Když přípravy trvaly příliš dlouho, dostavili se jednoho březnového večera Liddy a Hunt do Bílého domu, navštívili Nixo-nova zvláštního poradce Colsona a požádali ho, aby se přimluvil u Magruderu, aby dal akci konečně zelenou. Colson ihned zatelefonoval Magruderovi příkaz, aby uvolnil potřebnou částku pro Liddyho akci. Colson se k této intervenci přiznal, snažil se však tvrdit, že neměl ponětí, o čem jde. Je pravděpodobné, že Hunt a Liddy intervenovali, aniž by prezidentovu poradci vůbec řekli, co vlastně mají za lubem a na čem potřebují tak velkou částku?

Teď už šlo jen o čtvrt miliónu dolarů. Liddy projekt do konce března znovu přepracoval a předložil rozpočet ke schvá-

171

lení šéfovi, Johnu Mitchellovi, který mezitím odešel, z funkce ministra spravedlnosti Magru-

Mitchell nebyl ve Washingtonu až za a na
der letět do Key Biscayne kde nadlehl a vložil do
Floridy, byl s .Przejdin wede Dean

!X7 J25TL2™k cheney

LaRue. . qD . tuncem ředitele CREEP Mit-

Předtím, nLf"- ŽSex Nixona v Bílém do-Chelí Te mé podivný život. Jeho otec
strávil ne me. LoBue = L bankovní machine v Texasu

kolik let ve vezen pro í d tátu Mississippi, začal

Když ho Propus Tírnrlmenv a přes noc zbohatl. Fre-hlelt naftu,

"fs.dJdatoeJíztohate rodiny, který nemusel derick LaBue byl tedy synek z boha",
y ro

JSESZZZ vyslovil názor, ze Ruf mÍ"pen?ztadLiz 1 moc. Stal se poslancem za su,

Lí Neonová SSTs-SS"nad proto se později obje-

SSSK dome jako Poenuwpjdce

Při vyšetřování "oateti předcházejíce P

dT, rBi-ynTnenlSlnl Mitcbe,uder

nebyl v k-ey J" f místnosti naléhavé teie-

í" =elOU ttprvldé. ěatem 2 i dva dohodli Není ísak praavdePodohn2 2 by ho

Borovicka - Watergate

Mitchell a Magruder o obsahu jednání neinformovali Magruder také vypověděl p vloupání do ústředí Demokra

ný.navt anTbylo Posledním. Liddy vyhotovil, Jako obvykle, beke sranj y si hal, druhou předal Mag-

OTíf nal P ojednání s Mitchellem a třetí poslal na vědom, ruderovi k PJ

Qtrachanovi, asistentovi prezidente-

fa eTaldetat Podíe Mruderovy výpovědi projed-

172

nali s Mitchellem Liddy ho návrh ještě jednou a velmi důkladně.

„Upřímně řečeno," vypověděl Magruder, „nebyli jsme projektem nijak zvlášť nadšení. Mám však dojem, že jsme považovali informace, které touto cestou budeme moci získat, za všeobecně užitečné, a pan Mitchell dal tedy souhlas k provedení akce."

Někdejší ministr spravedlnosti John Mitchell všechno popřel. Nemluvil pravdu.

Magruder letěl z Floridy do Washingtonu s požehnáním k odstartování bezpochyby největší vnitropolitické aféry americké historie. Dal svému asistentovi Robertu Reisnerovi příkaz:

„Zavolejte Liddyho a řekněte mu, že je věc povolena. Ať to dá během příštích dvou týdnů dohromady." Tak začal McCord a jeho ostrí hoši s posledními přípravami.

Teď čekali na soudní přelíčení.

Ale ti, kdo také patřili za mříže a byli dosud na svobodě, měli snad ještě větší starosti.

173

15 KOUZELNÍK DEAN

Tohn Wesley Dean seděl ve své kanceláři v Bílém domě na Lacím stole měl dokumenty z Kuntova sejfu a úvazový fnimi věděl jak mnoho záležití na jeho rozhodnutí. A presto Ldoíázal odhadnout dosah svého jednání. John Wesley Dean sfěí toirjako mnozí jeho kolegové, bohorovný vsemo-sti vždvt seděl vysoko na Olympu americké vladm h e-"a?cme mfl vylonnou moc k dispozici, stačilo zvednout tele-lon, vydat rozkazy, kompromitující materiál byl přece za dobře stráženyými dveřmi Bílého domu. . . .

Kdyby byl John Wesley Dean vrstevníkem proslulého brit skeho prince waleského, bylo by se o něm říkalo, že je dandy. poradce prezidenta Nixona byl světák a možná trochu snob. Zá oven byl však vládním úředníkem s nejlepším vysvedce nim, s"vníkajícími schopnostmi, s krátkou sice, ale úspěšnou kariérou Richard Nixon věděl, že se na svého Deana může procentně spolehnout. Zdá se, že se v charakteristice svých spolupracovníků či podřízených často mym. -, se PDean pocházel ze Středozápadu. Byl núady ojú se v roce 1938), byl ctižádostivý, pracovitý energicky Atrochu nlayboy Oblékal se u nejlepšího krejčího (Brooks Biothers), símise o nejhezčí slečny, musel mít, v rámci svýchRaněních možností, nejdražší vůz, jaký si mohl dovolit volny ca rozdělil mezi milostná dobrodružství, zavodni plavání, rých lou jízdu a tvrdou práci. Dean se staral o svou kariéru a dělal to uváženě a s úspěchem. Snad proto měl i protikladneho koníčka: byl vynikajícím kouzelníkem.

V tomto případě nejde o politická či zákulisní kouzla, ale o králíky z cylindru, o mizení dívek v bedně, prostě: čáry-máryfuk Deanův šéf Nixon byl vášnivým hráčem golfu a také pokeru. Jeho poradce vystupoval, pochopitelně jen na

174

večírcích nejlepší americké smetánky, tahal milionářům cigarety z uší a zapaloval je o vzduch. Pokud je z historie známo, byl Dean prvním politikem s touto zálibou.

Jenže John Wesley Dean nekouzlil jen s čarovnou hůlkou a cylindrem plným králíků, ale začal čarovat také s kompro-, mitujícími dokumenty, které se mu náhle ocitly v ruce. Dean byl právník, vystudoval na jedné z dobrých amerických univerzit Georgetown University Law School, ale pojem práva a spravedlnosti, tím méně respektování platných zákonů mu jaksi nepřešly do krve. Snad proto, že byl odjakživa jen průměrným studentem, kterému profesori prorokovali místo tuctového právníka v některém bezvýznamném podniku. A najednou se s úžasem dověděli, že jejich neslaný nemastný žák Dean sedí na výsostné pozici v Bílém domě. Jak se tam mohl dostat?

V roce 1962 se oženil s Karlou Henningsovou, dcerou senátora a milionáře, a přestěhoval se do Washingtonu, kde dostal místo v advokátní kanceláři Welch a Morgan. Firma se specializovala na získávání licencí pro televizní vysílání. John Wesley Dean zde dlouho nepobyl. Za půl roku ho vyhodili. Dovolil si totiž to, co si nesmí v kapitalistickém systému dovolit žádný zaměstnanec vůči šéfovi. Spojil se s konkurencí, která se s jeho zaměstnavateli tahala o jakousi

Borovicka - Watergate

televizní licenci v St. Louis. Propustili ho na hodinu pro porušení obchodní morálky. Advokát Dean se sice chtěl bránit, informoval se a bylo mu řečeno, že v případě smírcího řízení u advokátní komory by měl naději na úspěch, ale na radu svého švagra se sporu raději vzdal. Od té doby se už nedostal do rozporu se zaměstnavatelem. Dean byl poslušný, uctivý, spolehlivý a ukázněný. Když nastoupil jako pomocný úředník do právního výboru Sněmovny reprezentantů, měl sice malý plat, ale o to lepší pověst. Začalo se o něm v kuloárech říkat, že je vynikajícím tajemníkem, šéfovou pravou rukou, pobočníkem na svém místě. Pověst nepřeháněla. Dean dostal trojnásobný plat, pětadvacet tisíc dolarů ročně, místo v Národním výboru pro reformu federálního trestního zákona, přidruženém k ministerstvu

175

spravedlnosti. Jeho nadřízeným se stal pozdější nástupce Joh-na Mitchella Richard Kleindienst.

Deanova kariéra prudce stoupala. Životním překvapením, a to v dobrém, i jak se později ukázalo v tom nejhorším slova smyslu, však byla nečekaná nabídka Bílého domu. John Ehrlichman přecházel na místo poradce pro vnitřní záležitosti. Ještě předtím, než se přestěhoval do jiné kanceláře, začal se ohlížet po schopném nástupci. Dověděl se o Deanovi. Informoval se o jeho minulosti, o rodinných a majetkových poměrech. Zdá se, že mu jeho kádrový posudek vyhovoval, vyzval tedy advokáta Deana, aby nasedl do letadla, odletěl do Kalifornie a představil se na prezidentově letním sídle San elemente Richardu Nixonovi.

Riká se, že Dean neměl moc chuti stát se Nixonovým podřízeným. Sám prý se vyjádřil, že místo, které mu nabídli, je ta nejnamáhavější práce, jaká ve Washingtonu existuje, ale prezidentovo okázalé přijetí na mladého advokáta zřejmě zapůsobilo. Na letišti přesešel do Nixonova vrtulníku a doprovázen dvěma svalnatými strážci v civilu skončil na celé čtyři hodiny v Haldemanově kanceláři. Prezidentův poradce, který tu byl s Richardem Nixonem na dovolené, podrobil Deana dlouhému, namáhavému, ale odborně vedenému výslechu. Když se pak adept šel představit prezidentovi, připadal prý si, jako by mu vypláchli mozek. Setkání s prezidentem udělalo na Deana velký dojem. Později proklínal chvíli, kdy se dal nachytat. Ale to už bylo po vloupaní do budovy Watergate, po manipulaci s kompromitu-jícími dokumenty, po soudním řízení, a tudíž pozdě na lítost. Jako prezidentův poradce měl Dean vysoký roční plat: 42 500 dolarů. Rozvedl se, koupil si ve vilovém předměstí Washingtonu dobře zařízený bungalov a rychlý sportovní vůz. Měl pocit, že nejlepší léta má ještě před sebou. Měl však před sebou velké starosti. Už předtím se osvědčil jako schopný taktik při utulávání menších skandálů, byl tedy svou praxí i svými schopnostmi předurčen, aby se pustil také do zahlazování skandálu Watergate. Ředitel CREEP John Mitchell, ale také jeho představení Haldeman a Ehrlichman mu

176

hned od počátku přislíbili všemožnou poporu. Ani Dean, ani oni ještě netušili, že uhasit aféru bude nad jejich síly.

Dean udělal především to, co byl udělal každý, kdo má špatné svědomí. Kompromitující doklady uschoval na bezpečném místě. Dokumenty svědčící o podvodech, podvrzích a padělcích, o machinacích a politických pomluvách, vyrobených v Bílém domě, zmizely nyní v Deanově nedobytné pokladně. Diplomatický kufřík, v němž byly součástky elektronického zařízení, odnesl domů. Pak se vydal za Johnem Ehrlichmanem.

Ten vyslechl zprávu o nálezů se zdánlivým klidem. Pak si otřel vysoké čelo, posunul brýle na nose a dlouho mlčel. Nezdálo se, že by byl zvláště vzrušen. Vždyť o nálezů nikdo neví a také se o něm nikdo nemusí dovědět.

„Podívejte se, Deane," řekl Ehrlichman po chvíli. „Myslím, že to není složitá záležitost. Ty nebezpečné dokumenty seme-lete v mlýnku-na papíry a kufřík s věcmi uložíte v hloubce šest."

„Nerozumím. Co znamená hloubka šest?" zeptal se Dean.

„Bydlíte přece v Alexandrii," řekl Ehrlichman.

„To bydlím."

„Tedy na druhém břehu Potomaku."

„Myslíte snad . . . ?"

„Myslím," přerušil Deanovy úvahy Ehrlichman, „že jezdíte večer domů přes most do Marylandu. Potomac má pod ním hloubku dobrých šest metrů."

„To přece není možné!" bránil se Dean.

„Víte, že po deváté hodině večer není na washingtonských ulicích ani živá duše. A na mostě také není provoz. Večer je to možné. Zastavíte a hodíte kufřík přes zábradlí. To je vše. Zmizí v hloubce šest."

„To se snadno řekne," uvažoval Dean. „Vy přece také jezdíte domů přes most. Mohl byste tedy zrovna tak jako já. . ."

„Nepřichází v úvahu. Můkrát děkuji. Já s tím nechci mít nic společného.“ Rozhovor je rekonstruován podle Deanovy výpovědi před vyšetřujícím soudcem. Ehrlichman jednoznačně popřel, že by byl dal Deanovi instrukci ke zničení dokumentů. Ale Fred

177

Fielding, který byl u toho, když technici tajné služby otevřeli Huntův sejí, tvrdí, že se Dean vrátil od Ehrlichmana jako opářený a mumlal si cosi o „hloubce šest“.

John Wesley Dean si začal uvědomovat nebezpečí. Bylo mu jasné, že mu Ehrlichman navrhl nezákonné řešení. Situace by snad vypadala jinak, kdyby neexistovali svědci. Huntův sejí však otvírali lidé z tajné služby, byli u toho zaměstnanci technické služby Bílého domu. A konečně Fred Fielding. Každý z nich byl potenciálním svědkem proti Deanovi.

Naložil kufrík do vozu a přejížděl s ním v noci sem a tam po mostě přes Potomac. Nenašel dost odvahy hodit ho přes zábradlí - anebo měl dost odvahy neudělat to. Dva dny vozil přítěž v kufru svého vozu, nakonec přinesl kompromitující součástky zpátky do své kanceláře v Bílém domě. Měl pocit, že tam jsou nejlépe ukryty. Vždyť sídlo prezidenta Spojených států amerických je stráženo jako málokterá budova na světě.

Případ Watergate byl zprvu pro většinu Američanů jenom novinářskou senzací, kterou vzali na vědomí stejně jako výsledek utkání svého baseballového mužstva. Novináři sice naznačovali, zatím jen mezi řádky, že stopy zatčených „Kubánců“ mohou vést hodně vysoko, průměrný americký čtenář, otupělý nadsázkami reportérů, však nebral náznaky doslova. Vždyť šlo o předvolební akci a v předvolebním boji se rozdávaly rány pod pás, aniž si toho kdo všiml.

Průměrný Američan má podivnou vlastnost. Sympatizuje s násilím, najde-li si pro ně třeba jen slabé zdůvodnění. Miluje ragby a ještě mnohem agresivnější americký fotbal, chodí na box a na jihu na corridu, postavil pomníky lupičům a hromadným vrahům Divokého západu a začlenil je do dějin Nového světa vedle Lincolna, Washingtona, Edisona a Hemingwaye. V době prohibice a vlády gangsterů zdaleka nestálo veřejné mínění na straně zákona a práva, mnozí drželi palce „lidovému hrdinovi“ Al Caponovi. Zločinec dalekých prerií Jesse James a jeho kolegové Billy the Kid, Hardin, Joaquín Murietta a nakonec i ve filmech glorifikovaní Bonny a Clyde či Sundance Kid nastoupili do americké historie na místa našich potulných rytířů a lapků, možná Robinu Hoodů a Jánošíků.

17a

Americký čtenář se dověděl, že McCord a jeho ke všemu ochotní hoši vyřídili vloupáním do budovy Watergate vlastně jistou zakázku kterou snad Výbor pro znovuzvolení prezidenta povenl McCordovu bezpečnostní agenturu No a ti jeho chlapci svou horlivost možná trochu přehnali. Ale to se přece stává.

Americký čtenář si zvykl na aféry. Dočítá se o nich denně ve zvláštních vydáních, večer co večer mu je šikovní reportéři dramatizují na televizní obrazovce. Průmyslová špionáž která používá mnohých zcela nelegálních prostředků je považována za součást klimatu, jemuž se říká byznys, a běžný malý člověk, jehož se všechny tyto intriky týkají jen vzdáleně, se při čtení reportáží usmívá, jak kdo nad kým vyžrál. Aféra Watergate byla zpočátku jen další senzací pro usmání. Pak tady byl pnpad tajných dokumentů Pentagonu. Americký občan srovnával, protože mu titulky novinových článků takové přirovnání nabízely. Na jedné straně se pár chlapů kteří se tím zřejmě živí, vloupá do místností konkurenční politické strany a namontuje tam odposlouchávací zařízení, které je vystaveno ve výlohách na Main Street kteréhokoli města. Chytli je a postaví je před soud. To je riziko jejich povolání, právě tak jako musí závodní jezdec počítat s havárií. Na druhé straně ukradl jakýsi profesor Ellsberg přísně tajné dokumenty ministerstva obrany, předal je tisku a zkompromitoval tím nejen generály Pentagonu, nejen vlády tří prezidentů, ale celou Ameriku, protože tři prezidenty a jejich vlády usvědčil ze lži a podvodu. Kdo si zaslouží, aby ho veřejné mínění odsoudilo? Pochopitelně Ellsberg, který udělal nehoráznou ostudu Spojeným státům a tím i každému jednotlivému Američanovi.

Veřejné mínění je nevyzpytatelné. Táhne ke zjednodušování pojmů. Volíc do svůj hlas Nixonovi, ale pak pokládá prezidenta za svého člověka, fandí mu a nedá na něj dopustit. Považuje se totiž v skrytu duše za spoluautora úspěchu a jakéhosi tichého společníka svého muže v Bílém domě. Prezident pak je představitelem Ameriky, reprezentuje neznámého voliče na světovém fóru, takže vzniká vztah podobný fandovství spartanů či slávistů, ztotožňujících se se svými hráči na hřišti.

179

on zápasil v areně

Američané seděli na tribunách, Richard Ni říkách, které

Borovicka - Watergate

a oni mu zatím tleskali. Nikdo netušil nic se odehrávaly v šatnách. ediné Aby nikdo Nixonovým poradcům šlo zpočátku o 3 z nich neukáže ze zatčených nezačal mluvit. Dokud nektev ne vyšetřovatelům cestičku, která vede do špinavou může se nic stát. Kdo si zjednal řemesly P mnošt[: práci a dostane strach, že ho Pff-entovi porci se buď je může zastrašit, nebo podplatit. Frezi rozhodli pro druhou možnost. „eiména proto, aby Policie, která umístila podezřele do fe piúběhu, si nemohli mařit vyšetřování a zasahovat do J tam měla zajistit také „neprodyšnost vězeňsky vysokých kde se střetly vězeňské předpisy se zajmyt kurýři přinávládních místech, neměly předpisy šanci. J rozkazýz věncí, sející od zatčených zprávy a doručující ji vývoje působili především jejich obhájci. V poc sotva Watergate. Pak se totiž případ dostal do Martineze či záleželo na výpovědích Gonzaleze, . jra se Barkera. Na jejich místo nastoupily jiné osouno přesunula do jiné arény. nenapadlo kolem 20. června 1972 nikoho jeste J souvislost uvádět Bílý dům či přímo prezidenta Nona s vloupáním do ústředí Demokratické str0]atickýrtl kuf-tergate. John Wesley Dean zatím jezdil s ™ Halříkem sem tam přes řeku Potomac. Dvacato do určených demana patnáct tisíc dvě stě dolarů, udajn p y Colsonovi, a zavřel je do svého sejfu v k ce domě. Jak ještě uvidíme později, značku ca svou svatební cestu. Měla to byt záloha a "ícírtl ma-bídka, aby se už konečně rozhodl co s kompromitujicin teriálem? kovací komise tvr" Později se objevilo v I-STSe. a-a zení Patricka Graye, ze John Wesley de lhal vyšetřovatelům z FBI. Do Blleh0 odborného tepové. r,-.STU - pomlouvače pověřením vyslecnoux prez.- y obě Colsona. Aby byly při výslechu zastoupeny 180

strany, seděl při vyšetřování za Bílý dům John Wesley Dean. Detektivové se dostali na stopu Howardu Huntovi, který se zatím ještě skrýval u svého přítele advokáta, a přišli se zeptat na jeho funkci v Bílém domě. Má Howard Hunt v Bílém domě svou kancelář?" zeptal se detektiv přímo. Colson kývl.

„A můžeme ji vidět?"

V této fázi výslechu zasáhl prezidentův poradce Dean. Věděl, že agenti FBI nemají povolení k prohlídce – a také ho nemohli mít, vždyť šlo o místnost v oficiálním sídle prezidenta, ale Dean takticky neodmítl, nýbrž diplomaticky prohlásil, že musí žádost konzultovat, později se dovědí odpověď. Žádost FBI byla signálem k poplachu. Dean si snad první uvědomil, že se vyšetřování rozšiřuje do nebezpečné roviny, že se FBI zřejmě nespokojí s výpověďmi zatčených, že se detektivové začnou pít po souvislostech. A tak se v příštích dnech znovu sešel se svým nadřízeným Ehrlichmanem, aby s ním dohodl co s kompromitujícím materiálem z Huntova sejfu. Dean zastával při tomto jednání názor, že se nepodaří zabránit zatčení Hunta a také Liddyho, který se stal podezřelým zejména tím, že odmítl odpovídat na všechny dotazy agentů FBI. Dean byl přesvědčen, že by nebylo rozumné zničit dokumenty, o nichž vědí ještě další zaměstnanci Bílého domu, ale že není možné předat agentům FBI kompletní obsah Huntova sejfu. Ehrlichman a Dean se tedy dohodli na kompromisu. Zničí onen padělaný telegram ministerstva zahraničních věcí, z něhož měla být patrná spoluúčast někdejšího prezidenta Ken-nedyho na zavraždění jihovietnamského diktátora Ngo-dinh--Diema, dále všechny doklady týkající se intrik proti profesoru Ellsbergovi, výsledky soukromého vyšetřování agentů Caulfielda a Ulasewicze kolem případu Edwarda Kennedyho na ostrově Chappaquiddicku a všechny ostatní materiály, které by mohly být důkazem o činnosti „kubánského komanda".

181

7hvtek Předají FBI. Ne ovšem vyšetřovací skupme, ale prrmo

SnHcímu řediteli FBI Patricku Grayovi, s mmz jsme se uz uradu icimu ředíte johna a

m níkMarthy v hotelu Newport fen v Newport Beach. Uz podle icho tehdejšího zásahu je zřejmé, na ci straně Gray Richard Nixon byl přinejmenším v období studené války zapříisáhlým antikomunistou, Patrick Gray ho obdivoval, během řádění Výboru pro neamerickou činnost mu držel palce a slhlasil s jeho tažením proti Algeru Hissovi. Tehdy sloužilGrav u válečného námořnictva. V roce 1960 odešel z armády věnoval se volební strategii v Nixonově Stabu provozní advokátní praxi a současně předvolební špiona, : nami-nou proti Nixonovu protikandidátovi Neta rovi Po Nixonově vítězství nastoupil v roce 1970 do minister tva spravedlnosti. Později, po Hooverově smrti y květnu 972 jmenoval prezident Graye úřadujícím ředitelem FBI. Grav Dyl tedy Nixonovi nejen bezmezně oddán, ale také za-vSL Poradci Bílého domu věděli, že se na něho mohou spo-xout. Ctižádostivému Grayovi šlo především o to, aby byl snován řádným ředitelem FBI. A tak sloužil svému panu Tetou a pokorou, a jak uvidíme, nesnažil se odmlouvat. Do JZ kolem Watergate se dostal jako slepý h: houslím za-hral si byl vypískán a zmizel ze scény. Později se říkalo, všechno by bylo dopadlo jinak, kdyby byl naživu Hoover. Zesnadvacátého června dopoledne předali John Wesley Dean a jeho asistent Fred Fielding zástupcům FBI diploma-ůck, kufřík s elektronickými součástkami a-st dokumentu a prohlásili, že je to obsah bezpečnostní schránky Howarda Hunta z jeho kanceláře v Bílém domě. Agenti FBI vyhotovili přejímací protokol, soupis už připravili asistenti Bílého domu, a konipromitující předměty odvezli. pStiho odpoledne se objevil v Bílém dome Gray a nayto-vil Ehrlichmana v jeho kanceláři. Když se posadili, Ehrlich-man dal příkaz sekretářce, aby zavolala Johna Deana.

Přišel za pár minut. Pod paží nesl dva pořadače s do-klady.

182

„Chtěli bychom vás požádat," řekl Dean Grayovi, „abyste převzal tyto dvě složky."

Patrick Gray se podíval nechápavě na Deana.

„Jde o dokumenty z Huntova sejfu," vysvětloval Dean.

„Ale ty přece moji lidé převzali včera."

„Tyto ne."

„Ujišťuji vás, Grayi, že jde o papíry, které nemají nic společného s aférou Watergate," dodal Ehrlichman, když viděl Grayovy rozpaky. „Jde pouze o informace, které by ve volebním roce mohly způsobit politickou explozi."

„Kdyby se dostaly do rukou někoho nepovolaného," řekl Dean.

Patrick Gray vzal obě složky, uložil je do aktovky a vstal, aby se rozloučil.

„Neměly by spatřit světlo světa," řekl ještě John Wesley Dean, když vyprovázel ředitele FBI ze dveří.

Dialog je zlatou střední verzí obsahu protokolů vyšetřovací komise. Kolem této scény totiž vzniklo během vyšetřování mnoho diskusí. Patrick Gray prohlásil, že ze slov obou prezidentových poradců jednoznačně usoudil, že má dokumenty zničit. Ehrlichman se před soudci divil, jak mohl Gray přijít na takový nápad. Vždyť přece o ničem podobném nebyla řeč. John Wesley Dean tvrdí totéž. V rozhovoru není přímá zmínka o takovém příkazu, ale v řeči politického zákulisí se přece neříká vždy všechno naplno.

Patrick Gray jel tedy domů, v aktovce měl černého Petra, jehož se konečně zbavili v Bílém domě. Ředitel největší a jistě technicky nejmoderněji vybavené policejní organizace světa se zachoval jako záletná žena ukrývající milostný dopis. Dal obě složky do velké obálky a tu schoval do prádelníku pod hromádku vyžehlených košil. A víc se o ně nestaral. Vzpomněl si na ně prý až za několik týdnů, když už se souvislosti kolem Watergate komplikovaly, vyndal obálku ze skříně a podíval se dovnitř. Proč tak pozdě? Není zvědavý. A také měl jiné starosti.

Když však nahlédl do obsahu, přečetl prý si jen telegram o atentátu na Diema, zareagoval okamžitě. Aniž by prohlížel obsah složek, hodil obě do krbu a dokumenty spalil. Je třeba

183

zdůraznit, že Patrick Gray byl úřadujícím ředitelem organizace, která má bdít nad dodržováním zákonů, a že se k tomuto činu později přiznal bez výčitek, jako by o nic podstatného nešlo.

Dean se stal, aniž ho někdo touto funkcí výslovně pověřil, styčným důstojníkem s FBI. Když agenti vyšetřovací skupiny vyslyšali některého z příslušníků prezidentova týmu Bílého domu, byl Dean automaticky u toho, dával jim předtím

Borovicka - Watergate

radý a staral se, aby jejich výpovědi nevybočily z únosných mezí. I když taková činnost nebyla, přesně v souladu s platnými zákony, mohl ředitel FBI tuto praxi s klidným svědomím tolerovat. Vždyť Deanovi oficiálně šlo o dohled v rámci národní bezpečnosti, aby snad nevyplulo na hladinu něco, co by odporovalo státnímu zájmu. Později vykonával Dean tuto funkci na přímý příkaz prezidenta Nixona.

Zdálo se, že všechno běží ve vyjetých kolejkách. Přípravo- vány proces s pěti zatčenými nikoho příliš nevzrušoval, snad jediná epizoda vyvedla z klidu poradce prezidenta Nixona. Případ sekretářky Chenowové. Ale Dean byl starý praktik a i tento plamének se mu podařilo včas uhasit.

Kathleen Chenowová byla někdejší zaměstnankyní Bílého domu, později převedená do CREEP jako sekretářka Davida Younga. Věděla hodně o přípravách na Watergate i na ostatní akce, proto vzbudila žádost agentů FBI, že by ji chtěli vyslechnout, značný rozruch. Chenowová odjela totiž na dovolenou do Velké Británie a nemohla tedy dostat od Deana před výsledkem instrukce. Hrozilo nebezpečí, že FBI za ní pošle svého agenta a ten ji vyslechne, aniž by bývalé sekretářce byl znám současný stav věcí.

Dean se rychle rozhodl. Nejbližším letadlem poslal zá Che-nowovou Freda Fieldinga. A nyní dochází ke komickému intermezzu shakespearovského typu „Čechy leží na břehu moře“. O Američanech je dostatečně známo, že jejich vědomosti jsou často omezeny akčním rádiem potřeby jejich povolání. Když jsem byl kdysi v Miami Beachi (Florida) pozván do společnosti, vezl mě zpátky do hotelu manžel dcery míamské-ho starosty. Byla to příjemná, velmi dobře oblečená a společensky rutinovaná dáma. Když se se mnou loučila, prosila

184

mě, abych vyřídil, až se vrátím domů, pozdrav našemu prezidentu Titovi. Fielding vystoupil z jumbo-jetu na londýnském letišti Heathrow, sedl do taxíku a otevřel notes s adresou Kathleen Chenowové.

„Kings Heath, Birmingham,“ řekl taxikáři. Mladý muž automaticky odjel od letištní budovy, po několikaminutové jízdě začal zpomalovat, nakonec zastavil a řekl: „Račte mě omluvit, sire. Nevím, kde leží čtvrt Birmingham. Budu se muset zeptat, sire.“

Poradili se na nejbližší křižovatce s nejbližším bobbým a všichni tři přišli na to, že Birmingham není londýnské předměstí, ale po Londýnu druhé největší město velké Británie, ležící dobrých sto padesát kilometrů na severozápad. Protože by to taxíkem trvalo dlouho, bude lépe, když se pán vrátí na letiště a použije služeb společnosti British European Airways.

Kdyby byl Fielding jel z Londýna do Birminghamu taxíkem, Kathleen Chenowová by mu ujela před nosem do Walesu. Zastihl ji, jak balí v hotelu kufry. Řekl jí, že se to hodí, musí se totiž okamžitě vrátit do Washingtonu. Cestou přes oceán absolvovala bývalá sekretářka instruktáž, zbytek jí vysvětlil John Wesley Dean před výsledkem. Když podepsala agentovi FBI protokol, poslali ji zpátky do Británie, aby mohla s třídním zpožděním nastoupit svou prázdninovou cestu Walesem.

Vývoj dalších událostí pokračoval velmi rychle. Už tři dny po zatčení McCorda a jeho pomocníků se dostala FBI v Miami (Florida) na stopu oněch pochybných šeků na 114 000 dolarů, které došly na Barkerovo bankovní konto. Banka ukázala agentům FBI kopie formulářů podepsaných Manuelem Ogar-riou a Kennethem Dahlbergem. To byla nejcennější stopa a služebna FBI v Miami poslala o výsledku šetření zprávu washingtonské centrále. Patrick Gray ji měl na stole už 21 června. A tehoz dne se v jeho kanceláři objevil John Wesley

Po poradě pracovníků CREEP a Bílého domu, za účasti Mit-chella, Ehrlichmana, Haldemana a Deana, se přítomní dohodli,

185

že by se Jm pasivní postoj k vyšetřování nemusel vyplatit. Proto pařili Deana, aby řediteli FBI tlumočil přání Bílého domu prezidentův poradce mohl průběžně nahlížet do protokolů FBI a získávat tak z první ruky informace o průběhu vyšetřování. Prezidentovi poradci už totiž tušili, že se m7,rch kolem vloupání do budovy Watergate spíš šíří nebez- rečnV srem, místo aby usínal. Kdyby FBI důsledně sledovala cestu šeků, došla by přes mexická bankovní konta až ke CREP a k souvislosti watergate - Bílý dům. A tomu bylo zaotřeí za každou cenu zabránit. Proto se prezidentův tým rozhodl Pro brzdicí manévr. Poradci Bílého domu uz veden, že si FBI íitím ověřila, že čtyři z pěti zatčených patří k tajné službě CIA. Rozhodli se této okolnosti využít ke kamuflaz-

Deanfcy přišel navštívit Patricka Graye a tlumočil mu orání Poradců Bílého domu. Úřadující ředitel FBI kývl, i když v tomto Případě nebyl tak bezvýhradně pro, zájem Deana a jeho kolegů mu byl nejen podezřelý, ale dokonce ne zrovna PrKcíl Dean odešel, dal se Gray spojit s ředitelem CIA Ri-rhPrdet1 Helmsem.

Borovicka - Watergate

Omluvil se, že obtěžuje takovou maličkostí a potřeboval by si ověřit jisté údaje. Protože pracovníci CIA krátce předtím zjistili ve svých kartotékách, že McCord a tři jeho společníci skutečně donedávna sloužili T. polnosti". Jak tajní agenti říkají CIA, mohl Helmsdat Grayovi odpověď hned. A rovnou dodal, že CIA s tou důležitou provedenou akcí nemá nic společného. Téhož dne večer se v Grayově kanceláři objevil Dean ještě jednou. Tentokrát začal hned o šecích, o kontech v mexických bankách o vyšetřování agentů FBI v Miami a rovnou řekl, že by nebylo vhodné v tomto směru pokračovat. Zda se touží, a se tdy křížují dvojí zájmy: vypadá to, že se za vyplacenými čkami skrývá tajná akce CIA, a bylo by neprozřetelné ji nevhodným postupem odhalit. Neopatrné kroky by vyšetřovák by mohly odporovat státnímu zájmu. 5 Zajímavý soulad v myšlení prezidenta a jeho poradců dokazuje to, že Richard Nixon přišel na stejný nápad ve stejné době. Pováčkové června si dal zavolat Haldemana a Ehr-

186

lichmana a podle Haldemanovy pozdější výpovědi s nimi hovořil o riziku, jaké představuje vyšetřování pro národní bezpečnost. Řekl prý výslovně, že v případě Watergate musí být respektována spravedlnost, ale státní zájmy tím nesmějí být narušeny. Ty on musí hájit za všech okolností. Je důležité, aby se na veřejnosti neobjevila tajná operace CIA ani jiného akčního týmu.

Haldeman a Ehrlichman se potom na prezidentův příkaz spojili s Grayem, tlumočili mu prezidentovo přání a současně výslovný rozkaz, aby pro tento případ spolupracoval s Helmsovým zástupcem generálem Waltersem, který vystřídal nám už dobře známého generála Cushmana.

Generál Vernon Walters byl Nixonův člověk. Prezident věděl, že se na něho může spolehnout. Ještě téhož dne dostali Helms a Walters pozvánku na poradě do Bílého domu. Konala se příštího dne ve třináct hodin v Ehrlichmanově kanceláři.

Předsedal Bob Haldeman. Tlumočil přítomným prezidentovy obavy, zdůraznil, jak vážná je doba, opoziční strana se bude pochopitelně snažit využít situace, bylo by nebezpečné nechat si kvůli takové lapálii vzít otěže z ruky.

Haldeman a Ehrlichman slyšeli to, co slyšet nepotřebovali. Ředitel CIA Richard Helms ujistil přítomné, že CIA nemá s akcí nic společného, což oni dobře věděli, že tedy mohou agenti FBI vyšetřovat jak chtějí a vyslýchat koho chtějí, na souvislost s jeho úřadem nemohou přijít.

Haldeman musel za každou cenu hrát svou roli, i když pochopil, jak beznadějná je jeho situace. Ale přece jen se mu podařilo zasít semínko pochybností do úvah obou představitelů CIA.

V labyrintu amerických organizací zabývajících se zpravodajskou činností i v rámci samotné Central Intelligence Agency nemohl žádný z vedoucích úředníků tvrdit, že ví o každé akci, kterou mají jeho lidé v práci. CIA zaměstnávala v té době téměř dvacet tisíc lidí. Richard Helms a generál Walters mohli tedy připustit, že jde o tajnou operaci, o níž jsou informováni jedině prezidentovi poradci v Bílém domě.

Administrativa tajných služeb má svá pravidla. I zde, jako v kriminalistice platí zásada prokazatelného alibi. Generál

187

Walters se vrátil do své kanceláře a nadiktoval sekretářce memorandum o poradě v Bílém domě. Tento dokument byl později velmi cenným zdrojem informací a jedním z důkazů proti Nixonovým poradcům i proti prezidentovi. V zápisu uvedl, že

„Haldeman upozornil, že celá záležitost začíná být nepříjemná, generál Walters se má podle prezidentova přání spojit s Patrickem Grayem z FBI a vysvětlit mu, že je snad dostačující, když jsou delikventi za mřížemi, a současně zbytečně rozšiřovat vyšetřování směrem do Mexika“.

Haldeman ve své výpovědi o událostech z 23. června vypověděl, že v žádném případě netlumočil Helmsovi a Waltersovi prezidentův příkaz. Vyslovil jen svůj názor a vůbec se nezmiňoval o záležitostech v Mexiku. Je pravda, že oba návštěvníky při odchodu upozornil na platnou úmluvu mezi FBI a CIA, podle níž nemají zájmy jedné organizace křížovat zájmy druhé. To platí i o získávání informací a jejich vzájemné výměně.

Generál Walters kývl, že je mu vše jasné, nasedl do vozu a odjel rovnou na Pennsylvania Avenue, do hlavního stanu FBT, aby záležitost osobně projednal s Patrickem Grayem.

„Jdu k vám rovnou z poradě z Bílého domu. Vedení má starosti,“ řekl generál Walters.

„Smím vědět jaké?“ zeptal se Patrick Gray. „Kvůli tomu jsem tady.“ „Jako kurýr, generále?“

„Pověřili mě, abych vám tlumočil stanovisko Bílého domu. Jde o vyšetřování v Mexiku,“ řekl Walters. To se nás přece netýká.“

Borovicka - Watergate

„Podle toho, co jsem právě slyšel, tak se vás to týká. Vyšetřování FBI by mohlo odhalit jisté tajné zájmy CIA. Víte přece, že mezi našimi organizacemi existuje vzájemná úmluva o nevměšování.“

„O tom nic nevím,“ řekl ředitel FBI.

„Tak si dejte předložit zápis o ujednání. Naše zájmy by se neměly křížit.“

„A vy máte dojem, že se kříží?“

„Kdybyste pokračovali ve vyšetřování v Mexiku, mohli byste narazit na zájmy jednoho z našich tajných projektů.“

188

Patrick Gray se dál nevyptával. Zřejmě pochopil a podřídil se. Jen ještě vyslovil pochybnost: „Budu uvažovat o způsobu, jak akci zabrzdit. Ale nebude to snadné, když už je v běhu.“

Když generál walters odešel, zavolal si Patrick Gray svého náměstka a dal mu jasné instrukce:

„Jde o záležitost s Barkerovým kontem. Odvolejte agenty. Zastavte pátrání. A toho Manuela Ogarria a Kennetha Dahl-berga nevyslýchat.“

26. června v poledne musel generál walters ještě jednou do Bílého domu.

Tentokrát ho zavolal John wesley Dean ve stejné záležitosti.

„Celé to vyšetřování přišlo velice nevhod,“ řekl Dean generálu waltersovi, „mohlo by zbytečně upozornit na některé důležité osoby. Řekněte, generále, nemohla by CIA nějak pomoci?“

„Jistěže by mohla,“ řekl generál walters. „Kdyby souhlasil ředitel Helms.“

„Myslíte, že má jiný názor?“

„Jsem přesvědčen, že nebude pro akci, která by mohla nakonec CIA kompromitovat.“

„To přece, za jistých okolností, nepřichází v úvahu,“ namítl John wesley Dean.

„To si myslíte vy. A možná také já. Ale jak znám Helmse a jeho stanovisko, asi by raději odstoupil z funkce, než by spolupracoval na takovém projektu.“

Dean byl výsledkem jednání zklamán, referoval o neúspěchu Johnu Ehrlichmanovi a ten mu vytkl, že nepostupuje dost energicky. Nesmí s nimi jednat v rukavičkách. Vždy přece generál walters dobře ví, komu vděčí za své místo.

Generál walters ještě hrál na stejné polovině hřiště s poradci prezidenta Nixona. Ale stavěl se k jejich návrhům také už kriticky. Neměl totiž dobrý pocit. Stále naléhavěji se mu do úvah vkrádala myšlenka, že s ním nehrají poctivou hru.

Také úřadující ředitel FBI Patrick Gray se ocitl v nečekané situaci. Jeho poddaní se začali bouřit. Detektivové zpracovávající případ Watergate se dožadovali nejen vysvětlení, proč mají najednou bezdůvodně opustit sledovanou stopu, ale chtě-

189

li rovněž, aby jejich šéf odvolal zákaz a vyšetřování mohlo pokračovat. A tak Patrick Gray vytočil 27. června telefonní číslo ředitele CIA Richarda Helmse.

„Potřebuji si ověřit, jestli má vaše organizace zájem na tom Manuelovi Ogarriovi v Mexiko City,“ řekl Gray.

„Na to vám teď neodpovím,“ řekl Richard Helms. Patrick

Gray naléhal dál.

„Myslíte, že má FBI skutečně jít od toho?“

„Nemohu rozhodovat za vás.“

„Byl bych rád, kdyby mi CIA mohla dát, pokud možno písemně, potvrzení, že tu mexickou záležitost máme pustit z hlavy.“

Patrick Gray zřejmě nedostal od Helmse konkrétní odpověď, protože se s ním domluvil, že nazítří přijde k němu s generálem waltersem, aby se dohodli na společném postupu. Grayovy starosti se přenesly i do hlavního stanu CIA v Langley. Ještě téhož odpoledne se totiž ozval Helms a zdůraznil, že souhlasí se zítřejší schůzkou, může však Graye ujistit už nyní, že CIA nemá na Manuelu Ogarriovi pražádný zájem.

V Bílém domě jako by tušili, co se odehrává v zákulisí, že šéfové obou zainteresovaných organizací začínají odpírat poslušnost. Pouze sedm minut po telefonickém rozhovoru Helmse s Grayem zvonil v pracovně ředitele FBI telefon a hlásil se prezidentův poradce Dean a znovu upozorňoval Graye, aby FBI upustila od výslechu Dahlberga a Ogarria, protože o tyto lidi má zájem CIA. Byla to náhoda, že Dean reagoval s pohotovostí téměř jasnovideckou? Anebo byl rozhovor šéfů zpravodajské a policejní organizace odposloucháván?

Později se objevila ještě závažnější okolnost. Podle výsledků šetření zvláštního výboru Kongresu (Book II., of the House Judiciary Committee publications) je prokázáno, že za jednáním svých poradců stál prezident Richard Nixon. Haldeman a Ehrlichman ho průběžně informovali o akcích, které podnikají, aby svedli vyšetřovatele FBI ze stopy, a prezident jim dával instrukce pro další

Borovicka - Watergate

protizákonné jednání. Dokonce nátlak na šéfy organizací FBI a CIA, v případě generála Walterse hraničící s morálním vydíráním, vyšel od Richarda Ni-

190

xona. Sám prezident, sice ústy svých poradců, postupně od Haldemana až po Deana, přišel s návrhem, aby Walters řekl Grayovi o onom vyšším zájmu zpravodajské služby CIA v záležitosti Ogariových a Dahlbergových šeků. Prezident Spojených států amerických tedy jednal proti smyslu zákonných předpisů. Tyto skutečnosti se staly později součástí článku jedna ústavní žaloby proti prezidentu Nixonovi (Impeachment II).

Požár vznikl od jiskřičky v budově Watergate, rozšiřoval se, přiživován stále dalšími otřesnými odhaleními, a každý ze zúčastněných se snažil hasit, jak mohl. A také tím, co bylo po ruce. Z pozdějších výpovědí a z protokolů, které pořídila FBI, je zřejmé, že se v těch dnech sešli zainteresovaní vládní úředníci s příslušnými šéfy policejních a zpravodajských organizací ještě několikrát a snažili se najít řešení, jak ulít oheň definitivně. Hovořili o stejném tématu, probírali různé varianty. Ale jedno ze setkání je přece jen ještě pozoruhodné. Snad poprvé v historii skandálu došlo ke vzpouře.

Generál Walters byl v těch dnech zase jednou na „koberečku“ v Bílém domě a John Dean se ho zase jednou vyptával na totéž.

„Můžeme se tedy spolehnout,“ opakoval už do omrzení Dean, „že s tou věcí nemá CIA nic společného?“

„Jistě,“ řekl Walters.

„Ani v nejmenším?“

„Ani v nejmenším.“

„V tom případě by snad . . .“ Dean se zamyslel, pozoroval generála, načež se přímo zeptal: „Nemohla by se tedy CIA postarat aspoň o doručení finanční podpory zatčeným?“

„V žádném případě!“ vykřikl Walters. „S tím v žádném případě nepočítejte!“

Z dalšího průběhu není zřejmé, zda měl Dean po poradě s ostatními prezidentovými poradci tlumočit tuto žádost náměstkovi ředitele CIA generálu Waltersovi, nebo zda šlo o Deanův momentální nápad. To ale není podstatné. Vládcí Bílého domu si stejně mohli vybrat z revoltujícího postoje generála Walterse cenné poučení. Nechtěli? Necháпали? Nebylo jim ještě jasné, že ne každého a ne všechno lze manipu-

191

lovat? Netkli, že zůstanou sami jako každý, kdo se snaží wdávat diktát za demokracii?

Když Deanovi nedošlo, že generál změnil své stanovisko, men to potopit druhého dne Ehrlichman při rozhovoru s ura-djící!ředitelem FBI Patrickem Grayem.

Ehrlichman mu

StTa -ht- Helmsem a Waltersem se dneska nekoná.“ Proč?“ zfePtal se Gray.

..Protože ie zbytečná.“ i

Proč je naJednou zbytečná?“

S Gi Hoove, s jeho předchůdcem by si nikdo nebyl mohl dovolit takhle jednat. Ale Hoover by osob- oHrfioo Patrick Gray se stal ředitelem FBI víceméně

Drío“eí-naTylopu ruce a že byl oddaným Nixonovým ořivřencem. Jenže i tento poddaný se naJednou začal vzpou-zel chvíli mlčel, jako by se chtěl uklidnit, nacez se ne příliš

mtí?w™o rozhoduje o tom, koho budeme či

fízSSŠL, jako by byl Grayovu vzpouru čekal. A Testě co,“ dodal klidným hlasem:

„Všechna pnsti ed nán povedete s Waltersem. Ne s Helmsem

JešS téhož dne jednal Dean v Bílém dome s gentem Waltere eu když generál slyšel o akcích, kterých by se měl

řekl že nic takového nepřichází v úvahu. Ale pak, snaa zmírnil dopad svého kategorického rozhodnutí pnsel.tna pTdem Kž je zapotřebí svést stopy jiným směrem, že třeba netdřv vědět kam A tady se přece naskytá příležitost. za tLní sov téměř všichni Kubánci. Proč by Watergate nemohlo být ednu z olších akcí proticastrovských organizací? v Mia Z i noháé je přece dobrého půl miliónů emigrantu a kazdy Tmch by dal duši za to, aby Castro padl a on se mohl se slávou vrát na Kubu. Kubání emigranti stáli v pozadí mnoha nezákonných akcí ale mnohé jiné jim byly připsaný na konto. Walters posel s nápadem pozdě. Prezidentův tiskový mluvčí Ronald ziegler,

192

ale také další výrobci veřejného mínění zapracovali už předtím. Dali jen po kapkách prosakovat na veřejnost zprávám, které naznačovaly, kdo vlastně stojí v pozadí vloupání do ústředí Demokratické strany v budově Watergate: Kubánci. Aféra Watergate vynesla na světlo mnoho nečestných jednání, během vyšetřování se objevilo mnoho lhářů v nejvyšším vládním aparátu, čtenář by snadno mohl dojít k

Borovicka - Watergate

nesprávnému názoru, že ve Spojených státech poctiví lidé vymřeli. Pochopitelně že ne. Jenže s nimi při rekonstrukci případu watergate jaksi málo přicházíme do styku. Proto úplná samozřejmost zasvítí jako téměř hrdinský čin.

Úřadující ředitel FBI Patrick Gray byl pod stálým nátlakem vyšetřovací skupiny detektivů. Ti narazili na stopu v případě oněch mexických šeků a nechtěli se vzdát vyšetřování. Věděli, že mají před sebou velký případ. Proto čas od času přemlouvali svého šéfa, aby zastavené pátrání obnovil. Gray cítil, že nejedná, jak by měl, proto se znovu sešel s generálem waltersem a požádal ho, aby mu potvrdil písemně, že CIA má zájem na Ogariovi a Dahlbergovi, že tedy není vhodné tyto pány vyslýchat, tím méně snad proti nim zavádět trestní řízení. Walters prý na žádost neodpověděl, ale slíbil, že Gray dostane během čtyřadvaceti hodin písemné vyjádření jeho organizace. Druhý den kurýr přinesl dopis. Generál walters v něm písemně potvrdzoval, že CIA nemá žádný zájem ani na panu Ogariovi, ani na panu Dahlbergovi.

To bylo překvapení. Ten dopis mohl způsobit obrat. Ale proč ho generál walters napsal? Později se oba partneři sešli a vše si vysvětlili. Generál walters pořizoval ze všech schůzek zápisy, které později umožnily rekonstrukci. Oba prý se shodli v názoru, že nemají zapotřebí dělat krkolomné machinace jen proto, aby ochránili před debaklem několik neschopných druhořadých úředníků v Bílém domě. Přehnali svou horlivost, a teď nevědí jak z bryndy. Ať si pomohou, jak dovedou, ani Gray ani walters si kvůli nim špinit ruce nebudou. Toto stanovisko je typické. V té době snad opravdu ještě nikdo nevěděl, že v pozadí aféry jsou zainteresovány daleko významnější osobnosti, než jsou druhořadí úřednickové Bí-

193

lého domu, snad nikdo nebyl ochoten uvěřit, že by v nezákonné akci mohl mít prsty sám prezident Nixon.

A ti, kdo věděli anebo to aspoň tušili, se snažili okamoufláž. John wesley Dean ještě o hodně "později připravil do tisku toto prohlášení:

„Zdržel jsem se do dnešního dne jakéhokoli veřejného prohlášení ve věci aféry Watergate. Budu se této zásady držet i v budoucnosti. Přesto však doufám, že ti, jimž leží skutečně na srdci spravedlnost, budou s velkou pozorností posuzovat vinu či účast některých osob. A konečně: někteří by mohli doufat anebo věřit, že se stanu obětním beránkem aféry watergate. Kdo si to myslí, tak mě nezná, nezná skutkovou podstatu věci a nerozumí našemu právnímu řádu.“

194

16 STĚNY MAJI UŠI

Judita Coplonová nebyla nápadná kráska. Přijela v zimě roku 1949 z Washingtonu do New Yorku a rovnou z nádraží se vydala na Manhattan do Inwood Hill Parku. Tam se sešla s mužem, kterého oslovovala Valentine. Dvojice se chvíli procházela, pak oba odešli na večeri do restaurace. Netušili, že je sledují agenti FBI, že za nimi chodí parkem, že sedí při večeri u vedlejšího stolu.

Mladá černovlasá dívka byla zaměstnána na ministerstvu spravedlnosti. Valentin byl Rus a pracoval v OSN. Agenti FBI podezírali Juditu Coplonovou ze špionáže. Měli za to, že předává Valentinovi tajné zprávy. Podezření je jedna strana mince, ale druhá je důkaz. FBI důkaz neměla. A tak se tajní agenti domluvili s šéfem podezřelého a postarali se, aby jí přihrál kompromitující spisy do kabelky. Stratégové FBI počítali s tím, že Judita Coplonová předá zprávy svému příteli Valentinovi a oni ji při tom dopadnou. Zatkli ji, a ona měla listiny v kabelce. Zajistili ji protiprávně. Podle předpisů ji směli zatknout jen v případě, že by hrozilo bezprostřední nebezpečí útoku. A Judita Coplonová šla s Valentinem po newyorské ulici do restaurace na večeri.

Agenti FBI se dopustili nezákonného kroku, ale soudce jejich zásah legalizoval – vyslovil přesvědčení, že FBI neporušila zákon. Soudní líčení bylo jednou z prvních poválečných senzací. Judita Coplonová byla prvním občanem Spojených států, který byl po válce postaven před soud za špionáž pro Sovětský svaz. Dívka se hájila, tvrdila, že její poměr k Valentinovi byl výhradně milostný. Důkazy nebyly po ruce a tak uvázlo řízení na mělčině.

V této fázi procesu vyrukovala FBI s novými důkazy. Stát-

195

ní žalobce Kelly pak mohl vyslovit obvinění, které mělo usvědčit podezřelou ze lži.

„Obžalovaná Judito Coplonová," řekl Kelly s důrazem, „přiznáváte, že jste 7. ledna tohoto roku, tedy týden před schůzkou se svým údajným milencem Valentinem, strávila noc v pokoji číslo dvanáct hotelu Southern v Baltimoru, ve státě Maryland, s jiným mužem?“

Tím mužem měl být její kolega z ministerstva Shapiro a Judita Coplonová s ním skutečně strávila noc v hotelu. FBI pak předložila soudu ještě další důkaz, ilustrující průběh silvestrovské noci, kterou Judita Coplonová prožila v bytě

Borovicka - Watergate

jednoho z Shapirových přátel. Zpráva obsahovala přepisy nahraných dialogů, kompromitující fotografie pořízené kamerou skrytou v lustru pokoje, několik mikrofónů, které se agentům podařilo přiblížit na doslech, zaznamenalo každé slovo. Zdálo se, že je Judita Coplonová ztracena.

Naopak. Protizákonný zásah, jakým bylo toto porušení soukromí a nezákonné odposlouchávání bez soudního příkazu, donutily soud, aby Juditu Coplonovou zprostil. Agenti FBI použili nezákonných metod, důkazy tedy nebyly platné, žaloba nebyla sice formálně odvolána, ale Judita Coplonová dodnes žije na svobodě.

Od té doby do dnešních dnů proběhlo světovým tiskem bezpočet skandálů s odposloucháváním. Je to však stará historie. Tak letitá jako nejstarší řemeslo – špionáž. Diplomaté se od nepaměti oháněli líbivým heslem: džentlmeni nečtou cizí dopisy, ale jejich tajní agenti se zároveň snažili ze všech sil, aby si je mohli přečíst. Získávání tajných informací odposloucháváním lze vystopovat už v dávné historii.

V Syrakusách na Sicílii vládl v letech 406–367 př. n. l. tyran Dionýsios. Snažil se zneškodnit nepřátele, a proto byly jeho žaláře stále obsazeny. Chtěl odhalit hlavní stan svých odpůrců a podle legendy dal postavit vězení ve tvaru zvukovodu lidského ucha, doprostřed dal umístit vězně a posadil se a poslouchal. Dionýsios prý slyšel i šepot i vzdechy i dech zatčených odpůrců.

Leckterý středověký hrad či rokokový zámek se pyšní podobným zařízením. větrací komíny, sopouchy krbů, komínové

196

šachty často posloužily k odposlouchání milostných rozhovorů záletných hraběnek či schůzek spiklenců usilujících o svržení krále. Průvodce cizinců ve washingtonském Bílém domě by se před návštěvníky mohl rovněž pochlubit podobnými romanticky laděnými historkami. Na rozdíl od těch středověkých jsou však pravdivé.

Prezident Franklin Delano Roosevelt neměl ještě k dispozici elektronické štěnice ani spolehlivé nahrávací systémy, a přece chtěl, aby byly zaznamenány rozhovory, které vedl se svými návštěvníky, aniž by o tom oni věděli. Měl na mysli dostat do ruky kompromitující materiál proti svým partnerům? Nebo chtěl, aby budoucí historie nebyla ošizená o jediné slovo tajných jednání? To se už asi nedovíme. Jisté však je, že se zachovaly stenografické záznamy tajných rozhovorů a jistý L. Smith, zaměstnaný téměř padesát let v Bílém domě, podal o Rooseveltově akci svědectví.

Do prezidentovy pracovny a do přilehlého salónku byly vybudovány větrací šachty. Ústily do sklepa. Měly akustické vlastnosti zesilovače zvuku a pomocí technicky jednoduchého telefonního systému dovolovaly stenografům, ukrytým ve sklepě, zaznamenat doslovné znění všech rozhovorů.

Poslanec Sněmovny reprezentantů Hamilton Fish potvrdil Smithovo tvrzení. Roosevelt dal odposlouchávat a zapisovat také všechny své telefonické rozhovory s jinými politiky. Ve zvláštní místnosti seděli stenografové, měli na uších sluchátka a jednoduchou přípoji paralelní linky, jakou známe z kterékoliv kanceláře, poslouchali prezidentovy rozhovory a zaznamenávali je. Roosevelt, který má v dějinách Nového světa své místo mezi „hodnými“ prezidenty, však dával odposlouchávat a zaznamenávat i rozhovory svých spolupracovníků, kterým zřejmě nevěřil, ale také dalších politiků.

George Christian, tiskový tajemník prezidenta L. B. John-sona, vypověděl o svém šéfovi, že také on dával nahrávat důležité tajné rozhovory na magnetofonový pásek, aniž o tom jeho partneři věděli. Ředitel Kennedyho knihovny ve Washingtonu pak prozradil, že stejného hříchu proti diplomatické etice se dopouštěl i prezident John Fitzgerald Kennedy. Důkazem jsou tisíce cívek magnetofonových pásek, uložených

197

ve zvláštním depozitáři knihovny, kterou řídí. Ostatně také senátor Robert Kennedy, zavražděný za ne zcela vysvětlených okolností v losangeleském hotelu Ambassador, měl na svědomí stejný poklesek. Když byl ministrem spravedlnosti, povolil odposlouchávání telefonických rozhovorů v některých vážných případech, zejména v tažení proti americké mafii, k čemuž, podle názoru liberálů, neměl právo.

Technika jde mílovými kroky kupředu, a tak měl sedma-třicátý prezident Spojených států amerických větší výběr technických prostředků než jeho předchůdci. Richard Nixon jich využil stoprocentně a je dosud bezesporu držitelem světového rekordu v této ne příliš populární disciplíně.

V místnostech Bílého domu byl instalován nejdokonalejší systém odposlouchávání a nahrávání cizích rozhovorů, jaký kdy technici vyrobili. Věděli o něm mimo prezidenta jeho poradci Haldeman a Butterfield, Lawrence Highby, jeho ně-

Borovicka - Watergate

kdejší zástupce, několik techniků oddělení Secret Service, kteří zařízení instalovali, oddíl technické služby Bílého domu, který se staral o nepřetržitý bezporuchový chod řízení, a pochopitelně prezidentova sekretářka. Jak se při pozdějším vyšetřování ukázalo, nikdo jiný o zařízení nevěděl, ani prezidentovi poradci Ehrlichman, Dean, Mitchell a další.

Je zajímavé, že instalace a chod přístrojů nezpůsobily potíže, i když šlo o přísně utajenou akci. Vznikly však starosti, kam s deseti tisíci metry magnetofonových pásek. Sklady umístěné v podzemí administrativní budovy byly vybaveny jako bankovní trezor. Jediný prý, kdo měl ke skladovaným páskám volný vstup, byl Bob Haldeman. Svého práva prý nevyužil ani jednou.

Místnosti Bílého domu připomínají v mnohém prostory našich zámků, kam přicházejí turisté. Štukové ozdoby, zlacené lišty, obložení stěn, stylový nábytek, lustry či řezané rámy obrazů, to všechno jsou ideální místa pro miniaturní mikro-vysílačky. Prezident Richard Nixon je dal umístit nejen do své pracovny, ale také do oválného salónku, do Lincolnova pokoje, do kabinetního pokoje, ale i do místností Executive Office Building – administrativní části Bílého domu – a rovněž do místností prázdninového sídla v Camp Davidu. Nedů-

198

věřivý prezident, trpící nutkavou představou, že všichni jsou proti němu, že každý usiluje svrhnout ho z trůnu, chtěl mít v ruce důkazy proti každému a připravil je i proti sobě samému. Rozhovory nahrané na magnetofonových páskách měly posloužit Nixonovi jako zbraň namířená na srdce protivníka. Staly se však příčinou Nixonova pádu.

Prezident Spojených států amerických odposlouchával sám sebe. Systém byl dokonalý, pracoval automaticky. V podzemí instalovali technici elektronický velín. Ve všech místnostech Bílého domu pracovala selenová čidla. Jakmile prezident vstoupil do místnosti, odposlouchávací systém se automaticky zapojil. Na panelu v podzemí Bílého domu se rozsvítila příslušná signální žárovka, nahrávací systém byl připraven zaregistrovat každé slovo. A také ho zaregistroval.

Mnozí se ptali, proč Richard Nixon špehoval své spolupracovníky, přátele i sama sebe. Jeho bývalý asistent Butterfield tvrdil, že budoucím historikům chtěl zajistit co nejpravdivější dokumenty o období své vlády. To je velmi idealistické vysvětlení, a nepravděpodobné a nepravdivé. Richard Nixon dal strážit nahrané pásky jako nejhodnotnější vojenské tajemství. Skladoval je jako poklad. Protože nikomu nevěřil, myslel si, že tímto způsobem vykonává absolutní kontrolu nad svými spolupracovníky. Neuvědomil si, že současně kontrolovají magnetofonové záznamy také jeho, že by se všudypřítomnost skrytých mikrofónů mohla stát důkazem proti němu samému.

Při výsleších vyšetřovacího výboru vyšlo najevo, že některé informace získané právě odposloucháváním rozhovorů v Bílém domě, ale také soukromých telefonních aparátů po celých Státech dostávali členové akčního komanda Bílého domu Howard Hunt a Gordon Liddy. Předával jim je David Young, někdejší tajemník Henryho Kissingera a spolupracovník Egila Krogha. Byly to většinou přepisy nahraných hovorů politiků, novinářů nebo vedoucích osobností pokrokového hnutí. Nixonovi spoluviníci se později snažili tvrdit, že se tak dělo v zájmu národní bezpečnosti. Veřejnost si však už svůj úsudek udělala sama. Nejvyšší soud Spojených států vydal pouhé dva dny po vloupání do budovy Watergate (19. června 199

1972) usnesení, kterým prohlásil odposlouchávání bez soudního povolení za nezákonné.

V květnu 1973 zveřejnil tiskový mluvčí Bílého domu JNi-xonovo prohlášení, v němž vyjádřil .svá stanoviska k aféře Watergate a také, jak se jistě domníval, vysvětlil důvody k takzvané Mitchellově doktríně", systému odposlouchávání. Nixon písemně prohlásil, že o akci Watergate nevěděl nic předem že nevyvinul žádné úsilí, které by mělo případ vloupání do budovy Watergate krýt. Nikdy nedal příkaz, aby bylo pro odsouzené použito práva amnestie, a o takové nabídce mu nebylo nic známo. Až do chvíle, kdy sam nařídil vyšetření případu, nevěděl o žádných akcích, které měly za cíl poskytnout zatčeným a později odsouzeným vysoké li-nanční částky. Nikdy se do případu Watergate nesnažil zatáhnout CIA a nedal k takové akci pokyn. Prezident dále prohlásil že až do chvíle, kdy sám dal příkaz k zevrubnému vyšetření případu Watergate, neměl ponětí o vloupání do ordinace Ellsbergova psychiatra. Když se o něm dověděl přikázal aby byla informace předána soudci Byrnovi. Svým podřízeným nedal prezident Nixon, podle tohoto prohlášení nikdy pokyn aby se zúčastnili nezákonných nebo nečestných akcí během předvolební kampaně, a ani je k takovému jednání nepodněcoval- „, Z toho co víme z rekonstrukce dosavadních událostí případu Watergate, si můžeme udělat sami úsudek o prezidentově pravdomluvnosti. Na druhé straně je

Borovicka - Watergate

pochopitelné ze v době kdy už Nixonově vládě opravdu tekla voda do bot, nemohl předstoupit prezident Spojených států amerických s Přiznáním, které by jeho i ostatní muže z Bílého domu zcela korripromitovalo. .:.,., „

Nixon se v prohlášení, které přinesla 23. května 1973 Keu-terova tisková kancelář, přiznal, že v loňském roce dal příkaz svému poradci, bývalému personálnímu šéfovi Bílého domu Haldemanovi a svému tehdejšímu poradci Ehrlichmanovi aby se snažili omezit rozsah vyšetřování případu Watergate. Své rozhodnutí zdůraznil obavami, že by mohly být poškozeny zájmy národní bezpečnosti.

Tento technický termín se vůbec stal zaklínadlem presiden-

200

tovy obrany. Nixon se snažil vysvětlit, že akce odposlouchávání cizích rozhovorů měla sloužit zájmům národní bezpečnosti.

„V roce 1969 začala první operace, a to program odposlouchávání telefonických rozhovorů (wiretap),“ prohlásil prezident Nixon. Byla to legální akce v rámci mých pravomocí. Jejím cílem bylo zjistit, kudy unikají z Bílého domu důležité státní zprávy, a udělat tomu přítrž. V polovině roku 1969 zahájila moje vláda řadu velmi citlivých zahraničně politických kroků. Jejich cílem bylo ukončit válku ve Vietnamu, dosáhnout dohody na Středním východě, omezit jaderné zbrojení a nastolit nové vztahy mezi velmocemi. Byly to vysoce tajné diplomatické kroky, které těsně vzájemně souvisely. Proniknutí tajných údajů o některé z těchto akcí na veřejnost mohlo všechno ostatní ohrozit. A stalo se právě to. V tisku se v roce 1969 objevily zprávy, jež se zřejmě zakládaly na vysoce tajných údajích a zřejmě pocházely od lidí, kteří měli přístup k nejtajnějšímu materiálu. . . .

Ve snaze zabránit tomu dal jsem v polovině roku 1969 příkaz k odposlouchávání méně než 20 telefonů, které skončilo v únoru 1971. Díky této akci bylo možné zvýšit bezpečnost vysoce tajného materiálu. Osoby, jejichž hovory byly odposlouchávány, byly určeny ve spolupráci mezi ředitelem FBI, mým poradcem pro otázky národní bezpečnosti (Henry Kissingerem, pozn. V. P. B.) a ministrem spravedlnosti (Johnem Mitchellem, pozn. V. P. B.).

Druhou operací, k níž jsem dal příkaz v roce 1970, bylo překontrolovat, zda opatření k zajištění vnitřní bezpečnosti jsou odpovídající. Situace na jaře a v létě 1970 byla velmi kritická. Nepokoje, výbuchy pum a nejrůznější hrozby na univerzitách a v amerických městech, vyvrcholily po operaci v Kambodži.

Zajištění vnitřní bezpečnosti bylo zkomplikováno v té době tím, že v roce 1966 byly zrušeny tajné operace FBI, které tato organizace prováděla po celá léta. K tomu přistoupila skutečnost, že vztah mezi FBI a ostatními zpravodajskými složkami se začal zhoršovat. V květnu 1970 přerušil ředitel FBI Hoover všechny styky svého úřadu s CIA. Dne 5. června 1970 jsem se setkal s ředitelem FBI (Hooverem), s ředitelem CIA

201

(Helms), s ředitelem kontrašpionáže (Bennettem) a s ředitelem Úřadu pro národní bezpečnost Gaylerem). Jmenoval jsem Hoovera předsedou společného výboru, jehož úkolem bylo připravit potřebné doporučení. Výbor předložil návrh, který předpokládal rozšíření operací zpravodajské služby. Zpráva však nebyla při závěrečném rozhodování schválena. . . . Dokumenty o tomto plánu z roku 1970 jsou velmi choulostivé. Obsahují vyhodnocení určitých možností a metod cizích zpravodajských služeb, které musí zůstat pochopitelně tajné. Tento plán nebyl nikdy realizován a příslušné dokumenty odnesl z Bílého domu John Dean a uložil je do sejfu, jehož klíče předal federálnímu soudci Johnu J. Sirikovi.

V prosinci 1970 byl z mého popudu vytvořen výbor, který měl zhodnotit činnost zpravodajských organizací a jehož členy byli zástupci Bílého domu, CIA, FBI, NSA (National Security Agency), ministerstva spravedlnosti, financí a obrany. Úkolem výboru bylo zlepšit spolupráci mezi zpravodajskými složkami a zhodnotit činnost a možnosti domácí zpravodajské organizace. Činnost tohoto výboru je dnes předmětem vyšetřování. Nedal jsem žádný příkaz, aby výbor vyvíjel nezákonnou činnost, ani jsem o takové nevěděl. Pokud k tomu došlo, stalo se tak bez mého vědomí a souhlasu.

A konečně v roce 1971 byl na můj příkaz zřízen zvláštní vyšetřovací výbor v Bílém domě. Jeho hlavním úkolem bylo zabránit pronikání vysoce tajných zpráv na veřejnost. Byl jsem k tomu přinucen situací, která se tehdy vytvořila. Dne 13. června 1971 uveřejnil list New York Times první část dokumentů, známých jako dokumenty Pentagonu. Ještě několik hodin po jejich uveřejnění nevěděl žádný odpovědný činitel, že byly ukradeny.

Tato situace mohla vážně zkompromitovat zahraničně politickou činnost mé vlády. Ostatní vlády neměly jistotu, zda mohou důvěrně jednat se Spojenými státy. Právě v té době jsme vyvíjeli aktivitu týkající se Vietnamu, Číny, Středního východu,

omezení jaderného zbrojení, vztahů mezi USA a SSSR a dalších oblastí. Tato aktivita byla vysoce tajná a bylo nutné přijmout zvláštní opatření. Proto jsem schválil vytvoření zvláštního vyšetřovacího výboru Bílého domu. Cílem

202

této malé skupiny bylo zabránit pronikání zpráv z Bílého domu. Jejím vedením jsem pověřil svého bývalého poradce Ehrlichmana. Skupina pracovala na základě velmi přísných bezpečnostních opatření. O její existenci a úkolech vědělo jen několik málo osob v Bílém domě. Patřili mezi ně Halde-man, Ehrlichman a Dean. Dnes si uvědomuji, že vzhledem k důrazu, který jsem kladl na ochranu národní bezpečnosti, mohli někteří jedinci vyvíjet činnost, s kterou bych nesouhlasil, kdybych o ní věděl . . . Jako prezident musím však za tuto činnost převzít odpovědnost, i přesto, že jsem k ní nedal příkaz a nevěděl o ní." Aféra s protizákonným odposloucháváním telefonických rozhovorů měla později ještě soudní dozvuky. Člen NSC - National Security Council - Morton Halperin, o němž bylo vysloveno podezření, že byl zapleten do aféry s uveřejněním dokumentů Pentagonu, za něž stál před soudem profesor Ells-berg, podal u soudu žalobu proti tehdejšímu poradci prezidenta Nixona Kissingerovi a šesti dalším vysokým vládním úředníkům a současně je žaloval o náhradu škody ve výši 600 000 dolarů. Halperinovy telefonické rozhovory byly po delší dobu odposlouchávány na příkaz Henryho Kissingera a jeho spolupracovníků. Ti neměli, podle znění Halperinovy žaloby, právo zasahovat do soukromých práv amerického občana zaručených ústavou. International Herald Tribune uveřejnil v květnu 1973 článek, v němž autor tvrdil, že „mimořádné postavení Henryho Kissingera bylo otřeseno. Bezprostřední příčinou byl Kissin-gerův příkaz k odposlouchávání rozhovorů pracovníků jeho vlastního štábu. Kissinger toto odposlouchávání nejen nařídil, ale snažil se několika nedůslednými prohlášeními tento fakt popřít. Úředníci ministerstva spravedlnosti nakonec přiznali, že si Kissinger odposlouchávání vyžádal a uvedl jména osob, které takto mají být kontrolovány". Autor v dalším textu zpochybňuje důvody, které Kissinger na svou obranu uvedl. Měla to být zpráva listu New York Times uveřejněná v roce 1969, obsahující zjištění, že americké letouny bombardují Kambodžu. Bylo to odhalení, které

203

velmi negativně ovlivnilo americké veřejné mínění. Občané Spojených států se dověděli, že jim vláda zatajuje jistá důležitá fakta, že jim neříká pravdu o své politice.

„Kissingerovi přátelé ho obhajují argumentem," pokračuje článek v International Herald Tribune, „že chtěl ochránit své spolupracovníky před podezřením ze strany příslušníků bezpečnostní služby. Proč však Kissinger osobně četl záznamy rozhovorů svých spolupracovníků a jejich manželek?

Celá záležitost je nanejvýš nechutná. Je to smutný příklad skutečností, jež se dovídáme ze skandálu Watergate a které svědčí o degradaci pojmu čestnosti v našich oficiálních kruzích.

Kissinger je však také součástí hlubšího problému, jenž vyšel na povrch při skandálu Watergate. Je to centralizace prezidentovy moci, bez ohledu na zákony a instituce. Kissinger byl ministrem zahraničí po všech stránkách s výjimkou titulu, avšak ministrem, jenž působí bez pocitu odpovědnosti vůči Kongresu a není svazován moudrou, i když iritující byrokracií.

Bude bezpochyby řečeno, že na rozdíl od jiných pracovníků Bílého domu měl Kissinger dobré úmysly. Jestliže však lidé s dobrými úmysly zneužívají své moci, je to ještě nebezpečnější. Kissingerova pozice mu umožnila, aby prosazoval velmi nebezpečnou domněnku, že vše to, co si prezident přeje, je nad zákon.

Než odjel do Paříže k jednání s Le-duc-Thoem, vyslovil Kissinger přání, aby Kongres projevil trochu tolerantnosti ve věci bombardování Kambodže, protože prý to je jediná cesta, jak přinutit severní Vietnam dodržovat mírovou dohodu.

A to je, ve zhuštěné formě, nerespektování faktů a zákonů, které naši zemi tak poškodilo. Podle zpráv našeho vlastního vyslanectví v Phnompenhu běží totiž v Kambodži převážně o občanskou válku. Intervenovali jsme, abychom udrželi nad vodou prohrávající stranu, a to za strašnou cenu pro Kambodžany. Jsou to Spojené státy, kdo nejvíc porušuje výzvy k ukončení zahraniční intervence v Kambodži a kdo tím denně porušuje ústavu Spojených států.

Až budou psány dějiny naší doby, dostane se Kissingerovi

204

zaslouženého uznání za podíl na dvou hlavních úspěších Ni-xonovy vlády, na sblížení s Čínou a se Sovětským svazem. Kissinger však bude také právem označen za prodávače nekonečné války, za lepšího prodávače, než by byla osobnost otevřeně pravivá."

Amerika je posedlá odposlouchávací mánií. Takové či po-dolné tvrzení se v posledních letech nescíslněkrát objevilo v tisku a mnoho autorů článků se

Borovicka - Watergate

pokusilo o jakési školení nejširší veřejnosti. Detektiv Hal Lipset, který ve své praxi pracuje s nahrávkami výpovědí svědků, říká, že proti elektro-nickému systému není prakticky obrany.

Skryté mikrofony, kterým se říká „štěnice“ – nejsou někdy ani tak velké jako tento obtížný hmyz – jsou to bezdrátové, miniaturní rozhlasové vysílačky, které mohou být umístěny prakticky všude. Ve váze s květinami, v knize ležící na stolku, v zapalovači či krabičce zápalek, v krabičce cigaret, v knoflíku, mohou být v podobě pecky v olivě ponořené do koktejlu.

Každá miniaturní vysílačka má svůj vysílací okruh a akční rádius do několika set metrů. Má své maličké baterie. Přijímá rozhovor a vysílá ho. Někde dva tři bloky domů dál se pak natáčí na magnetofonový záznam. Anebo je nahráván ve voze parkujícím před domem.

Stereomagnetofony, nahrávající rozhovory přímo, jsou velké jako zápisník a váží asi tři sta gramů. Mohou být umístěny v kapse, v podprsence, kdekoli v šatech. Přijímací mikrofon může být zamontován v náušnicích, plnicím peru, jehlici do vázanky, knoflíku do manžet, v držadle aktovky. Není vůbec problémem instalovat takovou vysílačku do mluvítko telefonního přístroje. Neexistuje prý žádný zvuk, jejich kombinace nebo nedostatek zvuku, podle nichž by se dalo poznat, že je aparát odposloucháván.

Dokonce prý existuje ještě jiný, dokonalejší systém odposlouchávání rozhovorů: pomocí laserového paprsku. Ten se namíří na okenní sklo, zaregistruje jeho nepatrné záchvěvy způsobené hovorem, ty se přenášejí, rozkódují a hovor se přečte. Ve Spojených státech se prodává všechno. Tak se už během vyšetřování aféry Watergate objevily v prodejnách tran-

205

- u „řiiiímačů na Broadwayi utajovače hovorů. Zaři-zistorových P™™ do mluvítko, jeho druhá část musí být zeni se nam traera. Miniaturní přístroj hovor zakóduje do ve sluchátku matilky druhá polovina vrací zkomolenou řeč do nesmyslné hjj to u- snad je opravdu jednodušší zajet

původní Pdrem a říci si potřebné v jedoucím voze. To za svým pař bezpečné místo, kde lze hovořit bez obav. Ovšem prý je jediné? vašim vozem nejede jiný, v němž sedí jen v pnpa e výkonným odposlechovým zařízením,

tajní agenti s vy

Jimž lze zac naděje na únik. Američtí občané se v tom-

Jak se zda, ělé technik

to smyslu stávají

20fi

17 SEDMÁ VELMOC

Disneyland je americkou atrakcí číslo jedna. Pouťovou. I když u kolébky tohoto mechanismy oživlého panoptika stál sám velký tvůrce slavných filmových figurek Walt Disney. Diváci zaplatí vstupné, nasednou do lodky, která je dopraví vodami hemžícími se aligátory do země snů a předstíraných dobrodružství. Figuríny Indiánů tábořících na březích vystřelují skutečné šípy či sedí u táborového ohně živeného trubkou s plynem, vesnice a farmy z doby Divokého západu na tomto přírodním jevišti jsou k nepoznání od původních jako v dobách zlaté horečky.

Disneyland je miliónový obchod pro milióny zvědavých turistů a obživou pro mnoho studentů, kteří si zde o prázdninách přivydělávají jako průvodci. Tiskový mluvčí Bílého domu Ronald Ziegler býval jedním z nich.

Teď stál před shromážděnými novináři na pravidelné před-polední tiskové konferenci v Bílém domě a poslouchal nepříjemnou otázku:

„Rone, je to pravda, že byl Bob Haldeman vyslýchán agenty FBI ve věci rozdělování tajných finančních fondů pro účely politické sabotáže?“

Ronald Ziegler byl zvyklý na otázky novinářů mířící ne na tělo, ale přímo na srdce, tento dotaz mu však na chvíli vzal dech. V posledních dnech byl on, bohorovný tlampač svého pána, stále častěji v defenzivě, otázky novinářů ho někdy zatlačily až do provazů ringu. Po chvíli se nadechl a spustil prý nejdelší kritiku jediného článku Washington Postu, jaká kdy byla na půdě Bílého domu pronesena.

Nejdřív zdůraznil, že Bob Haldeman nebyl v této věci vyslýchán agenty FBI. Pak napadl reportéry listu Washington Post, nazval je mizernými pisálky, kteří se křečovitě snaží o senzace, a to prý přesahuje všechny meze, jejich zprávy

207

hraničí s absurditou. Článek, ve Washington Postu s titulkem „Výpovědi svědků ukazují na souvislosti Nixonových po-mahačů s tajnými fondy“ přináší dokonce dosud neznámý pojem „tajné fondy“. Jaké tajné fondy? odkud berou reportéři listu informace? Odnikud. Zřejmě si je cucají z prstu. Jestliže ne, ať tedy zdroj svých informací jmenují. Ziegler se prý informoval u poradce prezidenta Nixona

Borovicka - Watergate

Johna Deana a ten mu potvrdil, že žádné tajné fondy neexistují. Konečně, bylo uveřejněno patřičné dementi, každý si je mohl přečíst. To všechno ale pánům novinářům z Washington Postu nestačí. Dnes uveřejnili velký otvírák (zásadní článek, obvykle redakční, umístěný uprostřed nahoře a otvírající stránku novin), který je zřejmě zase napsán podle vzoru „jedna paní povídala“. Jsou to samé nehoráznosti, jaké on, Ronald Ziegler, nepamatuje.

„Nehovořím zásadně proti tisku,“ bouřil Ronald Ziegler. „Nikdy jsem to z tohoto místa neudělal. Snad mi však dovolíte několik přímých poznámek na adresu Washington Postu. Jsem přesvědčen, že v případě tohoto listu jde o předem vykalkulovaný politický pokus zdiskreditovat vládu a její jednotlivé členy. . . . Tento list nám předložil už celou řadu podobných článků. Tento list, který měl donedávna pověst velkých novin, však začal používat novinářské taktiky, která je, podle mého názoru, odsouzeníhodná, podlá a představuje odpuzující zneužití novinářského byznysu.“

„. . . Nečekejte ode mne, že budu odpovídat na podobné články jinak, než jsem odpověděl dnes, totiž jednoznačným, nekompromisním odmítnutím všech obvinění.“ Ziegler skončil, a ještě než se posadil, ozvala se ze sálu otázka: „Když tedy jsou Haldeman, Chapin a Colson nevinní, proč nejsou ochotni odpovídat na otázky novinářů? A když se na ně ptáme vás, slyšíme samé vyhýbavé odpovědi.“

„Nečekejte, že budeme nahrávat Washington Postu, nečekejte, že nás zatáhnete do této hry,“ odpověděl Ronald Ziegler.

„Dementi, která vydáváte, jsou velice povšechná. V případě pana Chapina se v něm říká, že zpráva je v podstatě zásadně

208

falešná. To tedy znamená, že znáte argumenty, které by mohly situaci vysvětlit. Proč nám je neřeknete?“

„Mám pocit, že jsem o nich dnes hovořil,“ odpověděl Ronald Ziegler.

„Dobrá. Zůstaňme ještě u tohoto tématu. Byl pan Donald Segretti angažován Bílým domem nebo výborem pro znovu-zvolení prezidenta, aby provozoval politickou sabotáž, a byl Dwight Chapin jeho spojku?“

„Tuto otázku jsem už odmítl!“ zvolal tiskový mluvčí Bílého domu a ze sálu se ozvala výčitka:

„Ale nezodpověděl!“

„Kdybych se měl teď vyjadřovat ke všem smyšleným zprávám, kdybych měl vyvracet všechno, co kdo kde řekl, kdybych se měl zabývat jednotlivými osobami, byla by to nemístná snaha. Je velmi těžké rekonstruovat tuto spleť záležitostí. Myslím dokonce, že by to ani nebylo vhodné. Vzhledem k novinářským způsobům, které se zde objevují.“

„Rone, magazín Time a New York Times otiskly také články, v nichž se zabývaly oněmi údajnými případy. Patří i jim vaše odsouzení, zahrnujete jejich autory také mezi mizerné pisálky?“

„Upřímně řečeno, nestrkal bych tyto listy do jednoho pytle s Washington Postem. Jistěže ne.“

Tiskový mluvčí se před ukončením porady ještě jednou vrátil k případu Washington Postu. „Nemohu říci, co vede redakci k takovému postupu. Mohu jen vyslovit svoji osobní domněnku. Podívejte se na šéfredaktora Washington Postu Bena Bradleeho. Když si někdo dá práci a zjistí jeho politické přesvědčení, brzy pozná, že tento muž není přívržencem prezidenta Nixona.“

Včera jsem četl, že pan Bradlee měl někde projev, v němž se vyjádřil, že Nixonova vláda se rozhodla zničit nás – tím myslel tisk – Nixonova vláda je prý odhodlána rozbít svobodu tisku. Za tu dobu, co vykonávám funkci tiskového tajemníka, jsem nepozoroval, že bychom sledovali program zničení svobodného tisku. Respektujeme svobodný tisk. Já sám respektuji svobodný tisk. Co však nerespektuji, je mizerné psaní –

209

kovství, jaké provozuje Washington Post. A to je názor, který jsem zde dnes zastával.“

Proč se tiskový tajemník Bílého domu pustil do křížku s redakcí Washington Postu? Proč se na seznamu nepřátel Bílého domu objevila jména tolika prominentních novinářů? Proč se agenti FBI pověsili na paty vynikajícímu komentátorovi Danielu Schorrovi? Proč se polrtičtí diverzanti snažili knokautovat Jacka Andersona, který publikoval „tajné dokumenty Pentagonu“? Tisk je sedmá velmoc. S výkyvy nahoru a dolů to platí především pro případ Watergate. Hlavní zásluhu na zveřejnění aféry má list Washington Post. Hlavní překážkou pro „hasiče“ Bílého domu, kteří se snažili ulít požár vědrem vody, byli právě neohrožení reportéři tohoto listu. To svědčí o síle sdělovacích prostředků. Ale Washington Post byl zpočátku v aréně sám, jiné listy se aféře tak systematicky nevěnovaly. To je důkazem o spleťtých vztazích sdělovacích

Borovicka - Watergate

prostředků v kapitalistickém systému, o závislostech redakcí na vůli vydavatelů, případně těch buržoazních zájmových skupin, které za nimi stojí. Reportéři Washington Postu Woodward a Bernstein připomínali při svých počátečních rešerších donkichotské postavy. Byli vystaveni ostrým útokům. Zákulisní akce proti redakci mohla mít katastrofální následky. Veřejní představitelé, pochopitelně především republikáni, vystupovali proti Washington Postu. Tehdejší Nixonův zástupce, viceprezident Spiro Agnew, veřejně varoval před tímto listem celý národ. Nebyl to snadný zápas. Vládní strana se dokonce snažila použít nedovolených fint. Reportéři měli jen své telefony a psací stroje a neuvěřitelnou odvahu postavit se proti Nixonově vládě, proti systému poradců Bílého domu, proti pokrytectví a úplatkářství v politice. My už dnes známe výsledek zápasu: prezident Nixon musel odstoupit, redaktoři Washington Postu dostali nejvyšší americké novinářské vyznamenání – Pu-litzerovu cenu. Ale cesta k tomuto výsledku nebyla snadná.

Katherine Grahamova zdědila list Washington Post po svém manželovi. Poprvé uslyšela o aféře od vedoucího redaktora Howarda Simonse. Telefonoval jí do její vily ve Virginii a snažil se ji nadchnout pro neobyčejný příběh, vy-

210

ni kající materiál, špek, jaký se hned tak v novinách neobjeví, prostě, policie chytla pět mužů, kteří měli na rukou chirurgické rukavice a vloupali se do ústředí Demokratické strany ve Washingtonu. Kay Grahamova dala souhlas k uveřejnění. Nemohla tušit, o čem jde, ale věřila, že její šéfredaktor Simons má správný „novinářský nos“.

Washington Post byl prvním listem, který upozornil na souvislost mezi vloupáním do sídla Demokratické strany a Bílým domem. První ukázal, že jde o zneužití finančních fondů určených na prezidentovu volební kampaň. Woodward a Bernstein vyslídili cestičku peněz do Mexika a z Mexika zpět a objevili také muže v pozadí událostí, Johna Mitchella. Pak už odhalení listu byla na denním pořádku. Objevila se účast prezidentova tajemníka Chapina, později se stopa přiblížila k personálnímu šéfovi Bílého domu Haldemanovi a nakonec se ve Washington Postu objevil článek odhalující skutečnost, že politická špionáž a diverze byla plánovanou součástí předvolební kampaně prezidenta Richarda Nixona.

My už víme, jak došlo k odhalení mexických šeků. Byly podepsány Manuelem Ogarríou a jeden z nich Kennethem H. Dahlbergem. Reportéři se vydali po jeho stopě a po složitém pátrání našli tohoto muže v Minneapolisu. Netajil se tím, že odevzdal částku 25 000 dolarů oním šekem Výboru pro zno-vuzvolení prezidenta. A to snad byl pověstný kamínek, který způsobil lavinu. Ta se pak už nedala zastavit.

Na novináře Washington Postu útočil kdekdo. Předseda celostátního výboru Republikánské strany senátor Robert Dole obvinil redakci listu už 24. října 1972 z „rétorických hrubostí, sledujících politické cíle“. Viceprezident Agnew tvrdil, že „list nepracuje samostatně, poslouchá hlas svého pána“. A v Bílém domě se sešli, aby se poradili o obranných opatřeních. Začínalo totiž být zřejmé, že aktivita novinářů nedovolí uložit případ Watergate tiše ad acta. Ronald Ziegler zaútočil na list Washington Post a oháněl se „osobními“ názory, ale byl opatrný na oficiální prohlášení. Na nepříjemné otázky neodpovídal, anebo se je snažil zamluvit. Ale tiskový tajemník Bílého domu nemluvil za sebe a nehovořil spatra. Jeho projevy před novináři mnoha národ-

211

ností, akreditovaných ve Washingtonu, byly pečlivě připraveny a byly promyšlenou součástí obranné strategie Bílého domu.

Jako příloha k výpovědi Johna Deana před senátním výborem se později objevil důkazní materiál číslo 22 – zápis z porady v Rooseveltově pokoji v Bílém domě. Patnáctého října 1972 se zde sešli kromě Ronalda Zieglera také prezidentův poradce John Ehrlichman, nájemný spisovatel Bílého domu, autor prezidentových projevů Patrick Buchanan, expert pro styk s veřejností Richard Moore, Fred Fielding a konečně také John Dean, který se mezitím znovu oženil a musel přerušit kvůli poradě své líbánské kdesi na Floridě. Byl přítomen také Dwight Chapin, protože o něho vlastně šlo. Cílem porady byl plán, jak postupovat proti listu Washington Post, který odhalil existenci Donalda Segrettiho, šédiverzan-ta CREEP, a jeho spojení s prezidentovým asistentem Cha-pinem. Podle zápisu, který pořídila sekretářka, šlo o jakousi generální zkoušku na tiskovou konferenci, otázky a argumenty se prezentovaly nanečisto. A tak Ronald Ziegler prohlásil, že už nemá k případu Dwighta Chapina co dodat, konečně on sám zaujal stanovisko, jedno však může říci: „Nikdy nikdo z Bílého domu, žádný příslušník vládního aparátu nenařídil či neprovozoval špiclování jiných osob, nedal příkaz k jejich sledování, nepřipustil sabotáže volební kampaně protivníků.“ Byla to lež a Ronald Ziegler, zřejmě podceňující novináře, ale

Borovicka - Watergate

především veřejné mínění, si s její stylizací ani nedal moc práce. Ehrlichman navrhoval ještě důraznější tón: „Dwighta Chapina se hluboce dotkl způsob, jakým se o něm psalo, a odmítl přijít na tiskovou poradku. Mohu vám vyřídit jeho vzkaz: prohlásil, že nepromluví s žádným zástupcem tisku, dokud se mu nedostane patřičné omluvy.“

Richard Moore přišel také se svou verzí: „Má vůbec někdo právo žádat z tohoto místa odpověď na článek, jehož základem jsou neznámé zdroje? V tomto případě jsou poctiví občané osočováni neprokázanými výmysly, pomlouvání historkami, jejichž publikování může mít dalekosáhlé následky.“

212

Trénink na tiskovou poradku ještě chvíli pokračoval. Pak se účastníci rozešli. Druhého dne dopoledne si mohli novináři poslechnout některé z uvedených „argumentů“ přímo z ust tiskového tajemníka Bílého domu Ronalda Zieglera. Předakce Washington Postu seděli tiše, jako zací kte" ří právě dostali důtku. Nemohli vynést trumfy a ives, Pra7 měny svých informací, museli mlčet a snášet nesprave„ive výčitky, vzdali se, aby mohli pokračovat, až bude vtidný čas-Nemuseli dlouho čekat.

Ve Washingtonu je přes dva tisíce novinářů z cee sveta-Podařilo se zjistit, že jen čtrnáct z nich aktivně zasahlo do případu Watergate. Proč? Novináři byli za vlády rezidenta Nixona v defenzívě. Svoboda tisku se stala pochytl1,011 notou. Prezidentovi poradci se už dlouhou dobu snažili Pod" kopat důvěru veřejnosti k novinářům a kdosi řekl, f„ jedna z mála akcí Bílého domu, která skončila úsyesne. Byl to výsledek dlouhodobé kampaně. Zahájil ji sani pie zident ve chvíli, kdy se nastěhoval do Bílého domu. acal t0 tím, že odboural postupně z větší části tiskové k?n „erk,e Jeho předchůdci předstupovali před novináře dvakrát C1 n" krát za měsíc, aby zodpověděli jejich otázky. Nix11 Pozval novináře na tiskovou poradku nejvýš sedmkrát za r e

jen to, odborní pomlouvači Bílého domu, jako napi" v son a celý tým dalších odborníků, se snažili usměrni veřejné mínění proti novinám.

Proč to prezident dělal? Nevěřil nikomu. Věděl, že -ie 1S„ skutečnou sedmou velmocí. Podle rady reklamních- Poradců, které pozval do vlády, se snažil odrovnat konkurenci- Nepodařilo se mu to. Povedlo se mu jen dokázat, že svč?boda tis" ku je ve Spojených státech přinejmenším široký pc?Jem- Jak uvádí Sunday Times v sérii reportáží o přípac?u Water-gate, byla svoboda amerického tisku vážně ohrožen a mnhy-mi administrativními zásahy. Poznámky, magnetofo nové pásky reportérů, nepublikovaný filmový materiál novinářů" SP lečnosti byl soudně zabavován. Novináři se dostávali Pre" ne překonatelné překážky při získávání informací. Protze se .Jim často nepodařilo utajit zdroje svých informací, m

213

strach poskytnout jim další. A v létě 1972 dosáhly represálie proti tisku vrcholu. Nejvyšší soud Spojených států rozhodl pěti proti čtyřem hlasům, že novináři nemají právo použít ustanovení prvního dodatku ústavy, které jim zaručovalo neuposlechnout předvolání poroty a neuvést pramen svých informací. Všechny pět soudců, kteří přehlasovali své kolegy, bylo jmenováno do funkcí prezidentem Nixonem.

Tak se mohlo stát, že se v době odhalení případu Watergate většina amerického tisku od případu raději distancovala. Novináři nebyli ochotni nést svou kůži na trh, proto se v první fázi vyšetřování dařilo poradcům Bílého domu a jejich pomocníkům bagatelizovat aféru jako okrajovou záležitost. V říjnu provedl Gallupův ústav průzkum veřejného mínění. Výsledek byl překvapující. Více než polovina dotázaných nic nevěděla a ani nic nečetla o aféře Watergate. Zastírací manévry Bílého domu byly úspěšné.

Sedmého listopadu 1972 zvolilo více než sedmačtyřicet milionů Američanů Richarda Nixona opětovně prezidentem Spojených států. Aféru Watergate se až do té doby dařilo držet pod pokličkou. A tak voliči netušili, jakými prostředky byla podporována prezidentská volební kampaň, a nemohli vědět, kdo stojí v pozadí. Jenže zde bylo ještě politické zákulisí. Představitelé vojen-sko-průmyslového komplexu sledovali každý krok Richarda Nixona. Kalifornský advokát, jemuž podle jejich mínění šlo především o kariéru, si začal dělat, co chtěl. Mnohonárodní kartely se cítily poškozeny prezidentovou politikou, směřující ke zmírňování napětí.

Ve Spojených státech existuje velmi silná mocensko-poli-tická sionistická skupina. Kontroluje většinu sdělovacích prostředků: tisk, rozhlas, televizi. Tito lidé byli znepokojeni vývojem americké politiky na Středním východě. Dali souhlas, či dokonce pokyn svým šéfredaktorům, aby spustili kampaň, která by nedovolila odložit aféru Watergate ad acta?

214

18 CO STOJI MLČENÍ

Prezidentův poradce John Dean věděl, že k tomu jednou musí dojít, ale netušil, že to bude tak brzy. Neznámý kurýr přinesl do Bílého domu tajnou zprávu a Dean ji znovu a znovu četl: Autor nabízí rukopis divadelní hry.

Jedenáctého dne po zatčení party „instalatérů“, jak se začalo říkat McCordovým nešikovným kubánským emigrantům, se sešli na tajné poradě v místnostech Výboru pro znovuzvolení prezidenta LaRue, Mardian, Dean a Mitchell. Na pořadu byl jediný bod: koupit, či nekoupit rukopis divadelní hry?

Diskuse netrvala dlouho. Všem přítomným bylo jasné, že nabídku nelze nepřijmout. Šlo pouze o to, kde vzít peníze na honorář a jak autorovi zaplatit. John Mitchell, poněkud vyplašený nečekaným vývojem událostí, trval na tom, aby se o vyřízení záležitosti postarali odborníci z Bílého domu. Vzal prý si Deana stranou a tak, aby ho ostatní neslyšeli, mu řekl, ať si tu kaši sní ten, kdo ji uvařil, ta nešťastná záležitost s vloupáním „instalatérů“ je přece Ehrlichmanův nápad, ať se tedy Ehrlichman postará i o další.

Autorem dramatu, které se však v této fázi změnilo spíše v detektivku, byl Howard Hunt. Seděl toho času za mřížemi a honorář za nabízenou hru byly peníze, které požadoval za mlčení. Aféra Watergate vstoupila do nové fáze a ctihodní džentlmeni z Bílého domu, včetně někdejšího ministra spravedlnosti, a jak se později ukázalo, s vědomím prezidenta Spojených států, souhlasili s vydíráním. Měli špatné svědomí a neměli jiné východisko. Sami už uvažovali o tom, jak umlčet zatčené. Původně chtěli k předání úplatků za mlčení přemluvit CIA, vždyť tajná služba by měla umět vyřizovat tajná posílání. Když nepochodili, přišla jim iniciativa Ho-warda Hunta celkem vhod.

215

. Teboz dne, 28. června 1972, se podle protokolu pozdějšího vyšetřování, obsaženého ve třetí knize oficiální zprávy (Book III. of the House Judiciary Committee publications), sešli John Dean a Mitchell s poradcí prezidenta Nixona Ehrlichmanem a Haldemanem, aby prodiskutovali Huntův návrh. Ani v tomto případě nešlo o rozhodování zaplatit či nezaplatit, to bylo všem jasné, hledali jen způsob jak. Přišli na logické resem. Při podobných úkolech se mnohokrát osvědčil prezidentův osobní právní poradce Herbert Kalmbach. Ten si už bude vědět rady. A Co peníze? Však on si je opatří.

Kalmbach byl v Los Angeles. Sedl tedy do prvního letadla, v nou vystoupil na Washingtonském letišti, nasedl do taxíku

íhl VM-i Vězt d hotelu Statler Hilton- Na chvíli si Ještě í val t L2e tak btzo ráno nemůže rušit. Po snídani zatelefonoval Johnu Deanovi a hlásil příchod.

Da i si schůzku v bistru hotelu Hay-Adams, ale po ránu parku PnhŠ Pln tak Se šli radé projít do Lafayetteova

„L?ž“S j6dné věci“ začal John Dean "chtěli bychom Pil6 tJa ým nějLiké PřísPěvky na honoráře obhájců a poslat také nějaké peníze jejich rodinám."

„Rozumím. Je to Vaše akce...?"

„Domluvíli jsme to s Mitehellem, Haldemanem a Ehrlich-"dlntv JSme Se v názOru že se té Věd můžete uJmout

„S jakou částkou počítáte?"

„Paesat až sto tisíc. Fred LaRue vám řekne, kdo kolik dostane-

i qj s,e,vaní že je přímá cesta příliš nebezpečná?" uva-ment nánHat Kalmba-možné udělat movitostT" U frmOU- Třeba ak0 hté na jejich ne-

„Na to už není čas," řekl John Dean. „Ta tedy ustavit ký Veřejný výbo který b d roval jejich rodiny."

„To by bylo sousto pro noviny" „Všechno jde zdůvodnit."

216

„Akce musí proběhnout v největší tajnosti. A rychle. Co nejdřív."

„Je-li tomu tak, pak znám jediného člověka, který to může úspěšně vyřídit," uvažoval advokát Kalmbach.

„A to?"

„A to Tony Ulasewicz."

„Ten neměl poslední dobou moc práce."

„Právě proto. Jinému bych to nesvěřil."

„Takže to vyřídíte, Kalmbachu?"

„Upřímně řečeno, moc se mi nechce. Ale advokát si nemůže vybírat. Každý, kdo vkročí do mé kanceláře, má něco na svědomí."

Kalmbach zatelefonoval Ulasewiczovi, ten si sbalil kufřík a nadšen, že bude mít zase práci, dorazil druhého dne do Washingtonu.

John Wesley Dean byl amatérský kouzelník, ale Nixonův advokát Herbert Kalmbach dokázal skutečná kouzla. Nikdo mu totiž neřekl, kde má vzít ty velké peníze, které měl doručit zatčeným či jejich rodinám. A šikovný prezidentův právní

zástupce se neptal, sedl si v hotelovém pokoji k telefonu, a než stačil Tony Ulasewicz přijet ze svého domku na severu státu New York, měl už peníze v aktovce. Kde je vzal?

Někdejší ministr obchodu a pokladník CREEP Maurice Stans zvedl telefon. Ve sluchátku se ozval Kalmbachův hlas.

„Haló, Maury!“

„Haló, Herbe! Co se děje?“

„Dohromady nic.“

„Nevoláš přece proto, že nic nepotřebuješ?“

„Jen maličkost. Dostal jsem od Deana zvláštní úkol. Potřebuju asi padesát, nebo raději sto tisíc dolarů. Co ty na to?“

„Nic.“

„A pomůžeš?“

„Jo.“

„Kdy?“

„Když to spěchá, tak brzo. Kde jsi?“

„Hotel Statler Hilton.“

„Jo. Čekej na mě.“

217

Kalmbach nemusel čekat dlouho. Za pár hodin po telefonickém rozhovoru se v jeho pokoji objevil Maurice Stans a vysázel na stůl pětasedmdesát tisíc dolarů ve stodolarových bankovkách. Herbert Kalmbach se nedivil, kde bývalý ministr obchodu tak rychle sehnal tak velkou částku, a Stans mu o původu peněz nic neřekl. Když se později tato otázka přetrásala před vyšetřovací komisí, odmítl Stans říci, odkud peníze měl. Řekl pouze, že nepocházely z fondu CREEP. Možná že říkal pravdu. Možná že ne.

Herbertu Kalmbachovi to bylo v té chvíli jedno. Měl pocit dobře vykonané práce. John Dean hovořil o opatření padesáti tisíc na úplatky pro zatčené, jemu se podařilo sehnat během několika hodin o polovinu víc. A tak čekal na pochvalu. John Dean se však už neobjevil. Zato přišel LaRue a přinesl seznam, kolik má kdo dostat. Kdy a jak, to už byla Kalmbachova záležitost. Jen si oba ještě smluvili, že se během této akce budou vzájemně oslovovat „mister Bradford“. Oba z vlastní zkušenosti věděli, že stěny mají uši.

Prezidentův osobní právní zástupce se obrátil na odborníka. Protizákonnou akci měl realizovat někdejší newyorský policista Tony Ulasewicz. Znal zločinecké metody. Hned se pustil do realizace záměru. Za jeho strategií by se nebyl musel stydět ani románový capomafia Don Corleone ani su-peršpión James Bond.

Tony Ulasewicz začal od Adama. Nejdřív se „potopil“. Tento výraz, používaný ve zločinecké hantýrce, znamená, že se Tony Ulasewicz najednou ztratil z povrchu zemského a objevil se místo něho Rivers. Ale Kalmbach, který přece akci řídil a musel být s Toným ve styku, také nemohl zůstat advokátem prezidenta Richarda Nixona. To by bylo příliš nebezpečné. Tak z něho bývalý policista udělal pana Nováka.

Dva staronoví partneři Rivers a Novák si však pro jistotu zvolili ještě další krycí jména: Tom Kane, Tommy Smith a John Fergusson. Také pro obžalované museli vymyslet pseudonymy. Howard Hunt se měl v jejich vzájemném styku objevovat jen jako „autor“. Jeho manželka Dorothy jako „autorova manželka“. Peníze přestaly být penězi a dostaly také

215

nové jméno: „prádlo“. Jako v Hitchcockově kriminálním filmu.

Ten poslední krycí název vznikl zcela mimovolně. Ulasewicz neměl kam dát peníze, do kapes se taková částka nevešla, aktovku si nevzal, a tak Herb Kalmbach hledal po pokoji aspoň kus papíru, aby mu dolary zabalil. Ve skříni našel igelitovou tašku na špinavé prádlo, určené pro hotelovou prádelnu. Dal peníze do ní a oba se nápadu zasmáli. Od této chvíle nepůjde o peníze, ale o prádlo.

Zatčení měli své obhájce, s nimi se radili o každém kroku, o každé výpovědi. Nabízelo se tedy to nejjednodušší spojení: dát peníze advokátům. Ti obžalovaným při nejbližší návštěvě o příspěvku řeknou a dohodnou se s nimi, kam peníze deponují. Tony Ulasewicz rovnou vytočil telefonní číslo advokáta Douglase Caddyho, Huntova přítele, u něhož se v prvních dnech Howard Hunt skrýval.

„Tady John Rivers,“ hlásil se Tony Ulasewicz.

„Caddy. Prosím, pane Riversi.“

„Jde o vašeho přítele, kterého nebudu jmenovat. Prostě, potřebovali bychom znát výšku honoráře autora té divadelní hry. A zajímalo by nás, kolik by chtěli za své role herci.“

Dlouhá trapná chvíle ticha.

„Já vám nerozumím,“ řekl potom advokát Caddy. „A jestli jsem správně pochopil, oč vám jde, pane Riversi, pak vám ani rozumět nechci. Vezměte prosím na vědomí,

že já se takovými záležitostmi nezabývám."

S odmítnutím Tony Ulasewicz vůbec nepočítal. Byl od počátku přesvědčen, že všechno pobeží jako po másle, vždyť přece jde o slušné peníze a on je nabízí. Bývalý policajt Ulasewicz se mýlil. Spolupráci odmítl i právní zástupce výboru pro znovuzvolení prezidenta Paul O'Brien a Tony Ulasewicz se nestačil divit. Chodil s balíkem dolarů a nemohl se ho zbavit. Čas od času se hlásil z některého telefonního automatu, že zase neuspěl. Nosil peníze ve velké obálce stále s sebou, protože měl pocit, že je už už udá. Později si postěžoval, že ho nikdy nenapadlo, jakou práci bude mít s rozděním pětasedmdesáti tisíc dolarů.

219

Starý policajt měl dokonce namále, byl by se kvůli tak velké hotovosti dostal do maléru. V době, kdy se množily únosy letadel na všech kontinentech a mezinárodní letecké organizace se rozhodly k protiopatření, cestoval Tony Ulasewicz z washingtonského letiště National Airport. V pohyblivých chodbách, které zde vedou z čekáren přímo do letadel, byla instalována elektronická bezpečnostní zařízení. Jeden z mužů, kteří stáli před Ulasewiczem, měl v kapse nějaký kovový předmět. Detektor zapípal, muže odvedli do kabiny a všechny ostatní cestující začali zevrubně prohlížet. Tony Ulasewicz měl v kapse padesát tisíc dolarů v hotovosti a nebyl by mohl vysvětlit jejich původ. Ani milionář by necestoval s tak velkou částkou. Navíc „mister Rivers“ vypadal jako kdokoli, ale rozhodně ne jako boháč.

Začal proto simulovat záchvat astmatického kašle. Chvilí se svíjel, snažil se jak mohl, aby kašlal věrohodně, pak se s kapesníkem na obličeji obrátil, zamumlal, že v tomto stavu nemůže do letadla, a vyběhl do letištní dvorany. Tam se ztratil mezi cestujícími.

Když se Ulasewiczovi nepodařilo koupit rukopis divadelní hry, jak navrhl sám Howard Hunt, rozhodl se pro jinou metodu. Howarda Hunta obhajoval v připravovaném procesu William Bittman. Tony Ulasewicz vytočil jeho číslo.

„Bittman.“

„Rivers. Mám pro vás jistou nabídku. Týká se rukopisu jedné divadelní hry. Říká vám to něco?“

„Odkud voláte?“

„Z telefonní budky.“

„Podívejte se, pane Riversi, nemohu o tom rozhodnout sám, ale poradím se. Snad bych od vás mohl přijmout zálohu na honorář.“

„Říkejte tomu, jak chcete.“

„Chtěl bych vás však upozornit, že jde o mimořádnou záležitost. Takový postup nebývá běžný. Jste právník?“

„Ne.“

„Kdybyste byl, věděli byste, že se zálohy na honoráře nikdy nevyplácejí tímto způsobem.“

220

„No dobrá. Mám své instrukce. Řekněte ano nebo ne. V žádném případě nemíním o té věci dlouho diskutovat.“

„Dobrá. Zavolejte zítra. Musím se poradit.“

Tony Ulasewicz čekal netrpělivě do druhého dne. Oněch pětasedmdesát tisíc dolarů se mu už stalo přítěží, která ho strašila i ve snu. Hned ráno spěchal do telefonní budky, vytáhl jeden z dimů (deseticent), kterých měl pro jistotu plné kapsy, a vytočil číslo advokáta Bittmana. Ten mu řekl rovnou, že návrh přijímá. Vezme pětadvacet tisíc dolarů.

Ostatní průběh je přesnou rekonstrukcí, sestavenou ze skutečností, které vyšly najevo po výsleších vyšetřovacího výboru. Zdůrazňuji to znovu jen proto, že jednání zúčastněných osob, vážených a za bezúhonné pokládaných mužů, je i na americké poměry poněkud nezvyklé. Ze zákulisí řídí gang-sterskou epizodu prezidentův právní zástupce. Nemalé role hrají džentlmeni, kteří ještě nedávno seděli v ministerských křeslech Nixonovy vlády. Nikdo z nich nemá výčitky, že dělá něco protizákonného.

Tony Ulasewicz šel tedy do prvního drugstóru, což je moderní americké pojetí obchodu se smíšeným zbožím včetně výčepu a pultu se sendviči, a koupil si velkou hnědou obálku, v jaké se posílají poštou knížky. Někde na skrytém místě odpočítal pětadvacet tisíc dolarů vložil je do obálky, kterou zalepil. Pak si vzal taxi a odjel k domu, kde měl advokát Bittman svou kancelář. Ve vstupní hale byla římsa s telefonem a telefonními seznamy. Tony Ulasewicz zavolal do Bittmanovy kanceláře.

„Tak jsem tady, šéfe.“ „Odkud voláte?“

„Zezdola. Z vašeho baráku. Podívejte se, tady, co je telefon, jsou na mramorové římsě telefonní seznamy. Sjedete dolů výtahem a najdete mezi nimi velkou hnědou obálku. Jo, šéfe, a aby nedošlo k nějakému nedorozumění. Já vás budu pozorovat.“

Jaké máte na sobě šaty?" „Hnědé."

„Dobrá. Tak můžete jet."

Advokát Bittman vykročil z výtahu, rozhlédl se vstupní halou, sáhl mezi telefonní seznamy, popadl hnědou obálku

221

s pětadvaceti tisíci dolary a rychle nastoupil zpět do kabiny. Tony Ulasewicz si konečně oddychl.

Paní Dorothy Huntová byla zřejmě velice chápavá dáma. Tony Ulasewicz, povzbuzen hladkým průběhem předání obálky advokátu Bittmanovi, vytočil její číslo a znovu opakoval otřelou větu s honorářem za divadelní hru. Paní Huntová projevila uspokojení. Zřejmě na zavolání čekala. Živě souhlasila s Ulasewiczovým návrhem. Krátce před polednem se dala zavézt na washingtonské letiště National Airport. Přesně ve dvanáct hodin prošla před přepážkou letecké společnosti Northwest Orient Airlines. Zastavila se. Rozhlédla se. Naproti stála řada telefonních kabin. Paní Dorothy Huntová zamířila k té poslední. Vytáhla dime, vhodila minci do automatu, ale nevytočila žádné číslo. Její pravá ruka ohmatávala zespodu poličku s telefonním seznamem. Na prkénku byl lepicí páskou připevněn malý klíček. Paní Dorothy Huntová ho skryla v dlaní.

Chvilí poté se procházela halou letiště. Zapálila si cigaretu, jako by někoho vyhlížela. Najednou se rozhodla, šla ke stěně s automatickými schránkami na úschovu zavazadel. Vybrala si tu pravou. Otevřela ji klíčkem z telefonní budky a vytáhla velkou hnědou obálku. Vstrčila ji do kabelky. Odnášela si čtyřicet tisíc dolarů. Tony Ulasewicz se procházel mezi cestujícími. Pozoroval ji. Oddychl si, že má další etapu svého úkolu za sebou.

Mazaný advokát Herbert Kalmbach a starý profesionál Tony Ulasewicz netušili, kdo bude hrát zanedlouho prim ve hře, kterou režírovali. Paní Dorothy Huntová byla podnikavá žena. Když pochopila, že jí vysoce postavení pánové, kteří se bojí, že by mohli být kompromitováni, podali prst, rozhodla se, že bude chtít celou ruku. A šla za svým cílem nekompromisně.

Teď už nemusel Tony Ulasewicz chodit po washingtonu s kapsami plnými minci do telefonních automatů. Teď začala telefonovat paní Huntová. A Tony se brzy bál zvednout sluchátko. Dali si schůzku, sešli se a bývalý policista, který měl za sebou leccos, se ani nedostal ke slovu. A dověděl se pozoruhodné novinky.

Nejdřív vyslechl výčitku, že bylo v obálce

222

jenom čtyřicet tisíc dolarů. Pak ho paní Huntová požádala, aby vyřídil šéfům, že ani ona ani její manžel nejsou z laciného kraje. Pánové budou platit, a rychle a tolik, kolik jim řekne, jinak bude zle. Hned při prvním setkání žádala dalších sto třicet tisíc dolarů na ruku a hned dodala, aby to nevypadalo docela jako vydírání, že zatčení potřebují zaplatit honoráře obhájcům. Po pětadvaceti tisících dostane její manžel, McCord, Liddy a Barker, po deseti tisících Martinez, Gonzalez a Sturgis. Kromě těchto výloh musí paní Huntová dostat co nejdřív dalších devětapadesát tisíc dolarů, aby měly být z čeho živý rodiny zatčených. Ulasewicz byl rád, když se s Dorothy Huntovou rozešel. Byl ostržleným borcem a hned tak se něčeho nepolekal, ale z této dobře upravené a vždy elegantně oblečené dámy měl doopravdy strach.

Nebylo mu to nic platné. Musel poslouchat své šéfy. Ti mu řekli, že paní Huntové odevzdá peníze, jakmile je dají dohromady. A tak předával Ulasewicz hnědé obálky nadité desítkami tisíc dolarů a nedočkál se od paní Huntové vděčnosti. Naopak, skoro pokaždé mu předala vzkaz pro šéfy. Ztratila místo, chce za to odškodné. Paní Liddyová utrpěla po zatčení manžela nervový šok, musí za svízele dostat řádně zaplacené. Barkerovi mají v Miami jakési potíže, potřebují peníze. Hned, v hotovosti a hodně. Paní Huntová vydírala a Herbert Kalmbach z pověření prezidentových poradců platil. Tony Ulasewicz řekl později při výslechu, že vyplatil celkem čtyři sta až čtyři sta padesát tisíc dolarů za mlčení „instalatérů".

Kde však vzal Kalmbach tak obrovský obnos? Sedmého dubna byl schválen zákon o registraci všech částek určených dárce pro volební fond. Teoreticky tedy neexistovala možnost získat statisícové obnosy pro úplatky za mlčení. Ale finanční oddělení CREEP si přece jen našlo cestičku mezi zákonnými ustanoveními. Pokladník CREEP Hugh Sloan později prohlásil, že jeho organizaci došly příspěvky ve výši šedesáti tří tisíc dolarů, ale on jejich příjem neohlásil úřadu General Accounting Office a dal je prozatím stranou, protože prý nebylo možné zjistit, od koho došly.

Tyto částky však nezahálely nečinně na kontě. Hugh Sloan je předal Fredovi LaRue, který je nadvakrát odevzdal Her-

223

bertu Kalmbachovi. Od něho je dostal Tony Ulasewicz. Pak peníze putovaly už

Borovicka - Watergate

vyzkoušeným způsobem na letišti National Airport do kabelky paní Huntové. Akce se nepříjemně rozrůstala, zdálo se, že není v dohledu možnost, jak zabrzdit požadavky Dorothy Huntové. Herbert Kalmbach byl přece jen advokát na úrovni, dobře věděl, že pomáhá nelegální akci. Uvědomil si možné následky. Kdyby se machinace s dolary dostaly na veřejnost, nevyvlékl by se z toho. Proto se 26. července sešel s Nixonovým poradcem Johnem Ehrlichmanem. Chtěl se ujistit o bezpečném krytí finanční transakce. Podle protokolů vyšetřovacího výboru Senátu došlo mezi oběma partnery k následující debatě.

„Podívej se, Johnne,“ řekl Kalmbach, budu mluvit zcela otevřeně. Znáš tvoji paní Jeanne a tvou rodinu. A ty znáš moji ženu Barbaru a mou rodinu. Víš dobře, že pro mne rodina a její dobrá pověst znamená všechno. Proto se mi zdá bezpodmínečně nutné, Johnne, abys mě ujistil, že má John Dean k této akci plnou moc. Ze jde o čistou práci. Řekni mi, máme v tom pokračovat?“

„Herbe,“ řekl Ehrlichman. „John Dean má zplnomocnění. Ta věc je čistá jako křišťál. Pokračuj. Klidně pokračuj.“

Kalmbach se uklidnil. Aspoň na čas. Odletěl do Kalifornie, aby sehnal další peníze pro zatčené „instalatéry“. Padesát tisíc dolarů mu na úplatky věnoval jeho starý přítel, ředitel kalifornské letecké továrny Northrop Corporation Thomas V. Jones. Podle jeho pozdější výpovědi měl za to, že jde o příspěvek pro Nixonovu předvolební kampaň, a nepochyboval o tom, že bude řádně přihlášen. Oněch padesát tisíc dolarů však putovalo složitou cestou k jinému cíli. A Herbert Kalmbach, který tuto částku, podle vzoru gangsterských filmů, odevzdával Tonymu Ulasewiczovi v ujíždějícím voze na kterémsi kalifornské dálnici, si už vůbec nebyl jistý, zda jedná správně.

„Tony, řekněte mi, co si o tom všem myslíte?“ zeptal se prezidentův advokát bývalého policajta.

„Nebudu si před váma brát žádné servítky, pane Kalmbach,“ řekl Tony. „To není rovná záležitost. A rozhodně si myslím, že to není džob pro člověka, jako jste vy, pane Kalmbach. Všechno se to nějak zašmodrchalo. Mysleli jsme, že ne-“

224

budeme muset s nikým vyjednávat, a podívejte se, kam jsme se dostali. Začali jsme s pětasedmdesáti tisíci dolary a dneska už jsme na dvě stě dvacetí. A co se mě týče, tak si myslím, že bysme mohli být rádi, kdybysme byli v půlce. Já bych dal krk za to, že až se s ní příště setkám, tak zase nebude spokojena a bude chtít dvakrát tolik. To je mně jasné.“

Je zajímavé, že advokát Kalmbach, který se dal ukonejšit tvrzením poradce prezidenta Nixona Ehrlichmana, že je vše v nejlepší pořádku, nic nepříjemného se nemůže stát, poslechl profesionálního darebáka Tonyho a v srpnu se své funkce vzdal. Účtárna CREEP provedla bilanci. Doklady šly okamžitě do mlýnku na papíry. Kalmbachovu funkci převzal Fred LaRue. Tony Ulasewicz mu předal, opět způsobem běžným mezi zloději, zbytek z pokladny.

Fred LaRue bydlel v apartmá v bloku budovy Watergate. Naproti přes ulici stál motel Howard-Johnson, o němž už byla řeč v první kapitole. Tony Ulasewicz dal do obálky zbylých dvacet devět tisíc devět set dolarů, ukryl ji mezi telefonní seznamy ve veřejné hůrně motelu, pak vytočil číslo Freda LaRue a ten si pro peníze přišel.

Tímto však historie ještě nekončila. Bylo zapotřebí obstarat další částky, ale Fred LaRue neměl takové styky jako Herbert Kalmbach. Žádal tedy peníze od svých šéfů a dostal částky na úplatky „instalatérům“ přímo z Bílého domu.

Po vyhlášení zákona o povinném hlášení a registraci příspěvků na volební fondy zjistili operatéři CREEP, že mají v pokladně obnosy, které vůbec nelze přihlásit. Měli k dispozici víc peněz, než mohli pro své plány spotřebovat. Halde-manovi přebývalo 350 000 dolarů a nevěděl co s nimi. Zákonné ustanovení totiž ukládalo správcům fondů, aby všechny částky, které nebyly pro volební kampaň spotřebovány, byly zvlášť hlášeny se jmény a adresami dárců. A tak se dostalo oněch 350 000 dolarů do sejfů poradce prezidenta Richarda Nixona v jeho kanceláři v Bílém domě. A z tohoto trezoru putovaly další úplatky do rukou zatčených „instalatérů“.

První dodávka – padesát tisíc dolarů – proběhla bez vzrušení. Peníze přinesl Fredovi LaRue asistent Haldemanova štábu v Bílém domě Gordon Strachan osobně. Předal mu je

225

v jeho apartmá v budově Watergate. Když však později nároky zatčených stoupaly a prezidentovi poradci v Bílém domě už začali ztrácet klid, řekl Haldeman svému asistentovi Stra-čanovi, aby vzal zbytek peněz a odnesl je Fredovi LaRue, aby už byl konečně pokoj.

„Ale nech si příjem podepsat,“ nabádal ho ještě.

Slo totiž o značnou částku – 280 000 dolarů, a Haldeman se chtěl zřejmě krýt. Za

Borovicka - Watergate

těchto okolností došlo k epizodě, za kterou by se nemusel stydět žádný spisovatel kriminálních příběhů. Gordon Strachan odjel z Bílého domu služebním vozem k budově Watergate. V aktovce nesl celou částku v hotovosti. Přišel do pokoje, pozdravil se s Fredem LaRue a začal vyrovnávat na stůl balíčky dolarů. LaRue ho chvíli pozoroval. Odešel ke komodě. Navlékl si rukavice. Opatrně bral jeden balíček za druhým a srovnal je na dvě hromádky.

„Nikdy jsem ty peníze neviděl," řekl Strachanovi.

„Budete mi muset podepsat stvrzenku," řekl Gordon Strachan.

„Nepřichází v úvahu. To si vyřídíte s Johnem Deanem," řekl rozhodně LaRue.

Kdoví, jak dlouho by byla ještě pokračovala nechutná tahanice o peníze. Kdoví, kdo ještě z poradců prezidenta Richarda Nixona by se byl osobně zapletl do machinací. Ale najednou zasáhla z čistého nebe tragická náhoda.

Chicago. Letiště Midway Airport. Osmý prosinec 1972. Je ošklivý, zachmuřený a zamlžený den. Ve dvě hodiny dvacet sedm minut nasazuje pilot letounu Boeing 737, pravidelné linky 553 společnosti United Airlines, k přistání na dráhu 31 L. Hustě prší. Je nízká mlha a špatná viditelnost. Pilot přetáhl přistávací manévra a z géniové věže dostal rozkaz, aby stroj zvedl a nasadil na přistání znovu. Pilot poslechl a nalétl na nový okruh. Když byl obrovský Boeing 737 asi dva kilometry od začátku přistávací dráhy, ozvala se rána, vyšlehly plameny, přední část trupu letadla se odlomila, dopravní kolos se zřítil do čtvrti jednopatrových vilek. V letadle bylo pětapadesát cestujících. Jen patnáct havárii přežilo. Mezi mrtvými byla Dorothy Huntová.

Policie prohledala vrak důkladně až příštího dne za světla.

226

Jeden z detektivů našel promočenou kabelku paní Huntové. Měla v ní balíček nových stodolarových bankovek - rovných deset tisíc dolarů. Policie začala pátrat po jejich původu. Dámy přece málokdy nosí u sebe tak velké částky. A když, tak k tomu musí mít důvod. Paní Huntová ho měla a policie odhalila souvislosti. A tak havárie na chicagském letišti otrásla i pozicí amerického prezidenta.

19 TAJNÍ AGENTI KONTRA BÍLÝ DŮM

Telefon zazvonil v půl jedné v noci. McCord vstal a zvedl sluchátko. Jeho lhostejný výraz se během rozhovoru měnil. Volal neznámý muž, řekl, že se nepředstaví, ale McCord nepotřeboval znát jeho jméno, věděl, o čem jde. Vždyť, na tento telefonický rozhovor čekal už hezkých pár týdnů.

„Přijďte dolů," říkal neznámý.

„Teď, v noci?"

„Hned. Na silnici 355 je nedaleko restaurace Blue Fountain Inn telefonní budka. Čekejte v ní. Já vás tam znovu zavolám."

Byla studená lednová noc, washingtonskými ulicemi se honil vítr. James McCord si oblékl zimník a stáhl klobouk do čela. Nastartoval vůz a za necelých dvacet minut zastavil u telefonní budky. Nemusel na hovor dlouho čekat. Neznámý muž byl nyní konkrétnější:

„Přiznejte se u soudu, McCorde. Zaručeně nedostanete víc než jeden rok. A můžete počítat s alibem. O vaši rodinu bude dobře postaráno. Až se vrátíte, budete stoprocentně rehabilitován. Dostanete bezvadné místo."

„Nemám chuť mluvit s vámi o těchto věcech telefonem," řekl McCord neznámému muži, a ten vytušil, že se nestaví k návrhu docela odmítavě.

„Dobrá, McCorde, čekejte zprávu od šéfa."

Neznámý muž byl Tony Ulasewicz, za McCordem ho poslal Jack Caulfield, který zase měl instrukce od Johna Deana. Ulasewicz referoval o výsledku telefonického rozhovoru Caulfieldovi a dostal příkaz, aby mu smluvil s McCordem schůzku. Dvanáctého ledna 1973 se sešel Caulfield s McCordem na opuštěném břehu Potomaku na odlehlém místě George Washington Parkway, kde v noci nebyla živá duše. James McCord přijel, přestoupil do Caulfieldova vozu a vyslechl

228

znovu návrh, podle Caulfieldova tvrzení schválený „nejvyššími místy".

Na McCorda neudělala nabídka zřejmě patřičný dojem, když navržené řešení zásadně neodmítl. Byl ochoten spolupracovat, ale za podmínek, které si určil sám. Tomuto rozhovoru předcházely jisté přípravy. McCord měl ze své praxe ve službách Central Intelligence Agency dost zkušeností a dovedl přesně zvážit, že i v tomto případě platí zásada „něco za něco". Věděl, že se musí pojistit, aby druhá strana nemohla zneužít jeho nevýhodného postavení.

Byl to chytrý plán, vycházel ze znalosti poměrů. James McCord věděl, že FBI odposlouchává telefonické rozhovory chilského a izraelského vyslanectví ve Washingtonu, že o jejich obsahu podává zprávy do Bílého domu. Když ho soudce propustil na kauci na svobodu a McCord měl možnost starat se osobně o svou obhajobu, zavolał několikrát obě vyslanectví v naději, že obsah jeho rozhovorů

Borovicka - Watergate

se dostane v hlášení agentů FBI na stůl prezidentových poradců. Spekuloval na dvě strany. Kdyby se žaloba snažila využít faktů, o nichž mluvil do telefonu, musel by soud proces zastavit pro použití nezákonných důkazů. Kdyby k tomu nedošlo, byl připraven zmínit se o svých telefonátech sám a tím chtěl odhalit nezákonné odposlouchávání diplomatických rozhovorů. Také v tomto případě měl naději, že bude soudní proces zastaven.

Nebyl to pošetilý plán. Krátce poté byl ze stejných důvodů zastaven proces týkající se tajných dokumentů Pentagonu a profesor Daniel Ellsberg a spoluobžalovaný Russo byli osvobozeni. McCord chtěl tedy stejným způsobem torpédovat záměr soudce a mohl počítat s úspěchem. Proto trval na svých podmínkách.

Jack Caulfield se sešel s prezidentovým poradcem Johnem Deanem, tlumočil mu McCordovy návrhy, ten o plánu uvažoval, ale nakonec ho zamítl jako nebezpečný. Caulfield dostal od Johna Deana instrukce pro vyjednávání:

„Snažte se přesvědčit ho všemi prostředky, že jde o seriózní návrh nejvyšších míst.“

„Pokusím se,“ řekl Caulfield, „ale nejsem si jist, jestli se

229

mi to podaří. Zatím jsem nikoho nejmenoval. Mám to teď udělat?“

„V žádném případě,“ řekl John Dean. „Ale řekněte mu, že je to návrh nejvyšších míst.“

„Mám říci, že je to prezidentovo přání?“

Ne, to nesmíte. Řekněte jen, že mu tlumočíte návrh, který přichází docela seshora.“

A tak se sešel Caulfield znovu s obžalovaným McCordem, který měl v nejbližších dnech vypovídat před soudem, a snažil se ho přesvědčit.

„Ve hře je prezidentova pověst,“ řekl. „Mohl by vypuknout skandál s nesmírným dosahem. Není vyloučeno, že by tyto události otřáslы pozicí vlády. Všichni ostatní to pochopili, jen ty tomu pořád nechceš rozumět. Nedržíš se pravidel hry. Porad se, prosím tě, se svým právním zástupcem. Nesnaž se jít svou vlastní cestou.“

„Vím, co dělám. A nedám si do toho mluvit.“

„Tak aspoň slib, že budeš mlčet,“ zkusil Caulfield ještě poslední argument.

„Ne,“ prohlásil McCord.

Jack Caulfield se tedy vrátil s nepořízenou. Během procesu se pokusil přemluvit McCorda k loajálnímu postoji ještě jednou. Když se znovu sešli a projížděli v Caulfieldově voze po opuštěných silnicích Virginie, dostalo se McCordovi poslední výstrahy.

„Jime,“ řekl mu Caulfield, „já ty lidi znám. Pracoval jsem s nimi dost dlouho. Přemýšlejí přinejmenším tak realisticky jako ty nebo já. Nepodceňuj je.“

Začneš-li vypovídat, počítej se vším. Uvědom si, že vláda, přitlačena ke zdi, se bude bránit.“

„Znám cenu rizika,“ řekl McCord. „Když to bude nutné, tak je podstoupím.“

Přemýšlel jsem o tom. Podívej se, Jacku, já mám za sebou docela příjemný život. No, a teď jsem podepsal poslední vůli.“

To znělo jako vyhlášení války Bílému domu. Někdejší prominentní agent CIA měl pocit, že není osamělým bojovníkem. Stála za ním přece jeho „společnost“, jak nazývali agenti CIA mezi sebou svoji zpravodajskou organizaci. Prezidentovi po-

230

rádci však také měli pádný důvod k zahájení tajných jednání s McCordem.

Hned v prvním lednovém týdnu, v době zahájení soudního procesu, našel Jack Caulfield v poště nepodepsaný dopis:

„Milý Jacku,“ psal anonym, „je mi velice líto, ale musím ti sdělit, že se Bílý dům chystá strčit ve hře Watergate Černého Petra do ruky CIA. Kdyby v tomhle úsilí chtěli pokračovat, tak padnou celé lesy a zbude jen spálená země. Celá záležitost se momentálně pohybuje po ostří nože. Řekni jim, prosím tě, že stačí, když v tom budou pokračovat, a všechno to vybuchne. Je mi moc líto, že část toho radioaktivního odpadu zasáhne taky tebe.“

Jack Caulfield dočetl, podíval se na obálku a nepotřeboval dlouho bádát, kdo je autorem nepodepsaného dopisu. Na poštovním razítku si přečetl rozluštění: dopis byl odeslán z Rock-ville ve státě Maryland, z bydliště McCorda.

Na rozdíl od Howarda Hunta a jeho příčinlivé manželky se James McCord nesnažil vytrýskat z nepříjemné situace za každou cenu hromadu dolarů. Uvažoval v jiné rovině. K jeho zpravodajské organizaci ho vázalo stále ještě jakési profesionální přátelství a domníval se, že jde o oboustranný vztah. Od počátku mu bylo jasné, že se páni z CREEP a Nixonovi poradci budou snažit zachránit především svou vlastní kůži a na zatčení nebudou přitom brát žádný ohled. V této situaci se mu CIA zdála být záchranným pásem, hozeným v kritické chvíli.

Borovicka - Watergate

Proto se už 30. července 1972, tedy krátce po zatčení, obrátil osobním dopisem na ředitele CIA Helmse a sliboval mu věrnost. Napsal, že mu bude čas od času podávat zprávy, o které by mohl mít zájem. Nepodepsal se, ale byl přesvědčen, že Helms bude vědět, kdo mu píše.

Pozdější události daly McCordovi za pravdu. Přesvědčil se, že ti, kdo si objednali vloupání do budovy Watergate, jsou připraveni použít všech prostředků, aby od sebe odvrátili pozornost vyšetřovací skupiny FBI. Bob Haldeman dokonce neváhal krivě přísahat, aby vyloučil podezření ze spoluúčasti. McCord si uvědomil, že před soudem bude stát on a jeho

231

kubánští spolupachatelé, zatímco ti, kteří by tam měli být s nimi, budou žít dál své civilní životy.

Krátce před vánočními svátky dostal McCord pozvání k večeři. Měl přijít do washingtonské restaurace Monocle a sejít se zde s advokátem Geraldem Alchem, spolumajitelem bostonské firmy F. Lee Bailey, o níž bylo známo, že se zabývá právním zastupováním nejtěžších soudních případů.

McCord tedy zasedl k večeři, mladý advokát Gerald Alch mu mezi jednotlivými chody naservíroval svůj návrh. Vydával ho za radu pro McCordovu obhajobu. Stačí, když před soudem prohlásí, že vloupání do budovy Watergate byla tajná akce CIA, a všechno bude v pořádku. McCord chvíli uvažoval, pak namítl, že už není ve službách CIA, takové tvrzení by bylo nepravděpodobné. Advokát Alch se ho však snažil uklidnit. V CIA se připravuje změna ve vedení, podle jeho zkušeností by nemělo být problémem zařídit patřičné úpravy na McCordově osobní kartě.

Gerald Alch nemluvil do větru, zřejmě měl informace z první ruky. Krátce poté se objevily v novinách zprávy, že se ve vedení CIA připravuje výměna stráží.

Richard Helms je prý na odchodu, místo něho převezme velení zpravodajské centrály James Schlesinger, který už v roce 1971 připravil obsáhlou studii na reorganizaci tajné služby a ta byla podle všeho přijata.

McCordův rozhovor s advokátem Alchem a zprávy v tisku přiměly McCorda k dalšímu kroku. Krátce po setkání v restauraci Monocle sedl a napsal své mateřské organizaci další dopis. Tentokrát ho neadresoval řediteli Richardu Helmsovi, snad už kalkuloval s jeho otřesenou pozicí, ale svému starému příteli a spolupracovníkovi Paulu Gaynorovi. Text tohoto sdělení se později objevil v řízení před senátním vyšetřovacím výborem.

„Milý Pavle,

jistá místa vyvíjejí značný tlak, aby se celý dopad operace přenesl na společnost. Ale ať uslyšíš cokoli, nedělej si starosti. Existuje totiž jednoduché řešení, jak odvrátit pozornost. Lze přece podstrčit redakcím tajné, propašované informace a poslat jim hezkou hromádku anonymních dopisů, z kterých

232

bude vyplývat, že chtějí pověsit společnost celou tu záležitost na krk. Je však zapotřebí jednat okamžitě, dokud je akce ve stadiu plánování. Teď by se to ještě dalo zachránit. Tisk by musel být varován ještě předtím, než to spustí oni.

Kdybychom propásli tu pravou chvíli, pak by se to už sotva dalo uhasit. Na mě se můžeš spolehnout. Budu tě informovat o všem, co se dozvím. Tak se měj dobře."

Není známo, jestli McCord dostal na své návrhy odpověď. Je pravděpodobné, že ne. Protože krátce po vánočních svátcích, 29. prosince 1972, psal Gaynorovi ještě o svém plánu s telefonickými hovory, odposlouchávanými na chilském a izraelském vyslanectví, a 5. ledna mu sdělil, že se „včera pokusili (nenapsal kdo, ale i tak to bylo zřejmé) přemluvit všechny obžalované, aby se před soudem přiznali, vzali na sebe vinu a odvedli stopu od skutečných viníků nahore". McCord ještě Gaynora ujistil, že on a Liddy návrh odmítli, zatímco Barker a Hunt se ho snad chystají přijmout.

Proces proti zatčeným „instalatérům" začal v prvním lednovém týdnu 1973 a přípravné fáze, které se v americkém soudním systému často táhnou celé měsíce, proběhly až nápadně rychle. Státní žalobce, porotci i obhájci byli bez velkých protestů uvedeni do funkcí během dvou dní. Soudce mohl začít s výsledkem obžalovaných.

Druhého či třetího dne po zahájení se u McCorda ohlásila noční návštěva.

Vyhledal ho Gerald Alch, požádal ho, aby s ním šel k jeho vozu, kde už seděl McCordův kolega Bernard Barker. Advokát Gerald Alch pak odvezl oba obžalované k advokátovi Williamu O. Bittmanovi, kde se usadili kolem kulatého stolu.

Bittman byl obhájcem Howarda Hunta. Bylo to tedy neobvyklé pozvání. A ještě neobvyklejší byl návrh, který McCord a Barker vyslechli. William Bittman je informoval o jistých možnostech, o nichž prý uvažuje Bílý dům. Prostě: nabízí jim amnestii. Ovšem za jistých podmínek.

McCord už ani neposlouchal. Znal ty podmínky a nevěřil ani slovu z toho, co slyšel od advokáta Bittmana. Bylo přece jasné, že právní zástupce jeho

spoluobžalovaného se bude sotva nezištně starat o, mandanta svého kolegy. McCord věděl,

233

odkud vane vítr, sebral se a odešel. Gerald Alch se ho prý ještě snažil ujistit tvrzením, že jde o reálný předpoklad, zprávu mu volal dobrý přítel z Bílého domu.

Také tento návrh byl výsledkem složitých zákulisních jednání. Červená nit naděje na amnestii začínala u Howarda Kunta. Když si spočítal, že už nevytláká větší obnosy, začal se zabývat myšlenkou, jak vyjít od soudu s čistým štítem. Svým požadavkem způsobil doslova poplach v řadách poradců prezidenta Nixona. Telefonoval Petru i Pavlovi, ale začal u Charlese Colsona, s kterým se znal ze všech nejdůvěrněji.

Zvláštní poradce Bílého domu Charles Colson našel jednoho dne ve své poště Huntův dopis. Howard Hunt se v něm takticky zmínil o tragédii, která ho postihla, připomněl leteckou katastrofu a smrt své milované manželky, naříkal nad bezútěšnou situací a nakonec prohlásil, že se přizná a vezme vinu na sebe, když bude mít záruku, že dostane po rozsudku od prezidenta amnestii. Colson si nevěděl rady, proto předal dopis právnímu zástupci Výboru pro znovuzvolení prezidenta Paulu OBrienovi.

John Dean byl v prvních dnech roku 1973 s Nixonem na jeho víkendovém sídle v Kalifornii. Právě se chystal nasednout do nového Nixonova letadla Air Force One a odletět do Washingtonu, když ho zastihl OBrienův telefonát. Právní zástupce CREEP nechtěl mluvit do telefonu konkrétně k věci, naznačil však, že došlo k podstatným nepříjemnostem, a řekl také, že autorem je Howard Hunt. Dean tedy nasedl do prezidentova letadla, druhého dne ráno se objevil v Bílém domě a dostal na stůl Huntův dopis s Colsonovou poznámkou: Co s tím mám, ksakru, dělat? Pozdější události se podařilo rekonstruovat z protokolů senátního vyšetřovacího výboru. Prezidentovi poradci se snažili najít řešení. Charles Colson se poradil s Johnem Deanem a oba pak přišli s problémem k vyšší instanci v Bílém domě, k prezidentovu poradci Johnu Ehrlichmanovi. Colson, který znal Hunta ze všech přítomných nejlépe, radil, aby mu Bílý dům přislíbil amnestii, jinak by bývalý tajný agent CIA mohl být příčinou značných komplikací. John Ehrlichman prý s návrhem souhlasil, upozornil však přítomné, že nelze nic pod-

234

niknout, dokud nebude o záležitosti informovat prezidenta. Promluví s ním o tom při první příležitosti.

V prepisech telefonických rozhovorů prezidenta Nixona, nahrávaných v Bílém domě, není o této akci žádná zmínka. Není tedy prokázáno, že Nixon o návrhu Howarda Hunta uvažoval, nebo že mu prostřednictvím svých poradců amnestii dokonce slíbil. John Ehrlichman i Richard Nixon popřeli zcela jednoznačně, že by vůbec kdy byli o udělení amnestie uvažovali.

John Dean však svědčil jinak. Prohlásil, že mu jeho nadřízený Ehrlichman sám řekl, že dal Colsonovi souhlas, aby Huntovi amnestii slíbil. Navíc prohlásil Dean, že se mu Charles Colson svěřil, že se chtěl po Ehrlichmanově souhlasu ještě přesvědčit o reálných možnostech amnestie pro odsouzeného Howarda Hunta a hovořil o tom s Richardem Nixonem. A pak teprve dal instrukce Huntovu obhájci Williamu Bittmanovi, aby informoval svého mandanta o této slibné možnosti. Není zcela jasné, jak a kdo rozšířil návrh také na Jamese McCorda, ale je možné, že na to přišel advokát Bittman logickou úvahou sám. Z procesních důvodů totiž považoval přiznání všech obžalovaných za taktické a sešel se s McCordem a Barkerem ve své kanceláři, kde jim návrh tlumočil.

Nixon nepatřil mezi americké prezidenty, kteří by štědře udělovali odsouzeným amnestii. Po svém nástupu do funkce byl dokonce nejskoupějším ze všech. Za celý první rok své vlády neudělil milost ani jedinému odsouzenému a ani v jednom případě nesnížil výši trestu.

Snad jediným z práv prezidenta Spojených států, o němž se za dvousetleté historie Ameriky nevedly diskuse, je právo udělit amnestii odsouzeným a zkrátit jim trest. Je zakotveno spolu s automatickým jmenováním prezidenta vrchním velitelem ozbrojených sil v článku II. odstavci 2 americké ústavy. Je pravda, že takovému aktu předchází složité a zdlouhavé řízení, u ministerstva spravedlnosti je pro tyto účely zřízen úřad státního návladního pro otázky omilostnění, ale poslední slovo má prezident. Udělí-li někomu milost, nemůže do rozhodnutí zasáhnout ani Nejvyšší soud Spojených států.

235

Odsouzený podá žádost, odbor ministerstva k ní přidá svoje vyjádření a prezident se rozhodne.

Nejštědřejším prezidentem byl Franklin Delano Roosevelt. Vede v tabulce amnestovaných případů průměrem 313,6 případů ročně. Předposledním je Richard

Borovicka - Watergate

Nixon se 146,2 případu a zcela posledním prezident Eisenhower se 145,2 případu. Nixon udělil v roce 1972 milost 235 odsouzeným a mnozí si tuto u něho neobvyklou štedrost vysvětlovali jako jeden z předvolebních tahů, jímž chtěl získat veřejné mínění na svou stranu.

Howard Hunt tedy stál před soudem a věřil, že se mu nemůže nic stát. Má přece záruku z nejvyšších míst. McCord a Barker příslibu moc nevěřili a nechávali si tuto naději v záloze.

Případ vloupání do budovy Watergate vyšetřovala souběžně velká federální porota a FBI za osobního řízení úřadujícího ředitele Patricka Graye. Už 15. září 1972 vyhlásila velká porota obvinění proti sedmi „instalatérům“. Byli obžalováni, že se už dne 1. května 1972 spikli „k použití nezákonných prostředků, aby získali informace z ústředí Demokratické strany v budově Watergate“, z nezákonného vniknutí do kanceláří tohoto ústředí s úmyslem ukrást majetek“ a s „úmyslem nezákonnými prostředky zachycovat a zaznamenávat telefonické a ústní rozhovory“. Gordon Liddy, Howard Hunt a James McCord byli pak ještě navíc obžalováni, že odposlouchávali telefonní rozhovory z ústředí Demokratické strany, a to v době od 25. května do 16. června 1972.

Jeden z nejstarších a také z nejobávanějších soudců obvodního federálního soudu USA ve Washingtonu byl John J. Sirica, jemuž se ve washingtonských právních kruzích přezdívalo „Maximum John“, tedy John, který vyměřuje maximální tresty. Byl italského původu a byl republikán. Proslul nejen svou příslovečnou přísností, vědělo se o něm také, že nesnese, aby ho někdo při líčení vodil za nos. Do procesu zasahoval snad dokonce víc, než mu podle statutu příslušelo, pletl se státnímu žalobci do řemesla, ale jak několikrát prohlásil, dělal to jen v zájmu pravdy a spravedlnosti. Patřil mezi

236

bezúhonné, spravedlivé a neovlivnitelné a ještě před zahájením procesu prohlásil, že chce během líčení od obžalovaných a svědků dostat odpovědi na otázky:

Proč se ti lidé vloupali do ústředí Demokratické strany?

Byla jejich cílem jediné politická špionáž?

Dostali za to zapláceno? Měli z toho ještě další finanční výhody?

Kdo je pro akci najal?

Kdo byl iniciátorem, plánovatelem, kdo stál v pozadí?

Je třeba říci ihned, že soudce Sirica na své otázky při líčení odpovědi nedostal. Nikdo z obžalovaných totiž nevypovídal. A šedesát pozvaných a vyslechnutých svědků také ne-vneslo mnoho světla do kalné vody kolem vloupání do budovy Watergate.

Žalobce měl v ruce důkazy, které mu poskytl Alfred C. Baldwin, muž, který měl za úkol ve svém pokoji v motelu Howard Johnson odposlouchávat a nahrávat rozhovory z ústředí Demokratické strany. Vypověděl vyšetřujícímu soudci vše, co o případu věděl, a tím se sice vyhnul soudnímu stíhání, ale vysloužil si titul zrádce a tajného agenta, pracujícího pro dva pány.

Bledý, přepadlý Howard Hunt přišel 8. ledna 1973 k soudu v tmavém zimníku s kožesinovým límcem. V ústech měl lulku. Procházel se před zahájením líčení po chodbách s Gordonem Liddym, měl paži na jeho rameni a tiše mu něco povídal.

Gordon Liddy nebyl zřejmě příliš vzrušen. Klidně pokuřoval silný doutník, zdravil se s porotci a kynul známým jako borec vstupující do arény ke konvenčnímu zápasu, o jehož výsledku vůbec nepochybuje.

Hlavní zástupce obžaloby Earl Silbert měl k ruce dva pomocníky, šestačtyřicetiletého Seymoura Glanzera a pětatřicetiletého Donalda E. Campbella. Vstoupili do soudní síně v bezvadných společenských oblecích. Každý nesl pod paží složku protokolů. Jejich spoluhráč na jevišti práva a spravedlnosti předseda federálního soudu John J. Sirica byl podstatně starší. Bylo mu osmašedesát.

Státní žalobce Earl Silbert přednesl svůj dvouhodinový projev. Byl v mnoha bodech překvapením. Návladní vysvět-

237

loval, že si dovede na základě výpovědí Jebá Magruder a Herberta L. Portera představit, odkud pocházelo přinejmenším padesát z oněch dvou set pětaticet tisíc dolarů ve stodolarových bankovkách, určených na předvolební fond. Vyslovil navíc domněnku, že Gordon Liddy dostal peníze od CREEP na zcela legální akce, ale sám, z vlastní přehnané horlivosti překročil hranici legality, když jich použil k financování nezákonné akce – vloupání do ústředí Demokratické strany v komplexu budov Watergate. Touto teorií, vyslovenou navíc z pozice státního žalobce, nahrával vlastně obhajobě a hned od počátku vyloučil možnost, že by za nezákonnými akcemi stál někdo další v pozadí. Byla to známá verze, kterou se snažili funkcionáři CREEP prosazovat od začátku aféry, a byla neuvěřitelná už

Borovicka - Watergate

proto, že v té době byly známy mnohé jiné souvislosti. Státní žalobce Earl Silbert tak nasadil latku hned na startu co nejniž.

I těm málo zasvěceným bylo však jasné, že by Výbor pro znovuzvolení prezidenta sotva vyhodil tak velké peníze za informace, které by poradci Bílého domu, a zejména ministr spravedlnosti John Mitchell mohli dostat za desetinu ceny od agentů FBI, případně od svých důvěrníků z tajné služby. Státní žalobce však byl jiného názoru. Zdálo se, že hraje předem dohodnutou hru. A obžalovaný Howard Hunt se okamžitě vžil do své role, vstal a přiznal se a použil tak práva obžalovaného, jemuž se říká plea bargaining.

Americké trestní právo umožňuje obžalovanému přiznat v některých bodech obžaloby před soudem vinu za předpokladu, že už nebude moci být obviněn v ostatních bodech žaloby. Tato dohoda je sjednána při líčení (bargain – dohodnout se, plácnout si) a má pro další průběh procesu tu výhodu, že obžalovaný může v dalším řízení vystoupit jako svědek, a to bez obav, že by nových skutečností bylo možné použít proti němu.

Pro Howarda Hunta bylo tedy přiznání ve smyslu plea bargaining výhodou. Bylo však nevýhodou pro případné další obžalované a ve svém konečném důsledku i pro prezidenta Richarda Nixona. Zvláště poté, když během řízení použili tohoto práva ještě Frederick LaRue, Jeb Magruder, Donald

238

Segretti, John Dean, Egil Krogh a Herbert Kalmbach. Ale nepředbíhejme události. Howard Hunt byl první. Po něm předložili právní zástupci dalších čtyř obžalovaných přiznání svých mandantů. Soudce Sirica nebyl nadšen. Tato taktika mu dělala škrt přes rozpočet. Dobře věděl, jak se tímto tahem zmenšila možnost odhalit před soudem skutečné pozadí vloupání do budovy Watergate. A tak se přece jen pokusil dostat z obžalovaných „instalatérů“ něco víc.

„Odkud byly ty hromady stodolarových bankovek, které kolem vás poletovaly jako bezcenné papírky?“ zeptal se soudce Sirica Bernarda Barkera.

„Přišly poštou. V hnědé obálce,“ odpověděl obžalovaný Barker. Mluvil klidně, snad až příliš klidně, vystupoval sebevědomě, vážil přesně každé slovo, aby neřekl víc, než musí. A soudce Sirica se doslova vztekal, když vyslovil svou repliku:

„Tak tohle ne, Barkere. To mi musíte prominout, ale tohle neberu!“

Soudce se snažil ještě celou hodinu dovědět se něco víc od obžalovaných.

Nepodařilo se mu to. Reportér Washington Postu Bernstein se vyjádřil, že to vypadalo, jako kdyby byly hlavy všech čtyř spojeny drátky, za něž někdo v pozadí tahal. Ano, vaše ctihodnosti, přiznání jsme učinili dobrovolně, po uvážení a bez vnějšího nátlaku, ne, vaše ctihodnosti, nikdo nám nenaznačoval nic o možné amnestii. A lhali mu do očí a starý zkušený soudce byl bezmocný.

Když se zeptal Martineze, zda někdo z nich pracoval pro CIA, odpověděl mu kubánský emigrant drze do očí:

„O tom nic nevím, vaše ctihodnosti.“ Přitom on sám dostával ještě v době, kdy byl zatčen, stodolarový žold z pokladny CIA.

„Proč jste se vloupal do budovy Watergate?“ zeptal se soudce Martineze.

„No víte, to souvisí se situací na Kubě,“ řekl Martinez. „Co se týče Kuby a komunistických machinací ve Spojených státech, jsem připraven udělat cokoli, abych tuto zemi ochránil před komunistickými pletichami.“

„Co má, prosím vás, společného ústředí Demokratické

239

strany s Kubou nebo s komunistickými pletichami?“ zeptal

se soudce. „(i

To prosím nevím, ale říkali to Barker a Hunt. Když se soudcovy otázky stočily k finanční stránce případu, dosáhla soudní fraška vrcholu. Barker totiž uraženým tónem prohlásil Sirikovi do očí:

To nejsou lidé, kteří by se dali koupit za peníze! „Dobrá, Barkere. A dostali jste při té vaší, řekněme práci, odněkoho instrukce? Od pana Hunta nebo od jiných osob?

Pracoval jsem s panem Huntem,“ prohlásil Bernard Barker a dovolte mi, abych výslovně prohlásil, že se moje názory shodují s jeho. Cením si ho velice a mám ho v úctě.

Všechna snaha byla zbytečná. Proces se sice táhl ještě celé další dva týdny, ale v soudní síni to vypadalo spíš jako v ka-baretu. V přestávkách se kolem obžalovaných hemžili reportéři a zapisovali si každé slovíčko pochybných hvězd. A kterýsi z novinářů se vyjádřil o Howardu Huntovi, že se „vžil do role hrdiny jako mučedník za dobro a spravedlnost, jako poustevník, který se vydal do samoty, aby v pokoře vstoupil rovnýma nohama na nebesa“.

Na tříadvacátého ledna byl předvolán k výslechu jako svědek zástupce Johna Mitchella ve vedení CREEP Jeb Stuart Magruder. Ještě nedávno prodával kosmetiku

Borovicka - Watergate

a dámské pletené zboží, nyní se choval bohorovně. Když musel na svůj výstup čekat na chodbě a zdálo se mu, že to trvá dlouho, zavolal na Earla Silberta: „Jak dlouho budu čekat, Earle?“

Dostal klidnou a důstojnou odpověď, že se soud nemůže řídit podle časového programu svědků.

Magruderův výslech trval pětatřicet minut. Proběhl důstojně, ale nepřinesl nic nového. Svědek prohlásil, že byl velice zaměstnán, neměl čas starat se o nic jiného než o svůj džob. Jako zástupce Johna Mitchella měl na starosti pětadvacet vedoucích jednotlivých sekcí předvolebního štábu. Byl představeným dvou set padesáti stálých zaměstnanců administrativy a spravoval předvolební fond ve výši třiceti až pětatřiceti miliónů dolarů a zodpovídal za ně. Jak má vědět, co dělal

Gor-

240

don Liddy? A konečně, nebyli zrovna přáteli. Liddy měl jiný styl. Nerozuměli si. Když přišel na řadu jako svědek Hugh Sloan, někdejší pokladník CREEP, zeptal se ho státní návladní Silbert, kdo ho pověřil vyplacením částky 199 000 dolarů Gordonu Liddymu. Slo přece o dost velké peníze. Sloan přiznal, že se mu částka zdála značná, a tak se ještě přeptal někdejšího ministra obchodu a tehdejšího tajemníka CREEP Maurice Stanse. Ten předkládal výplaty ke schválení Johnu Mitchellovi. Stans mu potvrdil, že je všechno v pořádku. Tak tedy Liddymu částku vyplatil.

Když proces skončil a začalo pozdější vyšetřování před senátní komisí, prohlásil soudce Sirica o Sloanově výpovědi, že se domnívá, že nebyla pravdivá. Prokázalo se však, že právě Sloan byl jediným svědkem ze zaměstnanců CREEP, který mluvil pravdu a spolupracoval s porotou.

Naopak se zase podařilo prokázat, že Jeb Magruder, který udělal na porotce tak dobrý dojem, se dopustil křivé přísahy. Také Bart Porter nevypověděl pod přísahou pravdu.

Soudní líčení skončilo. Porotci se odebrali k poradě. Za pouhých devadesát minut byli zpět v soudní síni. Všichni obžalovaní byli shledáni vinnými. Pro jediné dva, kteří se nepřiznali, stanovil soudce Sirica vyšší kauci, a tak i McCord a Gordon Liddy šli od soudu domů po složení deseti tisíc dolarů. První kolo aféry Watergate skončilo, ale mezitím se už chystalo další.

C

!

. 1

241

20 KDO OPOUŠTÍ LOŽ

„Ehrlichman. Haló, John. Právě jsem mluvil s vaším oblíbeným svědkem.“

„Kdo to má být?“ zeptal se John Dean.

„Patrick Gray, přece,“ odpověděl Ehrlichman.

„Neříkejte.“

„No. A řekl mi, abych vám vyřídil, že se máte za každou cenu držet historky s dokumenty. Všechny jste je předal FBI. Jasně? Jo, John, a žádné rozdíly mezi agenty FBI a ředitelem. Rozumíte.“

„Dobrá. Je v tom namočen až po krk. Měl byste číst jeho výpovědi. Já myslel, že budu zvracet,“ řekl John Wesley

Dean.

„Jen ho nechte. Ať se v tom plácá. Bude to trvat jen tak dlouho, než se potopí,“ vyslovil svůj soud Ehrlichman.

Dny úřadujícího ředitele FBI Patricka Graye byly tedy podle tohoto telefonického rozhovoru sečteny. Jak mohlo dojít k takovému obratu?

Mluvčí většiny v Senátu Spojených států Mike Mansfield psal už 17. listopadu 1972 předsedovi právního výboru senátoru Eastlandovi a předsedovi výboru pro vládní otázky senátoru Ervinovi dopisy, v nichž je žádal o doporučení Senátu, aby zahájil vlastní vyšetřování případu Watergate.

Třetího ledna 1973 pak vystoupil Mansfield na shromáždění senátorů Demokratické strany a prohlásil, že je aféra Watergate zřejmě netaktním pokusem podminovat politické jistoty USA pomocí do nebe volajících metod. Upozornil, že nejde jen o samotné vloupání, ale především o nehorázný způsob, při němž bylo použito padělaných a podvržených dopisů, ostuzejících osobnosti politického života, jako jsou Muskie, Jackson a Humphrey.

242

Nixonovi poradci v Bílém domě se všemožně snažili zabránit zvolení senátora Ervina předsedou vyšetřovací komise. Byli by rádi viděli, když už jim nezbývalo jiné východisko, v této funkci senátora Eastlanda. Ten se projevil už při pohovorech spojených se jmenováním Richarda Kleindiensta ministrem spravedlnosti jako o mnoho shovívavější. O senátoru Ervinovi bylo naopak známo, že byl

Borovicka - Watergate

odjakživa zapřísáhlým odpůrcem jakéhokoli odposlouchávání telefonických rozhovorů a jiných nezákonných zásahů do soukromí amerických občanů. Všechny snahy nebyly nic platné. Předsedou vyšetřovacího výboru se stal senátor za Severní Karolínu Sam J. Ervin, pro jehož jmenování hlasovalo všech 77 přítomných.

Sedmého února 1973 dostal tedy senátor Ervin úkol zahájit šetření o nezákonných metodách, použitých při předvolební kampani prezidentských voleb v roce 1972, o podezřelých okolnostech příprav vloupání do budovy Watergate a o pozadí kamuflážních akcí, kterými měla být aféra Watergate utulána.

Nixonovi poradci se okamžitě sešli, aby se poradili o protipatřeních. Je zajímavé, že ani po špatné zkušenosti z případu Watergate se neštíteli dalších špinavých triků. Chtěli vyrazit opozici trumfy z ruky starými metodami osvědčených hatchetmanů – pomlouvačů.

Bob Haldeman přišel s návrhem, že by se mohly roztrousit zprávy o senátoru McGovernovi, že stál v pozadí protinixo-novských demonstrací v roce 1972, že na ně dostal prostředky ze zahraničí, a dokonce z komunistických kruhů. Další nápad byl z jiné přihrádky. Tisku se měly propašovat zprávy, že má senátor McGovern v Texasu nemanželské dítě.

Bob Haldeman dokonce navrhl, že by se Bílý dům mohl k takovým pověstem vyjádřit, že se na nejvyšších místech o těchto věcech vědělo, ale sám prezident velkoryse prohlásil, aby se za žádných okolností znovu nepřetrásaly na veřejnosti.

Prezidentovi poradci se už k realizaci plánu nedostali. Události se vyvíjely bez jejich přičinění. Stali se spíš pasivními

243

účastníky. Zanedlouho stáli, včetně prezidenta Richarda Ni-xona, v defenzívě. Jedním z pochybných Nixonových rozhodnutí bylo jmenování Patricka Graye ředitelem FBI. Dosud byl úřadujícím ředitelem, podle prezidentova únorového prohlášení se měl stát „nástupcem zemřelého Edgara Hoovera právě v době, kdy probíhalo soudní líčení s partou „instalatérů“, kteří se vloupali do budovy Watergate.

Jmenování do tak vysoké vládní funkce znamená pro adepta, že musí absolvovat pohovory před kongresovým výborem. V době vyšetřování aféry Watergate, za situace, v níž byl Patrick Gray, umožňovalo takové řízení klást úřadujícímu řediteli FBI přinejmenším nepříjemné, v tomto případě však smrtelně nebezpečné otázky. Zasloučení se užasle ptali, proč Richard Nixon podstupuje tak velké riziko?

Jmenování Patricka Graye bylo prý výsledkem vnitřních rozporů v úzkém kruhu prezidentových poradců. Bylo o nich známo, že jeden nemůže vystát druhého, že si navzájem podrážejí nohy, že na sebe žárlí. Dochází dokonce k výměnám názorů, při nichž vlivní prezidentovi poradci používají výhrůžek. V případě Grayova jmenování byl prý John Ehrlichman zásadně proti. Prezident však nedbal jeho rady, poslechl jeho kolegy – a později na to doplatil. Případ Patricka Graye byl jedním z katalyzátorů aféry Watergate a velmi ovlivnil, ale také usměrnil a urychlil její růst, že se už, nejen okrajem, dotýkala Bílého domu.

Každý věděl, že prezident jmenoval Graye ředitelem FBI za politické úsluhy, a rozhodně ne pro jeho odborné schopnosti. Ale každý také věděl, že Bílý dům nemá nejmenší zájem na tom, aby se snad během kongresových pohovorů dostala na povrch pravda o případu Watergate.

Gray prý přišel někdy začátkem února do Bílého domu a stěžoval si, že se stal obětí beránkem případu Watergate. Zmínil prý se také o své poslušnosti, udělal přece jen to, co se od něho žádalo, a teď by měl za to ještě pykat? Ne, on trvá na tom, aby se stal ředitelem, jak mu prezident slíbil. A když ne, tak začne mluvit a pak se teprve uvidí, jaké může být na této zemi peklo. Je možné, že byl Gray tak krátko-

244

zraky? Je pravděpodobné, že opravdu vyhrožoval a prezident se podrobil?

Otázka, proč udělal Nixon tento chybný tah na politické šachovnici, zůstane asi nezodpovězena. Je možné, že podcenil schopnosti protivníka.

Patrick Gray brzy změnil názor. V kongresu ho přitlačili ke zdi. Přišel si stěžovat do Bílého domu a prosil Ehrlichmana, aby se postaral o to, aby mu John Dean nevpadl do zad.

„Žádný strach, milý hochu,“ řekl mu Ehrlichman doslova. A dejte mi vědět, kdybyste potřeboval pomoc.“

Gray šel domů aspoň trochu uklidněn a Ehrlichman se vzápětí poté dohodl se svým kolegou Deanem, že milého Graye pustí k vodě a klidně ho obětují, bude-li to situace vyžadovat. Dean souhlasil. A John Dean měl odnedávna v Bílém domě daleko lepší pozici než jeho kolegové. Snad proto, že nyní šlo především o Watergate, a

Borovicka - Watergate

to byl jeho džob, ale také příčina jeho pozdějšího pádu.

Vliv toho či onoho vládního úředníky lze měřit či vážit jen nedokonalými prostředky. John Wesley Dean byl již déle prezidentovým poradcem, ale setkal se s Nixonem snad jednou dvakrát za rok. Pak nastal zvrát. V době od konce února 1973 do poloviny dubna, tedy za necelých padesát dní, diskutoval s prezidentem celkem jedenadvacetkrát. To znamená, že spolu konferovali každý druhý den a vždy delší dobu a mezi čtyřma očima. Během téhož období spolu, podle záznamů na magnetofonových páskách, čtrnáctkrát obsáhle telefonovali.

Později se podařilo z přepisů záznamu těchto rozhovorů zjistit, že bylo téma všech debat stejné: případ watergate a úvahy, jak se znovu dostat z bláta na vyleštěné parkety Bílého domu.

John Wesley Dean musel během rozhovorů s prezidentem nutně dojít k názoru, že kamuflážní akce, které měly zakrýt účast poradců Bílého domu na přípravách Watergate, nelze protahovat donekonečna, že se dříve či později prozradí také prezidentova účast na nich, že Patrick Gray neobstojí v palbě otázek, které ho čekaly před kongresovým výborem. Věděl

245

ovšem také, že při současném stavu věcí nejde už o nic jiného než zajistit prezidentovi Spojených států možnost, aby se od nejožehavějších podezření mohl se ctí distancovat. A nebyl tady jenom on a prezident. Byli zde ještě ostatní poradci, zejména Ehrlichman a Haldeman, a také oni byli, jak se brzo mělo ukázat, potenciálními protivníky svého šéfa.

Výsledkem úvah o nezákonném odposlouchávání telefonických rozhovorů byl plán, sestavený podle starého vzoru: obrana útokem. Prezident Nixon se chtěl bránit tím, že také on sám se stal v době předvolebního boje v roce 1968 obětí této nezákonné metody. Situace však byla složitější. Ukázalo se to až na začátku roku 1974, kdy se potvrdilo, že mnohé stěny, včetně těch v Bílém domě, mají uši.

Epizoda začala rozhodnutím změnit směr zahraniční politiky USA zlepšením vztahu k Sovětskému svazu a Číně. Nový, realistický kurs vyplýval ze změněného poměru sil ve světě, ze stále rostoucí prestiže socialistického bloku, z mírové iniciativy Sovětského svazu, kterou nebylo možné nadále přehlížet. Nixon i Kissinger počítali s tím, že jejich nový kurs nebude jistými kruhy přijat s nadšením, proto proběhla mnohá z přípravných jednání v největší tajnosti. Bílý dům, jako ostatně v mnoha dalších případech, rozhodoval bez toho, že by byl svůj nový postoj konzultoval s generály ministerstva obrany a s pracovníky ministerstva zahraničních věcí. Když se v Pentagonu dověděli o jednáních za jejich zády, postavili se do opozice a rozhodli se pro taktický krok: vojáci začali odposlouchávat rozhovory svého vrchního velitele a prezidenta Spojených států amerických Richarda Nixona a jeho poradců.

Říká se, že v Bílém domě na to přišli náhodou v roce 1972. Když se zápisy z tajného jednání Rady národní bezpečnosti v době konfliktu mezi Indií a Pákistánem objevily v prosinci 1971 v americkém tisku, dostali „instalatéři“ Bílého domu běžný úkol: zjistit skulinu v bezpečnostních opatřeních, kudy unikají tajné informace. Zveřejnil je známý publicista, s jehož jménem jsme se setkali již u případu tajných dokumentů Pentagonu, Jack Anderson.

Vyskytly se různé úvahy, kdo mohl mít zájem na torpédo-

246

vání tajných jednání, uvažovalo se o opozici, o levici, nakonec však došlo k překvapivému zjištění: publicista Jack Anderson dostal dokumenty přímo z Pentagonu. Během dalšího vyšetřování se podařilo zjistit, že všechny protokoly Rady národní bezpečnosti byly pravidelně fotografovány přímo v Bílém domě, tajný kurýr je pak dopravil šéfům generálního štábu.

Někdejšímu asistentovi Henryho Kissingera, později veliteli čtyř „instalatérů“ Davidu Youngovi se podařilo vypátrat, že zrádci sedí přímo u pramene, v Radě národní bezpečnosti. O pravidelné dodávky zpráv se starali: kontradmirálové Welander a Robinson a člen vojenské styčné skupiny poddůstojník Charles Radford.

Tento ubytovací poddůstojník, který pracoval v Radě bezpečnosti jako stenograf, byl obžalován z krádeže dokumentů. Patřily Henrymu Kissingerovi v době, kdy byl ještě jen prezidentovým poradcem. Charles Radford je ukradl a předal Pentagonu. Při výslechu tvrdil, že se těchto dokumentů, jejichž značná část se týkala jednání Henryho Kissingera s Cou En-lajem, zmocnil pro admirála Moorera. Příkaz ke krádeži dostal od kontradmirála welandera.

Welander a Moorera přiznali, že o krádeži dokumentů věděli, popřeli však jakoukoli účast na akci. Ale David Young obvinil kontradmirála welandera, že některé z ukradených dokumentů dal k dispozici novináři Jacku Andersonovi, který uveřejnil „tajné dokumenty Pentagonu“.

Prezidentovi poradci se snažili konflikt ututlat. Radford se nedostal před

Borovicka - Watergate

vojenský soud a ocitl se na posádce kdesi v Oregonu. Kontradmirál welander převzal velení flotily torpédoborců v Pacifiku. Kontradmirál Robinson zahynul při havárii vrtulníku.

Aféra byla urovnána. Zůstala však otázka. Mohl by prostý zaměstnanec Pentagonu, poddůstojník Radford ukrást z vlastní iniciativy dokumenty prezidentovu poradci Henrymu Kissingerovi? Udělal by to, zaklepal by na dveře kanceláře admirála Moorera a beze slova mu je položil na stůl? Radford musel vědět, že jedná z vyššího rozkazu, ať už ho dostal od kohokoli. Musel si být jist, že je tajná operace krytá.

247

Měl štěstí, že se mu nic nestalo. Prezidentovi poradci meh totiž velký zájem, aby se aféře nedostalo publicity. Byla jen dalším důkazem rozkołu Bílého domu s vojáky, představovala potvrzení neshod mezi Pentagonem a ministerstvem zahraničních věcí v politice vůči Číně.

Henry Kissinger měl v Bílém domě spolupracovníka Wayne Smithe. Téměř ve stejné době objevili „instalatéři“ v jeho kanceláři mikrofon, kterým se přenášelo každé slovo. Ale kam? Komu? Tyto otázky zůstaly nezodpovězeny. Prezidentovi poradci pochopitelně automaticky podezírali generály z Pentagonu. Ale odpověď nebyla tak jednoduchá. Současně se totiž objevilo v listu Chicago Sun Times tvrzení, že sam Henry Kissinger dával odposlouchávat hovory svých kolegu, konkrétně ministra obrany Spojených států Melvina Lairda. Tiskový mluvčí Henryho Kissingera podezření kategoricky popřel- Později se však ukázalo, že prezident Nixon a jeho tehdejší poradce Henry Kissinger dávali odposlouchávat také rozhovory hlavního vojenského zástupce ministra obrany Lairda, generála Roberta Purselyho.

" Aféra měla pozadí. Vojáci vpadli svému prezidentovi a vrchnímu veliteli branné moci do zad ve chvíli, kdy to nejméně potřeboval. Proč došlo k takové vzpouře? Zřejmě proto, že generálové a ti, kdo stojí za nimi, tedy především představitelé amerického zbrojního průmyslu, nesouhlasily s JNi-xonovou a Kissingerovou zahraniční politikou. Byli zásadně proti návrhům na odzbrojení v rámci rozhovorů SALT mys-leli si, že prezident Nixon chce obětovat americkou jadernou převahu světové rovnováze. .

Rozhovory Johna Deana s Richardem Nixonem se později objevily v prepisech před senátním vyšetřovacím výborem. je to obsáhlý, i když ne příliš obsažný materiál. Už 27. února 1973 zažil John Dean překvapení. Z rozhovoru s prezidentem totiž vyplývalo, že Nixon považuje oba své hlavní poradce Ehrlichmana a Haldemana za potenciální účastníky aféry watergate, Deana naopak z možnosti pozdějších nepříjemností vylučoval. Děkoval mu za práci, kterou vykonal na ututlání aféry v době před volbami v roce 1972.

Prezidentův, poradce Dean byl však jiného názoru. Tlumo-

248

čil ho prezidentovi hned druhého dne. Řekl mu, že má obavy z právních důsledků své činnosti, vždyt by se některé jeho zásahy mohly vykládat jako pokusy o maření výkonu justičních orgánů. Prezident však jeho námítky nepřijal a odmítl vyslechnout jakékoli další podrobnosti.

Deanovy obavy nebyly plané. Během pohovorů Patricka Graye se začala obracet pozornost stále víc k jeho osobě. Když na to v březnu upozornil prezidenta Nixona, .staly se Deanovy argumenty jedním z posledních důvodů k prezidentovu prohlášení:

„Způsob, jakým prezident osobně vykonává jemu svěřené pověření, se nemůže stát předmětem šetření jiného odvětví státní moci. Jestliže prezident nepodléhá takovýmto opatřením, pak je současně přiměřené, že nemohou být ve stejné věci vyslýcháni členové jeho štábu. Jejich funkce jsou svěřenými funkcemi prezidentského úřadu."

V pátek 2. března oznámil tiskový mluvčí Bílého domu novinářům, že prezident Nixon svolává tiskovou konferenci. Stalo se tak bez příprav, pozvání bylo pro novináře překvapením. A překvapením bylo také prezidentovo prohlášení. Nixon sdělil zástupcům tisku, že použije svého práva a nedovolí svému poradci Johnu Deanovi vypovídat před kongresovým výborem ve věci Patricka Graye.

Tam se už totiž objevilo podezření, že John Dean nepředal FBI všechny dokumenty z Huntova sejfu. Několik dní poté zalhal Gray senátorům přímo do očí, když tvrdil, že Dean odevzdal agentům FBI kompletní obsah Huntovy bezpečnostní schránky.

Výsledek pohovorů senátorů s Patrickem Grayem byl pro úřadujícího ředitele FBI žalostný. Stále víc se ve svých výpovědích zaplétal, jeho projevy byly ve značné míře kompro-mitující. A nejen pro Graye, ale také pro Johna Deana. Výbor Senátu se proto rozhodl, že Deana povolá před komisi.

Tato okolnost byla zřejmě hlavním motivem příští rady Johna Deana s prezidentem Nixonem. Hovořili spolu o těžkostech minulých i budoucích. Na rozdíl

od předešlých setkání se Dean zevrubně rozpovídal o kamuflážních akcích, které měly zakrýt aféru před pohledem široké veřejnosti. Ve

249

chvíli, kdy si stěžoval na nehorázné finanční požadavky odsouzených „instalatérů“, blížící se vydírání, vstoupil do místnosti prezidentův poradce Bob Haldeman. Krátce poté došlo k historickému výroku, který sehrál ve vývoji aféry Water-gate značnou roli a stal se pro prezidenta Nixona osudným. „Kolik byste pro ně potřeboval?“ zeptal se Richard Nixon. „Myslím, že by stačil milión dolarů,“ odpověděl John Dean. „Milión dolarů, během, řekněme, během příštích dvou let.“

„Můžete je dostat,“ řekl prezident. „Když je potřebujete, tak je dostanete. A v hotovosti. Vím, odkud je vezmeme.“

Pak se Dean bavil s prezidentem ještě o případné amnestii pro Howarda Hunta a Nixon se zmínil, že už o tomto problému hovořil s Ehrlichmanem a Colsonem. Později se mnozí, včetně Haldemana, snažili zmírnit prezidentovo prohlášení různými dodatky, popírali co se dalo, ale když vyšetřovací výbor Senátu po dlouhých tahanicích dostal přepisy magnetofonových záznamů Nixonových porad, vyšla pravda najevo. Byla otřesná. Prezident Spojených států se zúčastnil na protizákonném komplotu.

John Dean nemluvil do větru, když požadoval milión dolarů za umlčení „instalatérů“. Krátce předtím totiž dostal Huntův vzkaz, který chtěl dalších 72 000 dolarů, aby prý měla jeho rodina z čeho žít, a 50 000 dolarů na honoráře advokátům. Zkušený Hunt vystupňoval tlak. Přesto, že v té době už vyinkasoval za příslib mlčení na čtyři sta tisíc dolarů, připojil tentokrát ke své žádosti zcela jasnou výhrůžku bezohledného vyděrače. Když nedostane peníze do týdne, bude nucen uvažovat o změně svého stanoviska. Prozradí, jaké úkoly vyřizoval pro prezidentova poradce Ehrlichmana a pro Bílý dům vůbec a jakými prostředky.

Pro Johna Deana to byla ona pověstná poslední kapka. Došla mu trpělivost. Příštího dne ráno referoval prezidentovi o stále rostoucím nebezpečí, hovořil o bujícím rakovinném nádoru, který, nebude-li včas operován, zachvátí i samotného prezidenta. John Dean se podle záznamu tohoto rozhovoru nechal poprvé, a také naposled, strhnout. Hovořil vzrušeně o krivém svědectví Magruderově před velkou porotou, znovu si stěžoval na Huntovo vydírání, mluvil o metodách, jimiž

250

Kalmbach opatroval potřebné peníze. Byl to velký monolog nešťastného právníka, který si pozdě, ale přece uvědomil, kam až zašel v ochotě posloužit svému pánovi.

Není jisté, zda jeho zpověď a obžaloba zároveň, zapůsobila na prezidenta kladně či záporně. Richard Nixon se vyjádřil pochvalně pouze o míře Deanových vědomostí. Ale podle toho, že se ještě téhož dne konala řada narychlo svolaných porad Nixona s jeho poradci, lze usoudit, že Deanův projev zazněl v Bílém domě jako poplašný zvonec. Jak se později ukázalo, hledali všichni obětího beránka, který by na sebe mohl vzít všechny hříchy. V té chvíli uvažovali o bývalém ministru spravedlnosti Johnu Mitchellovi. Jenže režii událostí měli v ruce už jiní.

Před výborem Senátu pro právní záležitosti, kde probíhaly pohovory související s jmenováním ředitele FBI, zatlačili senátoři Patricka Graye do rohu a vyslechli překvapující přiznání. Informace získané odposlouchanými telefonními rozhovory v ústředí Demokratické strany v budově Watergate byly předány Bílému domu a nebyly předloženy při procesu soudci Sirikovi. Došlo tedy k úmyslnému zatažení podstatných skutečností, které mohly sloužit jako důkaz. Navíc poskytl Gray na žádost prezidentova právního poradce Johna Deana Bílému domu první hrubé protokoly z vyšetřování agentů FBI včetně výpovědí těch, kdo byli vyslýcháni ve věci vloupání do budovy Watergate. Gray také prozradil, že John Dean byl při tom, když agenti FBI vyslýchali zaměstnance Bílého domu o okolnostech souvisejících s vloupáním.

Pak prohlásil Patrick Gray na přímou otázku demokrata ze Západní Virginie, senátora Roberta C. Byrda, že Dean zřejmě nemluvil pravdu na dotaz FBI o kancelářích, které Hunt používal ve vládní budově, jež je součástí Bílého domu. Třiadvacátého března 1973 čekalo na novináře další překvapení. Soudce Sirica měl toho dne vyhlásit rozsudek nad sedmi obžalovanými, ale předtím ještě přečetl text dopisu, který mu před několika dny zaslal obviněný McCord. Jeho prohlášení způsobilo zásadní obrat ve vyšetřování.

McCord sdělil soudu, že na sedm obviněných z případu Watergate byl vyvíjen politický nátlak. Měli přiznat vinu a

251

nevypovídat. V době procesu došlo k podvodným machinacím v záležitostech velmi důležitých pro samu strukturu, orientaci a vliv vládního jednání. Během soudního

líčení nebyly odhaleny další osoby, které se podílely na operaci water-gate, ačkoli k jejich odhalení mohlo dojít při výslechu svědků. -

„Někteří členové mé rodiny," psal McCord soudci Sirikovi, „vyslovili obavy o můj život, jestliže prozradím okolnosti týkající se této záležitosti veřejně nebo některému z vládních činitelů. I když sám nesdílím jejich obavy do té míry, přesto se domnívám, že proti mé rodině a proti mým přátelům budou provedena odvetná opatření, kdybych taková fakta odhalil."

McCord pak před soudem projevil ochotu, že sdělí své informace z bezpečnostních důvodů soudci Sirikovi mezi čtyřma očima. Soud jeho žádosti vyhověl a současně odložil jeho odsouzení. Poté přečetl soudce Sirica rozsudky ostatních obžalovaných. Gordon Liddy byl odsouzen k vězení v trvání od šesti let osmi měsíců do dvaceti let a k pokutě čtyřiceti tisíc dolarů. Později dostal Liddy ještě dodatečný trest v trvání 18 měsíců za pohrdání soudem, když odmítl odpovídat na otázky velké federální poroty, přestože mu zaručila imunitu před dalším stíháním.

Ostatní obžalovaní v případě Watergate dostali „prozatímní", ale maximální tresty, podléhající revizi do tří měsíců. Howardu Huntovi hrozil trest do padesáti let a čtyřicet tisíc dolarů pokuty, ostatním tresty ještě o pět let vyšší a pokuty po padesáti tisících dolarů. Soudce Sirica, který těmito rozsudky potvrdil, že si zaslouží přezdívkou Maximum John", však nechal odsouzeným přece jen alespoň trochu pootevřené dveře. Řekl, že nic neslibuje, nedává jim žádnou naději, kdyby se však přece jen rozhodli spolupracovat se soudem a vypovídat o všem, co vědí, musel by jejich ochotu při stanovení konečných rozsudků přece jen vzít v úvahu.

McCordův dopis způsobil v Bílém domě poplach. John Dean odletěl na prezidentův příkaz hned odpoledne do Camp Davidu. Bylo to taktické opatření a reportéři, kteří obléhali Deanův dům a dověděl se o útěku prezidentova právního

252

poradce, si o něm udělati vlastní úsudek. Zástupce Bílého domu jim však prohlásil do očí, že Dean odjel do ústraní, aby v klidu vypracoval prezidentu Nixonovi zprávu o situaci. Dean se o tomto požadavku dověděl až v Camp Davidu, a to ještě od Haldemana, ne od prezidenta. Byl dost překvapen.

Vedoucí právník vyšetřovacího výboru Senátu Sam Dash zatím zahájil tajný výslech Jamese McCorda. Netrvalo snad ani čtyřiaadvacet hodin, a obsah McCordova přiznání se objevil v tisku. V pondělním ranním vydání ho jako první přinesly Los Angeles Times.

Okruh podezřelých se rozšířil. McCord vypověděl že prezidentův poradce John Dean a zástupce ředitele CREEP Mag-ruder předem věděli o plánu na odposlouchávání ústředí Demokratické strany v budově Watergate. Oba obvinění to popřeli a prezident Nixon si pospíšil a prostřednictvím tiskového tajemníka Bílého domu Ronalda Zieglera vyjádřil Johnu Dea-novi plnou a absolutní důvěru. Ziegler při této příležitosti upozornil, že Magruder nepřiznal žádnou účast na akci Watergate, ale současně alibisticky dodal, že „není oprávněn hovořit jménem osob, které nejsou členy personálu Bílého domu".

Mezi prezidentovými poradci, kteří byli až do této chvíle tak skoupí na sebemenší informace tisku, začal závod o alibi. Každý se snažil zachránit si především svou vlastní kůži. A tak se denně, a dokonce několikrát denně objevovaly v tisku spekulace a úvahy, a americká veřejnost pochopila, že v aféře Watergate nejde i kriminální případ třetí třídy, jak se jí snažil až dosud vsugerovat zástupci Bílého domu.

29. března pronikly na veřejnost další zprávy z tajného vyšetřování Jamese McCorda před výborem Senátu. Na prvních stránkách novin se objevilo jméno někdejšího ministra spravedlnosti Johna N. Mitchella, v inkriminované době ředitele CREEP. James McCord vypověděl pod přísahou, že mu bylo řečeno, že akci odposlouchávání telefonických rozhovorů v ústředí Demokratické strany v budově Watergate schválil osobně John Mitchell.

V této fázi zasáhla do případu energická manželka bývalého ministra Martha Mitchellová. Byla totiž přesvědčena, že se

253

její manžel má stát oním černým vzadu, na kterého chtějí kumpáni svalit všechnu vinu. Vytočila tedy telefonní číslo redakce New York Times a sdělila redaktorovi své obavy. Zdůraznila že má pro své tvrzení přesvědčující důkazy, které však zatím nemůže veřejně sdělit. Přidala ještě varování, aby se nikdo nepokoušel potopit jejího manžela, jinak bude zle. Může totiž uvést další jména.

John Wesley Dean prožil v Camp Davidu několik nepn-íemných dnů. Když se posledního března vrátil do Washingtonu dověděl se, že ho mezitím zbavili nezáviděníhodné funkce „vrchního hasiče" případu Watergate. Údajným důvodem byla

Borovicka - Watergate

skutečnost, že Dean dostal od prezidenta příkaz napsat zprávu o průběhu vyšetřování, a dosud na ni nezačal. Právě byl další chybný krok prezidentových poradců, které už zřejmě zachvátila panika. John Dean sloužil až dosud věrně svému pánovi. Nyní si uvědomil nevděk. Zatvrdil se. Zbytek týdne se radil s právními zástupci. Nakonec se rozhodl, že promluví.

James McCord zatím vypovídal před vyšetřovacím výborem Senátu a čas od času pronikly na veřejnost další senzační zprávy. Bývalý příslušník CIA uvedl, že také sef osobního oddělení Bílého domu a prezidentův poradce H. K. Waldemari věděl o plánech na odposlouchávání, ale senátor Ervin prohlásil 4. dubna, že nemá o tomto tvrzení žádné přesvědčivé důkazy. McCord obvinil dalšího muže z Bílého domu, hatchetmana Colsona, že věděl o přípravách na nezákonné akce, ale Colson obvinění popřel.

Pak se objevily názory, že jeden konec červené niti táhnoucí se případem Watergate je přímo v Bílém domě v nejtěsnější blízkosti prezidenta Spojených států. To bylo obvinění, mířící hodně vysoko. Prezident zvolil tentokrát zcela novou obranu. Povolil členům svého týmu, že mohou vypovídat před velkou porotou, budou-li o to požádáni, nabídl rovněž, že povolí neformální výpovědi členů personálu Bílého domu na tajných zasedáních vyšetřovacího výboru Senátu, ale současně zakázal nyníjším i bývalým spolupracovníkům vypovídat o jejich činnosti v Bílém domě pod přísahou.

254

Předseda vyšetřovacího výboru Senátu senátor Ervin prezidentovu omezenou nabídku zásadně odmítl. Prohlásil na tiskové konferenci 2. dubna, že vyšetřovací výbor Senátu má právo povolávat a vyslýchat svědky podle svých vlastních úvah. To vyplývá ze zákonné moci výboru.

„Nehodlám vyvyšovat pracovníky Bílého domu,“ prohlásil Sam Ervin, „nad široké masy amerického lidu. Není mi známo, že bychom měli v naší zemi příslušníky královské rodiny nebo nějaké šlechty, mezi něž by byli zařazeni pracovníci Bílého domu a měli nějaká zvláštní privilegia, když budou povoláni před výbor Kongresu. Taková privilegia nemá a nemůže mít nikdo.“ Tak vznikla napjatá situace mezi Kongresem a Bílým domem, hrozilo střetnutí mezi prezidentem a senátory.

Proč připustil Nixon tak nebezpečné přiosvětlení situace? Vždyť přece věděl, že nikdo z jeho poradců a konečně ani on sám nemá čisté svědomí. Proč raději diplomaticky ne-taktizoval? Zdá se, že mnohá z chybných rozhodnutí prezidenta Nixona vyplývají z jeho povahy, z jeho nedůvěry-vosti, z podezíravosti, která se přenášela i na jeho spolupracovníky. Ve Washingtonu se vypráví tato historka. Nixon se procházel po své pracovně. Měl starosti. Proti-válečné demonstrace sílily. Bouřili se vysokoškolští studenti. Aféra Watergate se rozrůstala. Richard Nixon byl unavený, nervózní. Zastavil se u okna. Zahleděl se ven. Před hlavním vchodem do Bílého domu, kde američtí prezidenti vítají své hosty, je v pečlivě ošetřovaném trávníku kašna s vodotryskem. Jen pár desítek metrů za ní, za plotem z ozdobné litiny tiše projíždějí vozy po asfaltu Pennsylvania Avenue.

Na chodníku za plotem přecházel semtam neznámý muž. V ruce nesl transparent. Nixon osamělého demonstranta chvíli pozoroval. Pak zazvonil na pobočníka a nařídil mu, aby ten vousatý chlap okamžitě zmizel.

Pobočník chtěl zavolat veliteli prezidentské stráže, aby dal demonstranta odvést. Právní poradce Bílého domu však namítal, že by došlo k porušení kompetence. Vousatý mladík se přece nenalézá na území prezidentova sídla, ale na ve-

255

řejné ulici. Šéf bezpečnosti chtěl telefonovat veliteli městské policie. Jiný namítl, že by zatčení diskrétněji provedli agenti FBI v civilu. Další tvrdil, že je to záležitost kontrarozvědky. Není vyloučené, že by byli na vousatého studenta pošťvali oddíl vojska, kdyby se nebyl objevil Nixonův komorník. Vyslechl, oč jde, a ujistil rozčilené hodnostáře, že to zařídí. Šel dolů, chvíli hovořil v parku se starým hlídačem, ten došel k mladíkovi, řekl mu pár slov a vousatý demonstrant, který už stejně chtěl jít domů, sbalil transparent a nasedl do autobusu.

Ve Washingtonu se říkalo, a zřejmě na tom bylo něco pravdy, že prezident má strach o svůj úřad, o svoji pozici. Některé jeho reakce na vývoj událostí v aféře Watergate tuto úvahu potvrzují.

Prezidentův poradce John Wesley Dean, který věděl mnoho, se rozhodl vypovídat a za čtrnáct dní po něm promluvil také Jeb Magruder. To byl podstatný zvrat ve vyšetřování aféry, ale zároveň nečekané překvapení. Státní žalobce vyslechl oba

Borovicka - Watergate

svědky a nevěděl si s jejich přiznáním rady. Proto se neprodleně spojil se svým nejvyšším šéfem, náměstkem ministra spravedlnosti Henrym Petersenem, a oznámil mu, že má v ruce protokolární výpovědi o nezákonných akcích, kterých se zúčastnili vysoce postavení vládní úředníci, jako prezidentův poradce Ehrlichman, bývalý ministr spravedlnosti Mitchell, funkcionář CREEP Magruder a jeho kolega Mar-dian, ale také dva další prezidentovi poradci Haldeman a Dean.

Zpráva byla signálem k poplachu prvního stupně, i když zatím nebyl znám obsah výpovědi. Henry Petersen si netroufal nést tíhu odpovědnosti a obratem referoval ministru spravedlnosti Richardu Kleindienstovi.

Pro něho však už nebyla zpráva novinkou. Krátce předtím mu telefonoval z Bílého domu Ehrlichman.

„Byl u mě před chvílí Magruder,“ referoval ustaraný Ehrlichman, „byl za mnou tady, v Bílém domě, a vyprávěl mi, že se vrací z trestního referátu v ministerstvu spravedlnosti, kde vypovídal jako svědek a předložil důkazy. Podle nich

256

jsou prý do záležitosti zapleteni nižší a vysocí úředníci Bílého domu.“

Ehrlichman byl tak rozčilený, že ani nečekal na odpověď, či aspoň na reakci ministra spravedlnosti a položil sluchátko. Snad měl strach, že je odposlouchávána i telefonní linka ministra spravedlnosti.

Od té chvíle dostaly události rychlý spád. Kleindienst se večer zúčastnil jakési oficiální večeře, vrátil se domů až hodinu po půlnoci. V hale jeho vily seděli v klubovkách hlavní žalobce v případě Watergate Earl Silbert, vedoucí trestního oddělení a ministrův náměstek Henry Petersen a federální státní žalobce Harold Titus. Toto právní konsilium sdělilo ministru spravedlnosti, že se někteří z jeho přátel dopustili trestných činů, za něž budou muset být stíháni. Richard Kleindienst si dělal poznámky, napsal si jména, pak prý se rozplakal.

Brzo ráno, hned jak to bylo možné, se ministr spravedlnosti sešel s prezidentem, aby mu přednesl Jobovu zvěst. Byl přítomen také Henry Petersen. Jeho zpráva nevyvedla z konceptu. Ráno si vyjel dokonce na člunu, odkud ho museli narychlo povolat do Bílého domu. Přišel prý v tričku a kečkách. Na rozdíl od rozrušeného Kleindiensta předložil Petersen prezidentovi praktický návrh, který je typickou ilustrací poměrů mezi nejvyššími vládními úředníky Nixonova kabinetu. -

„Nemohu ještě s jistotou tvrdit,“ řekl Petersen Nixonovi, „že proti nim bude zavedeno trestní řízení, je mi však jasné, že tito lidé způsobí Bílému domu mnoho nepřijemností. A proto bych doporučoval, abyste se s nimi okamžitě rozloučil.“

Nixon chvíli mlčel. Byl klidný. Přemýšlel. Pak řekl, že je nelze jen tak hodit přes palubu. Nebylo by správné, kdyby se nejdřív nepřesvědčil, že jsou jejich obvinění opodstatněná. Nejvíc mu ležela v hlavě výpověď Johna Deana. Uvažoval nahlas, co ho vedlo k tomu, aby udal sebe i své kolegy. Chtěl na ně přenést část viny? Chtěl se sám před sebou i před soudci očistit? Spekuloval, že rozdělená vina je menší vina? Anebo už nesnesl tíhu odpovědnosti?

257

, i i-at. aby odstou-

„A co teď?“ řekl prezident. „Mam ho výzva y pil?“ To prakticky první,

„Proboha ne,“ řekl Henry Petersen. „Je P hq přece kdo se k nám přidal.

Spolupracoval s námi. tgdy ng nemůžeme vystavit takovým represaliim.

vyslovil svůj soud nad věrným sluzebnike. a Petersen prezidenta ještě požádal, aby pT podnikal žádné kroky, dokud nezjistí Pdrbl1 tersenovi sice Prezident

Nixon zase nehrál cistou hru. hodin n&

kývl, ale zařídil se po svém. Téhož večera v .

aranžoval se svým poradcem promyšleny vy ezidentovy nář si předtím pečlivě připravil. Je důkaze bezohlednosti, je potvrzením skutečnosti, že zachránit svou kariéru za každou cenu. I pre spolupracovníků. . připravených

Seděl za psacím stolem . kladl Deanoviid F P y

otázek. Odpovědi na ně mely dokumentovat P od

vínu a co nejvíc namočit Johna Deana. ToJ J

čátku zřejmě, že je rozhovor nahráván na pásek, aby měl Nixon dokument že má cist prohlaš

Prezidentovi zřejmě leželo v hlavě jeho via P

že není žádný problém obstarat milion do L fc U)

mlčení pro obžalované „instalatéry . Proto P

sice řekl, ale jen žertem- Samozřejmě ze to

John Dean už nedokázal mlčet, chystal se n j

Borovicka - Watergate

co si myslí o jeho jednání. A v této chvíli. Půl pět míst z křesla za psacím stolem, přesel do odlehlejšího, odkud se sotva slyšitelným hlasem nerozum. cíleného Deana poznámkou, že bylo pravděpodobně hovořit s Colsonem o Huntově požadavku

Nixon nebyl zřejmě s výsledkem svého vyšetřování jen, proto pozval Deana příštího dne ráno zraněn. Nesnil se již taktizovat. Vložil karty na psací stůl, položil před Johna Deana dva koncepty a jeden podepsat. V jednom z dopisů zadal L. dovedl z funkce, v druhém o okamžitou a časově náročnou lenou. Ani v jednom však nebyla uvedena

258

bertem Haldemanem či Ehrlichmanem, Dean měl vzít vinu na sebe sám.

Neudělal to. Odmítl připravené texty a napsal prezidentovi jiný dopis.

„Drahý pane prezidento, informoval jste mě, že vás Bob Haldeman a John Ehrlichman požádali ústně o okamžitou a neomezenou dovolenou. Chtěl bych vám tímto dopisem rovněž tlumočit svou prosbu o udělení okamžité a neomezené dovolené.“

Později zatelefonoval Nixon Deanovi a řekl mu, že má vyčkat. Učiní totiž patřičné prohlášení. Nezmíní se v něm však ani o propuštění, ani o výpovědi. Sedmnáctého dubna čekali novináři v Bílém domě na ohlášenou tiskovou konferenci. Byli netrpěliví. Prezident avizoval svůj projev, a teď už měl dobré dvě hodiny zpoždění. Osvětlovači televizních společností zhasli lampy. V místnosti byla napjatá atmosféra. Šuškal se, že prezident dostal ze všech těch překvapivých odhalení nervový šok.

Kolem čtrnácté hodiny odpolední se objevil zachmuřený tiskový tajemník Ronald Ziegler a oznámil:

„Dámy a pánové, prezident Spojených států.“

Prezident Richard Nixon byl opálený. Tvářil se ustaraně. Zřejmě byl unaven. Snad jen při příchodu se pokusil o naučený úsměv. Novináři si všimli, že se mu chvějí ruce.

„Mohu vám říci, dámy a pánové, že došlo k významnému vývoji událostí v případě, o němž v současné době z pochopitelných důvodů nemohu říci nic bližšího. O jednom vás však chci ujistit, že jsme udělali značný krok dopředu v hledání pravdy.“

Prezident pak hovořil o tom, že se 21. března doslechl o velice vážných okolnostech a osobně se ujal vedení vyšetřování. V neděli ráno se pak sešel se svým ministrem spravedlnosti Kleindienstem a jeho náměstkem Henrym E. Petersenem, aby společně zhodnotili skutečnosti, které se objevily během vyšetřování.

Nixon četl prohlášení asi tři minuty, celou dobu se mu třásl ruce, nakonec překvapil novináře změnou stanoviska. Dosud nekompromisně uplatňoval své, podle názoru mno-

259

pých právních expertů fiktivní právo nedovolit svým spolupracovníkům vypovídat pod přísahou před porotou. 17. dubna „o druhé hodině odpolední svůj názor změnil. Všichni poradci Bílého domu nebo zaměstnanci vládního úřadu mohou vypovídat pod přísahou, budou-li o to zákonnými prostředky požádáni, a žádný z nich nebude požívat práva imunity. Tiskový mluvčí Ronald Ziegler po prezidentově odchodu dodal, že všechna předchozí prohlášení Bílého domu k této otázce jsou bezpředmětná.

Prezidentovo rozhodnutí bylo významné hned z několika důvodů. Nejzávažnější byl snad ten, že vlastně sama sebe prohlásil za generálního prokurátora, když řekl, že osobně převzal vedení vyšetřování. Protože však byl podle mnohých svědectví jedním z možných spolupachatelů nezákonných akcí, přinejmenším spoluvíníkem, protože o nich vedel, došlo k paradoxní situaci. Právníci by měli o čem diskutovat, kdyby byl na juristické rozpravy čas. Noviny však přinášely denně další senzace, nová odhalení okolností kolem případu Watergate se objevovala až s neuvěřitelnou pravidelností.

Nastala doba, kdy se v Bílém domě snažil každý každého potopit, aby se po jeho zádech mohl vyšplhat z kase 19. dubna telefonoval Herbert Kalmbach svému příteli Ehrlichmanovi a prezidentův poradce si rozhovor nahrál na magnetofonový pásek, aby měl alibi a případně i důkaz. Nahrávka však nebyla opatrnému Ehrlichmanovi vůbec nic platná. Právě naopak. Herbert Kalmbach mu v rozhovoru připomněl jeho někdejší ujištění týkající se částek vyplacených instalatérům jako úplatky za mlčení. Znovu Ehrlichmanovi zopakoval jeho prohlášení, že akce je v pořádku, že se vše děje s pozhledným nejvyšším míst. A hned ještě přidal, že je připraven vypovídat o všech těchto událostech před velkou porotou.

Borovicka - Watergate

Hlavní roli však stále ještě hrál John Dean. V zákulisí byl proti své vůli připraven bývalý ministr spravedlnosti John Mitchell. Senátoři z vyšetřovacího výboru totiž věděli o velmi těsných vztazích Mitchella k Nixonovi. Datovaly se ještě z doby kdy byli spoluvlastníky advokátní kanceláře. Spočítali si rovněž, že odstoupení Johna Mitchella z funkce ředitele CREEP dva týdny po zatčení „instalatérů“ nebylo náhodné.

260

Mitchell, který podle přísěžné výpovědi Johna Deana věděl o plánu na vloupání do budovy Watergate, byl tedy jedním z nejžádanějších svědků. Mohl objasnit okolnosti Deanovy účasti. Ale mohl také potvrdit podezření, že prezident věděl o nezákonných akcích a zúčastnil se kamuflážních triků, které měly pomoci utajit účast vládních úředníků z Bílého domu na spiknutí.

Ještě než se Mitchell dostal před vyšetřovací výbor, prohlásil jeden z jeho právních zástupců, William G. Hundley, že jeho klient nemá žádné informace, které by- potvrdily, že se prezident jakýmkoli způsobem podílel na přípravách Watergate nebo na utajování okolností souvisejících s aférou. A právě toto prohlášení mělo podezřelou příchut.

Později se ukázalo, že Nixon se jen tak lehce nechce vzdát. Jeho poradce Fred Buzhardt uveřejnil v době, kdy John Dean vypovídal před vyšetřovacím výborem, že Dean je hlavní osobou v případě zatajování aféry Watergate. Měl značný zájem na utajení už sám kvůli sobě, ale také kvůli svému šéfovi Mitchellovi, který byl zřejmě do akce rovněž zapleten. Nixon tedy ustupoval do pozadí a Deanovým šéfem byl najednou zase Mitchell. To byla sice pravda, ale částečná a časově velmi vzdálená. Dean pracoval za Mitchella na ministerstvu spravedlnosti, předtím, než byl povolán jako právní poradce do Bílého domu. Každý argument sloužící aspoň vzdáleně k odpoutání pozornosti byl Nixonovi a jeho mužům v Bílém domě dobrý. Když John Wesley Dean pochopil, že nastal boj na ostří nože, rozhodl se vytáhnout své trumfy. Měl jich věru dost. Překvapil jimi nejen americkou veřejnost a novináře, ale především málo prozíravého Richarda Nixona, který ho svým postojem zahnal do úzkých a tím si sám na sebe upletl bič.

Patnáctého dubna vypověděl Dean před vyšetřujícím soudcem o okolnostech a pozadí vloupání do ordinace Lewis Fieldinga, psychiatra profesora Ellsberga. Proces proti profesoru Ellsbergovi, který se svým kolegou Russem údajně zcizil tajné dokumenty Pentagonu, aby je mohl dát k dispozici tisku, probíhal v té době před soudem v Los Angeles. Představitelé justice ve Washingtonu měli nyní Deanovu vý-

261

pověď a nemohli ji zatajit, museli ji dát k dispozici losange-leskému soudu. Věděli, že prokáže-li se pravdivost Deanova tvrzení, protokol bude důvodem ke zvratu v procesu.

Deanova výpověď se dostala až na stůl náměstka ministra spravedlnosti Henryho Petersena a ten se sešel 18. dubna s prezidentem Nixonem, aby se s ním poradil co dál. Deanova výpověď byla značně kompromitující. Pro poradce Bílého domu i pro prezidenta. Henry Petersen se nedostal se svým referátem daleko. Prezident Nixon ho záhy přerušil.

„Vím o tom,“ řekl Nixon. Je to záležitost, spadající do oblasti národní bezpečnosti. Nestarejte se o ni. Vaší věcí je vyšetřování případu Watergate.“ Petersen se tedy vrátil do kanceláře, ale jak se zdá, nespokojil se s použitím onoho, nyní už poněkud ohraňovaného zaklínadla o národní bezpečnosti. Celý týden rokoval o této otázce se svým šéfem, ministrem Kleindienstem, a dalšími odborníky a došli k názoru, že musí být dána přednost právu a spravedlnosti před velmi volně vyložitelným pojmem národní bezpečnosti. Pětadvacátého dubna pak ministr spravedlnosti informoval prezidenta o rozhodnutí svého úřadu. Nixonovi nezbylo než souhlasit. Případ profesora Ellsberga se vyvíjel na základě nových okolností rychle po svém. Ve výsledcích se poprvé objevila skupina „instalatérů“. Soudce musel uznat, že proti obžalovaným bylo použito nezákonných prostředků, Ellsberg a Russo byli osvobozeni a Ehrlichmanovy pokusy přibrzdit vývoj případu nebyly nic platné.

Prezidentův poradce se totiž za pět minut dvanáct snažil zachránit, co se dalo, tvrzením: že souhlasil s vloupáním jen proto, že bylo naprosto nutné. Do případu krádeže a uveřejnění tajných dokumentů Pentagonu byli prý zapleteni nepřátelští tajní agenti. Předali prý dokumenty sovětské straně. Nikdo se nedověděl, jací špióni a jak se měli na akci podílet. Ehrlichmanovo prohlášení se ukázalo jako stoprocentní lež. A stavba, podepřená smyšlenými argumenty, vylhanými prohlášeními a kamuflážními triky, se začala povážlivě zachvívát v základech.

První vzdal falešnou hru úřadující ředitel FBI Patrick Gray. Sedmadvacátého dubna 1973 upustil od své snahy do-

262

Borovicka - Watergate

sáhnout potvrzení jmenování Senátem, vzdal se místa ředitele FBI a současně uvedl, že už v červenci 1972 upozornil prezidenta Nixona, že někteří z jeho spolupracovníků v Bílém domě se snaží bránit řádnému vyšetření případu Watergate. Přiznal také, že na příkaz prezidentových poradců Ehrlichmana a Deana zničil závažné dokumenty týkající se tohoto případu.

Téhož dne večer odcestoval prezident do svého sídla v Camp Davidu, doprovázen tentokrát mimořádně malým počtem spolupracovníků. V jeho suitě scházeli především oba hlavní poradci Haldeman a Ehrlichman, zato doprovázela prezidenta na víkend jeho osobní sekretářka Rose Mary Woodsová a Ray Price, autor prezidentových projevů. Nixon se během víkendu připravoval na svůj velký projev. A nebyla to snadná role, kterou měl sehrát.

Tricátého dubna v devět hodin večer zasedl prezident Spojených států amerických Richard Nixon za psací stůl. Maskér mu přepudroval čelo. Reflektory se rozsvítily. Na obrazovkách desítek miliónů televizorů se objevila Nixonova ustaraná tvář. Pak přednesl roztřeseným hlasem jeden z nejméně příjemných státnických projevů historie.

Především ohlásil, že ze svých funkcí odstoupili oba jeho hlavní poradci Haldeman a Ehrlichman, „dva vynikající pracovníci ve službách státu, nejlepší, jaké kdy měl čest poznat“. Rozhodli se k tomuto kroku proto, že uznali za nutné obnovit důvěru veřejnosti v demokratický systém. Také John Dean odstoupil.

Richard Kleindienst, jehož někteří přátelé jsou podezřelí z účasti na případu Watergate, se domnívá, že není vhodné, aby nadále vykonával funkci ministra spravedlnosti. Rezignoval a jeho odstoupení bylo přijato s lítostí.

Prezident Nixon se pak obrátil k národu se svou osobní zpovědí. Měla zapůsobit především na city Američanů. Nixon prohlásil, že v plné míře přejímá odpovědnost za výstřelky, k nimž došlo během předvolebního boje, přestože na nich nemá sebemenší vinu. Plně se věnoval politice zajištění míru a porozumění mezi národy na této planetě. Nezbyl mu čas starat se o detaily své předvolební kampaně a svěřil ji lidem, kteří toto úsilí poněkud přehnali. Nikdo v Bílém domě však nebude jejich chyby kryt. Žádný z viníků se nebude moci

263

schovat za štít imunity. Prezident sliboval přísný postih a spravedlivé posouzení viny. Pak vyzval americké občany, aby se za něj modlili. Prosil boha, aby jemu, prezidentovi Spojených států, a každému jednotlivému Američanovi požehnal. Když domluvil, měl Richard Nixon, prezident, který se rád chlubil, že se dostal do Bílého domu po schůdcích svých šesti osobních krizí, v očích slzy. „Nebylo to lehké,“ řekl tiše, když zhasly reflektory a otřel si zpcené čelo.

Prezident Nixon docílil svým prohlášením opačného účinku, než zamýšlel. Prostí Američané jistě ocenili jeho pokoru před bohem a před národem, ale ti, kdo uvažovali o politických závislostech, objevili v projevu nejen protimluv. Prezident označil Haldemana a Ehrlichmana za vynikající služebníky národa a státu, a přece museli odstoupit? Proč? Nixon prohlásil, že on nese odpovědnost za výstřelky při předvolební kampani. Proč tedy hned v druhé větě sliboval, že viníci budou přísně potrestáni?

Americká veřejnost si položila během aféry Watergate mnohokrát otázku, proč se tak zkušený politik, jakým byl Richard Nixon, natolik snížil, že ve snaze uchovat si moc sáhl k nezákonným prostředkům. John Wesley Dean na ni odpověděl aspoň zčásti.

Od chvíle, kdy se Nixon nastěhoval do Bílého domu, vládlo zde ovzduší strachu z nepřátel. vysokoškolsí studenti, vlasatí hippies, mrzáci z vietnamského tažení, demonstrující proti válce, byli v Nixonových očích agenty politické opozice. Nikomu se nepodařilo přesvědčit ho o opaku. Obava z činů jinak smýšlejících lidí a až chorobná snaha hlídat je, sledovat každý jejich krok, byla jednou z příčin aféry Watergate. Byla však zároveň klíčem ke dverím, za nimiž se prezident Spojených států amerických snažil ukrýt tajemství případu Watergate.

264

21 PÁD VICEPREZIDENTA

Hotel Hilton Plaza v Miami Beach patří k nejlepším na Floridě. Osmého srpna 1968 ve tři hodiny ráno svolal vítězný republikánský kandidát na úřad prezidenta Spojených států Richard Milhous Nixon do jednoho z hotelových salónků schůzku, na níž měli účastníci rozhodnout, kdo se stane druhým mužem ve státě.

První porada začala nad ránem, čtvrtá skončila druhého dne v poledne. ve dvanáct třicet se americká veřejnost dověděla, že byl pro funkci viceprezidenta vybrán na republikánskou kandidátku Spiro Theodore Agnew.

Hlasování byli přítomni kromě kandidáta na prezidentský úřad jeho poradci H. Robert Haldeman, Robert Ellsworth, John N. Mitchell, texaský senátor Tower, zástupce kalifornského guvernéra Reagana Robert H. Fineh a Nixonův zplno-mocněnec a mluvčí právě ukončeného sjezdu Republikánské strany kongresman

Rogers C. B. Morton z Marylandu.

Muž, který se příštího dne objevil na" prvních stránkách světových listů, vypadal přísně, seriózně a americky. Přitom se jeho otec ještě jmenoval Anagnostopulos a přistěhoval se do Spojených států z Řecka. Pro Američany bylo řecké jméno nevyslovitelné. Proto si nemajetný přistěhovalec, který se zmožil v Baltimoru na malou restauraci, kde jeho žena vařila řecká jídla, dal přepsat jméno na anglicky znějící Agnew.

Jeden z Anagnostopulosových synů Spiro Theodore Agnew se narodil v roce 1919 v Baltimoru ve státě Maryland. V mládí neměl na různých ustláno. Otec hospodařil od deseti k pěti, jako hostinský zkrachoval, vzal tedy vozík a začal rozvážet po domech zeleninu. Za nějaký čas si zařídil malý krámk. Spiro, kterému spolužáci říkali Ted, pomáhal otci prodávat mrkev a pomeranče. Takový start do života je pro politika Spojených

265

států nejlepší vizitkou. Dokazuje totiž mnoha bezejmenným, že ideál „amerického snu“ – z podomního obchodníka milionářem – je realizovatelný. Politik se stává příkladem živořícím a ve volbách jejich favoritem.

Agnew se zpočátku dal zapsat na chemii, později přešel na baltimorskou univerzitu, kde studoval ve večerních kursech práva. Když po přepadení Pearl Harboru vstoupily Spojené státy do druhé světové války, narukoval Spiro Agnew nejdřív k útvaru, pak absolvoval ve Fort Knox důstojnickou školu a do konce války sloužil v zámoří.

V roce 1945 svlékl uniformu a vrátil se na univerzitu v Baltimoru, kde byl v roce 1947 promován na doktora práv. Pak provozoval advokátní praxi, specializoval se na daňové spory, v roce 1957 byl zvolen členem, později ředitelem odvolacího úřadu v Baltimoru. Stal se šéfem instituce, která má dbát zejména na dodržování předpisů o využívání místních pozemků pro stavební účely. Jak se později ukázalo, byla to výnosná funkce a Spiro Agnew svého postavení náležitě využíval. A tak nebyl nadšen, když se v roce 1961 dověděl, že ho okresní rada, složená většinou z členů konkurenční Demokratické strany, zbavila funkce.

Spiro Agnew se však nevzdal. Rozhodl se, že se ve volbách v roce 1962 pokusí získat funkci výkonného předsedy okresní rady. Podařilo se mu to. Zvítězil a zjistil, že je to ještě výnosnější místo. Kdo má vliv, může mít také peníze. Spiro Agnew měl v krvi smysl pro podnikání. Zil sice jako pánbůh v ráji, byl však ctizádostivý, proto chtěl ještě výš. V roce 1966 zahájil další politické tažení, které ho postavilo po bok prezidenta Nixona.

Mnozí říkali, a měli zřejmě pravdu, že ho do Bílého domu vynesla souhra náhod. Značnou roli však sehrála také rozpol-cenost uvnitř Demokratické strany a nepromyšlená taktika demokratů. Postavili jako kandidáta na funkci guvernéra Marylandu nechvalně známého rasistu Mahoneye a Agnew získal ve volbách o celých dvaosmdesát tisíc hlasů víc a stal se guvernérem.

Zpočátku si v nové funkci získal dobrou pověst. Před veřejností vystupoval jako liberál, podporoval protidiskriminač-

266

ní rasové snahy. Později se však otočil po větru, zasazoval se za snížení rozpočtové položky na zdravotní a sociální účely a po zavraždění pokrokového černošského politika Martina Lu-thera Kinga to byl právě Agnew, kdo povolal k potlačení nepokojů do státu Maryland federální jednotky.

Richard Nixon měl v prezidentských volbách v roce 1968 starost o hlasy z Jihu. Proto potřeboval dostat na kandidátku viceprezidenta, který by Jižanům vyhovoval. Vybral si Agne-wa a nevolil špatně. V roce 1968 zvítězil tento republikánský tandem sice těsně, v roce 1972 však doslova triumfoval.

Za Nixonovy vlády se druhý muž ve státě nedostal příliš často do popředí, ale to už byl, až na některé výjimky, úděl amerických viceprezidentů. Richard Nixon o něm říkal a publikoval jen to nejlepší. Líčil svého kolegu jako člověka zásadového, schopného, politika, který by mohl, kdyby to bylo třeba, řídit stát, protože je nekompromisním zastáncem práva a pořádku.

Viceprezident Agnew tedy jezdil na méně důležité státní návštěvy, vystupoval důstojně, reprezentoval svou zem i svého šéfa jak se sluší a patří. Proto způsobila značné překvapení zpráva, že se tento milý host králů, královen, prezidentů a ministerských předsedů, druhý muž v politické, vládní a společenské hierarchii Spojených států amerických dopustil trestných činů. Zatajil daně, přijímal úplatky, vydíral a osnoval spiknutí. Za tyto zločiny měl být postaven před porotu a odsouzen.

Lze však soudit viceprezidenta Spojených států amerických jako sprostého zločince? Může s ním soudce či velká porota zacházet jako s podvodníkem, který vylákal od vdavekchti-vých starých panen úspory? Jakou pozici má vlastně

Borovicka - Watergate

viceprezident USA na žebříčku protokolární moci?

Ústava Spojených států rezervovala pro viceprezidenta jen nepatrnou míru zodpovědnosti za státní záležitosti a také ne příliš výkonných možností. Mimo jediné. Musí být kdykoli připraven a schopen převzít vedení státu, kdyby prezident zemřel nebo nemohl zastávat svou funkci.

Viceprezident předsedá Senátu, a když dojde k rovnosti hlasů, může rozhodnout svým. Pak vykonává ještě několik

267

nevýznamných ceremoniálních funkcí. Jinak musí čekat, až ho prezident pověří nějakými speciálními úkoly. Málokterý viceprezident se takového pověření dočkal. Podle původní ústavy Spojených států se stával automaticky viceprezidentem kandidát, který dostal v prezidentských volbách druhý nejvyšší počet hlasů.

Prezident a viceprezident byli tedy vlastně politickými protivníky, kteří společně řídili stát. Takto byli zvoleni první čtyři viceprezidenti, za prezidenta Georga Washingtona John Adams dvakrát, za Johna Adamse Thomas Jefferson a za Jeffersonova prezidenství byl viceprezidentem Aaron Burr.

Historie Spojených států ukázala, že viceprezidentský úřad nemusí být vždy jen doživotní hrou na druhé housle. Osm viceprezidentů nastoupilo automaticky na první místo v Bílém domě po úmrtí prezidentů a čtyři z nich se dostali k prezidentské funkci po atentátu na prezidenta. Andrew Johnson v roce 1865, když herec Booth zastřelil ve Fordově divadle ve Washingtonu Abrahama Lincolna.

Chester A. Arthur v roce 1881 po zavraždění Jamese Garfielda, Theodore Roosevelt v roce 1901, když Leon Czolgosz vystřelil na Panamerické výstavě v Buffalu na prezidenta McKinleye. A konečně v roce 1963 Lyndon B. Johnson, když dosud neodhalená skupina střelců zavraždila v Dallasu Johna F. Kennedyho.

Po přirozené smrti prezidentů nastoupili do nejvyšší funkce čtyři viceprezidenti: John Tyler po "krátké vládě Henryho Harrisona v roce 1841, Milard Fillmore, když zemřel v roce 1850 Zachary Taylor, Calvin Coolidge po smrti Warrena G. Hardinga v roce 1923, a Harry S. Truman v roce 1945, když zemřel Franklin Delano Roosevelt.

Theodore Roosevelt, Coolidge, Truman a Lyndon Johnson byli pak sami zvoleni pro nadcházející období prezidenty, a také Richard Nixon se dostal do Bílého domu, když předtím dvakrát sloužil jako viceprezident za Dwighta D. Eisenhowera. Tak sehráli viceprezidenti USA významnější roli v dějinách Nového světa, než jim původně přisoudila ústava Spojených států.

Viceprezident Agnew se už v srpnu 1971 dostal na tiskové konferenci do prudké palby otázek novinářů. Víceméně pře-

268

kvapení účastníci slyšeli vynucenou obhajobu druhého muže Spojených států. Spiro Agnew nemohl nepřiznat, že mu hrozí vyšetřování pro údajné trestné činy, ale hned dodal, že je zcela neopodstatněné. Z odpovědí na otázky pak vyšlo najevo, že jde o sankce za nezákonné činy z let 1962 až 1966, kdy pracoval jako úředník v Baltimoru, a v letech 1967 až 1968, kdy zastával funkci guvernéra státu Maryland. Znovu zdůraznil, že řízení proti němu není ničím odůvodněné, ale zároveň přiznal, že se má zodpovídat z trestných činů pro špičkového politika, a zejména viceprezidenta Spojených států velmi závažných: ze zatajení daní, korupce a vydírání a navíc ze spiknutí, i když tento pojem má v americkém trestním právu širší výklad, může znamenat také spolčení či spolupráci, která má za cíl oklamat soudní instance.

„Jsou to všechno zatracené lži," prohlásil viceprezident Spiro Agnew, „že jsem pobíral pravidelné měsíční úplatky ve výši tisíc dolarů. Je vyloučené, abych byl pohnán před soud."

Viceprezident Agnew nemluvil pravdu a později se to mělo dokázat. Zatím však mátl své voliče klamnými prohlášeními a na shromáždění republikánských žen v Los Angeles dokonce přísahal před naplněným sálem, že neodstoupí ze své funkce, ani kdyby proti němu byla vznesena žaloba. Sekal kolem sebe jako mušketýr bez bázně, ale ne bez hany, a veřejně obviňoval federální ministerstvo spravedlnosti, že se ho snaží politicky zničit rozšiřováním nepravdivých zpráv.

Prezident Richard Nixon, který by se svého viceprezidenta, kdyby byla jeho tvrzení aspoň zčásti pravdivá, měl zastat, se choval velmi zdrženlivě. Tak se americká veřejnost právem domnívala, že Agnewovo zapírání viny je jen zoufalou obranou bezradného.

Viceprezident se ještě několikrát pokusil o obranu útokem. Když se dostaly do tisku další zprávy o finančních machinacích, obvinil Agnew státního žalobce George Bealla, který vedl vyšetřování, bratra senátora Glenna Bealla, že se mu chce pomstít za nevyrovnané účty z nedávné minulosti. Bylo všeobecně známo, že Agnew ze všech svých sil brzdil Beal-lovo jmenování. Tento tah se měl stát Agnewovi osudným.

Návladní prohlásil, že zastupuje pouze státní zájem proti osobám podezřelým z korupce, a dal doručit viceprezidentu Agnewovi předvolání, kterému se v americké trestní praxi říká subpoena, aby předložil státnímu žalobci všechny daňové doklady od roku 1967 až do chvíle doručení.

S pojmem sub poena, což znamená latinsky pod trestem, se ještě setkáme. Je tedy třeba poznamenat, že to může být předvolání za svědka s uložením povinnosti, že předvolaný svědek musí soudu současně předložit písemnosti, důkazy, daňová přiznání, doklady nebo také magnetofonové pásky. Předvolání subpoena nabývá právní platnosti jen tehdy, je-li doručeno předvolanému úřední osobou do vlastních rukou.

Takové předvolání může vydat velká porota, ale také vyšetřovací výbor Senátu. To se stalo v Nixonově případě. Vyšetřovací výbor Senátu uložil 23. července 1973 prezidentu Nixonovi sub poena, tedy pod pohrůžkou případného trestu, vydat podklady k případu watergate, zejména magnetofonové pásky nahrané v Bílé domě. Richard Nixon odmítl. Kongres Spojených států amerických pak odhlasoval 18. prosince 1973 zákon, který výslovně zmocňoval vyšetřovací výbor Senátu k vymáhání důkazních materiálů pod tlakem subpoena. Toto právo bylo pak rozšířeno i na takzvaný výbor pro impeachment Sněmovny reprezentantů pro případ ústavní žaloby vedené proti prezidentovi Spojených států.

Skandální aféra viceprezidenta Spojených států Agnewa nesouvisí přímo s případem watergate, sehrála však v dané chvíli a v dané situaci značnou roli a odrazila se především v reakci veřejného mínění. Vždyť státní žalobce James R. Thompson se veřejně vyjádřil o viceprezidentovi Spojených států, že je gauner, a nebyl ani obžalován z nactiutrháčství ani od něho nebylo požadováno veřejné odvolání tohoto výroku.

Pro prezidenta Nixona byla obžaloba Agnewa na jedné straně prostředkem k odpoutání pozornosti od případu watergate a jeho vlastních, dokonce podobných machinací, z jakých byl obviněn jeho kolega. Zároveň však signalizovala, že není něco v pořádku ve vládě dvou mužů, kteří se stali nejvyššími představiteli národa a státu, že tedy mnohé skřípe

v politickém systému Spojených států. Historie nezná druhý případ, kdy by tak vysoce postavení představitelé byli téměř současně obžalováni z tak nízkých a nečestných trestných činů.

Richard Nixon se snažil ne příliš šikovnými kamuflážními akcemi ututlat důsledky aféry watergate, a nepodařilo se mu to. Proto se rozhodl postupovat v případě Spiro Agnewa opatrněji, podle zásady bližší košile než kabát. Udělal to také proto, že už věděl, že federální státní návladní z Baltimoru George Beall získal během vyšetřování Agnewova případu nezvratné důkazy o viceprezidentově vině. Bylo jisté, že se Agnew nevyhne soudnímu projednání obvinění.

A tak se Nixon sice formálně zastal svého zástupce, který se, podle jeho tvrzení, při výkonu funkce viceprezidenta nedopustil ničeho nečestného, ale současně obrátil nad ním palec k zemi, když oficiálně ohlásil, že obvinění proti Agnewovi vznesená jsou velmi vážná. Tak se ukázalo, že nejvyšší americká politická elita je právě tak jako většina podnikatelů v zemi ovládána onou neukojitelnou touhou vydělat co nejvíc za každou cenu. Je to oceňovaná schopnost. Bývá označována za hlavní faktor vzestupu soukromého bohatství Spojených států a kapitalistického hospodářství vůbec.

Významný americký týdeník Time napsal: „Jde o bezpříkladnou krizi a nikdo si netroufá říci, zda bude moci být někdy znovu získána důvěra ve vedení.“ Vážený soudce Nejvyššího soudu prohlásil na plenárním zasedání advokátní komory ve Washingtonu, že „vzrůstá lhostejnost ve veřejném životě a ohrožuje národ. Výsledkem je pochopitelný strach o demokracii, na kterou býval americký národ tak hrdý“.

Spiro Agnew se však nevzdal. Vsadil na poslední kartu, kterou měl v rukávě. Byl přece stále ještě ve funkci viceprezidenta Spojených států. Richard Nixon zakázal svým spolupracovníkům z Bílého domu vypovídat v případě watergate pod přísahou před soudem i před vyšetřovací komisí. Jenže tato úleva platila přechodně a také jen pro skutečnosti obsažené v důvěrných hovorech poradců Bílého domu s prezidentem.

Tak se Spiro Agnew pokusil o další zoufalý tah. Snažil se

docílit, aby proti němu zavedl Kongres impeachment – ústavní žalobu s cílem zbavit ho úřadu. Takové řízení by se táhlo celé měsíce a možná i roky a on by v té době nemohl být postaven před soud v Baltimoru. Agnewovi advokáti podali tedy žádost o zahájení řízení mluvčímu Kongresu Carlu Albertovi, ale poslanci ji 25. září 1973 zamítli.

Borovicka - Watergate

Když zahájil státní žalobce Beall v Baltimoru vyšetřování případu Spiro Agnewa, vyšly najevo jiné nehorázné miliónové machinace při zadávání státních zakázek a na stolech pracovníků státního návladnictví narůstaly stohy dokladů o nezákonných úplatcích firem. Šlo většinou o stavební podniky, které pak vyúčtovaly za provedení veřejných prací neúměrně vysoké ceny. Vlivní úředníci kryli své spolupachatele mlčením.

Jak jsme se již přesvědčili, přiznání vylučuje trestní stíhání podezřelého pro další trestné činy a státní žalobce Beall využil této zvláštnosti amerického trestního práva i v případě Agnewových spolupachatelů. Dal jim možnost přiznat se, a tím si zajistit přinejmenším zmírnění rozsudku.

První se přihlásil William E. Fornoff. Doznal, že zatajil daně a zaplatil větší částky jako úplatky jistému vysokému vládnímu úředníkovi. Fornoff tedy prozradil podrobnosti a státnímu žalobci Beallovi se brzy podařilo odhalit další spekulanty, vesměs vedoucí úředníky, ředitele nebo spolumajitele významných stavebních firem. Byli obžalováni: Jerome Wolff, Harry W. Rodgers, Lester Matz a I. H. Hammerman. A Wolff a Matz prozradili při vyšetřování, že vyplatili Agnewovi značné částky jako úplatky.

Později vydal ministr spravedlnosti Richardson čtyřiceti-stránkovou bílou knihu o případu viceprezidenta Spiro Agnewa. Zde byly uvedeny všechny jeho trestné činy. Podle údajů této publikace přijal na úplatcích prokazatelně nejméně osmdesát sedm tisíc dolarů, a to v době, kdy zastával veřejnou funkci v Baltimoru, později jako guvernér státu Maryland a také jako viceprezident. Prohlášení Richarda Nixona, že se Agnew ve výkonu funkce viceprezidenta USA nedopustil žádných nečestných činů, nebylo tedy pravdivé.

Nebyl to jediný špinavý trik Bílého domu, týkající se Agne-

272

wovy aféry. Jedním z podnikatelů, kteří poskytli viceprezidentovi Agnewovi značný úplatek, byl také stavební podnikatel Harry W. Rodgers. Jeho jméno se objevilo v protokolech, vršících se na psacím stole státního žalobce Bealla. Rodgersovi hrozila žaloba. Jenže Rodgers měl vlivné styky. Respektoval zásadu: jedna ruka druhou myje a před časem věnoval slušnou částku na Nixonův předvolební fond. Nyní vyžadoval za svůj příspěvek protislužbu. Nešel ke kovářičkovi, stěžoval si na jednání prokurátora Bealla přímo v Bílém domě. Rodgers se před soud nedostal. V Bílém domě přijal jeho stížnost asistent Nixonova poradce Charlese W. Colsona W. Richard Howard a předal ji kompetentnímu referentovi – prezidentovu právnímu poradci Johnu Deanovi. Ten pak zřejmě intervenoval na ministerstvu spravedlnosti. Trestní řízení proti Rodgersovi bylo zastaveno.

Při předběžném vyšetřování se podařilo zjistit, že celková částka investic, o něž v korupční aféře šlo, nebyla malá. Přesahovala dvě stě dvacet miliónů dolarů. To by snad ani nebylo tak pobuřující, kdyby současně nevyšlo najevo, jak obrovské byly neoprávněné zisky. Jeden jediný z postavených objektů byl předražen o celých čtyřicet miliónů dolarů. To byly snadno vydělané peníze. Je pochopitelné, že ti, kteří přivřeli nad takovým pirátstvím oči, museli dostat za svou shovívavost dobře zaplacené. Není třeba zdůrazňovat, že majitelé firem úplatky zakalkulovali do cen veřejných prací.

Spiro Agnew měl mnohé z vlastností společných poradcům prezidenta Nixona. Nechtěl věřit, že by byl ve své funkci po-razitelný. Věděl, že není snadné obžalovat viceprezidenta Spojených států z trestných činů, a snažil se proto zákulisními jednáními získat čas. Do poslední chvíle se nevzdával.

Pak se státnímu žalobci přihlásil další svědek, který si přiznáním chtěl vysloužit polehčující okolnosti. Byl to Agne-wův přítel Allan I. Green, majitel stavební firmy v Mary-landu. Pod přísahou vypověděl, že zaplatil Agnewovi na úplatcích větší částky v době, kdy zastával funkci guvernéra státu Maryland, ale také když už byl viceprezidentem. A vyplatil mu je dokonce v hotovosti v jeho viceprezidentské kanceláři.

273

Prokurátor Beall měl pohromadě dost usvědčujícího materiálu a oznámil, že pracuje na sestavení obžaloby. Protože i v tomto případě bylo třeba zachovat ceremoniální postup, dostavil se k viceprezidentovi ministr spravedlnosti a vyslovil domněnku, že se sotva vyhne soudnímu řízení.

Cesta k zahájení soudního líčení vedla však ještě oklikami. Volba porotců sice proběhla úspěšně, ale když se jedenadvacetičlenná porota sešla, scházel soudce, který by jí předsedal. Agnewův někdejší spolupracovník Stanley Blair funkci odmítl a další dva navrhovaní soudci se také vymluvili. Teprve po složitých jednáních se stal předsedou velké poroty soudce z Virginie Walter E. Hofmann. Spiro Agnew byl muž dvou tváří. S nabubřelými hesly o právu a pořádku vtáhl do politické arény, kde se stavěl proti všemu pokrokovému. Stálým opakováním

Borovicka - Watergate

bezobsažných hesel o respektování zákonů a nařízení si vybudoval pověst politika s mesiášskými sklony. Byla to jen promyšleně naaranžovaná maska. Teď se objevila Agnewova skutečná tvář. Americkému veřejnému mínění se z toho pohledu poněkud zatočila hlava. A v Bílém domě měli o starost víc.

Prezidentův zvláštní poradce Fred J. Buzhardt junior začal vyjednávat s ministrem spravedlnosti Elliotem Richardsonem ještě před soudním líčením. Uvažovali společně o vhodném postupu. Na jedné straně stál neústupný státní žalobce George Beall, který chtěl dát za každou cenu průchod právu a spravedlnosti a postavit Agnewa před soudní porotu. Na druhé straně byl veřejný zájem. Všem bylo jasné, že Agnewovi obhájci mohou běžnými metodami protahovat proces celé měsíce a možná roky. Budou předvolávat další a další svědky, proti svědectví jiných budou protestovat, budou navrhopvat důkazy a znalecké expertizy, mohou se dožadovat revizí účetních knih zúčastněných firem a viceprezident Agnew, který bude stát až po krk ve špíně, bude stále viceprezidentem. Dokud není odsouzen, je podle zákona nevinný. Jak by se dívala americká a nakonec i světová veřejnost na viceprezidenta Spojených států amerických, který je ve funkci, ale současně sedí jako obviněný z podlých trestných činů na lavici obžal-

274
lovaných? Agnew by ztratil veškerý respekt a ztratily by ho i USA.

Jaké bylo východiště ze situace? Jak se ukázalo při soudním procesu před velkou porotou, bylo řešení snadné a nebylo nové. Již před léty odsoudili hlavu amerických gangsterů, legendárního Al Caponu, který měl na svědomí hezkých pár zločinů, za něž by byl měl usednout na elektrické křeslo, jen za daňové nedoplatky. Případ viceprezidenta Spojených států amerických skončil podobnou dohodou. Cesta k ní však nebyla přímá.

Spiro Agnew měl dobré obhájce. Vedl je známý advokát Judah Best. V pátek 5. října 1973 se sešel na poradě s Nixovým zvláštním poradcem Buzhardtem. Jednání se zúčastnil také zástupce ministra spravedlnosti Henry Petersen. Není známo, jak probíhalo setkání, jisté je, že se o společném postupu nedohodli. Pak odletěl Agnewův advokát Best s prezidentovým poradcem do Miami, kde zřejmě jednání pokračovalo. K dohodě však došlo až 8. října v jistém motelu nedaleko Alexandrie ve státě Virginia.

Státní žalobce George Beall sice zastával názor, a také ho veřejně vyjádřil, že „Agnew patří za mříže“, ale byl přehlasován. Viceprezident Agnew měl být odsouzen jen jako daňový defraudant.

Soudní sluha zahájil líčení povinným pokřikem: oyez! oyez! oyez! – slyšte! slyšte! slyšte! a přítomní sborově odpověděli: Bože, ochraňuj Spojené státy! Pak se viceprezident Agnew přiznal, že zatajil daně. Soudce použil pro obžalovaného výhody plea bargaining a odsoudil ho pro daňové de-fraudace k trestu odnětí svobody na dobu tří let podmíněčně a k pokutě ve výši deseti tisíc dolarů. Ještě téhož dne Spiro Agnew odstoupil z úřadu, což byla smluvená podmínka dohody. Pro aféru Watergate a pro Nixona osobně měl Agnewův případ dvojí dosah. Odpoutal na jistý čas pozornost od nezákonných činů prezidentových poradců, ale současně dokumentoval, že případ Watergate není v americkém vládním systému ojedinělým. Viceprezident padl a prezident byl podezřelý z podobných nezákonných činů.

Taková vnitropoli-

275

tická krize neměla v téměř dvěstěleté historii Spojených států

by viceprezident Agnew se přiznal, byl souzen a odstoupil

z vysoké funkce. Tím však ještě případ nekončil. V té době se obilily úvahy o jeho dalších činech. Agnew nedostával peníze jen od podnikatelů, jimž za úplatky zafučil nelegální výhody, bydlel také zadarmo, ve washingtonském hotelu Sheraton Park, kde neplatil ani za jídlo ani za pití a pořádal společenské večírky za peníze nášů

Krátce předtím, než byl odsouzen, si koupil za dvě stě tisíc dolarů

dvanactipokojovou vilu v Bethesdě ve státě Maryland a dal si ji vybavit drahým nábytkem a elektronikou řízenou bezpečnostním a signalizačním zařízením, které instalovali na Agnewově soukromém pozemku odborníci z tajné služby a státní pokladna za to zaplatila

39 000 dolarů neoplývá finančními prostředky-

O Agnewovi bylo známo, že neopíjval im

ky. Heston žil na velké noze, byl členem prominentního fotbalového klubu Linden Hills a měl jako čestný host s přístupem do golfového klubu Burning Tree. Po rozvodu mu

el
L třiceti dnů zaplatit finanční škodu, ale mimo to ho čekala ještě úhrada soumruhu z
advokátům. A tato částka převýšila dvě stě tisíc dolarů. Spiro Agnew tak velkou

hotovost na kontě.
Zřejmě neměl jeho přátelé se však zaručili, že se o něho postarají to v
amerických poměrech typickým způsobem

, „i ...! r,vP7irlpnta kterv tak zostuau svůj sobem. Založili pro vicepiezidenta, Kieiy Aon„ro. vysoký úřad, veřejnou sbírku - Fond a obhajobu Agnewa Nebyl to bláznivý nápad. Už v prvním týdnu došlo na konto sbírky na padesát tisíc dolarů. Kdo je poslal? Vdecn podnikatelé které Spiro Agnew neprozradil? Nebo se snad jeste našli ytrvalcivěřící zmrtyvýchvstání kompromitovaného Pmkáas?e, že příkladem ostatním šel dobrý Agnewův přítel bohatý obchodník W. Clement Stone, pro něhož par desítek tisíc dolarů neznamenal mnoho. Ale jedním z nejagilnějších propagátorů Agnewova záchranného fondu byl populární showman, zpěvák a kabaretiér, hvězda první velikosti Frank

276

Sinatra. A tento nestárnoucí seladon začal Agnewovi také hledat nakladatele, u něhož by mohl vydat své paměti. Byla to reálná nabídka, i když někdejší viceprezident nenapsal ještě ani řádku, a ztroskotala na přemrštěných požadavcích. Frank Sinatra, zvyklý na desetitisícové honoráře za večer (při posledním vystoupení v NSR dostal za jediný večer půl miliónu marek), žádal pro svého přítele Agnewa zálohu půl miliónu dolarů. A tak zájemci od záměru raději odstoupili.

Když se objevilo spojení Sinatra - Agnew, vyskytly se také spekulace, proč právě on se stará o padlého politika. Spiro Agnewovi sice už hned tak něco nemohlo poškodit pověst, ale starostlivost zpěváka, o němž bylo známo, že má jisté styky s americkým podsvětím a mafií, Agnewovi příliš nepomohla. A tak zbývá jen položit otázku: kdo pro koho a za co? Protože, jak je známo, ve světě byznysu není nic zadarmo - ani soucit, ani solidarita. A vděčnost už teprve ne.

277

22 VÝSLEDKY

Viceprezidenta Spiro Agnewa obvinil státní žalobce Beall v Baltimoru z úplatkářství, vyděračství a daňových podvodů v srpnu 1973. Desátého října byl Agnew odsouzen a podal demisi. Místo vedle prezidenta bylo tedy prázdné. Richard Ni-xon stál před složitým problémem. Měl najít svého zástupce.

V dané situaci lze brát tento úkol doslova. Na prezidenta Spojených států se valila jedna pohroma za druhou. Dostal se do vážného rozporu s kongresem a vyšetřovacím výborem Senátu. Jistě si uvědomil, že je i ve své vysoké funkci zranitelný.

V roce 1967 ratifikoval kongres pětadvacátý dodatek ústavy USA, v němž se stanoví, že se viceprezident stává úřadujícím prezidentem, jestliže hlava státu není schopna zastávat svou funkci, a zůstává na jeho místě, dokud prezident neoznámí kongresu, že se vrací do služby. Z americké historie je známo několik případů, že viceprezident převzal funkci prvního muže ve státě, když prezident nemohl plnit své povinnosti: když prezident Garfield ležel po atentátu celé dlouhé týdny v nemocnici, když byl prezident Wilson raněn mrtvicí, když vážná nemoc připoutala prezidenta Eisenhowera na lůžko.

Je pochopitelné, jak mnoho záleželo na tom, koho si Richard Nixon vybere. Volba byla důležitá především pro něho, ale také pro americkou veřejnost. Ta už nutně potřebovala uklidnit.

Prezident Nixon si vybral dobře. Rozhodl se pro méně známého, na politické scéně nepřiliš nápadného mluvčího republikánské frakce ve Sněmovně reprezentantů Geralda R. Forda. FBI kandidáta prověřila, výbor kongresu s ním absolvoval pohovory, Gerald Ford byl shledán způsobilým vykonávat významný úřad. Senát potvrdil jeho jmenování do

278

funkce většinou 92 proti třem hlasům a ve Sněmovně reprezentantů prošel poměrem 387 proti 35. Šestého prosince 1973 byl jako čtyřicátý viceprezident Spojených států uveden do úřadu.

Pozdější vývoj události teprve ukázal, že Nixonův výběr byl jedním z nejprozíravějších politických tahů jeho kariéry. Udělal ho navíc s tak velkým časovým předstihem, že si sotva kdo uvědomil možné souvislosti. A zajistil si krytí zad.

Jmenování Geralda Forda viceprezidentem bylo jednou z posledních výměn stráží. Už v dubnu téhož roku, když nuceně odstoupili prezidentovi poradci, musel za ně prezident najít náhradu. A tak se dostal do Bílého domu místo Boba Haldemana do funkce šéfa prezidentova štábu generál Alexander Meigs Haig, Elliot Lee Richardson vyměnil Richarda Kleindiensta v křesle ministra spravedlnosti, Leonard Garment se posadil do kanceláře Johna Deana, pohyb nastal i na některých dalších, méně exponovaných místech. A kruh kolem případu Watergate se stále rychleji uzavíral.

Mezitím probíhal soudní proces s profesorem Ellsbergem a jeho spoluobžalovaným Russem. A právě v době, kdy se Nixon před televizními kamerami pokorně

Borovicka - Watergate

přiznával, kdo všechno z jeho spolupracovníků v Bílém domě odstoupil, objevilo se v tisku prohlášení soudce Matta Byrne, který vedl proces proti Ellsbergovi. Prozradil, že dostal pozoruhodný, ale zároveň podezřelý návrh: mohl by nastoupit jako ředitel FBI na místo Patricka Graye.

Bez vysvětlování bylo jasné, že nabídka vysokého místa je úplatkem soudci, který mohl poradcům prezidenta Nixona i jemu samému znepríjemnit život.

Komplikace nastaly hned druhého dne. Jako by události vědomě na sebe navazovaly, oznámila FBI oficiálně soudci Byrnovi, že se jí podařilo opatřit důkazy o spoluúčasti prezidentova poradce Ehrlichmana na plánu vloupání do ordinace Ellsbergova psychiatra doktora Fieldinga. Prokázalo se, že Ehrlichman o nezákonné akci věděl už od září 1971.

Ellsbergův proces byl jen jednou epizodou dramatu. Vyšetřování případu Watergate pokračovalo zatím na několika dalších frontách. Senátor Sam Ervin se svým vyšetřovacím

279

výborem končil přípravné práce. Každým dnem se dalo očekávat zahájení výslechů. Soudce Sirica vyslovil předběžné rozsudky nad partou „instalatérů“, ale pokračoval v pátrání. Členové velké poroty mu v jeho snaze s nadšením pomáhali. Vyšetřovatelé se totiž dostali na stopu kamuflážních akcí Bílého domu, což bylo jednání protizákonné a porotce i vyšetřovatele oprávněně pobouřilo. V zásadě totiž bylo namířeno proti nim.

Velká porota prohlásila 2. května, že se jí podařilo shromáždit dost důkazů, aby mohla být vypracována obžaloba proti prezidentovým spolupracovníkům Mitchellovi, Deanovi, Haldemanovi, Ehrlichmanovi, Magruderovi a LaRuemu.

John Mitchell měl už stejně starostí až nad hlavu. Byl totiž společně s někdejšími ministrem obchodu Mauricem Stansem obžalován, že se „provinili proti platným zákonům, když se vědomě spolčili, aby společně, či každý sám, provedli zločin-nou akci, namířenou proti Spojeným státům, snažili se obejít platná nařízení úřadů Spojených států a pomocí lsti, podvodu a klamání se nečestnými prostředky snažili zabránit vládě v plnění jejích zákonných úkolů“. Byla to právní formulace žaloby za spoluúčast na machinacích Roberta L. Veska, o nichž už víme.

Dva bývalí ministři Nixonovy vlády stáli před soudem pro nečestné činy namířené proti Spojeným státům a třetí muž v pozadí nepříjemné aféry, která se objevila v nejméně vhodném čase, předseda Securities and Exchange Commission G. Bradford Cook odstoupil. Působil ve funkci pouhé dva měsíce a přiznal, že protiprávně zastavil řízení proti Veskovi a udělal to na přímluvu Maurice Stanse.

Současně probíhal jiný soudní proces v Orlando na Floridě. Tam stál před velkou (obžalovací) porotou Donald Segretti, obviněný rovněž z nezákonných činů, jichž se dopustil během svých diverzních akcí za předvolebního boje v roce 1972 na

, Floridě.

Když už se zdálo, že se osud reklamních odborníků Bílého domu naplnil a nebezpečná podezření se stahují kolem osoby prezidenta Nixona, došlo k dalšímu překvapení. Třetího května se objevil v deníku Washington Post článek o akci odpo-

280

slouchávání telefonních rozhovorů, nařízené nebo přinejmenším řízené z Bílého domu v roce 1969, v době, kdy se prezidentovi poradci snažili najít skulinu, kterou unikají tajné informace.

Jak se během šetření ukázalo, byl jedním ze seznamu nezákonně odposlouchávaných také někdejší Kissingerův asistent a Ellsbergův přítel Morton Halperin, muž, který byl hned od počátku podezřelý, že má podíl na propašování tajných dokumentů Pentagonu na veřejnost.

Mortona Halperina navštívil v té době profesor Ellsberg, který nyní stál jako obžalovaný před soudem. Halperinův aparát byl zapojen na odposlouchávací službu FBI. Daniel Ellsberg si s z Halperinova bytu vyřizoval telefonické rozhovory. Technici FBI je nahráli na magnetofonový pásek. Byla to nezákonná akce.

Způsobila zmatek nejen v procesu proti obžalovaným Ellsbergovi a Russovi, ale jako možný precedens také v případě Watergate.

Soudce Byrne si údaje prověřil. Pak požádal FBI, aby vydala soudu pásky s nahranými rozhovory. Ředitelství FBI nejdříve neodpovědělo, pak se Byrne dověděl, že pracovníci tohoto nejvyššího vyšetřovacího úřadu Spojených států nemohou rozhodující doličné předměty najít. Prý se ztratily a nikdo neví, kde je hledat. Sdělení připomínalo epizodu z frašky. Soudci Byrnovi došla trpělivost a vládní klika prezidentových poradců zjistila, že se opět jednou přepočítala. Byrne prohlásil, že „postup některých vládních míst brání objektivnímu a věcnému posouzení porotou“, proces zastavil, „pro použití nezákonných prostředků při

Borovicka - Watergate

vyšetřování", profesor Ellsberg a jeho spolu-obžalovaný Russo byli na svobodě. To byla sice jen částečná, ale značně důležitá prohra družstva Bílého domu, zvláště nebezpečná v dalších souvislostech. Když vypovídal Howard Hunt před velkou porotou washingtonského soudu, zřejmě mimoděk prozradil skutečnost, kterou snad považoval za polehčující: některé pomůcky, potřebné a použité při vloupání do ordinace doktora Fieldinga, dodala technická služba CIA. Sdělení způsobilo překvapení a v řadách vedoucích osob-

281

ností CIA paniku. Krátce poté se pustily do práce hned dvě vyšetřovací komise Kongresu, aby objasnily vztahy poradců Bílého domu a prezidenta k tajné službě CIA. Vojáci také zahájili své vlastní vyšetřování. Tehdejší ředitel CIA Richard Helms, který se mezitím odstěhoval na klidnější pracoviště (stal se americkým velvyslancem v Iránu), se musel prvním letadlem vrátit do Washingtonu, aby se zúčastnil strategické porady. Generál Cushman, s nímž Howard Hunt kdysi vyjednal technickou pomoc CIA, byl na cestách evropskými státy. Také jeho povolali zpět. A aby se míra dovršila, objevily se magnetofonové pásky s nahrávkami telefonických rozhovorů profesora Ellsberga. Ty, které nemohla najít FBI. Pochopitelně. Byly totiž v Bílém domě. Ležely v bezpečnostní schránce Nixonova poradce Ehrlichmana v jeho kanceláři. Ni-xonovo mužstvo se očividně dostalo do defenzívy.

Americké veřejné mínění často oplývá trpělivostí. Celý hrozen zápletek, v nichž zahráli nezáviděníhodnou roli Nixonovi poradci a spolupracovníci, však vyprovokoval nepříjemné otázky. Mnohé z nich mířily nejvýš: přímo na prezidenta Richarda Nixona. Vždyť každý, kdo uměl číst, mohl si ověřit, že prezident Spojených států nemluvil pravdu.

Devatenáctého června 1972, tedy krátce po zatčení „instalatérů“, vzkázal Nixon veřejnosti prostřednictvím svého tiskového tajemníka Ronalda Zieglera, že v případě Watergate jde o vloupání třetího řádu. Pět dní poté prohlásil na tiskové konferenci, že Bílý dům nemá s tímto případem nic společného. Devěťadvacátého srpna popřel před shromážděnými novináři, že by kdokoli z Bílého domu nebo z jeho spolupracovníků měl podíl na této „bizarní epizodě“, a zaručoval, že se postará, aby byl případ objasněn.

Pátého října 1972 se ještě stále dušoval, že nikdo z jeho štábu nemá se skandálem nic společného. Druhého března 1973 zakázal svému poradci Deanovi vypovídat před vyšetřovacím výborem Senátu a podepřel své rozhodnutí kategorickým konstatováním, že „žádný prezident nemůže nikdy připustit, aby některý z jeho poradců byl vyslýchán vyšetřovací komisí“.

Sedmnáctého dubna 1973 změnil své stanovisko rozhodnu-

282

tím, že nikdo z jeho spolupracovníků nemůže počítat s výsadou imunity. Popřel všechno předešlé a hodil své služebníky bez výčitek přes palubu, aby se jeho přetížené bärce odlehčilo. Američané, kteří byli jen trochu zasvěceni do vnitřní politiky Spojených států, pochopili, že je jejich prezident okatě vodí za nos. Výzkum veřejného mínění, který provádí v USA na vysoké vědecké úrovni hned několik renomovaných ústavů, signalizoval Nixonovi nebezpečí. Proto se rozhodl naordinovat veřejnosti uklidňující prostředek. Měl jím být nový zvláštní státní žalobce. Měl se ujmout vedení vyšetřování případu Watergate. Byl to sice jen další z úhybných manévru, jako některé předešlé akce, ale shovívavá veřejnost přijala prezidentovo rozhodnutí jako projev starostlivosti hlavy státu o právo a spravedlnost.

Richard Nixon jmenoval mimořádným státním žalobcem jednašedesátiletého univerzitního profesora Archibalda Coxe z Bostonu, právníka s nejlepší pověstí a vědeckého pracovníka na vysoké úrovni. Už svou autoritou zaručoval, že se konečně ukáže, kdo má pravdu a kdo klame veřejnost.

Prezident Nixon se chtěl udělat před veřejným míněním hezkým, když při jmenování profesora Coxe prohlásil, že mu dal volnou ruku. Cox mu reklamní tah zkazil. Skromně prohlásil, že to byla jeho podmínka pro přijetí tak odpovědné funkce. Brzy se mělo ukázat, že prezident ani tento příslib nemyslel vážně. Byl to jen další nečistý trik, jakých se už objevilo v případě Watergate na tucty a který měl v nepříjemné situaci posloužit k získání tolik potřebného času k oddechu. Nebyl mu však nic platný. Sedmnáctého května 1973 v deset hodin dopoledne vstoupili do sálu číslo 318 washingtonského kapitolu členové vyšetřovací komise Senátu Spojených států amerických, aby zahájili výslechy případu Watergate. Sedm mužů zasedlo za předsednický stůl, v čele výboru senátor Sam Ervin.

Budova washingtonského kapitolu je zařízena s umírněnou okázalostí. Sál zvaný Caucus Room je nejen největší, ale také nejpompéznější. Klenutý strop podpírají snad dvacet metrů

283

Borovicka - Watergate

vysoké korintské sloupy z načervenalého žíhaného mramoru. Okna jsou zastřena drapériemi z rudého sametu. Z kazetového stropu visí na dlouhých laněch čtyři mohutné lustry. Podlaha je pokryta vínově červeným kobercem. Sál má prostorné galérie. Celkový počet míst: pět set padesát

Celou noc před zahájením výslechu stala před budovou fronta zájemců a ve Washingtonu se říkalo, že vstupenky do sálu získaly jen nejvýznačnější osobnosti. Ve čtvrté radě seděl nedávno osvobozený profesor Daniel Ellsberg s manželkou. Atmosféra sálu připomínala ovzduší před slavnostní premiérou. Jen na křeslech dvou set pětasedmdesáti novinářů, kteří měli to štěstí být při tom, panovala větší nervozita. Reportéři čekali senzaci - A dočkali se

Předseda komise senátor Sam Ervin byl na první pohled sympatický starý pán. Hned po prvních větách si získal publikum. Přestože působil v Senátu už osmnáctý let, málokdo o něm do té doby slyšel. Když pozval večer před zahájením výslechu novináře na tiskovou konferenci, přiznal se, že je to jeho třetí tisková beseda v životě. A přece měl zahrát hlavní roli a měl ji zahrát dobře.

Jeho rodina pocházela ze Skotska. Sam Ervin vystudoval práva na Harvardově univerzitě, působil několik let v malém městě Morgantonu, byl presbyterián, byl členem Nejvyššího soudu Severní Karolíny a říkalo se o něm, že je neústupným zastáncem práva a ctitelem ústavy Spojených států. Ervin měl kromě těchto nesporně ušlechtilých vlastností ještě jednu neméně potřebnou. Byl vynikajícím řečníkem

Samuel Ervin byl však také vynikajícím stratégem. Hned v prvním kole zvítězil nad komplotem Bílého domu i nad prezidentem, když odmítl jeho názor, že poradci nesmějí vypovídat před porotou a pod přísahou. Nixon se musel po několika pokusech o taktizování vzdát. Senátor věděl, že nebude mít snadnou roli, vždyť proti němu stojí nejmocnější z mocných. Proto zvolil prozíravý plán.

Kdyby začal s výslechy odshora, byl by tlak od počátku příliš velký, senátní výbor by se mohl dostat do tísně a uvíznout na mělčině. Když začne vyšetřování zespoda, dostanou se senátoři přes na první pohled nevýznamné výpovědi se-
284

kretárek, pomocných úředníků, strážců pořádku. či obyčejných agentů tajné služby až k politickým veličinám. Zdánlivě okrajové výpovědi nenápadných svědků vytvoří základ pro výslechy politických prominentů. Ti pak nebudou moci odmítnout na konkrétní otázku konkrétní odpověď.

Ervinova taktika měla promyšleně vybudované psychologické základy. Opírala se především o zvláštnost amerického trestního řádu o zaručení beztrestnosti - trestní imunity každého, kdo dozná viny. Zločinec se přizná, případně jmenuje komplice, a stává se prakticky z obžalovaného svědkem obžaloby. Odměnou je mu buď beztrestnost, nebo mu přiznání slouží za polehčující okolnost. Viděli jsme, že této výhody použil James McCord a někteří další z obžalovaných, přesvědčili jsme se v případě obžalovaného Agnewa, že jde o jistou zvláštnost amerického trestního práva, která ne vždy slouží spravedlnosti. Tato zásada dokonce odporuje všeobecně platným pojmům právního kodexu.

Americké trestní právo navazuje na britský právní kodex. Nárok na beztrestnost v případě plného přiznání viny se vyvinul poznenáhlu, případ od případu, a nebyl od roku 1710 až do roku 1896 oficiálně formulován. V tomto roce však vydal Nejvyšší federální soud USA výnos rovnající se v právním účinku zákonu, v němž byla tato zásada výslovně potvrzena. Tak vznikl „Imunity Statute“.

Odporuje vlastně náplni pátého dodatku americké ústavy, který zaručuje každému právo odepřít výpověď v případě, že by si tím přitížil. Jestliže obžalovaný použije práva trestní imunity, nesmí být obžalován z trestného činu, který vejde ve známost teprve na základě jeho svědecké výpovědi. Současně však bere na sebe závazek, že řekne vše, co ví, že nic nezamlčí, a vystavuje se dokonce trestním sankcím za pohrdání soudem, kdyby se prokázalo, že nejednal ve smyslu úmluvy. Vyšetřovací výbor Senátu se skládal ze sedmi členů. Howard Baker z Tennessee, Edward Gurney z Floridy a Lowell Weicker z Connecticutu byli republikáni, předseda Sam Ervin, Daniel Inouye z Havaje, Joseph Montoya z Nového Me-
285

H

mu

.....

mm

m

m m

i

m

h

:::

IHI ifc
!
ftíjj,
ÍHSB
-."f.ř-rtí.-.

aa

xika a Herman Talmadge z Georgie byli demokrati. Všichni členové komise byli zkušeni právníci.

Senátor Howard Baker byl, podle označení obrázkových týdeníků pro ženy, nejpritažlivějším ze všech sedmi spravedlivých a stal se během činnosti vyšetřovacího výboru jeho hvězdou. Měl za sebou úspěšnou kariéru obhájce v Hunt-villu v Tennessee, byl velmi inteligentní, patřil k politickému středu, ale zpočátku se zdálo, že se staví na Nixonovu stranu. Gurney byl bezvýhradným Nixonovým přívržencem. Od počátku bylo zřejmé, na čí straně bude stát. Lowell Weicker, nejzámožnější ze všech členů vyšetřovacího výboru, nebyl Nixonovým obdivovatelem. Patřil mezi americkou finančnickou elitu, stojící stranou. Senátor Montoya byl typický libe-rál. Talmadge měl pověst tvrdohlavého Jižana a Daniel Inouye byl nejvýraznější postavou. Původem Japonec, válečný veterán, dekorovaný desítkami vyznamenání za statečnost na evropských bojištích druhé světové války, válečný invalida, který přišel na frontě o pravou paži. Senátoři zasedli za předsednickou katedru, svědci předstoupili a vyšetřování mohlo začít. Taktika předsedy výboru Ervina a jeho právního poradce Samuela Dashe se osvědčila hned od počátku. Sekretářka Gordona Liddyho Sally Harmoniová se snažila vyhnout přímým odpovědím na otázky senátora Montoye, nepamatovala si, nemohla si vzpomenout, nakonec však přece jen přiznala, že přepisovala asi osm telefonických rozhovorů, odposlouchaných nelegálně v ústředí Demokratické strany a nahraných na magnetofonový pásek. To byl první závažný důkaz, ale Sally Harmoniová poskytla vyšetřovací komisi ještě daleko významnější svědectví. Potvrdila totiž, že dostala po zatčení „instalatérů“ od svého šéfa příkaz, aby zničila všechny doklady, poznámky nebo kopie zápisů týkajících se případu Watergate.

„Poslechl jste Gordona Liddyho?“ zeptal se senátor Montoya.

„Pochopitelně,“ přiznala Sally Harmoniová. Snad nejmladším ze svědků, předvolaných vyšetřovacím výborem Senátu, byl šestadvacetiletý Robert Reisner. Pracoval jako administrativní síla ve Výboru pro znovuzvo-

286

lení prezidenta v kanceláři J. S. Magruderu. Vypověděl, že krátce před 17. červnem slyšel o pořadačích s materiálem týkajícím se případu Watergate. Jeden z nich měl být určen pro Johna Mitchella. Reisner neměl přístup k nejtajnějším materiálům, ani nebyl přítomen rozhodujícím jednáním, dostaly se mu však do ruky doklady o výplatách osobám, které zaměstnával v rámci CREEP Gordon Liddy. Reisner se upamatoval na jakéhosi muže, označeného krycím jménem Cedan Chaer II. Také on byl na výplatní listině CREEP- Podle vyzkoušené metody „trojského koně“ měl získat zaměstnání v ústředí Demokratické strany, odkud měl pak vynášet důvěrné informace. Není známo, zda se záměr podařilo uskutečnit. V protokolech vyšetřovací komise se ani neobjevilo pravé jméno tohoto tajného agenta. Robert Reisner byl jedním z mála svědků, kteří neměli co skrývat. Vypověděl tedy vše, co věděl, a prozradil také na svého šéfa, že se mu snažil poradit, co má a co nemá před vyšetřovacím výborem vypovídat.

Ne pane Magrudere,“ řekl Robert Reisner. „To jsou zbytečné rady.“

Odmítáte spolupracovat?“ zeptal se překvapený Jeb Mag-ruder. „Všichni projevíli pochopení, a zrovna vy. . .?“

Je to zbytečná debata, pane Magrudere,“ řekl Reisner kategoricky. „Nemám chuť pouštět se do něčeho nezákonného. Ani při výslechu. Ani tím, že něco zamlčím.“ Senátor Ervin tušil, že klíčem k rozluštění záhady by mohlo být objevení klikatých chodníků, kterými se na washingtonské konto dostávaly částky určené na ilegální akce. Proto považoval za úspěch výsledek výslechu pokladníka CREEP, dvaatřicetiletého Hughu W. Sloana. Ten v palbě nepříjemných otázek přiznal, že vyplácel pro financování tajných akcí nelegální částky z neoficiálních zdrojů. „Jak víte, že šlo o nelegální částky?“ zeptal se senátor Ervin.

„Magruder mi radil, abych je zakontoval na Liddyho

účet.

„A dostal ty peníze Gordon Liddy?" „Ne."

287

„A udělal jste to?"

Ne "

"Odmítl jste poslušnost?" Řekl isem, že se nemíním dostat před soud. Nelze posoudit, do jaké míry byla Sloanova vypověď pravdivá. A snad to v jeho případě ani není podstatné. Pozoruhodnější je však jeho prohlášení o vzájemných vztazích pracovníku CREEP a prezidentových poradců v době, kdy už iim tekla voda do bot. Když se v kanceláři CREEP objevili vyšetřovatelé FBI a začali Sloanovi klást nepříjemné otázky, lei se poradit k šéfovi Johnu Mitchellovi. Bývalý ministr spravedlnosti už věděl, že stojí na palubě potápějící se lodi, a odrnitl Sloanovi poskytnout jakoukoli pomoc i radu. Tak spěchal pokladník CREEP k prezidentovu poradci Deanovi, X Tni tam se mu nedostalo pomoci. Když ho odmítl i John Ehrlichman", rozhodl se Sloan" že bude odpovídat na otázky, iak sám uzná za vhodné.

IXnáct dní vyslyšala vyšetřovací komise Senátu osmnáct méně důležitých svědků, pak přišel na řadu první z prominent Jeb Magruder, a prokázal správnos Ervmovy tak-w Nemohl zcela odmítnout obvinění, nechtěl zůstat v blate síní ?Sk prakticky potvrdil domněnku, že Ehrlichman, HaTdeman Mhell, Dean, Colson, Strachan, Stans. Sloan, MTn LaRue, Kalmbach, Porter a někteří další se podi-Idi na přípravách i na zaretušování skandálu Watergate. Jeb Magruder Přiznal hodně, jedno však zamlčel: že se na případu Watergate podílel prezident Nixon.

Při Magruderově výslechu vyšly najevo závazné okolnosti. Potvrdil že ministr spravedlnosti byl přítomen jednání na S Plánovalo vloupání do budovy Watergate. Byl při tom když se hovořilo o podrobnostech akce, a souhlasil, sice ne příliš nadšeně, ale přece, s instalováním odposlouchávacíhozařízení do kanceláří ústředí Demokratické strany. Přepisy odposlouchávaných hovorů dostával Mitchell od Magruderu. To byl cenný důkaz. A ještě cenějším bylo Magruderovo sdělení že John Mitchell, údajně z ryze rodinných důvodů, aby se mohl věnovat své manželce, se po zatčení „instalatérů" uchýlil do ústraní, ve skutečnosti se však značnou měrou

288

podílel na tajných akcích, které měly zamést stopy od Watergate do Bílého domu. Jeb Magruder také potvrdil, že prezidentův poradce H. R. Haldeman věděl od počátku o všech akcích právě tak jako Gordon Strachan, že se také aktivně zúčastnil na pokusech zakrýt souvislosti mezi aférou a Bílým domem. Ve výpovědích svědků i vyslyšchaných byla řada zásadních rozporů, v mnoha případech stálo jedno tvrzení proti druhému, přímé důkazy chyběly, a tak veřejnost čekala především na svědectví prezidentova poradce Johna Deana.

Výslechy vyšetřovacího výboru Senátu byly veřejné. Poprvé v historii Spojených států se konaly před televizními kamerami. Přímý přenos se těšil velké pozornosti mnoha miliónů Američanů a diváků na celém světě. Byl to světový primát. Rozhodnutí, že bude celé řízení vysíláno v přímém přenosu, vzbudilo značný odpor zejména u nedobrovolných herců dramatu – prezidentových poradců. Pochopitelně že se všemožně snažili zabránit vysílání. Jejich vliv však už nebyl dostatečně důrazný. Televizní společnosti prosadily svou a veřejné mínění považovalo ono „každodenní velké divadlo" za důkaz demokracie.

Známa publicistka Mary McCarthyová se pokusila vystihnout psychologické zázemí, které přinutilo aranžéry veřejných výslechů k tomuto rozhodnutí. V Americe platí stále ještě zásada, že čas jsou peníze. Americká veřejnost, .malý muž z ulice právě tak jako jeho velký šéf v přepychové vile, věnovali aféře Watergate mnoho ze svého drahocenného času. Publicita byla záměrná. Aféra Watergate, rozpitvávána přímo před zraky veřejnosti, byla prý pokáním za Vietnam. Američané měli špatné svědomí. Tížil je pocit viny. Případ Watergate byl údajně očistnou lázní Ameriky za zločinné tažení v Indočině. Americké veřejné mínění si veřejně mylo ruce před veřejným míněním světa za My Lal a ostatní zločiny.

Rozhodnutí, že celý národ může být prostřednictvím svých obrazovek při tom, bylo na první pohled demokratické. Průběh výslechů, nečisté triky, které před tribunálem vyšly najevo, odhalení, že nejvyšší vládní úředníci, včetně

289

Spojených států, nerespektovali zákony, byly popřením amerických demokratických zásad. Byly důkazem o spiknutí politické síly proti voličům.

Ale ani ti neměli čisté svědomí. Podvědomě si libovali v očistné lázni, s pocitem viny se bili v prsa, rozčilovali se nad špínou, kterou vynesla na povrch aféra Watergate, ale včera, především pomáhali Nixonovi a předtím Johnsonovi na přípravě a realizaci zločinů spáchaných jméneap svobody a demokracie na

bezbranných Vietnamců.

Každý televizní přenos je svým způsobem inscenací, i když jde třeba o reportáž ze soudní síně. Vyšetřovací výbor Senátu proto probral předběžně s každým z hlavních svědků, a možná ne jenom proto, aby se před televizními kamerami neodbíhalo od hlavního problému na okraj, obsah jeho výpovědi na jakési generální zkoušce. Čekalo se, že hvězdou těchto přenosů se bezpochyby stane prezidentův nahněvaný poradce John Dean. V Bílém domě tušili, že jeho prohlášení nebude příjemné, proto se jeho účinky snažili už předem oslabit. Těsně před Deanovým vystoupením se objevily v denním tisku informace, které mohly pocházet jedině z jeho bývalého pracoviště – z Bílého domu. Měly jasný cíl: očernit nebezpečného svědka.

Tak se objevilo tvrzení, že si někdejší prezidentův poradce vypůjčil bez dovolení z pokladny čtyři tisíce dolarů, které mu scházely na financování svatební cesty. Je sice pravda, že dal do pokladny řádně podepsaný dlužní úpis a že peníze krátce po návratu z líbánky do posledního centu vrátil, jeho jednání však ukazuje, že je schopen nečestných činů.

Bylo to pochybné zdůvodnění. John Dean měl právě tak jako mnozí další účastníci případu Watergate možnost manipulovat bez jakéhokoli potvrzení, ba dokonce bez prokazatelného důvodu mnohem většími nezúčtovatelnými částkami, než jsou čtyři tisíce dolarů. Kdyby byl chtěl přijít snadno k penězům, mohl jen naznačit, že má zájem, a pokladník CREEP by byl ochotně sáhl do trezoru a vyplatil Deanovi každou částku, aby si ho zavázal.

Fred Buzhardt byl prezidentovým zvláštním poradcem. Vypracoval a odevzdal předsedovi komise prohlášení týkající se

290

Johna Deana a jeho vztahu k Bílému domu. Před televizními kamerami je přečetl senátor Inouye. Diváci měli možnost přesvědčit se o nečisté hře politických osobností. Nikdo nepřiznal vinu, každý ji svaloval na toho druhého. Buzhardt žaloval na Deana, že je hlavním strůjcem nedorozumění. On začal s kamuflažními akcemi, protože měl největší zájem na tom, aby se žádný z nečestných činů nedostal na veřejnost už proto, že sám byl hlavním iniciátorem mnoha nezákonných akcí. Buzhardt přidal ke svému hanopisu ještě devětadvacet otázek, které měl senátor Ervin položit obžalovanému během vyšetřování. Odpovědi na ně měly být důkazy, že je John Dean největší viník v případě Watergate.

Situace v Bílém domě byla chaotická, když se Nixonovi poradci rozhodli sáhnout k takovým prostředkům. Snažili se očistit prezidenta před americkou veřejností, ale prokázali mu jen medvědí službu. Prostý Američan pochopil, že v Bílém domě neuznávají pravidla fair play.

Fred Buzhardt pomluvil Johna Deana, ale preventivně napadl také Johna Mitchella. Ten se teprve na své vystoupení před vyšetřovací komisí chystal, a sotva kdo mohl předpokládat, že by chtěl obvinít své kolegy. Aspoň ne do té doby, než senátor Inouye přečetl Buzhardtovo prohlášení. Když v prezidentově sídle pochopili chybnou taktiku, snažili se napravit, co se dá. Zástupce mluvčího Bílého domu Gerald Warren předstoupil před novináře a prohlásil, že memorandum nevyjadřuje oficiální stanovisko Bílého domu, ale soukromý názor Freda Buzhardta. To byla kapitulace, ale stejně už nebyla nic platná.

V pondělí 25. června zasedl John Wesley Dean před televizní kamery, vzal do ruky mikrofon a začal číst své prohlášení, na němž pracoval od poloviny dubna. Mělo 245 stran. Prezidentův poradce přednesl svou obsáhlou zpodobněnou povinnost co nejrychleji za sebou.

Obsah Deanových jednání s prezidentem Nixonem, o nichž právní poradce nyní referoval vyšetřovacímu výboru, už známe. Dean také odhalil pozadí mnohých nejasných akcí, ale

291

co bylo pro průběh výslechů nejdůležitější, poprvé prohlásil, že byl Nixon po vloupání do budovy Watergate nejen informován o všech opatřeních, ale že se podílel také na plánech, jak aféru ukrýt před veřejností. Američané se tedy dověděli o úplatcích odsouzeným „instalatérům“ a o slibech amnestie. Dean dále vypověděl, že prezident souhlasil s akcí proti psychiatrovi profesora Ellsberga. To bylo závažné obvinění, ale zatím jen obvinění. Bylo zapotřebí Deanovo tvrzení dokázat.

John Mitchell nastoupil před vyšetřovací komisí 10. července. Bezvadně oblečený starý pán s chováním diplomata se postavil před senátory v póze uraženého. Rozhodně popřel jakoukoli účast na čemkoli. Když mu Sam Ervin předložil výpovědi některých jeho kolegů, v nichž stálo něco jiného, označil je Mitchell za drzé lži.

Zvolil si kuriózní postoj k aféře Watergate. Předstíral, že se cítí dotčen, že

Borovicka - Watergate

je jeho jméno spojováno s nelegální akcí. Normálně by všechna nesmyslná nařčení ignoroval, je pod jeho úroveň, aby se hájil proti pomluvám, ale rozhodl se přece jen přijít před vyšetřovací výbor, aby vysvětlil americké veřejnosti, že nemá s aférou Watergate nic společného, a aby na tomto veřejném fóru obhájil čest a pověst prezidenta Spojených států.

Choval se jako nabob, byl arogantní, na právníky senátního výboru se díval z nadhledu a odpovídal na jejich otázky, jako by jim dával lekci. Jeho sebejisté vystoupení a kategorické popření viny nezůstalo bez účinku. Veřejné mínění přešláplo na místě. Po Mitchellově výsledku stálo totiž tvrzení proti tvrzení, a to bylo málo.

John Mitchell sehrál svou roli dobře, před veřejností vypadal jako starý pravdomluvný pán. Přitom lhal, až se hory zelenaly. Už 5. září 1972 vypovídal pod přísahou ve věci mnohamilionového procesu, který vedli demokraté proti CREEP. Když se ho dotázali, zda se zúčastnil nějaké schůzky, kde se hovořilo o plánech na odposlouchávání telefonických rozhovorů v ústředí Demokratické strany, řekl dotčeně:

„Ne, pane. A nevím o činnosti, která by byla méně produktivní než tato.“

292

Když se..ho zeptali, jestli věděl předem o vloupání do budovy Watergate, řekl: „Nemám o tom k dnešnímu datu žádné informace. Kromě dohadů, které čtu v novinách.“

John Mitchell hrál roli spravedlivého, a přitom byl obžalován z podvodů a úplatkářství v případě Roberta Veska. Ale to zřejmě nevadilo ani jemu, ani americkému veřejnému mínění. Od výsledku před senátním výborem odcházel někdejší ministr spravedlnosti jako bezúhonný muž, na jehož slovo je spolehnutí.

Jeden z poslanců výboru o něm prohlásil, že je tajemným svědkem, který neřekl vyšetřovatelům nic, co už nevěděli, ale dozajista neřekl všechno, co sám věděl. To určitě ne. Ale aby sám ze sebe smyl vinu, neváhal obvinít své kolegy Ehrlichmana a Haldemana. Když se ho senátor Talmadge zeptal, proč jako někdejší ministr spravedlnosti, ředitel výboru pro znovuzvolení prezidenta a konečně Nixonův přítel neinformoval Nixona o nezákonných akcích jeho poradců, přiznal Mitchell, že asi udělal chybu.

Někdejší ministr spravedlnosti nemluvil pravdu a dělal to bez zjevných výčitek svědomí. Klamal vyšetřovací komisi a lhal svým kolegům právníkům do očí, ignoroval zásady právního i morálního kodexu, v jediném se však zachoval chlapsky: za všech okolností se snažil chránit svého prezidenta. Nebyla to snadná role.

Po výsledcích Haldemana, Ehrlichmana, Deana a Mitchella dosel předseda vyšetřovací komise Senátu Ervin k názoru, že jediné místo, kde lze najít doklady pro rozporná tvrzení prezidentových poradců, je archiv Bílého domu. Znal však také odmítavé stanovisko prezidentovo. Nixon nechtěl pomoci vyšetřovací komisi a nehodlal dovolit ani jen nahlédnout do spisů Bílého domu. Tak se zdálo, že vyšetřování uvázne na mělčině. Brzy však mělo naopak dojít k zásadnímu obratu.

293

23 ČERNÝ PÁTEK

Překvapení přišlo ze strany, odkud je nikdo neočekával. V pátek 13. července 1973 stál před vyšetřovacím výborem Senátu nenápadný svědek. Jmenoval se Alexander P. Butterfield, vypadal seriózně, jak má podle vžitých představ vypadat vládní úředník, a klidným hlasem udal do protokolu, že je zastupujícím asistentem prezidenta Spojených států a pracuje v Bílém domě ve štábu Roberta Haldemana.

Byl to běžný výslech, od něhož nikdo nic pozoruhodného nečekal, proto vyslýchal svědka mladý právník vyšetřovací komise Senátu Donald Sanders. Ani on ani Butterfield nepatřili ke známým či důležitým osobnostem.

Jakou funkci zastáváte v Bílém domě?" zeptal se Donald Sanders.

„Zodpovídám za vnitřní bezpečnost,“ odpověděl Butterfield.

Výslech pokračoval. Sanders kladl otázky. Butterfield více či méně ochotně odpovídal. Pak položil Sanders zcela náhodnou otázku, týkající se prohlášení Johna Deana, který měl 15. dubna, během svého setkání s prezidentem, pocit, že Nixon rozhovor záměrně naaranžoval a že skryté zařízení nahrává každé slovo na magnetofonový pásek.

„Myslím, že je to možné,“ řekl Butterfield. „Už celé dva roky byly všechny rozhovory v Bílém domě nahrávány na magnetofonové pásky.“

Opatrný právník Sanders si uvědomil důležitost zprávy, kterou právě slyšel, přerušil výslech, referoval předsedovi výboru senátoru Ervinovi a ten pozval hned druhého dne Butterfielda před komisi do velkého sálu Caucus Room. Tam svědek své tvrzení opakoval. Sdělení přítomně šokovalo. Chvilí bylo v sále naprosté ticho, pak se z galérie ozvaly vzrušené

poznámky novinářů, kteří houfně vstávali a spěchali k telefonům. Butterfieldovo odhalení bylo senzací první třídy. Reportéři tušili, že přinese do jednání, které se nehýbalo z místa, tolik potřebný zvrat.

Ve výpovědích svědků i podezřelých byly rozpory. Jestliže je pravda, že v Bílém domě nahrávali všechny rozhovory, pak stačí založit pásky do magnetofonu a ze záznamu prokázat, kdo mluví pravdu a kdo ne. Je tedy konec sporů, důkazy jsou na bezpečném místě – přímo v Bílém domě. Členové – vyšetřovacího výboru si oddychli. Teď budou moci úspěšně skončit své poslání.

Senátor Ervin se sám ujal dalšího výslechu svědka Butterfielda. Ten se však zalekl přímých otázek. Začal couvat. Vymlouval se. Váhal, zda může prozradit skutečnosti, jejichž zveřejnění by mohlo být pro „někoho“ nepříjemné. Ervinovi bylo jasné, kdo je pro Butterfielda onen „někdo“. Proto svědka upozornil, že je jeho občanskou povinností vypovídat podle pravdy, a vše, co ví, jinak by se vystavil nebezpečí stíhání pro klamání komise. Na takové jednání jsou přísné trestní sankce.

Butterfield se osmělil. Členové vyšetřovacího výboru Senátu, právní elita, novináři a konečně i americká veřejnost se dověděli o technicky dokonalém odposlouchávacím a nahrávacím zařízení v Bílém domě, o automatickém zapínání a vypínání mikrofonů a také o tom, že dozorcím úředníkem, který někdy dokonce osobně zasedl za velín složitého systému, byl prezidentův pomocný asistent Alexander P. Butterfield.

„Věděl prezident Nixon o zařízení?“ zeptal se senátor Ervin.

„Přirozeně. Instalovalo se sice na příkaz Haldemana, ale toho pověřil prezident,“ odpověděl bez rozpaků Butterfield.

Instalace nebyla snadná. Do Bílého domu přišli odborníci, prováděli úpravy v prezidentově pracovně i v ostatních místnostech. Nixon nemohl práce přehlédnout. Konečně, když se zařízení v Bílém domě osvědčilo, dal Haldeman z prezidentova popudu instalovat podobný systém do prezidentského venkovského sídla v Camp Davidu.

„To znamená, že bylo zapojeno při státních návštěvách?“

„Ne. Při státních návštěvách bylo vypnuto,“ řekl Butter-

field a po chvíli pokračoval: „Mám nepříjemný pocit. Uvědomil jsem si, že jsem předčasně prozradil skutečnosti, jejichž zveřejnění může mít nemilé následky. Domnívám se však, že prezident, o jehož nevině jsem pevně přesvědčen, použije později tohoto materiálu k zdůvodnění svého postoje v aféře Watergate.“

Jak velice se Butterfield mýlil.

V Bílém domě reagovali nečekaně. Zřejmě Butterfieldovu výpověď sledovali slovo od slova a souběžně připravili prohlášení. Senátor Ervin totiž dostal stanovisko Bílého domu, zastupovaného znovu advokátem Buzhardtem, necelých patnáct minut po skončení výslechu. Zástupce Bílého domu tentokrát neprotestoval, nevyhrožoval, protože mu nic jiného nezbyvalo, souhlasil s obsahem Butterfieldovy výpovědi, na omluvu však uvedl, že nejde o novinku, v Bílém domě se nahrávaly důležité rozhovory už za prezidenta Lyndona B. Johnsona.

Sdělení sice vzbudilo pozornost, na věci však nic neměnilo. Případné nezákonné jednání někdejšího prezidenta neopravňovalo k opakování. Odhalení vyprovokovalo znovu úvahy právních expertů o legálnosti či nelegálnosti poslouchání za dveřmi. Prominentní právník vyšetřovacího výboru Senátu Samuel Dash se vyjádřil, že je „odposlouchávání telefonických rozhovorů protizákonné jen tehdy, když o tom partner neví“. Je to podivná a zbytečná definice. Je pochopitelné, že by nešlo o odposlouchávání, kdyby s nahráváním rozhovoru na magnetofonový pásek souhlasil partner na druhém konci drátu. A ještě něco. Jak by bylo vůbec možné dokázat, který z rozhovorů se natáčel se souhlasem a který bez souhlasu partnera. Podle výpovědi mnoha svědků, včetně Ehrlichmanovy, bylo zřejmé, že téměř nikdo ze zúčastněných netušil, že každé slovo pronesené v Bílém domě je natáčeno na magnetofonový pásek.

Mezitím probíhala tahanice o potvrzení Elliota L. Richardsona do funkce ministra spravedlnosti. Nový kandidát byl Nixonův člověk a prezident ztrácel pomalu, ale jistě nejen důvěru veřejného mínění, ale také poslanců. Chtěli především záruku, že nový ministr spravedlnosti nebude pokračovat

v nezákonných machinacích kolem vyšetřování aféry Watergate. Tak musel designovaný ministr spravedlnosti závazně slíbit, že zajistí mimořádnému státnímu žalobci Archibaldu Coxovi naprostou nezávislost, aby mohl zdárně pokračovat v objasňování zákulisí aféry Watergate. Bylo to opatření namířené proti prezidentovi, aby nemohl mařit vyšetřování. Stejně nebylo nic platné. Prezident Nixon, ignorující úmluvy a zákonná opatření, dokázal přelézt i přes

Borovicka - Watergate

tuto překážku. Jak uvidíme později, utrpěl při tom značné šrámy. Předseda vyšetřovacího výboru Senátu Sam Ervin požádal již dříve prezidenta, aby dal k dispozici potřebné dokumenty Bílého domu. Podepřely by nedoložená tvrzení, členové senátní komise by nahlédli do protokolů, jejichž obsah by pomohl vyjasnit nesrovnalosti ve výpovědích svědků. Nixon žádost odmítl.

Po Butterfielldově výpovědi se Ervin rozhodl svou žádost opakovat a požádat nyní o vydání magnetofonových pásek.

Nixon nevynechal během šestapadesáti měsíců výkonu prezidentské funkce ani jediný pracovní den. Před nedávném však onemocněl virovým zápallem plic a ležel ve vojenské nemocnici Bethesda Military Hospital. Podle prohlášení lékařského konsilia nehrozilo prezidentovi nebezpečí, zotaví se a půjde brzo domů. Proto se senátor Ervin rozhodl napsat Ni-xonovi dopis se žádostí o vydání magnetofonových záznamů a poslat mu ho do nemocnice.

Senátoři čekali na odpověď skoro celý týden. Teprve v pátek se totiž lékaři rozhodli propustit nemocného do domácího ošetřování, prezident nasedl do vrtulníku a přistál ve svém horském sídle Camp Davidu, vzdáleném od nemocnice Bethesda asi 75 mil. Tam nadiktoval odpověď vyšetřovacímu výboru Senátu. Pošta ji doručila senátoru Ervinovi v pondělí. Byla kategoricky zamítavá. Prezident magnetofonové pásky nevydává.

Později se diskutovalo o tomto netaktickém Nixonově kroku. Někteří z právních expertů ho označovali za osudný, ne pro postoj prezidenta ke Kongresu, ale pro nelibost, s jakou rozhodnutí přijalo veřejné mínění. Když prezident odmítá vy-

297
dat pásky, obsahují zřejmě důkazy svědčící proti němu. Taková byla reakce prostého Američana.

Pro právníky znamenalo odmítnutí víc. Téměř současně požádal totiž o vydání magnetofonových pásek také mimořádný státní žalobce Archibald Cox, jmenovaný prezidentem se zárukou naprosté nezávislosti při vyšetřování. Nixon se vyjádřil k Ervinově žádosti zamítavě a zdůvodnil své rozhodnutí takto: ve smyslu ústavy je senátor Ervin příslušníkem legislativy, a nemá právo zkoumat vnitřní souvislosti mezi jednotlivými vládními funkcemi. Archibald Cox byl však jmenován prezidentem, byl tedy vysokým vládním úředníkem, proti jeho žádosti nemohlo být z právně administrativních důvodů námitek. A přece prezident jeho žádosti nevyhověl.

Nixonův dopis senátoru Ervinovi obsahoval pozoruhodné, ale rozporné sdělení. Prezident v něm konstatoval, že „obsah nahrávek je dvojsmyslný. Jako každý doslovný záznam rozhovoru, obsahují poznámky, které by mohly být různými osobami z různých hledisek vykládány rozporně“.

Senátor Ervin komentoval prezidentovo stanovisko jako kuriózní. Prezident tvrdí, že si pásky, přinejmenším některé z nich, poslechl a ověřil si, že jejich obsah dokládá správnost jeho stanoviska. Současně však odmítá vydat pásky, aby někdo, kdo by si je přebral, nedošel k opačnému závěru. Tak tedy: není pravda, že obsah rozhovorů svědčí jednoznačně pro Richarda Nixona, ale je pravda, že je možné uplatňovat dvě verze, a to zásadně odlišné. Jedna je pro prezidenta a jeho poradce příznivá, druhá nepříznivá. Jsou to opravdu zvláštní magnetofonové pásky. A snad právě proto by bylo dobré si je poslechnout.

Jenže cesta k realizaci tohoto záměru měla být ještě dlouhá a klikatá.

Vyšetřovací výbor Senátu zatím pokračoval ve výsleších. A v tisku se objevila další odhalení. Čtvrtého června otiskly New York Times prohlášení generála Vernona A. Walterse, někdejšího zástupce ředitele CIA. Známe už roli, kterou ne zcela dobrovolně sehrál při kamuflážních manévrech po vloupání do budovy Watergate. Nyní se o ní dověděla také americká veřejnost. Generál přiznal, o čem s ním jednal prezi-

298

dentův poradce Haldeman, jak se ho další z prezidentových poradců snažil přesvědčit o prospěšnosti krycího manévru CIA, a prohlásil výslovně, že CIA neměla s aférou Watergate nikdy nic společného.

Nebyla to celá pravda. Přesvědčili jsme se, že tajný agent Howard Hunt dostal právě od technické služby této instituce maskovaný fotoaparát a další technické pomůcky, když se chystal na vloupání do ordinace Ellsbergova psychiatra doktora Fieldinga. Tato akce však souvisela s případem Watergate jen okrajově.

Někdejší ministr obchodu Maurice Stans stál před vyšetřovateli senátního výboru 14. června. Přiznal, že ve funkci finančního tajemníka CREEP disponoval kontem v celkové výši pětáctýřiceti miliónů dolarů. Odmítl však tvrzení, že věděl o tajných fondech určených k financování špiónážní či diverzní činnosti namířené proti politickým konkurentům. Stans by byl mohl říci poslancům mnoho zajímavého o tajemstvím opředeném daru finančníka s pochybnou pověstí Veska, ale protože byla proti němu a Mitchellovi v této záležitosti už vznesena žaloba, nemohl být,

Borovicka - Watergate

podle platných amerických předpisů, vyslýchán před jiným tribunálem. Podle zásady „já nic, já muzikant“ měl Magruder čisté svědomí. Nevěděl o ničem, všechno špatně udělali jiní. Přiznal sice, že byl přítomen na schůzce, kde se hovořilo o Liddyho plánech týkajících se vloupání do ústředí Demokratické strany, pokud si však vzpomíná, nebyl jeho návrh přijat. Liddy dostal nějaké peníze a Stans mu je dal vyplatit, ale ty byly určeny na krytí osobních výloh. Prostě vymlouval se, jak mohl.

Senátor Ervin měl však k dispozici dost svědeckých výpovědí, aby se mu Magruder nemohl vykroutit, když přišla řeč na rozhovory nahrané v ústředí Demokratické strany. Byly to přepisy pořízené na kancelářském papíru s vodotiskem Gemstone, podle nichž byla akce později pokřtěna. Ano, viděl je a četl. Ale to snad není trestné. Nebo je? Mimochodem, ten pracně získaný úlovek nestál za nic.

Z předchozí rekonstrukce víme, v čem měl Magruder prsty. Před senátním výborem svedl však vinu na kolegy Ehrlich-

299

mana a Deana a na oba blízké spolupracovníky ředitele CREEP Mitchella, Mardiana a LaRua.

To všechno byly sice zajímavé kličky, dokreslovaly především obraz Magruderova charakteru, pro výsledek vyšetřování však nebyly převratné. Ale jedno potřebné přiznání se senátorům výboru přece podařilo z Magruderova vylákat. Připustil, že nemluvil pravdu, když ho vyslýchali agenti FBI, a lhal také před velkou porotou. Někdejší prezidentův poradce, Haldemanův spolupracovník, později zástupce ředitele CREEP Jeb Stuart Magruder se dopustil krivé přísahy a státní žalobce ho z tohoto nečestného prohřešku také obratem zažaloval.

Deanova další výpověď nepřinesla už nic nového. Snad jen to, že se i on přiznal k činům namířeným proti výkonu spravedlnosti. Dopustil se trestného činu maření úředního výkonu.

Prezidentovi poradci prozradili, že rozhovory v Bílém domě byly nahrávány na magnetofonové pásky. Ty by mohly mít pro důkazní řízení mimořádnou cenu.

Prezident Nixon se několikrát zmínil, že se ze všech sil zasadí o to, aby vyšla v případě Watergate najevo pravda. Věděl o nahrávkách, magnetofonové pásky byly v trezoru v Bílém domě. Proč o nich nikdy nemluvil? Proč je nenabídl soudu jako důkaz?

Američané si položili tyto otázky a pokusili se na ně také odpovědět. Nebylo nesnadné domyslet, proč prezident Nixon tak pečlivě střeží tajemství magnetofonových pásek. Prostý televizní divák, který po celé měsíce sledoval každodenní drama výsledků senátní komise u televizní obrazovky, začal pochybovat o poctivosti svého prezidenta a veřejné mínění se počínalo stavět proti jeho taktice. Když se pak objevily v tisku obrovské částky, jimiž disponovali prezidentovi poradci a zaměstnanci CREEP na tajných kontech, začal si průměrný Američan uvědomovat, jak nečestně se tu hraje s jeho důvěrou. Nixonův morální kredit prudce klesal.

Napětí rostlo. Přiostril se vztah prezidenta Nixona k vyšetřujícímu výboru Senátu, jehož předseda Ervin se domáhal vydání magnetofonových pásek. Prezident odmítal. Zvláštní žalobce Archibald Cox se snažil o totéž. To se prez-

300

dentovi také nelíbilo. Nixon, na něhož se valila jedna pohroma za druhou, byl podrážděný, nervózní, žil pod stálou hrozbou, že zítřek přinese další nepřijemnosti. To vše se promítalo do vztahu Bílého domu ke Kongresu. A tam se už ozývaly hlasy o možnosti ústavní žaloby proti prezidentovi, který nemá v úmyslu respektovat potřeby práva a spravedlnosti. Situace naznačovala, že dříve nebo později dojde ke konfliktu. Ervin i Cox mohou přece požadovat vydání magnetofonových pásek z moci práva.

Nixon nestál se svým názorem, že není povinen vydat magnetofonové pásky, osamocen. Odvolával se na dobrozdání právních poradců. Jenže jiní znalci z oboru trestního práva tvrdili opak. Svoje stanovisko opírali o historický precedens. Jeden z nejvýznamnějších právníků americké minulosti, soudce Nejvyššího soudu John Marshall, který zemřel v roce 1835, rozhodl, že prezident Spojených států může být přinucen předvoláním „subpoena“ vydat soudu předměty či dokumenty, dokazující vinu či nevinu obžalovaného. K tomuto rozhodnutí došlo při procesu s viceprezidentem USA Aaronem Burrem, obžalovaným z velezrady, a John Marshall přinutil tehdejšího prezidenta Thomase Jeffersona předat soudu dopis, který měl viceprezidenta usvědčit.

Archibald Cox trval tedy na svém stanovisku, že prezident musí dát k dispozici všechny magnetofonové pásky, senátor Ervin se k požadavku přidal. Zvláštní státní žalobce Cox podléhal novému ministru Richardsonovi, který při pohovorech před svým jmenováním zřejmě nerad slíbil Senátu, že zaručí Coxovu nezávislost při vyšetřování případu Watergate. Nyní se ministr spravedlnosti postavil ve

Borovicka - Watergate

sporu o vydání pásků na prezidentovu stranu. Třiadvacátého června došlo k rozhodné události.

Hned ráno nasedli do automobilu, na němž nebylo označení, že je to úřední vozidlo, dva právníci, členové vyšetřovacího výboru Rufus Edmiston a Terry Lenzner a odjeli do Bílého domu. Vystoupili před administrativní budovou. Ukázali strážím své doklady a předložili pověřovací listiny. Za doprovodu člena strážního oddílu vešli do kanceláře prezidenta právního poradce. Tam předali předvolání Kongresu, adresované

301

Richardu Nixonovi, občanu Spojených států, bytem v Bílém domě. Stalo se tak poprvé ve dvěstěleté historii Spojených států, že dal Kongres doručit svému prezidentovi soudní ob-sílku „subpoena“. Richard Nixon měl 25. července předat vyšetřovacímu výboru Senátu, zvláštnímu státnímu žalobci Ar-chibaldu Coxovi a velké porotě řízené soudcem Sirikou dokumenty uvedené v příloze.

Richard Nixon nečekal do 25. července. Krátce po doručení žádost odmítl. Magnetofonové pásky nevydává.

302

24 IMPERÁTOR

Nezbývalo mu nic jiného. Znovu se musel posadit za psací stůl, v pozadí prapor s bíločervenými pruhy a padesáti hvězdami, a naladit upřímný pohled na televizní kamery. Přitom mu nebylo dobře. Byl unaven. Věděl, že za poslední rok zestárl aspoň o dva, ale věděl také, že se už nemůže vyhnout veřejnému prohlášení. Třiadvacátého července odmítl vydat magnetofonové záznamy. Dnes, 15. srpna, chtěl veřejnosti nabídnout vysvětlení. Co všechno se za ty čtyři letní týdny udalo.

Nixon dal znamení režisérovi. Byl připraven. Nasadil naučený úsměv. Trochu trpčí, méně optimistický, o hodně vážnější. A vzápětí zase ucítil onen nepříjemný, neovladatelný třas. Když propojí všech deset prstů a zmáčkne, nezpozoruje nikdo nic. Možná na hlase, který už dávno nezní jako z kazatelny katedrály, která se jmenuje Amerika.

„Prohlásil jsem už dvaadvacátého května a vyjádřil jsem se zcela jasně a srozumitelně, a opakuji pro každého, kdo dnes večer poslouchá, že jsem nevěděl předem o operaci water-gate. A nevěděl jsem také o žádných pozdějších pokusech, které měly zaretušovat její následky. Nepodílel jsem se na nich. Své podřízené jsem ani nezmocnil ani nepodněcoval, aby se uchýlili k nevhodné taktice v předvolebním boji. Taková byla a taková je prostá pravda.“

To nejhorší měl za sebou. Teď už se dostal do tempa. Rozpletl prsty. Netřásl se. Mohl gestikulovat. Jen mírně, aby dodal svým slovům váhy, aby mohl ukázat, jak je rozhořčen.

Musel hovořit o magnetofonových páskách. Lidé čekali na jeho stanovisko a chtěli je slyšet od svého prezidenta osobně. Měli na to právo, když mu dali svůj hlas.

A tak zdůvodňoval

303

Nixon každému ze svých voličů v jeho kuchyni, v jeho obývacím pokoji, v podkroví, na farmě, v hale okázalé vily či na přenosném televizoru postaveném na okraji bazénu, proč se rozhodl pásky nevydat.

Nemluvil v právnických tirádách. Necitoval ústavu a neodvolával se na paragrafy. Vysvětloval princip svých prezidentských práv, svých vládních privilegií jako strýc, který přišel na návštěvu z města s novou ženou a vysvětluje rodině, proč se rozvedl a proč se znovu oženil.

Prezident je vrcholným představitelem státní moci. Jednání, která vede na nejvyšší úrovni, jsou a měla by zůstat důvěrná. Nelze přece prozrazovat všechno všem, to by nebylo možné vládnout. Proto se rozhodl pro zachování úředního tajemství přinejmenším o některých důvěrných jednáních.

Usmál se, už zase je to ten starý Nixon. Trochu drsný na . prezidenta, ale právě dost neuhlazený, aby mohl být mnohým sympatický. Nevytahuje se před obyčejnými lidmi, hovoří stejnou řečí a dělá stejné chyby. A teď se baví s diváky o principu důvěrných jednání. Je přece samozřejmý v civilním životě, proč by měl být vyloučen z veřejného. A je dokonce chráněn zákony. Advokát nesmí prozradit, co mu svěřil jeho mandant, i kdyby to byl důkaz, že zavraždil babičku. Lékař musí zachovávat tajemství o chorobách svých pacientů. Farář nesmí ani na smrtelné posteli prozradit hříchy, které mu svěřili kající při zpovědi. A muž a žena, manžel a manželka si také mohou chránit své rodinné tajemství a zákon jim je zaručuje. Manželka nemusí vypovídat proti obžalovanému manželovi před soudem, lékař nemůže být nucen vystoupit jako svědek proti pacientovi, advokát nemusí prozradit zločin, o němž se dověděl.

A teď si představte, že by se tato výsada neměla vztahovat na rozhovory prezidenta Spojených států s jeho poradci. Že by porady, jejich průběh a jejich

Borovicka - Watergate

výsledky nebyly považovány za důvěrné. Každý by věděl všechno a ještě dřív, než došlo k rozhodnutí. Mohli by vůbec političtí partneři, státníci, diplomaté přistoupit k jednání, kdyby si nebyli jisti, že je zaručena důvěrnost rozhovorů? Zachování zásad diskrétnosti je bezvýhradným požadavkem

304

vlády, všech současných vlád na celém světě a všech budoucích. Kdyby dal prezident nyní, na nátlak kterékoli státní či veřejné instituce, k dispozici záznamy o důvěrných jednáních, obsahujících třeba i protichůdné, ale upřímné názory a poznámky k mnoha problémům, zpochybnil by tím důvěru ve svůj vysoký úřad. Není podstatné, zda by záznamy posloužily soudnímu jednání či poslání vyšetřovací komise Senátu nebo prezidentovi. Rozhodnutí by ve svém důsledku zásadně poškodilo státní zájmy. Stalo by se precedenčním případem, ochromilo by výkonnou moc budoucích prezidentů, znemožnilo by nebo značně omezilo možnost prezidenta požádat odborníky o radu. Kdo by ji chtěl poskytnout, kdyby nebyla zaručena diskrétnost jednání?

Richard Nixon byl zkušený politik. Věděl, jak přesvědčit voliče. Jeho důvody na mnohé zapůsobily. I když byly, nepravdivé, i když prezident použil demagogických postupů. Prezident nemohl uplatňovat své právo, jestliže šlo o nezákonné činy, nebo dokonce o zločiny. Zvláštní státní žalobce Archibald Cox ani senátor Ervin v čele vyšetřovacího výboru Senátu neměli v úmyslu napadnout právo prezidenta Spojených států týkající se záruky důvěrnosti politických či státnických jednání. Chtěli prostě zjistit, zda Nixonovy nahrávané rozhovory neobsahují údaje, které by pomohly objasnit závažné trestné činy. Prezident jedním dechem odmítá vydat pásky a současně tvrdí, že nemá s aférou Watergate nic společného. Pak by měl umožnit alespoň soudci či zvláštnímu státnímu žalobci, aby se o pravdivosti tohoto tvrzení mohl přesvědčit. To lze uskutečnit se zárukou, že nebude publikován obsah důvěrných jednání, že budou použity jen inkriminované části rozhovorů, které by posloužily k objasnění trestných činů.

Mezitím probíhaly před vyšetřovacím výborem Senátu další veřejné výslechy. Tam se mělo brzy prokázat, jak byla Nixonova slova-neupřímná. Ehrlichman zvolil pro své vystoupení před komisí pózu malého nepřijemného diktátora. Všeobecně se očekávalo, že bude popírat, co se popírat dá, ale způsob, jakým to dělal, byl šokující. Muž, o němž se vědělo, jak dovede být v osobním styku nepřijemný, se snažil dát senátorům lekci z občanské nauky. Velkohubě na úrovni špat-

305

ného učitele střední školy kázal o prezidentových pravomocech, zdůrazňoval jeho povinnosti vůči národu, z bohorovné výše svého úřadu poučoval o odpovědnosti a úkolech Bílého domu. Když se dostal do křížového výslechu, byl necitlivě arogantní.

„Dostal jste, pane Ehrlichmane, během výkonu své funkce za úkol získat pro Bílý dům tajné informace nebo vytvořit možnost pro jejich získávání?“ zeptal se prezidentova poradce prominentní právník výboru Sam Dash.

„Není mi jasné, o čem mluvíte,“ odpověděl Ehrlichman. „Mně zas je jasné, proč vám není zcela jasné, o čem hovořím,“ řekl advokát Dash. „Odpovězte, prosím, na moji otázku, tak jak jsem ji položil.“

„Není srozumitelná,“ držel se svého Ehrlichman. „Je to jednoduchá otázka. Je-li vaše odpověď ne, tak řekněte ne, jestliže zní vaše odpověď ano, pak řekněte ano.“

John Ehrlichman popřel nevybíravým způsobem všechna obvinění. Byl připraven zapřít i nos mezi očima. Nepřiznal se ani k ujištění, které kdysi dal Herbertu Kalmbachovi, že je záležitost s výplatou úplatků zatčeným „instalatérům“ v naprostém pořádku, nevěděl nic o příslibech amnestie pro odsouzené, popřel okolnosti předcházející vloupání do ordinace doktora Fieldinga, stále opakoval, že prezident o ničem nevěděl a ani on, Ehrlichman, se ničeho nezúčastnil. Za lež označil dokonce tvrzení, že telefonoval generálu Cushmanovi do jeho kanceláře v budově CIA v Langley, aby přijal Howarda Hunta a pomohl mu, jak bude moci. Senátoři se k drzému Ehrlichmanovi chovali s velkorysým přezíráním jeho urážejícího chování a nikdo z vyšetřovatelů se během výslechu ani jen slovem nezminil o možnosti, že by se prezidentův sverepý poradce mohl zakrátko ocitnout za mřížemi. Už 7. září obžalovala velká porota v Los Angeles Nixonova poradce Johna Ehrlichmana z trestných činů vloupání, spiknutí a krivé přísahy.

Haldeman byl diplomat. Uhlazený, úslužný, ochotný, mluvil shovívavým tónem, jako by už napřed se vším souhlasil. A přece terorizoval své podřízené, snažil se zvýšit svoji autoritu zastrašováním, byl nesnášenlivý a nespravedlivý. Už

306

předtím, když vypovídal před komisí Gordon Strachan, objevil se na pozadí epizody panovačný vztah Haldemana ke spolupracovníkům.

Jednou ve čtyři hodiny ráno vytrhlo Strachana ze spánku opětovné vyzvánění

Borovicka - Watergate

telefonu. Probudil se, zvedl sluchátko. Ozval se Haldemanův podrážděný hlas. Volal z prezidentského letadla Air Force One a nevybíravými slovy začal Strachanovi vytýkat jakousi chybu, již se měl dopustit při vyřizování jisté záležitosti. Rozespálý Strachan nechtěl věřit svým uším. Nemohl pochopit, že by prezidentův poradce z letadla, které bylo kdesi vysoko nad americkým územím, v tuto zcela nevhodnou dobu, mohl tak vzteklým tónem vyřizovat nepodstatnou záležitost. Zavolał tedy centrálu Bílého domu a přesvědčil se, že dispečer skutečně spojoval rozhovor z prezidentova letadla do Strachanovy vily.

Haldeman dělal Nixonovi advokáta. Za každou cenu se snažil přesvědčit poslance, že prezident neměl nic společného ani s přípravou ani s kamuflažními akcemi případu Watergate. Prezidentův poradce si svůj projev pečlivě připravil, snažil se o přesné právní formulace, jeho obrana měla definitivně setřít podezření, že on či prezident se dopustili něčeho nelegálního. Veškerou vinu sváděl na svého kolegu Johna Deana. Ale přece jen udělal chybu.

Odhalil ji Nixonův právní poradce Buzhardt. Přihlásil se ještě během Haldemanova výsledku před senátním výborem, požádal senátora Ervina, aby přerušil řízení, a požádal o svolení, aby mohl přednést důležité sdělení. To pak bylo jedním z podstatných překvapení ve vyšetřování aféry Watergate.

Buzhardt poukázal nejdřív na Haldemanovu výpověď, v níž několikrát zdůraznil, že neví nic o obsahu rozhovorů nahrávaných v Bílém domě, tím méně o magnetofonových páskách, uskladněných v trezoru tajné služby. Podle jeho některých sdělení však porušil úřední tajemství, protože jeho obhajoba obsahuje některé údaje z těchto nahrávek. Musel tedy použít magnetofonových záznamů jako materiálu pro svůj elaborát. A sice právě těch, které prezident Nixon odmítl vydat vyšetřovací komisi.

307

Fred Buzhardt svoje překvapující sdělení doplnil přesnými údaji. Prohlásil, že jsou to magnetofonové záznamy pořízené při dvou poradách, na nichž se zúčastnil. Přepisy pásek neexistovaly, Haldeman si je tedy musel dodatečně přehrát.

Podarilo se zjistit, že Richard Nixon, který zásadně odmítal vydat pásky senátnímu výboru i zvláštnímu žalobci Coxovi, dal k dispozici obě nahrávky svému hlavnímu poradci Haldemanovi. Ten si pak jednu z nich přehrál v dubnu ve své kanceláři v Bílém domě, druhou dokonce až v červenci ve své vile. Anebo Nixon Haldemanovo počínání přinejmenším mlčky trpěl. V žádném případě však nemohl Haldeman vynést pásky z trezoru bez Nixonova vědomí.

Mnozí si kladli otázku, proč přišel prezidentův právní poradce s tak závažným odhalením. Zradil svého prezidenta? Ale jaký by z toho měl prospěch? A také nebylo pravděpodobné vysvětlení, že mu dal prezident příkaz k takovému prohlášení, aby pomohl senátnímu výboru. Buzhardtovo vystoupení mělo ještě jeden háček. Dostalo se mu obrovské publicity, odehrálo se totiž v přímém televizním přenosu.

Záměr se brzo ukázal v celé šíři. Prezidentův právní poradce se snažil torpédovat výslech Haldemana před senátní komisí. Podal senátoru Ervinovi protest. Haldeman porušil úřední tajemství, nesmí tedy dál vypovídat. Byl to zoufalý pokus o násilnou kličku a Buzhardt, ať s vědomím či bez vědomí prezidenta Nixona docílil opak. Výbor se poradil, pak advokátovo stanovisko zamítl. Senátoři pokračovali ve výsledku.

Richard Nixon neměl z křečovitě vymyšlené advokátské finty žádný prospěch. Naopak. Veřejnost pochopila, že prezident porušil zásadu, o níž ve svém posledním televizním projevu tak horlivě hovořil, a dal svému poradci k dispozici pásky, které odmítl vydat komisi. Jednal tedy nečestně a jediný důvod, proč se tolik brání nahlédnutí do kuchyně Bílého domu, je strach. Prezident se bojí, že nahrané rozhovory budou svědčit proti němu.

Haldeman pokračoval ve své výpovědi a její koncept nikoho nepřekvapil. On sám neměl vůbec žádnou vinu, všechno spískal John Dean a někteří další, on nic netušil. Na podstatné

308

si nemohl vzpomenout, kde potřeboval, selhala mu paměť, když se některý ze senátorů odvolal na prohlášení předešlých svědků, smetl Haldeman tvrzení ze stolu jako pustou lež. Všichni lhali, jen on mluvil pravdu.

Mraky nad Bílým domem houstly, ale prezident zhoršení situace ignoroval. Jeho tvrdohlavý postoj vyprovokoval veřejné mínění. Den ze dne ztrácel prezident pozici. Den ze dne se k němu ti, kteří mu ještě včera fandili, obraceli zády. Zvláštní státní žalobce Archibald Cox doplnil svoji žádost o vydání magnetofonových pásek specifikací. Chtěl od prezidenta získat záznamy o sedmi poradách a jednom telefonickém rozhovoru.

Prezidentovi právní zástupci vypracovali odpověď. Byla zamítavá. Obsahovala tvrzení, že je prezident oprávněn ignorovat úřední výzvu „subpoena“.

Borovicka - Watergate

Archibald Cox vypracoval se štábem expertů z oboru ústavního práva protest proti odmítnutí. Sdělil v něm Nixonovi, že v zákonných ustanoveních nenašel jediné, které by dovolilo tak široce vykládat pravomoc prezidenta Spojených států. Konečně, když prezident dal souhlas, aby jeho poradci referovali před senátním výborem o obsahu rozhovorů v Bílém domě, rozhodl se už proti smyslu takového privilegia, i kdyby existovalo. Zásady pravomoci, kterou si osobuje, porušil rovněž tím, že dal svému poradci Haldemanovi k dispozici po jeho propuštění ze služeb Bílého domu, tedy jako soukromé osobě, magnetofonové záznamy takzvaných důvěrných rozhovorů, tytéž, které odmítl vydat vyšetřovací komisi Senátu. Co vedlo Nixona k postoji, kterým vyprovokoval tak rozhořčenou reakci proti jeho rozhodnutí? Proč sverpě trval na neudržitelném stanovisku? Proč se nesnažil přizpůsobit požadavku veřejného mínění, které se od něho očividně odvracelo? Byl Nixon tak samolibý? Byl tak sebejistý? Nebo byl tak zoufalý?

Richard Nixon byl vždycky osamocen. I když stál na vrcholu moci v čele velké Ameriky. Byl osamělým rváčem a podlehl vlastnímu velikášství. Ale Richard Nixon byl také soudný člověk, právník, politik, který se vlastní houževnatostí vy-

309
pracoval do pozice prvního muže Spojených států. Nedokázal nosoudit situaci, k níž nezadržitelně směřoval? Ovládl ho ocit víemlosti? Zdá se, že ano. Ale proč? Trl byl americkým prezidentem, panovníkem atomového věku impera torem Ústava mu zaručila základní pravomoci, dalsi si pri-svojm jeho předchůdci a jemu spadly do klína, mnohé dalsi riudem sám Tak se stal nejmocnějším z mocných jednotlivců a byl přesvědčen, že je neporazitelný

Před dvěma sty lety omezili „otcové Ameriky urad pře zidenta naTblast výkonné moci. Neměl ani funkci vysokého soudce Z právo zákonodárné iniciativy. Na federaci úrovni měl veškerou výkonnou moc. Podle ústavy mohl udělovat mi-™ zmírnovatči odkládat výkon trestu. Jmenoval však také členy Nejvyššího soudu Spojených států a po dohodě se Senátem také nižší soudce. Měl tedy od samého počátku možnosti ovlivňovat oblast práva a výkonu spravedlnosti
Teprve po druhé světové válce vzrostla prezidentská moc během krátké doby víc než za celá staletí. Proč? Amerika je zemí monopolů. Jejich vliv pronikl výrazně do všech oblastí, politického života a činnosti státu, a naopak statní moc se stala dohlížejícím orgánem nad vývojem hospodářství.
Prezident Spojených států je zároveň předákem, řekneme předsedou vládnoucí strany. Umožňuje to zvláštnost amerického systému dvou politických stran. Také z titulu této funkce a někdy zejména z této pozice, má prezident značné možnosti. Jednou z neúčinnějších plných mocí, ovlivňujících politické dění v zemi, je obsazování důležitých míst ve federálním státním aparátu těmi, kdo prokázali služby vládnoucí straně. Dokladem je případ Watergate, Nixonovy předvolební kampaně, od malých úsluh či ústupků až po vybírání desátku za jmenování vyslanců.

K významným pravomocem prezidenta patn právo jmenovat a odvolávat federální úředníky. Kromě toho navrhuje kandidáty a po dohodě se Senátem a s jeho souhlasem jme-nuje nejen velvyslance, ale také další diplomatické zástupce, konzuly soudce Nejvyššího soudu, ale i všechny ostatní úředníky pokud ústava nestanoví pro jejich jmenování jma pra-

310
vidla. Přitom má Kongres právo umožnit prezidentovi také jmenování nižších úředníků.

Prezidentovi poradci, kteří se hráli v případě Watergate tak významnou roli, mají zvláštní postavení v hierarchii americké politické moci. Zaručuje jim širokou pravomoc, i když oficiálně jen poradní, ale neodpovídají za ni Kongresu. Poměr vlády a prezidenta je nerovný. Prezident přenáší na své tajemníky – ministry značnou část výkonné moci. Zato může každého kdykoli odvolat a jmenovat jiného. Není podle ústavy povinen svolávat schůze vlády, nemusí se řídit radami kabinetu, může postupovat proti mínění většiny. Kabinet nemá ústavní statut, je podřízen prezidentovi, a ten může rozhodovat o jeho činnosti či o kariéře jeho členů podle vlastní úvahy.

Kromě pravomoci, zaručené ústavou, dostává prezident plné moci pro plnění konkrétních úkolů, které na základě zákonů vydává Kongres. Za prezidenta Nixona existovalo na jedenáct tisíc platných prováděcích nařízení, umožňujících uplatňovat výkonnou moc na široké základně.

Podle ústavy je prezident vrchním velitelem federálních ozbrojených sil a národních gard států, pokud jsou povolány do aktivní služby Spojených států. Zdálo by se tedy, že ameí rické ozbrojené síly jsou pod kontrolou civilní moci. Skutečnost je však jiná. V této oblasti vládne blok generálů Pentagonu se zákemím vojenskoprůmyslového komplexu. Prezident jmenuje a odvolává ministra obrany, předsedu a členy sboru náčelníků štábů a jiné vysoké vojenské

hodnostáře.

Podle ústavy má právo vyhlásit válku jedině Kongres. Prezident ne. Ale neměl by mít ani možnost ji vést. Financování tažení povoluje totiž také Kongres. Vietnamská agrese, a zejména eskalace po takzvaném „incidentu v Tonkinském zálivu“, jehož pozadí se nám díky publikovaným „tajným dokumentům Pentagonu“ podařilo rekonstruovat, svědčí o jiné praxi. Prezident má právo dát rozkaz k odražení nenadálého útoku bez povolení Kongresu. A to je značná pravomoc, a jak se ukázalo, snadno manipulovatelná.

V únoru 1969 se prezident Nixon vydal na cestu evropskými státy. Když ho v Římě přijal papež Pavel VI. na slavnostní audienci, zeptal se, jestli má prezident s sebou pověstné černé pouzdro.

„Jistě, Vaše Svatosti,“ odpověděl prezident Spojených států. Dal pokyn tajemníkovi. Před papeže předstoupil mladý, dobře vyhlížející muž v modrém obleku, strážce černého pouzdra, který měl právě službu. Byl jedním z pěti důstojníků, kteří po čtyřiašedesát hodin denně střežili důležité tajemství. Když Nixon hrál golfovou partii ve washingtonském klubu Hořící strom, měl na sobě důstojník ve službě sportovní oblek a vypadal jako kdokoli z hostů. V newyorském hotelu Waldorf-Astoria, kde prezident bydlel za svého pobytu ve městě, měl důstojník pokoj vedle jeho apartmá. V prezidentově přímořském sídle v Key Biscayne na Floridě bydlel v budově pro hosty. Ve filiálce Bílého domu, jak pokřtili novináři Nixonovo sídlo San elemente – Casa Pacifica – na pobřeží Tichého oceánu, bděl u dveří prezidentovy ložnice. Když pracoval Nixon v Bílém domě, čekal ve vedlejší místnosti. Černé pouzdro, obsahující systém kódů pro vydání rozkazu k nukleárnímu útoku, měl prezident vždy po ruce. Neobyčejně nebezpečná pravomoc, imperátorská.

Pět strážců, to nebyli jen hlídači tajemství, aby se snad nedostaly kódy do nepovolaných rukou. Důstojníci byli zároveň garanty, že rozkaz k útoku přijde skutečně od prezidenta Spojených států, a přejímali záruku, že byl vydán za normálních okolností, že prezident nebyl k rozhodnutí přinucen. Kódy rozkazu se skládají z několika vrstev. Ten, kdo má zmáčknout příslušný knoflík, obdrží rozkaz za všech okolností, několika různými kanály, doručení je zajištěno i za složitých válečných poměrů. Prezidentův rozkaz by se měl dostat ke dvěma důstojníkům, sloužícím v podzemním bunkru střediska pro řízení balistických střel. Složitým elektronickým systémem zašifrovanou depeši mohou rozluštit jedině pomocí tabulek o rozměru 7,5 x 5 cm, zalitých do průhledné plastické hmoty, které jsou povinni, jsou-li ve službě, nosit stále na krku pod košilí. Na nich je základní klíč k dešifraci. Dalšími zašifrovanými depešemi by se pak měl rozkaz dostat

až k pilotům bombardovacích letounů s nukleárními pumami. Richard Nixon si bezpochyby uvědomoval, jakou má odpovědnost vůči americkému národu a vůči světu. Stál na nejvyšším bodě pyramidy moci a musel být přesvědčen, že hladina veřejného mínění, vzbouřená případem Watergate, nedosáhne až k jeho špičkám. A přece mu už začala téci voda do bot. Federální soud spolkového území District of Columbia vydal usnesení, ukládající prezidentu Nixonovi vydat magnetofonové pásky, o něž ho požádal soudce Sirica. Ten měl pak určit, které z nahrávek nebo jejich částí mají být předloženy k posouzení velké porotě. Soud odhlasoval tento příkaz většinou pěti ku dvěma hlasům. Po formálně právní stránce to byl mimořádný výrok. Z politického hlediska mohl mít pro prezidenta dalekosáhlé následky. Mohl způsobit těžkou vnitřně politickou krizi. Soudci si to zřejmě uvědomili, proto se snažili najít společně kompromisní řešení. Soudce Sirica a mimořádný státní žalobce Archibald Cox byli připraveni jednat o něm s prezidentem Nixonem.

Nixon se dostal do slepé uličky. Soudci odvolacího soudu použili ke zdůvodnění svého výroku jeho vlastní argumentace. Prezident se přece v květnovém prohlášení zaručil, že nepoužije své pravomoci v žádném případě, půjde-li o vyšetřování kriminálních činů, i kdyby souvisely s případem Watergate. Apelační soud také vyjádřil přesvědčení, že prezident není v právu, když uplatňuje pro sebe imunitu, pokud jde o trestněprávní řízení. Před zákonem má prezident Spojených států stejná práva a povinnosti jako každý jiný občan. Tedy i stejnou odpovědnost.

Soud se rozhodl k vážnému kroku. Je pravděpodobné, že nemá v historii amerického práva precedens. Soudci se rozhodli po důkladných úvahách, byli přesvědčeni, že pomohou spravedlnosti i prezidentovi. Ale Richard Nixon je překvapil nečekanou reakcí, typicky nixonovskou. Ohromila většinu Američanů a jemu vůbec nepomohla. Naopak. Stala se přítěží, která ho začala stahovat z vrcholu pyramid.

Borovicka - Watergate

V pátek 19. října zavolał prezident do Bílého domu ministra spravedlnosti Richardsona a dal mu příkaz, aby okam-

313

žitě odvolal z funkce mimořádného státního žalobce Archi-balda Coxe. Bez ohledu na záruky, které mu kdysi osobně dal, bez ohledu na to, že Richardson slíbil Kongresu, že prezidentovy záruky bude respektovat.

Co vedlo Nixona k tak zoufalému rozhodnutí? Stoupající tlak veřejného mínění proti jeho osobě? Snaha zachránit se za každou cenu? Nebo vžitý zvyk z politické arény bránit se útokem?

Archibald Cox se stal prezidentovi nepohodlným. Dokonce nebezpečným. Ve Washingtonu se začalo povídat, že podrobil pečlivému zkoumání Nixonovy soukromé finanční transakce a zjistil povážlivé nesrovnalosti. Zejména kolem koupě a nákladných úprav letního sídla v San Clemente není všechno v pořádku. Američané měli v povědomí případ úplatného viceprezidenta Agnewa. Skončil jako odsouzený daňový de-fraudant, ale měl na svědomí mnohem víc. Přišel snad svědomitý právník Archibald Cox na podobné machinace i prezidentu Nixonovi?

314

25 MAJITEL REALIT

Richard Nixon klečí před oltářem a modlí se:

„Bože můj, však ty víš, že jsem vždycky hájil zákon a pořádek, pronásledoval komunisty, ateisty, pravidelně jsem v neděli navštěvoval služby boží. Pomoz mi, pane bože, ze skandálu watergate.“

V dálce zahrmělo, oltář se zachvěl. Pak pravil bůh z výše svého obláčku smutným hlasem:

„Rád bych, Dicku, ale nejde to. Takový zázrak nesvedu.“ Vtip se vyprávěl ve Washingtonu v době, kdy byl viceprezident Spiro Agnew odsouzen za daňové nedoplatky a v tisku se objevily zprávy, že také s Nixonovými financemi není všechno v pořádku.

Skutečně nebylo. Prezident koupil drahý objekt Casa Pa-cifica v San Clemente bez toho, že by za nemovitost zaplatil jediný dolar z vlastní kapsy. To by byla na americké poměry jistě úspěšná spekulace, kdyby ji nerealizoval právě prezident spojených států a kdyby se neobjevilo podezření, že použil prostředků z nelegálně získaných částek pro nezákonný volební fond.

Prezident zaplatil za letní sídlo, které novináři později označovali za filiálku Bílého domu, v hotovosti 399 609 dolarů. Ne však z vlastních úspor. Půjčil mu je přítel Robert H. Abplanalp. Tento milionář měl štěstí, že vlastnil nový vynález – aerosolový rozprašovač, který se stal v krátké době světovým šlágre. Šťastný podnikatel dostával procenta z každé bombičky aerosolového balení prostředku proti molům či intim-spraye. Přes noc se stal milionářem. Pokládal si za čest, že se mohl pochlubit Nixonovým přátelstvím. Rád mu půjčil na zaplacení San Clemente oněch čtyři sta tisíc dolarů. Neudělal to nezištně. Prezident mu zaručil osmipro-

315

centní úrok. San Clemente bylo však honosné sídlo a mělo daleko větší cenu. Nixon musel zaplatit ještě milión ve směnkách, převzít od prodávajícího hypotéku ve výši 264 440 dolarů a splácet na ni měsíčně 1399 dolarů.

To vše bylo pro jednoho z nejméně zámožných amerických prezidentů příliš velkou zátěží. Když měl proplatit první směnku na 100 000 dolarů, když měl uhradit první úroky ve výši 75 000 dolarů, musel se znovu obrátit na svého mecenáše.

Milionář Abplanalp byl Američan a podnikatel. Nehodlal hrát roli dobročinné instituce, ani když šlo o přítele Richarda Ni-xona. Tak se dohodli na další finanční transakci.

Část pozemku, na níž stály budovy San Clemente, koupila od Richarda Nixona firma B. and C. Investment Company. Nikdo společnost neznal. Když se později pátralo v obchodním rejstříku, nebyla tam registrována. Patřila dvěma mužům: jedním byl Nixonův přítel Abplanalp a druhým milionář s pochybnými styky Charles Rebozo, zvaný „Bebe“. Později prý Abplanalp Reboza vyplatil a stal se tak jediným vlastníkem neexistující firmy a v tomto případě také jediným Nixono-vým věřitelem.

Fingovaná firma koupila od Nixona 24 akrů pozemku San Clemente za 1 249 000 dolarů (jeden akr = 0,40 ha). Prezident tak dostal zpátky 83 % ceny, kterou zaplatil za celý objekt, zůstaly mu budovy a šest akrů nejcenější půdy včetně velké pláže na pobřeží Tichého oceánu. Jen ta měla větší cenu. Tato transakce byla korunována ještě další neobvyklou fintou. Smlouva obsahovala klauzuli, že prezident bude nadále užívat celý pozemek, tedy i prodanou část, protože firma B. and C. Investment Company nehodlá ani v budoucnosti koupenou půdu využívat. Prezident Nixon nezaplatil ani dolar daní ani při koupi, ani při prodeji, ani daň z přírůstku majetku. (Ohad 600 000 dolarů.) O daňovou kamufláž se postarali

Borovicka - Watergate

odborníci. Prezident zadal záležitost firmě Coopers and M. Lybrand, která se takovými transakcemi zabývala a patřila v tomto oboru k osmi největším a nejvlivnějším ve Spojených státech. Úkol zřejmě splnila na jedničku. Ale Nixon se také snažil. Později vyšlo najevo, že místo honoráře zaplatil firmě omilostněním tří

316

daňových expertů, kteří pro ni kdysi pracovali a později seděli ve vězení, protože předložili falšovaná daňová přiznání. Sedmatřicátý prezident Spojených států si potrpěl na letní sídla jako málokterý z jeho předchůdců. Když kupoval pozemek v Key Biscayne na Floridě, také neměl peníze. Tenkrát mu s hypotékou pomohl jistý Arthur Desser. Ani tento ochotný pomocník a přítel nebyl vhodným partnerem pro prezidenta Spojených států. Byl totiž společníkem nechvalně známého finančníka americké mafie Meyera Lánského, gangstera a společníka tak věhlasných zabijáků, jakými byli Al Capone a Lucky Luciano. Byl tak proskribován, že ho vykázali i z Izraele, kam se před několika lety chtěl přestěhovat i se svými tučnými bankovními konty.

Tatům Wofford, ředitel hotelu Wofford v Miami na Floridě, byl dalším prezidentovým přítelem, na něhož se mohl kdykoli obrátit, když šlo o finanční transakce nebo přechodné peněžní potíže. Ani toto přátelství nesloužilo Richardu Nixovi ke cti. Wofford stál v čele hotelové společnosti, o níž věděl každý pikolík, že patří americké mafii.

„Bebe“ Rebozo také nebyl tím pravým partnerem pro prezidenta, ať bychom se snažili vykládat americkou demokracii sebedemokratičtěji. Když zvítězila na Kubě revoluce a diktátor Batista musel uprchnout před jednotkami vedenými Fi-delem Castrem, utekl z ostrova, který se za Batistu stal „bordelem Ameriky“, také „Bebe“ Rebozo. Jako většina kubánských utečenců necestoval daleko. Usadil se v Miami na Floridě. A protože byl zvyklý kšeftovat, založil tam hned nákupní středisko pro Kubánce, kde se hovořilo španělsky, kde obsluhovaly Kubánky, kde se utečenci cítili jako doma. Re-bozovi pomáhal při spravování obchodu „Big Al“ Velký Al – Alfredo Polizzi z Clevelandu v Ohiu. Také on byl gangster a příslušník mafie, který si odseděl slušný trest.

Richard Nixon byl původně advokát. Tím by se snad dalo vysvětlit jeho nadání, jak ušetřit na daních z příjmu tří miliónů dolarů zaplatil všehovšudy jen 108 000. A to je v amerických poměrech, kde jsou daně vysoké a postih velmi přísný, výkon hodný finančního žongléra. Vždyť každý americký poplatník by z třímilionového příjmu musel zaplatit

317

při všech možných odpisech za režii nejméně půl druhého miliónu na dani z příjmu. Ostatní daně by tuto částku ještě zvýšily.

Richard Nixon 3. Jeho manželka byla v roce 1961 „chudí“. Měli majetek v hodnotě 48 000 dolarů. Osm let poté se nastěhovali do Bílého domu. „First lady“ a první muž ve státě žili od počátku na velké noze, jejich výdaje se mohly měřit s utrácením kteréhokoli multimilionáře. Vyržování luxusních sídel v San Clemente v Kalifornii a v Key Biscayne na Floridě stálo velké peníze.

Jenom ze svého prezidentského platu v roční výši 200 000 dolarů by byl musel zaplatit asi 110 980 dolarů daní. Richard Nixon si však dal poradit od odborníků a dostal se pomocí různých daňových odpisů v roce 1970 na částku pouhých 793 dolarů zaplacených daní, v roce 1971 pak poukázal státní pokladně 837 dolarů. Daňové odpisy byly přinejmenším kuriózní. Předal například Národnímu archivu svou korespondenci z doby, kdy vykonával úřad viceprezidenta, a odepsal si za tento dar na daňovou hodnotu 576 000 dolarů. To nebyl špatný obchod. Experti později proflásili, že tyto listiny mají cenu starého papíru do sběru. A navíc se při této směle transakci ještě dopustil podvodu. Padělal totiž darovací listinu, kterou opatřil dřívějším datem, 3. březnem se tak vzhnul předpisům zákona „Tax Reform Act“ z roku 1969.

Prezident Spojených států po špatných zkušenostech svého kolegy a viceprezidenta Agnewa, který byl odsouzen „jenom“ jako daňový defraudant, se rozhodl k veřejné zpovědi. Uveřejnil výkaz příjmu a výdajů za poslední léta. Byl to zoufalý čin zoufalého muže a ostuda pro politika v nejvyšší funkci, že se musel veřejně zodpovídat z tak banálního obvinění. A stejně mu to nebylo nic platné.

Nixonova dokumentace nesnesla pohled zblízka. Demokratický poslanec Jack Brooks z Texasu prohlásil, že „obsahuje podvodné údaje“. Filiálka Bílého domu, luxusní letní sídlo San Clemente, leží ve správní oblasti daňového revizora Roberta Battina. Ten nařídil kontrolu daňových výpočtů, uvedené prodejní ceny a prošetření všech nejasných okolností ko-

318

lem Nixonova majetku. Podezření vzbudila nejen neodpovídající hodnota zanesená v

Borovicka - Watergate

pozemkových knihách, ale také doložka smlouvy, v níž se neexistující Abplanalpova firma zřikala práva užívání někdejšího Nixonova pozemku. Veřejnost se totiž dověděla, že dva roky poté, co bylo oněch 24 akrů půdy převedeno na stínovou společnost, hledal prezidentův poradce Ehrlichman zájemce, který by koupil již jednou prodaný pozemek. Prodávajícím byl prezident Nixon, kterému podle smlouvy s onou společností půda již dva roky nepatřila. Slo tedy o další podvod? Nebo o další krytí velkého úplatku?

V prosinci 1973 uveřejnilo kontrolní oddělení Kongresu USA zprávu, že některé úpravy prezidentových soukromých letních sídel v San Clemente v Kalifornii a v Key Biscayne na Floridě neměly být zaplacený ze státní pokladny. Kontrolní oddělení neřešilo případ v celé šíři. Projednávalo pouze částku milion čtyři sta tisíc dolarů, které byly vyplaceny z federálních fondů na vnější úpravy. Celkem bylo vydáno ze státní pokladny asi deset milionů dolarů na zřízení kanceláří, telefonních linek, různých dalších zařízení, zabudovaných do soukromého objektu prezidenta, které nebylo možné přemístit. Na žádost Secret Service zaplatili pokladníci ze státních fondů 887 000 dolarů za ploty, neprůstřelné sklo, bezpečnostní zařízení. Revize zjistila ve vyúčtování závady. V položkách za „bezpečnostní zařízení“ byla započítána částka za instalaci ústředního topení, za udržování zahrady, účet za umělá hnojiva.

Richard Nixon, který musel mít nervy z ocele, když dokázal přežít všechny pohromy, které se na něho denně valily, se ještě pokusil o záchranu. Když uveřejnil výkaz o majetkových poměrech a zaplacených daních, vyzval současně daňový výbor Sněmovny reprezentantů a Senátu, aby se vyjádřil, zda postupoval správně v daňových otázkách.

Jednal či nejednal ve smyslu platných zákonů, když uplatnil daňový odpis ve výši půl milionu dolarů, když věnoval národu své dokumenty z období, kdy byl viceprezidentem? Tím se snížila federální daň z příjmu natolik, že zaplatil za poslední tři léta necelých šest tisíc dolarů.

319

Druhá otázka, kterou prezident položil zástupcům Kongresu, byla neméně odvážná. Poslanci se měli vyjádřit, zda prezident dosáhl v roce 1970 zisku ve výši 117 000 dolarů prodejem části svých pozemků v San Clemente, jak tvrdí skupina daňových odborníků, nebo zda tím nedosáhl žádného zisku, jak tvrdili při transakci jeho daňový poradci.

Nixon hned také projevil ochotu ke kompromisu. Už napřed souhlasil s tím, že podá opravené daňové přiznání, jestliže výbor Kongresu vysloví názor, že prezident v obou případech chybil. Pak je rovněž ochoten doplatit státní pokladně dlužných čtvrt milionu dolarů, což by s úroky mohlo dělat tři sta tisíc.

Situace se po těchto nových odhaleních ještě přiosťřila. Prezident Nixon to však věděl. Držel se své pochybné strategie jako člověk, který musí riskovat všechno, protože už nemá co ztratit. Platil si jednoho z nejschopnějších právních zástupců Spojených států a také jednoho z nejdražších, Ja-mese Saint Claira. Ten měl za něho vytáhnout do boje a postavit se proti zákonům, proti Senátu, proti Sněmovně reprezentantů a proti vyšetřovacímu výboru. Byl to další paradox, když se nejvyšší představitel Spojených států postavil proti všeobecně uznávanému právu v době, když už patnáct jeho blízkých spolupracovníků, nebo najatých pomocníků bylo odsouzeno pravoplatnými rozsudky nebo čekali na soudní řízení. V této atmosféře se ozvaly ve Sněmovně reprezentantů hlasy o odvolání prezidenta, o zavedení ústavní žaloby – impeachmentu. A senátor z Illinois Charles Percy dokonce vyslovil domněnku, že by prezident Nixon udělal nejlépe, kdyby podal demisi.

Nixon ztrácel jednu pozici za druhou. Když nařídil ministru spravedlnosti, aby na hodinu propustil zvláštního žalobce Archibalda Coxey, Richardson odmítl splnit příkaz a odstoupil. Prezident, jemuž nic nemohlo signalizovat bezvýhodnost situace důrazněji, obrátil list a opakoval svůj příkaz Richardsonovu zástupci, prvnímu náměstkovi ministra spravedlnosti Williamu D. Ruckelshausovi. Ani on nebyl ochoten poslechnout. Prezident ho proto okamžitě zbavil funkce.

320

Teď už neměl Nixon komu rozkazovat. V ministerstvu spravedlnosti vzniklo úřední vakuum. Prezidentovi nezbývalo nic jiného než jít po žebříčku hierarchie ještě níž. Pověřil federálního státního žalobce Roberta H. Bořka, aby nepohodlného Coxey vyhodil. Bork prezidentovi vyhověl.

V souvislosti s propuštěním Archibalda Coxey se veřejnost brzo dověděla, že prezident s ním jednal jako s darebákem a možná ještě hůře. Strach z obhájce práva, jemuž dal před nedávným plné moci, musel být panický, jeho zášť k renomovanému právníkovi obrovská. Na přímý příkaz Richarda Nixonova poslala FBI své agenty v civilu do Coxeyovy kanceláře, prohledala ji a pak ji zapečetila.

Borovicka - Watergate

Prezident pak oznámil svému národu, že funkci zvláštního státního žalobce ve věci Water-gate zrušil.

Byl pátek a prezident Nixon odjel na víkend do některého ze svých luxusních sídel. Americká veřejnost zasedla jako vždy na konec týdne k televizorům. Lidé měli o čem diskutovat.

Když se ve vlivném americkém listě New York Times objevilo tvrzení, že propuštění prokurátora Archibalda Coxe dokázalo, že se „americký národ dostal do rukou prezidenta s přílišnou mocí a s diktátorským pojetím autority“, stavěli se za Nixona už jen podivíní. Bývalý uchazeč o prezidentský úřad a Nixonův obávaný protivník z řad demokratů senátor Edmund Muskie prohlásil, že „diktátorský postup amerického prezidenta je neslučitelný s demokratickými zásadami, protože nejvyšší představitel usiluje o autoritativní moc, přičemž pohrdá zákonem“. Prezident dal Kongresu slib, že bude respektovat nezávislost prokurátora Coxe, a nyní jej hrubě porušil.

Richard Nixon ustanovil úřadujícím ministrem spravedlnosti poslušného prokurátora Bořka, pak se na tiskové konferenci postavil před novináře a mimo jiné řekl:

„Nyní bych se chtěl zabývat tématem týkajícím se našich pokusů dospět k průměří také na domácí frontě. To je poněkud obtížnější. Dnes se spojil právní poradce Bílého domu se soudcem Sirikou. Pokoušeli jsme se o to již včera, ale Sirica byl v Bostonu. A jak již víte, dohodli jsme se, že se sejdeme

321

se soudcem Sirikou v úterý, abychom se poradili, jak mu budou předány magnetofonové pásky.

Při poradách, které jsme konali v Bílém domě, jsme rozhodli, že příští týden určí úřadující ministr spravedlnosti Bork nového mimořádného prokurátora k vyšetřování takzvané aféry Watergate. Mimořádný prokurátor bude nezávislý. Výkonná složka vlády mu poskytne veškerou pomoc. Jeho hlavním úkolem bude dovést tuto záležitost, která tak dlouho znepokojovala americký lid, k rychlému závěru. Musíme mít na paměti, že ve smyslu naší ústavy vždy platilo heslo: opožděná spravedlnost je žádná spravedlnost. Nastal čas, aby ti, kdož se dopustili přestupků, byli potrestáni, a ti, kdož jsou nevinní, byli osvobozeni. Mohu vás ujistit, dámy a pánové, že nemám větší zájem než zajistit, aby se novému mimořádnému prokurátorovi dostalo všemožné pomoci výkonné složky vlády i nezávislosti, kterou potřebuje, aby mohl záležitost dovést až do konce.“ Konečně kapitulace? Nebo jen další trik?

322

26 POSLEDNÍ TRIK

Richard Nixon byl 20. ledna 1973 podruhé slavnostně uveden v úřad prezidenta Spojených států amerických. Před Kapitolem složil ústavní přísahu do rukou předsedy Nejvyššího soudu USA Warrenu Burgera. Pak pronesl inaugurační řeč. Mimo jiné prohlásil:

„Od dnešního dne nechť si každý ve svém srdci dá závazek nést vlastní odpovědnost, splnit svůj podíl, žít podle vlastních ideálů tak, abychom všichni společně mohli spatřit úsvit nového věku, věku pokroku Ameriky, abychom společně mohli oslavit dvouleté výročí našeho národa, abychom s hrdostí pohlíželi na náš přínos k lepší budoucnosti vlastní i k lepší budoucnosti světa.

Když se nyní chýlí nejdelsí a nejobtížnější americká válka ke konci, uvědomme si znovu, že bychom měli o svých rozporech diskutovat s veškerou slušností a taktem. Každý jednotlivec by se měl snažit usilovat o onu vzácnou kvalitu, kterou mu nemůže poskytnout vláda – o novou úctu k právům a pocitům ostatních, o osobní lidskou důstojnost, která je vysoce ceněným vrozeným právem každého Američana.

Pro Američany nadešla doba, aby obnovili víru sami v sebe. V uplynulých letech byla tato víra ohrožena . . . Výsledky činnosti Spojených států v tomto století nemají příkladu v celých světových dějinách, co do odpovědnosti, co do šlechetnosti, co do tvůrčího rozmachu, co do pokroku.

Budme hrdi na to, že náš systém poskytl více svobody, více blahobytu rozděleného mezi více lidí než kterýkoli systém v historii lidstva.

Budme hrdi na to, že v každé ze čtyř válek, jichž jsme se zúčastnili, nevyjímajíc válku, o jejíž skončení nyní úspěšně

323

usilujeme, jsme bojovali pro sobecké výhody, nýbrž proto, abychom pomáhali jiným čelit agresi.

Budme hrdi na to, že na základě našich odvážných nových iniciativ, na základě našeho pevného odhodlání dosáhnout čestného míru jsme dokázali způsobit takový obrat ve světě, jaký svět ještě nezažil, dokázali jsme přiblížit na dosah strukturu míru, který může být trvalým nejen pro naši generaci, nýbrž i pro

další.

Vstupujeme dnes do údobí, které nám ukládá větší úkoly, než jaké kdy měl stát nebo generace.

Budeme se odpovídat před bohem, před dějinami, před naším vlastním svědomím, jak těchto let využijeme.

Dejme si společný závazek, že z příštích čtyř let učiníme nejlepší čtyři léta v historii Spojených států, takže o svých dvoustých narozeninách bude Amerika tak mladá a tak plná síly jako v době, kdy začínala, tak zářivá jako maják naděje celého světa."

Za rok poté hrozila prezidentu Nixonovi ústavní obžaloba. Kola mlýna, který mele sice pomalu, ale přece, se již roztočila. Právní výbor Sněmovny reprezentantů si už vybral vedoucího právního poradce. Začal sestavovat štáb asi třiceti právníků. Ti se měli zabývat obviněními vznesenými proti prezidentovi a rozhodnout, zda je k dispozici dostatečný počet důkazů, které by stačily podepřít doporučení, aby byl prezident Nixon obžalován. Právní poradce John M. Doar vyslovil názor, že Nixon nemusí být bezpodmínečně usvědčen z nějakého trestného činu, aby mohl být obžalován. Je možné posuzovat etické, morální vlastnosti prezidenta, způsob jak řídí stát, v popředí nemusí být zákonnost či nelegálnost jeho činů.

Demokratický senátor a někdejší Nixonův volební soupeř Edmund Muskie prohlásil, že „události jsou tak závažné a budou mít tak vážné následky pro americkou vládní formu, že by měla Sněmovna reprezentantů zahájit rozpravu o tom, jestli by neměl být prezident zbaven úřadu. To, čeho se dopustil, ohrožuje právní systém. Zavání to diktaturou."

Proti Richardu Nixonovi se zvedla vlna rozhořčení. Předseda právního výboru Sněmovny reprezentantů, poslanec

324

Peter W. Rodino, později prohlásil, že jen jeho výbor dostal těsně po propuštění Archibalda Coxe 181 000 dopisů voličů, kteří žádali, aby byl prezident Nixon zbaven funkce.

Nixon byl starý bojovník. Nevzdal se. Naopak, připravil ještě poslední tah. Překvapil jím veřejnost přinejmenším tak jako náhlým propuštěním Archibalda Coxe. V úterý 23. října se dostavil do soudní síně k soudci Sirikovi posel z Bílého domu. Byl to Nixonův poradce z oboru ústavního práva Charles A. Wright. Přinesl prezidentův vzkaz. Nixon uposlechne rozhodnutí odvolacího soudu a dá k dispozici oněch devět magnetofonových pásek, o něž požádal. Soudce Sirica je bude moci prozkoumat. Kapitulace se neobešla bez patetického prohlášení.

„Existují lidé," prohlásil prezidentův posel, „kteří rozšiřovali zprávy, že se prezident postavil proti právu. Jak vidíte, náš prezident se neprotiví zákonům."

Veřejné mínění je pružné jako svědomí některých lidí. Nixon získal na čas zase pevnější půdu pod nohama. Rozhodl se pro další ústupky. Nepostavil se ani proti názoru Senátu, který chtěl znovu zřídit úřad mimořádného státního žalobce, a měl v úmyslu dokonce pozvat zpět Archibalda Coxe. Naopak. Chytře předběhl události. Než se poslanci mohli v situaci orientovat, obnovil funkci mimořádného státního žalobce a jmenoval do důležité funkce konzervativního právníka z Texasu Leona Jaworského. Pro křeslo ministra spravedlnosti vybral ochotného republikánského senátora Williama B. Saxbeho, kterého kongres rychle potvrdil do funkce. Zdálo se, že je krize zažehnána. Tento dojem však neměl dlouhého trvání. Nixon se bránil z posledních sil, proto kličkoval od zdi ke zdi, ale nezměnil názor ani metody boje. Prohlašoval černé za bílé a naopak, jak se mu to hodilo.

Nepovažoval za špatnou známku z mravů ani skutečnost, že vykázal nejvyšší spotřebu ministrů spravedlnosti ze všech prezidentů Spojených států. Od července 1972 do října 1973, tedy za rok a pár měsíců, odstoupili nebo museli odstoupit John Mitchell, Richard Kleindienst a Elliot Richardson. Skutečnost, že dosáhl tohoto nezáviděníhodného rekordu právě v resortu spravedlnosti, byla dost výmluvná.

Ale veřejnost se přece jen uklidnila. Americký čtenář no-

325

vin, zvyklý na každodenní senzace v případě Watergate, si na pár dní oddychl od nových odhalení. A od pondělí do soboty měl pocit, že je všechno v pořádku.

Nebylo. Prezidentův mluvčí Wright slíbil soudci Sirikovi před svědky, že Bílý dům neprodleně vydá magnetofonové pásky. Uběhl týden a nikdo se neozval. Až 30. října se objevil u soudce Siriky Nixonův právní poradce Fred Buzhardt a sdělil mu, že dva ze záznamů, o něž žádal, neexistují. Byly to ty nejdůležitější.

Telefonický rozhovor prezidenta Nixona s jeho tehdejšími ministrem spravedlnosti Johnem Mitchelllem z 20. června 1972, tedy krátce po vloupání do ústředí

Demokratické strany v budově Watergate, a nahrávka porady prezidenta s Johnem Deanem z 15. dubna 1973, což byla ona naaranžovaná rozmluva, kterou si chtěl

Borovicka - Watergate

prezident Nixon pořídít dodatečně alibi.

Proč najednou nejsou? Ztratily se? Ne. Nikdy neexistovaly. V ty dny vysadilo nahrávací zařízení. Pásky jsou prázdné. Není na nich ani slovo.

Neuvěřitelně drzý trik. A stále ještě ne poslední. Nixon se topil, nebylo divu, že kolem sebe cákal. Před washingtonský soud pozvali zvláštního asistenta Bílého domu Stephen V. Bulla. Na otázky soudců vypověděl, že prezident věděl již nejméně pět týdnů, že tyto dva pásky neexistují. Nesdělil to však ani soudu ani mimořádnému prokurátorovi Archibald Coxovi. Vědomě oklamal soud a mařil úřední řízení.

Když dnes posuzujeme vývoj tehdejších událostí, nelze se ubránit dojmu, že prezident Spojených států se dostal do takového psychického rozpoložení, že přestal uvažovat jako soudný člověk. Anebo mu přestalo záležet na všem. Rozhodně lze říci, že ve dvousetleté historii Spojených států není zaznamenáno chování prezidenta přirovnatelné k Nixonovu. Aféra s pásky měla totiž další dějství.

Na jevišti se objevila nová osoba. Jmenovala se Rose Mary Woodswá, seriózní pětapadesátiletá dáma, oblečená dobře, ale ne výstředně, povoláním osobní sekretářka prezidenta Nixona. Sloužila u něho přes dvacet let. Rose Mary Woodsová se 8. listopadu 1973 posadila před soudce Siriku a vypověděla toto: 1. října, tedy před celými pěti týdny, přepisovala text

326

jednoho pásku, a sice rozhovor prezidenta Nixona s jeho poradcí Haldemanem a Ehrlichmanem z 20. června 1972. Nešlo o zmizelý pásek. Na otázku, zda se při přepisování nemohl pásek poškodit, odpověděla Woodsová rozhodně:

„Ne. Dávala jsem pozor.“

21. listopadu, tedy tři týdny poté, sdělili právní poradci Bílého domu soudci Sirikovi, že zjistili na onom pásku hluché místo. V rozhovoru prezidenta s Haldemanem je osmnácti-minutová mezera. Porada se týkala případu Watergate. Osmnáct minut usvědčujícího rozhovoru scházelo.

26. listopadu se dostavila k soudu opět prezidentova sekretářka Rose Mary Woodsová. Najednou si vzpomněla, že neúmyslně způsobila onu „díru“ v konverzaci. Když rozhovor přepisovala, zazvonil telefon, ona zvedla sluchátko, a zatímco mluvila, bezmyšlenkovitě zmáčkla tlačítko magnetofonu a smazala část záznamu. Později se k tomuto tvrzení vyjádřili znalci. Bylo by zapotřebí akrobatické zručnosti, aby někdo mohl osmnáct minut mačkat nohou pedál, který uváděl magnetofon do chodu, a současně tlačítko „záznam“, takže se původní nahrávka smazala – a přitom držet v ruce sluchátko telefonu umístěného na stole. Bylo to příliš průhledné klíčování a primitivní trik byl urážející.

Rose Mary Woodsová pochopila, jak trapná je její výpověď, snažila se tedy ještě napravit dojem. Opravila se, že telefonický rozhovor třeba netrval tak dlouho, možná pět, možná jen čtyři minuty.

„No dobrá. Jak ale vysvětlíte, že na pásku chybí celých osmnáct minut rozhovoru?“

„To prosím nevím, Vaše ctihodnosti.“

Později se zjistilo, že i ostatní pásky jsou plné poruch. Na některých byla prázdná místa, jinde, a velmi často právě tam, kde o něco šlo, se ozývaly podivné zvuky. Houkání automobilových klaksonů, hluk přelétávajících proudových letadel a hlasité tóny přehlušující mluvené slovo. V některých případech byl rozhovor překryt silným duněním, jako by se ozývaly vzdálené exploze. Nynější hlavní prezidentův poradce generál Alexander Haig měl pro tyto tóny vysvětlení.

327

Vznikly vždy, když si prezident Nixon dával nohy na desku svého psacího stolu, pod níž byly ukryty mikrofony. Ty byly tak citlivé, že zesílily šelest na hluk uhánějícího expresu.

Generál Alexander Haig se dostavil 6. prosince 1973 k soudci Sirikovi, aby mu podal hlášení o vlastním vyšetřování, které provedl v Bílém domě, aby objasnil, jak mohly vzniknout mezery na páskách.

Byl to trapný výklad vysokého vládního úředníka, generála a nynějšího šéfa štábu prezidentových poradců. Generál referoval, že se vyptával skoro každého v Bílém domě, jestli nemanipuloval s magnetofonovými páskami. Nikdo o ničem neví. A tak ho napadlo, jestli ta hluchá místa nemohl způsobit nějaký zvláštní zvuk.

„Třeba je mohl někdo pomocí ultrazvuku smazat, když je měla v práci Rose Mary Woodsová.“

„A kdo by to podle vás mohl být?“ zeptal se soudce Sirica.

„To nevím, Vaše ctihodnosti.“

Legendou o záhadném tónu, záměrně vyluzovaném tajemnou osobností, která chtěla dodatečně zničit pásky, se zabývali znalci z oboru elektroniky. Vyloučili možnost, že by zdrojem mohl být elektrický psací stroj Rose Mary Woodsové nebo silná žárovka ve stolní lampě. Mezery v nahrávkách, kterých se objevily celé

Borovicka - Watergate

desítky, nemohly vzniknout jinak, než že byly rozhovory na oněch místech dodatečně vymazány. Nejzávažnější místo na nejzávažnějším pásku s nejdůležitějším rozhovorem je toho dokladem. O náhodách vůbec nelze mluvit. K údajnému přepisování magnetofonových pásek používala Rose Mary Woodsová magnetofonu západoněmecké značky Uher Universal 5000. Vedoucí americké expozitury této firmy Carl Bennett prohlásil, že k vymazávání nahraných pásek je zapotřebí zmáčknout jak pedál, tak i tlačítko „záznamu“, což lze těžko udělat z nepozornosti a ještě při telefonování. Náhodná manipulace byla vyloučena už také proto, že vymazaných míst bylo na jedné pásce nejméně pět a na ostatních celé desítky.

Byla to fraška a prezident Nixon se od ní nedistancoval. Naopak, s výčitkou prohlásil, že elektronická zařízení Bílého

328

domu nejsou tak dokonalá jako v kosmických lodích Apollo. Nahrávací zařízení, které mu přidělili, je běžný japonský aparát značky Sony, který je k dostání v každém obchodě za 2500 dolarů. Majitelé magnetofonů budou vědět, že za dva a půl tisíce dolarů musí být už docela slušné nahrávací zařízení.

Demonstrace vymazaných pásek se konala před soudem a za přítomnosti veřejnosti. Výsledek přehrávky byl žalostný. Důležitá místa byla nesrozumitelná, jinde se ozvaly skřeky. Důkaz byl téměř bezcenný. Pak vyzval soudce Sirica Rose Mary Woodsovou, aby ukázala, jak došlo k vymazání nejdůležitějších míst. Nixonova sekretářka se o to pokusila. Magnetofon se však zastavil. To byl dostatečný důkaz, že způsobem, jaký vylicila, pásky vymazány nebyly.

Na prezidentově pověsti se objevila další skvrna. Před vyšetřovacím výborem Senátu vypovídal někdejší ministr spravedlnosti Richard Kleindienst a prohlásil, že se ho Richard Nixon snažil přimět, aby zastavil řízení proti koncernu ITT kvůli nezákonnému poskytnutí částky čtyř set tisíc dolarů na předvolební fond. Kleindienst Nixonův návrh jednoznačně odmítl.

„Nerozumíte anglicky, vy paneharte!“ obořil se na svého ministra spravedlnosti prezident Spojených států.

Nebylo to poprvé, kdy se první muž ve státě dopustil takového společenského přestupku. Už prezident Harry Truman nazval neuctivým výrazem son of a bitch" jakéhosi hudebního kritika, který dost neocenil klavírní umění jeho dcery. Udělal to dokonce písemně. Jenže hudební recenzent byl v tomto případě soukromou osobou a prezident Truman spíš nahněvaným otcem než prezidentem Spojených států. Prezident Nixon dosáhl tedy i v této disciplíně rekordu.

Bylo by nerozumné odsuzovat někoho, i kdyby to byl pre-prezident nejmocnějšího státu kapitalistického světa, jen proto, že se vyjadřuje neslušně. Nixon však i tímto způsobem demonstroval, jaký je stav americké demokracie. Jeho výbuchy a mnohé činy byly dokladem o nadceňování- vlastní osobnosti, o přeceňování svých možností, o nafoukanosti, kterou

329

by si mohl dovolit jako řadový Američan, ne však jako první Američan.

Ve Washingtonu se začátkem roku 1974 říkalo, že by byl Richard Nixon vykličkoval z případu Watergate, že ho však porazila aféra s magnetofonovými páskami. Primitivní vytáčky, které tahanici doprovázely, podceňování inteligence průměrného občana, kterému se prezident snažil navěsit na nos průhledné nesmysly, to byly důvody, které otrásl Nixo-novým trůnem.

Už 4. listopadu 1973 došlo v historii amerického novinářství k ojedinělé události. Velký liberální list s obrovským nákladem New York Times, konzervativní Detroit News, Denver Post a prorepublikánský magazín s masovým nákladem Time otiskly redakční úvodníky, v nichž žádaly odstoupení prezidenta Richarda Nixona. Nebyly to první vlaštovky. Týden předtím vyjádřili stejný názor významní publicisté a televizní komentátoři Howard K. Smith a Joseph Alsop. Postava amerického prezidenta je pro tisk opředena božským fluidem. Pro národ, jehož otcové utekli z evropských zemí od svých panovníků, se stal reprezentant americké demokracie přinejmenším králem. Novodobým, lidovým, americkým. Tisk nešetří kritikou prezidenta, ale zároveň ho ob-skakuje, denně referuje o každém jeho pohybu, o každém drbu ze soukromí, který se novinářům podaří vyčenichat, reportéři fotografují svého „velkého šéfa“ ze všech stran a při každé příležitosti a vytvářejí z jeho osoby jakési moderní božstvo. Američané to chtějí. Muž z ulice je rád, že ho vede muž, o němž čtyřicet hodin denně vycházejí zprávy. Když se objevily v tisku výzvy, aby odstoupil, oltář, na němž Nixon stál, se pod ním zřítil.

330

27 IMPEACHMENT JE ÚSTAVNÍ ŽALOBA

Politický tajfun zvaný watergate způsobil nepředstavitelné škody. Bilance ze začátku roku 1974 byla otřesná. Kolem prezidenta Nixona se stahovaly mraky.

Borovicka - Watergate

Dvořané amerického imperátora spáchali, připravovali nebo zamýšleli trestné činy spiknutí, porušení soukromí a nedovoleného vniknutí do soukromí, úplatkářství, podvodů, klamání FBI, nezákonného odposlouchávání, ovlivňování svědků, pohrdání soudem, pohrdání Kongresem, úmyslného ničení důkazů, porušili předpisy o financování volebních kampaní, dopustili se vydírání, falšování vládních dokumentů, podvedli státní instituce, byli obžalováni či odsouzeni pro zpronevěry, pomlouvání, okrádání, jednání ve zlém úmyslu, pro nezákonné zadržování pošty, pokus o únik před trestním stíháním.

Veřejnost se to dověděla a Američané nechtěli věřit, že hlavním stanem, kde se připravovaly nelegální akce, byl Bílý dům. Výsledky, které prostřednictvím televize sledoval celý národ, potvrdily, že tomu skutečně tak bylo. Prezidentovi poradci se zřejmě domnívali, že mohou všechno, že se ze svých rozhodnutí nemusí nikomu zodpovídat. Jejich činy hodnotily soudy. Účast prezidenta na nezákonných akcích mohl posoudit jedině Kongres Spojených států. Jednou, a dá se říci elegantnější alternativou byla prezidentova rezignace. Druhou impeachment – ústavní obžaloba nejvyššího představitele státu. Názory na řešení se rozcházely. „Nedomnívám se, že se mnozí z nás vážně zamysleli nad skutečností, co by mohl způsobit proces ústavní obžaloby v době masových sdělovacích prostředků," prohlásil republikánský senátor z New Yorku Buckley. „Veřejné mínění by si vynutilo, aby bylo řízení vysíláno televizí. Celé tři měsíce, o možná ještě déle by se síň Senátu změnila ve

331

scénu pro největší drama, jaké si kdy mohl někdo vymyslet. Po celé toho období by se historie zastavila. V naší zemi, i na celém světě. Vládce nejmocnějšího státu na zeměkouli by stál jako obžalovaný před soudem. Síň Senátu by se stala římským koloseem dvacátého století, kde by jednotliví aktéři byli předhazováni elektronickým lvům."

Senátor Buckley neměl v mnohém pravdu, přecenil americký vliv na světové dění a dramatizoval nepřiměřeně i odhad politického dopadu řízení s prezidentem. V jednom s ním však lze souhlasit: před očima Američanů by se odehrálo velké a ostudné drama, torpédovalo by vžité představy o stavu americké demokracie. Senátor Buckley zapomněl na podstatné: prezident Nixon se nemusel osobně objevit před Kongresem. Mohl se dát zastupovat právníky. Nebylo také tak jisté, zda by se proces dostal na obrazovky amerického publika. Televizním kameramanům není zásadně dovolen přístup do Kongresu s výjimkou krátkých a formálních příležitostí, jako je poselství o stavu Unie. Televizní společnosti by však přesto vysílaly své verze o průběhu procesu, podle podání a za součinnosti jednotlivých účastníků. Impeachment by bylo trapné a rozporné řízení. Výhodnější se zdála rezignace.

Richard Nixon se však zuby nehty bránil. Ve svém projevu v březnu 1974 v Chicagu řekl:

„Kdyby prezident rezignoval, aniž by byl vinen tím, co se mu klade za vinu, pak by byl každý prezident v budoucnu donucen odstoupit z úřadu pouze na základě toho, že proti němu někdo vznesl jistá obvinění a že by sdělovací prostředky o těchto obviněních referovaly, televize by průběh jednání vysílala. Jistě by se našlo několik kongresmanů a senátorů, kteří by situace využili... To by navždy změnilo náš vládní systém ... Já sám nechci být osobou, která by se podílela na zničení prezidentského úřadu."

Prezident Nixon měl svou pravdu. Proti rezignaci existovaly ještě další a pádné důvody. Jednání viceprezidenta Spiro Agnewa nezanechalo příliš dobrý dojem. Z morálního hlediska nebyla jeho rezignace nic platná. Naopak, průměrný Američan ji považoval za ránu pod pás, za advokátský trik,

332

kterým se Agnew vyhlal ze svízelné situace a v rámci zákonných možností prakticky podvedl národ. Američané cítili, že by ani viceprezidentovi ani prezidentovi neměla být přiznána privilegia. Dopustil se trestného činu, měl by se tedy postavit před porotu jako každý jiný.

Dejme ještě slovo senátoru Buckleyovi. Ten totiž objevil další nezanedbatelnou souvislost:

„Dejme tomu, že Sněmovna reprezentantů odhlasuje články o ústavní obžalobě a Senát dokáže jejich pravdivost. To by vyvolalo u početné a rozhořčené menšiny přesvědčení, že sdělovací prostředky vyšlaly Richarda Nixona z úřadu, aby zvrátily mandát voleb z roku 1972 a podkopaly základy státu. Na druhé straně předpokládejme, že Sněmovna reprezentantů nedosáhne ústavní obžaloby nebo že Senát neprokáže obviněnému jeho provinění na základě obžaloby Sněmovny. Lidé by byli přesvědčeni, že kongres dal přednost politickému záměru před svou povinností. Je pravděpodobné, že by ten či onen výsledek poskytl naději na vnitropolitické uklidnění?"

Borovicka - Watergate

To byly věčné námitky. Když však nebylo možné realizovat ani jedno z navrhovaných řešení, jaké tedy bylo východisko? Během výsledků se dokonce ozývaly hlasy, že list Washington Post, jehož reportéři Woodward a Bernstein se nejvíc zasloužili o nalezení pravdy v případě Watergate a dostali za své úsilí vysokou novinářskou cenu, postupoval tak bezohledně, že se prezident Nixon stal obětí nenávisti novinářů. Prokázali prý svým nekompromisním postupem špatnou službu americké demokracii a navíc ovlivnili i ty, kteří měli zkoumat prezidentovu vinu či nevinu.

Právní instituce Spojených států však při výsledcích postupovaly ve smyslu platných zákonů. Také Ervinův vyšetřovací výbor dal možnost obviněným, aby se bránili za spolupráce obhájců. Soudce Sirica se stal osobností, která si zasloužila obdiv. Právní výbor Sněmovny reprezentantů vedený senátorem Rodinem si počínal během příprav materiálu pro ústavní obžalobu řádně a pracoval bez závad. Ve všech předběžných jednáních byly zachovány zásady objektivní spravedlnosti.

Americká veřejnost však stejně ještě přešlapovala nad pro-

333

blémem, jak se dívat na prezidenta Nixona. Hlavní roli sehrála jistá setrvačnost v uctívání prezidentské funkce, o níž jsme již hovořili. Pro prostého Američana nebylo snadné smířit se se skutečností, že by měl padnout prezident, ať už tuto funkci zastává kdokoli. Někteří považovali ústavní obžalobu za druh královraždy. Prezident dostává svůj mandát od lidu. Měl by být ztělesněním hesla „My, lid Spojených států“. Viděli jsme, že tomu tak nebylo. Chování, rozhodování Richarda Nixona a jeho příliš volné nazírání na respektování zákonů to během vyšetřování případu Watergate prokázalo.

Zakladatelé Spojených států, delegáti ustavující konvence v roce 1787, se domnívali, že vykonný úřad je přirozeným nepřítelem, zákonodárné shromáždění naopak přirozeným přítelem svobody. Jejich názor byl pochopitelný. Ti, kdo se přistěhovali z Anglie, a nebylo jich málo, se zbavili krále a zastaralého vládního systému a nestáli o to, aby jim místo monarchy panoval všemocný prezident.

Věděli také, že už od konce 14. století byla ústavní obžaloba panovníka jedním z prostředků k omezení jeho moci. Některé předrevoluční koloniální ústavy pamatovaly i na možnost obžaloby královských úředníků. Tvůrci americké ústavy považovali za vhodné převzít tyto zásady a měli pocit, že tím dokumentují moderní pojetí americké ústavy. Lid má právo pohnat své představitele k odpovědnosti.

Právní možnosti tedy byly dány, přesto však se jich ne příliš často využívalo. Americká Sněmovna reprezentantů obžalovala celkem jen dvanáct představitelů, Senát soudil jedenáct a usvědčil čtyři. Všichni byli soudci a byli odsouzeni v rozmezí let 1799 až 1936.

Prvním obžalovaným byl senátor William Blount z Tennessee v roce 1799 za spiknutí. Snažil se poštvat Indiány kmenů Cree a Cherokee proti španělskému králi. Senát žalobu nepřijal a odůvodnil své rozhodnutí tvrzením, že Blount nebyl civilním úředníkem ve smyslu ústavy, a zbavil ho úřadu. Osm soudců bylo obžalováno a také souzeno pro opilství, falšování účetních dokladů a pro daňové podvody. Ministr války William Belknap byl obžalován roku 1876 a souzen pro úplatkářství, přestože předtím podal demisi. Byl osvobozen.

334

Impeachment – ústavní žaloba se v historii Spojených států stala také prostředkem k pokusu o řešení politického konfliktu. V případě jediného prezidenta, Andrewa Johnsona, který byl obžalován a souzen v roce 1868, použila opozice řízení k prosazení stranických zájmů. Když zavraždil herec Booth ve washingtonském Fordově divadle prezidenta Abrahama Lincolna, nastoupil do funkce prvního muže ve státě viceprezident Johnson. Byl obžalován pro porušení zákona o zastávání úřadu, protože zbavil funkce ministra války Edwina Stanton. Zákon o zastávání úřadu neodpovídal duchu americké ústavy a po mnoha diskusích byl Nejvyšším soudem prohlášen za neplatný. Ale hlavní příčina tažení proti prezidentovi Johnsonovi byla politická. Konzervativcům se zdál jeho postoj k poraženému Jihu příliš benevolentní. Řízení proběhlo v rozjitřené době po válce Severu proti Jihu, a tak neslo také všechny znaky tehdejších politických rozporů.

Sněmovna reprezentantů obžalovala prezidenta Johnsona 24. února 1868. Řízení v Senátu bylo zahájeno 30. března. K prvnímu hlasování o jedenáctém článku impeachmentu došlo 11. května. Návrh neprošel většinou jediného hlasu. Odevzdal ho konzervativní republikán zřejmě proto, že Johnsonovým nástupcem by byl radikální republikán. Senát odročil zasedání do 26. května, pak se hlasovalo o druhém a třetím článku. I v tomto případě obžaloba neprošla o jediný hlas a

Senát zbývající články zamítl.

Radikální republikáni se snažili prostřednictvím impeachmentu zbavit se prezidenta. Předstírali sice spravedlnost řízení, ale prohřešili se proti duchu americké ústavy, když použili zákonné možnosti k nezákonnému záměru jen proto, že nesouhlasili s Johnsonovou politikou.

V Británii ústavní žalobu zrušili, domnívali se, že se stala anachronismem ve chvíli, kdy ministři nebyli odpovědní králi, ale parlamentu. Americká ústava si možnost obžalovat prezidenta zachovala, i když se čas od času ozývaly hlasy, že je to středověký přežitek. Případ Watergate a možnost obžaloby prezidenta Nixona však dokázaly, že tomu tak není. Nixon trval na svém rozhodnutí, že neodstoupí. Zbývalo tedy jediné: postavit ho před nejvyšší tribunál.

335

Podle americké ústavy (článek I. odst. 3) má právo podat ústavní obžalobu Sněmovna reprezentantů. Jedině Senát Spojených států může konat proces. Senátoři jsou v takovém případě vázáni přísahou nebo slavnostním místopřísežným prohlášením. Je-li impeachmentem stíhán prezident, předseda tribunálu předseda Nejvyššího soudu. Obžalovaný nemůže být odsouzen, jestliže o tom nerozhodne dvoutřetinová většina přítomných.

Co čekalo prezidenta Nixona? Kdyby ho byl tribunál odsoudil, byl by zbaven funkce a nesměl by zastávat žádný svěřený či placený úřad. Rozsudek by ho nechránil před dalšími obžalobami v rámci běžných trestněprávních norem. Pak už by stál před soudci jako prostý občan Spojených států. Ale k odsouzení podle pravidel impeachmentu mohlo dojít jen tehdy, kdyby byli Nixona usvědčili ze zrad, úplatkářství nebo jiných vážných trestných činů a přestupků.

Ústava Spojených států má nejasná místa, která se v různých obdobích různě vykládala. Procedura impeachmentu je však přesně stanovena. Kdyby byl Richard Nixon postaven před tribunál, jednala by Sněmovna reprezentantů jako velká porota u soudu. Projednala by návrh jednotlivých článků, posoudila by zprávu o předložených důkazech a rezoluci o ústavní obžalobě předloženou právním výborem. Kdyby byla rezoluce schválena, začala by pracovat na jednotlivých člancích ústavní obžaloby. Při hlasování stačí prostá většina.

Kdyby byl obžalován prezident Nixon, obrátil by se na Senát dvoučlenný výbor a oslovil by předsedu:

„Pane předsedo, poslušní příkazů Sněmovny reprezentantů a všeho lidu Spojených států vznášíme obžalobu proti Richardu M. Nixonovi, prezidentovi Spojených států, pro zvlášť vážné trestné činy a přestupky v úřadě.“

Proces před Senátem by probíhal za předsednictví předsedy Nejvyššího soudu Spojených států. Ten by rozhodoval o návrzích týkajících se procedury a důkazů, ale proti jeho rozhodnutím by mohly být vzneseny námítky. Rovněž by mohl být přehlasován prostou většinou. Do Bílého domu by pak odešel protokolární představitel a předvolal by prezidenta

336

před tribunál. Richard Nixon by však mohl zůstat doma a pověřit zastupováním právní zástupce.

V čele obžaloby by byla delegace vedoucích činitelů Sněmovny reprezentantů, zahajovací projev by pronesl zvolený člen a hlavní obhájce prezidenta Nixona. Pak by byli předvoláni svědkové a mohli by být podrobeni výsledku nebo křížovému výsledku jako u každého jiného soudu. Při impeachmentu zastávají roli porotců senátoři. Mohou klást svědkům otázky jen písemně. Závěrečné shrnutí zdůvodnění by provedli dva vedoucí představitelé obžaloby a dva obhájci. Aby byl prezident Nixon pokládán za usvědčeného, musela by se tak rozhodnout dvoutřetinová většina přítomných.

Každý senátor hlasuje zvlášť. Kdyby byl obžalován prezident Nixon, nejvyšší soudce Burger by se zeptal:

„Pane senátore, jaké je vaše mínění? Je obžalovaný Richard M. Nixon, prezident Spojených států, vinen nebo nevinen ze závažných trestných činů a přestupků, jak jej viní tyto články ústavní obžaloby?“

Kdyby byl pak Nixon usvědčen, předseda Nejvyššího soudu by prohlásil, že má být „zbaven úřadu a navždy diskvalifikován ze zastávání i požívání jakéhokoli čestného, svěřeného nebo placeného úřadu v rámci Spojených států“, a použil by i této poněkud zastaralé formulace, protože proces by byl veden v ovzduší starých tradic, na nichž si, právě pro jejich nedostatek, americká veřejnost tolik zakládá.

Formální stránka byla tedy jasná. Zdaleka ne tak věcná. Nikdo předtím nedefinoval, co jsou „závažné trestné činy“ a „přestupky“. Nixonovi obhájci by pravděpodobně požadovali, aby byl shledán vinným z porušení obecného nebo statutárního zákona, což by teprve mohlo být důvodem k obžalobě.

Názory se rozcházely, mnozí poukazovali na výrok Benjamina Butlera, jednoho z

Borovicka - Watergate

vedoucích činitelů Sněmovny reprezentantů při impeachmentu prezidenta Andrewa Johnsona. Ten definoval přestupek postižitelný ústavní obžalobou jako „čin ve své podstatě nebo následcích podvracející jistou základní nebo podstatnou zásadu vlády, nebo vysoce poškozující

337

veřejný zájem, porušující sáhy nebo povinnosti

zasa

dy ústav zákona úřední Pří"

Když si právníci nevědí rady, když se

jejich názory na vý-

i ZZZÍLñfifil1! předchozím pří-klad paragrafů liší, sáhnou k Pedenci

pádům a poučí se na meh. Pro pr Paa rf zidenta Nixona přicházel v úvahu při{r

Rittera z Floridy. lo tedy 0 zcela his

Byl ústavně obžalován v roce láb ne danoyého úniku torický" případ. Byl souzen za trestný odgouzen a zproštěn obžaloby. Současné však byl

i y ±í Koinviv. kter -

a zbaven

a veřejné

- i 1 v, vtorý JeJ vinil z toho, ze ku VII. příslušné ústavní obžaloby, kter

luyen - .

následkem jeho chování „byl Jehovs? áho soudu dobré pověsti, což bylo na újmu recen

důvěry ve spravedlnost". ana,ivj a pracovitý člověk.

Řadový Američan je poctivy, sna ivv Sněm

Sto senátorů a čtyři sta pětatřicet poslar identai

zentantů, kteří měli rozhodnout o osua ásad áya a g bylo z velké většiny

připraven o hájit . vedlnosti i v tak nezvykle situaci, jako Rodinoya ko

prezidenta spojených států. všichni. ve. obžaloyat prQ mise došla k názoru, že prezidenta je m . do konce

tokoly byly schváleny a dobe"d,n%avní obžaloby. měsíce byl odhlasován návrh na

Podk skládají z bn

Senát i Sněmovna reprezentantu s vs fí kánů a demokratů. Může byt demokraty .

blikán

nec zcela objektivní, hlasuje-h o. vme c ského prezidenta, když před volba™ a .?

Má někdo mohl, aby se Richard Nixon nedostal k m hlasování posoudil tolik síly a schopnosti rozlisovat, abJ PVá většina Kongresu jen věcnou stránku procesu?

Dernokratic výhodu pí. obža musela přinejmenším cítit šanci a iae ha

lobě ve Sněmovně repitantuowa dyoutřetinoyé

Prezent "Richard Neprakticky new být odsouzen, kdyby každý senátor hlasoval

podle své f v

i, -.. u,.i,, .ínvá a on to vedel. Proto

Prezidentova situace nebyla ruzova a

kapituloval. Oznamil 29. dubna v televizn™ Pvu, ? Pda

Kongresu důkazní materiál - 1200 stránek P"™ záznamu

338

z magnetofonových pásek s rozhovory s poradci. Nixon také svolil, že texty mohou

být vytištěny. Náhlá ochota měla však háček: Richard Nixon přiznal, že jde o

redigovaný, upravený text. Vypustil pasáže, které nepovažoval za důležité. Tím

přiznal, že sám provedl výběr.

Předseda právního výboru Sněmovny reprezentantů Peter Rodino však už týden dva

předtím prohlásil, že nepřijme přepisy rozhovorů. Bude trvat na požadavku, aby

prezident odevzdal výboru originály. Nixon znal Rodinovo stanovisko, proto nyní

vyzval předsedu právního výboru a místopředsedu Republikánské strany senátora

Edwarda Hutchinsona, aby si pásky poslechl v originále, porovnal je s přepisy a

vydal svědectví, že nebyly vypuštěny žádné podstatné pasáže.

Prezident se bránil, ale musel také zdůvodnit změnu názoru, nemohl před

veřejností přiznat kapitulaci. Prohlásil, že dává k dispozici přepisy

magnetofonových pásek proto, aby ho nikdo nemohl podezírat, že má co skrývat.

Bylo tady však Deanovo svědectví. Prezidentův poradce přece prohlásil, že Nixon

věděl o aféře Watergate od 15. září 1972, že se už od té doby zúčastnil

zakrývacích manévrů. A Richard Nixon nyní tvrdil, že přepisy záznamů jsou

nejlepším důkazem toho, že se o případu Watergate dověděl až 21. března 1973.

Kdo tedy měl pravdu?

Americký tisk a televize se postaraly o to, aby každý věděl o aféře všechno. A

tak se prezident musel vyjádřit i k oné osmnáctiminutové mezeře na

magnetofonovém záznamu, která byla předmětem tolika novinářských spekulací.

Ujistil občany u televizních obrazovek, že nikdo „nevyrobil" hluché místo

záměrně. Přepisy magnetofonových záznamů, které dal k dispozici vyšetřovací

komisi, dokazují, že chybějící část nehraje v kontextu žádnou významnou roli, nejde tedy o pokus něco zatajit.

Projev byl prezidentovým pokáním. Ale každý, kdo znal Richarda Nixona, kdo věděl o jeho houževnatosti, s jakou postupoval přes svých sedm osobních krizí k vrcholu kariéry, tušil, že neustoupil jen tak pro nic za nic. Každá věta, kterou vyslovil, měla předem určenou roli. Upřímnost, s jakou se doznával televizním divákům ze svých prohrů, které ještě

339

včera kategoricky popíral, musela být naprogramována, účinek vypočítán a zakalkulován jako vklad na účet veřejného mínění. Richard Nixon zašel totiž ve svých přiznáních opravdu dost daleko.

Připustil, že se svými poradci skutečně hovořil o možnosti, zda by se mlčení party „instalatérů“ nemělo honorovat, že tedy uvažoval o podplácení svědků. A jedním dechem zcela vyloučil možnost, že by odstoupil. Proč? Nemá důvody.

Všichni slušní Američané pochopí jeho stanovisko, až si přečtou text rozhovorů přepsaný z magnetofonových pásků.

„Žijeme v době velkých možností a velkých nebezpečí pro Ameriku,“ prohlásil. „Žijeme v době, kdy se mír na středním východě stal poprvé za jednu generaci možným. Prožíváme proces, kdy se splňují naděje lidstva na omezení jaderných zbraní – proces, který bude pokračovat, až se za několik týdnů sejdu v Moskvě se sovětskými představiteli. Jsme na cestě k vytvoření míru, který se může udržet nejen pro tuto generaci, ale také pro další . . .

Každý den věnovaný aféře Watergate je dnem ztraceným pro práci, kterou je třeba vykonat.“

Prezident bránil svou pozici, jak uměl nejlépe, ale už neměl naději. Právní výbor Sněmovny reprezentantů zveřejnil materiály k případu Watergate. Proti prezidentovým dvanácti stům stránkám záměrně vybraných a chytře vyškrtaných přepisů magnetofonových pásek bylo svědectví víc než čtyř tisíc stránek výpovědí svědků, kteří stáli před vyšetřovacími výbory Senátu a Sněmovny reprezentantů. Na těchto stránkách byly shromážděny všechny závažné materiály o tom, jak se akce připravovala, jak byla provedena, jak měla být ukryta před zraky veřejnosti.

Materiály byly prozkoumány, okolnosti přešetřeny, byly to tedy potenciální důkazy pro další řízení. Veřejnost se dověděla o dalších podrobnostech, naznačujících, ale někdy i dokazujících prezidentovu spoluvinu. Ukázalo se, že jeho tvrzení před televizními kamerami nebylo pravdivé. Nixon se intenzívně podílel na pokusech utajit aféru Watergate a snažil se o kamufláž ještě dříve, než se dosud předpokládalo.

Další pohromou pro Bílý dům byl soudní výrok, podle ně-

340

hož musel prezident vydat originály magnetofonových záznamů. I v tomto případě kapituloval. Krátce poté došlo k předpokládanému odhalení: nahrávky se podstatně lišily od přepsané verze, kterou redigoval sám Nixon. Ukázalo se také, proč se prezident tak dlouho bránil, proč se v kritickém okamžiku rozhodl k padělání některých přepisů. Skutečné dialogy, nahrané na magnetofonových páscích, obsahovaly kompromitující pasáže. Prezident Spojených států v jedné nahrávce například vyzýval své spolupracovníky, aby raději zapírali, než aby řekli při vyšetřování pravdu.

Senátní výbor pro vyšetřování případu Watergate také zveřejnil svou konečnou zprávu. I ta obsahovala nová odhalení. Pro běžného muže z ulice, který dával své manželce k vánocům bačkory, bylo šokující zjištění, že Nixonův přítel Charles „Bebe“ Rebozo použil padesáti tisíc dolarů, určených na předvolební fond, na zaplacení diamantových náušnic pro prezidentovu manželku.

341

28 HODINA PRAVDY

Objevil se na televizní obrazovce ve čtvrtek večer 8. srpna 1974. Nevypadal dobře. Hrál nesnadnou roli, ale musel ji dohrát. Nemohl odejít jen tak, bez rozloučení. Prezident Spojených států amerických Richard Milhous Nixon se snažil, aby jeho hlas zněl rozhodně, aby na jeho tváři nebylo znát dojetí, aby nevypadal jako starý unavený pán, ale jako sebevědomý Američan, který se dokáže vypořádat se vším. I sám se sebou.

Diváci napjatě čekali.

„Dobrý večer,“ řekl prezident a odmlčel se snad déle než bylo zvykem.

„Je to posedmatřicáté,“ začal pomalu, co k vám mluvím z této pracovny, kde se tolikrát rozhodovalo a rozhodlo o záležitostech utvářejících dějiny tohoto národa.“

Kamera zabírala psací stůl s mikrofony, v pozadí americkou vlajku, okno zakryté sametovými závěsy a prezidentovy ruce, ležící odevzdaně na složce papírů.

Borovicka - Watergate

„Kdykoli jsem k vám mluvil," oslovil Nixon své posluchače, „bylo to proto, abych s vámi pohovořil o věcech, které se podle mého názoru týkaly celého národa. Při všech rozhodnutích, která jsem ve svém veřejném životě učinil, jsem se vždy pokoušel jednat tak, jak to bylo pro národ nejlepší."

Zase odmlka a hluboké nadechnutí.

„Po celé dlouhé a nesnadné období watergatu jsem cítil, že mám povinnost vytrvat a vynasnažit se ze všech sil dokončit své funkční období, na které jste mne zvolili. V několika posledních dnech jsem si však ujasnil, že už nemám v Kongresu dostatečně silnou politickou základnu, aby to ospravedlnilo pokračování v mém úsilí.

Pokud jsem měl tuto základnu, měl jsem intenzivní pocit,

342

že je nezbytné, aby ústavní proces proběhl až do konce. Cítil jsem, že postupovat jinak by znamenalo zrazovat ducha tohoto vědomě nesnadného procesu a vytvářet nebezpečně des-tabilizující precedens pro budoucnost. Protože však tato základna zmizela, jsem nyní přesvědčen, že bylo ústavnímu záměru učiněno zadost, že už není zapotřebí, aby proces pokračoval.

Já sám bych dal přednost vytrvat ve své obhajobě až do konce, ať už by to bylo pro mne osobně sebebolestnější. Také moje rodina mě jednomyslně žádala, abych to udělal.

Ale zájem národa musí mít vždycky přednost před jakými-koli ohledy. Z rozhovorů, které jsem měl s vůdci Kongresu a také s jinými osobnostmi, jsem došel k závěru, že vzhledem k případu watergate asi nezískám podporu Kongresu, kterou bych pokládal za nutnou oporu svých velmi nesnadných rozhodnutí, oporu při výkonu povinností spojených s touto funkcí způsobem, jaký by zájem národa vyžadoval.

Nikdy jsem neměl ve zvyku utíkat z boje. Opustit úřad před koncem funkčního období se mi přičí přímo fyzicky. Ale jako prezident musím klást na prvé místo zájem Ameriky. Amerika potřebuje prezidenta na plný úvazek a Kongres na plný úvazek, zejména v této době a s problémy, před nimiž stojíme doma i za hranicemi. Pokračovat v boji po celé další měsíce, jen abych se osobně ospravedlnil, to by spotřebovalo skoro vsjechen můj čas a pozornost nejen moji, ale také Kongresu, a navíc v době, kdy bychom se měli soustředit na velký problém míru za hranicemi a prosperity bez inflace doma.

Proto se zítra, v poledne vzdám prezidentského úřadu.

V tuto hodinu složí v této kanceláři viceprezident Ford prezidentskou přísahu."

Poslední dějství dramatu začalo o dobrý týden dřív, než se Richard Nixon posadil pod reflektory osvětlovačů televizních společností. Veřejnost ještě nic

netušila, prezidentovi blízcí spolupracovníci však už věděli, že Nixon prohrál.

Ve středu 31. července 1974 navštívil nynější šéf štábu prezidentových poradců v Bílém domě generál Alexander Haig ministra zahraničních věcí Henryho Kissingera.

Byl to jeho přítel a také někdejší šéf v Radě národní bezpečnosti, kde byl

generál Haig

343

jeho zástupcem. Teď přišel v choulostivé záležitosti. V Bílém domě se už vědělo, že nejméně tři ze čtyřiašedesáti magnetofonových nahrávek, které bude muset prezident na příkaz Nejvyššího soudu dříve či později vydat, ho usvědčí ze lži. Nixon nejen že věděl o akci watergate, ale také nařídil už šest dní po vloupání provést kamuflážní opatření.

Prezident Spojených států oklamal národ, když tvrdil opak, podvedl své nejbližší spolupracovníky i svého obhájce Jamese St. Claira.

Nepodařilo se zjistit, jak probíhal rozhovor Henryho Kissingera s generálem Haigem. Ani jeden ani druhý neprozradil nic z obsahu. Přesto je zřejmé, na čem se dohodli. „Nixonův Metternich" zůstal takticky v pozadí příštích událostí.

Patřilo to ke Kissingerově osobní strategii. Stal se doslova politickou hvězdou Spojených států amerických, ale současně byl onou, z historie známou šedou

eminencí v pozadí mnohých významných událostí. Na scénu nastoupil generál Haig a není pochybností o tom, že byl ve stálém styku s Kissingerem a že jednal přinejmenším s jeho souhlasem, když ne také jeho jménem.

Všechny okolnosti svědčily pro Nixonovu abdikaci. Jenže prezident se ponižujícím řešení bránil. Generál Haig tedy nastoupil do role parlamentáře.

Měl prezidenta přesvědčit o nevyhnutelnosti tohoto kroku.

Nebyl to snadný úkol. Prezident Nixon byl zvláštní člověk a generál Haig to věděl. Byl tvrdohlavý, možná že už ztratil kontakt s realitou. Nebylo vyloučené, že se dostal do pozice zoufalého muže, uvědomujícího si beznadějnou situaci a připraveného spáchat politické harakiri. Chtěl, či nechtěl Nixon padnout současně se svou kariérou? Byl stále ještě připraven riskovat? Věřil ve svou všemocnost a v sílu své osobnosti? Chtěl se za každou cenu pokusit o rehabilitaci, a když prohrát, tak tedy na celé čáře?

Borovicka - Watergate

Stále se ještě držel nad vodou. Celých čtyřadvacet hodin po výroku Nejvyššího soudu, že musí vydat originály magnetofonových pásek, uvažoval o možnostech, které neměl, jak se vyhnout rozhodnutí. V této fázi vývoje případu Watergate zasáhl generál Haig. Připojil se k němu také prezidentův

344

hlavní obhájce St. Clair a oba dali Nixonovi najevo, že s jeho kličkami nesouhlasí, distancují se od nich, a bude-li pokračovat v průtazích, budou nuceni odstoupit z funkcí.

Generál Haig a advokát St. Clair trvali na zveřejnění pásek, i když věděli, že jejich obsah je pro prezidenta natolik kompromitující, že ztratí v Kongresu poslední sympatie.

V pátek druhého srpna se Nixonův šéf štábu Haig a obhájce St. Clair sešli na důvěrné schůzce s poslancem Charlesem Wigginsem, republikánem z Kalifornie, jedním z deseti, kteří se v právním výboru Sněmovny reprezentantů snažili odvrátit nebezpečí ústavní žaloby. Wiggins prý při setkání plakal. Řekl, že po všech nových zjištěních nemůže stát za svým prezidentem.

V pondělí 5. srpna předali úředníci Bílého domu pásky Rodinově komisi a současně je publikovali. Po přečtení odpadli všichni, kteří se dosud snažili hájit Richarda Nixona. Prezident Spojených států zůstal se svou hanbou sám.

Ne však doslova. Nixon byl nevyzpytatelný. Zatímco už nad Bílým domem hřmělo a kongresmani si lámali hlavu, jak vyváznout aspoň se špetkou cti ze šlamastiky, odletěl Nixon s rodinou na kalifornské sídlo San Clemente, nalodil se na palubu své jachty a prožil pár dní na moři. V kruhu rodiny načerpal sílu a sebevědomí.

A promiňte mi ten výraz, také drzost.

Vrátil se, svolal kabinet, oznámil své rozhodnutí, že nemá nic proti tomu, aby proběhla ústavní žaloba, jak probíhat má, a jako by se nic nedělo, začal hovořit o inflaci. Skončil a v místnosti se rozhostilo ticho. Nikdo nezatleskal, nikdo se nehlásil o slovo. Po chvíli se odhodlal viceprezident Gerald Ford a šel rovnou k věci. Až dosud vydával v téměř pravidelných intervalech prohlášení, která se podobala obhajobě, a snažil se jimi napravit svému šéfovi reputaci u veřejného mínění. Teď prohlásil, že „veřejný zájem nedovoluje“ pokračovat v těchto prohlášeních.

Nixon Forda vyslechl, kývl a beze slova přešel k dalšímu bodu jednání: svolá poradu nejpovolanejších odborníků o protiinflačních projektech. Znovu mlčení, znovu rozpaky, pak námitka ministra spravedlnosti Saxbeho:

345

„Nepočkalo by to týden, až se uvidí, jak se vyvine situace?“

„Ne,“ řekl Richard Nixon rozhodně, vstal, skončil sezení a odešel.

Ve vedlejší místnosti nařídil svému tajemníkovi, aby zavolał Henryho Kissingera. Richard Nixon byl osamělý jezdec, který se podle potřeby obklopil partou odhodlaných mužů. Ti ho podporovali v politických bojích, mnozí z nich se s ním nastěhovali do Bílého domu. Byli to schopní propagandisté, užiteční v předvolebním boji, neschopní však řídit stát a usměrňovat prezidentovu politiku. Henry Kissinger k nim nepatřil. Už pro své vzdělání ne.

Jeden po druhém zmizel. Zůstal Henry Kissinger. Richard Nixon ho v nejkritičtější chvíli svého neklidného života požádal o radu. Nixon a Kissinger byly rozdílné osobnosti. Nikdy se nespřátelili, i když si Kissinger vskutku nemohl stěžovat na svého šéfa, i když spolu vycházeli dobře. Zůstala však mezi nimi jistá společenská přehrada. Věděl se, že diplomat Kissinger nesnáší „kovbojské“ výrazy svého prezidenta, že se mu přičítá hrubost v jeho projevech. Henry Kissinger věděl, že magnetofonové pásky znamenají pro prezidenta konec. Byly důkazem, že lhal národu, a to mu žádný Američan neodpustí. Teď seděl v klubovce proti velkému šéfovi, který už měl malou dušičku, a snažil se mu vysvětlit situaci a přivést ho k jedinému možnému rozhodnutí – k abdikaci. Kissinger totiž věděl, že Senát odhlasuje potřebnou většinou hlasů, aby byl prezident obžalován. V úterý večer dostal z Kapitolu důvěrnou zprávu, že prezident nemůže počítat s víc než patnácti hlasy. To byl rozsudek v případě Watergate.

Prezident vyslechl moudrého rádce, je však sporné, zda ho pochopil. V průběhu večera a následující noci zazvonil v Kissingerově vile pětkrát telefon z Bílého domu a Nixon se ještě snažil licitovat. Stále znovu probíral možnosti, kdo z poslanců by se postavil na jeho stranu, kolik hlasů by mohl získat.

Ve středu ráno přijal prezident, který se v posledních dnech nestýkal skoro s nikým, tři představitele Republikánské strany – Barryho Goldwatera, Hughu Scotta a Johna Rhodese.

346

Nemusel ani čekat, až začnou hovořit, věděl, co mu přišli říci. Richard Nixon se rozhodoval ještě celý den. U večere pak oznámil rodinným příslušníkům, že

Borovicka - Watergate

odstoupí. Zavolali fotografa Bílého domu, ten pořídil poslední snímky. Paní Ni-xonová plakala. Po moučniku odešel prezident do své pracovny a zavolał Henryho Kissingera.

Ministr zahraničních věcí zahrál roli zpovědníka. Richard Nixon hovořil dlouho. Henry Kissinger trpělivě naslouchal. Rozloučili se až krátce před půlnocí. Kissinger odešel do své kanceláře. Sotva usedl, zazvonil telefon. Nixon chtěl ještě pokračovat v bilancování své politické kariéry.

Ve čtvrtek večer končil prezident Spojených států Richard Nixon svůj abdikační projev před televizními kamerami:

„Když jsem poprvé před pěti a půl rokem skládal prezidentskou přísahu, učinil jsem posvátný slib, že zasvětim svou funkci, své úsilí a všechnen svůj um věci míru mezi národy.

Od té doby jsem udělal všechno, co bylo v mých silách, abych dostál tomuto slibu. Výsledkem této snahy je skutečnost, že je dnes svět bezpečnější, a to nejen pro americký lid, ale i pro lid všech národů. Všechny naše děti mají lepší vyhlídky žít v míru, a nikoli umírat ve válce.

Toho jsem chtěl dosáhnout víc než čehokoli jiného, když jsem se ucházel o prezidentský úřad. A to bude, víc než co jiného, jak doufám, mým odkazem vám a naší vlasti, až opustím prezidentský úřad.

Služba v této funkci vytváří velmi osobní vědomí příbuznosti se všemi Američany. Když svůj úřad opouštím, činím tak se slovy modlitby: boží milost budiž s vámi ve všech příštích dnech.“

Richard Nixon domluvil. Světla zhasla. Kameramani začali balit. Případ Watergate skončil. Nixon vstal a šel ke dveřím. Tam na něj čekal Kissinger. Podal mu ruku. Pak doprovodil svého prezidenta, který jím už vlastně nebyl, těch pár kroků k jeho obývacímu pokoji.

347

CHRONOLOGIE PŘÍPADU WATERGATE

20.1.1969 Sedmatřicátý prezident Spojených států Richard Mil-hous Nixon byl uveden do funkce.

1- 3. 5. 1972 Zemřel ředitel FBI Hoover. Prezident Nixon jmenoval L. Patricka Graye úřadujícím ředitelem FBI.

15. 5. 1972 Atentát na guvernéra státu Alabama George C. Walla-ce v Marylandu. Guvernér byl těžce raněn. Jedenadva-cetiletý atentátník Arthur Bremer byl 4. srpna 1972 odsouzen k trestu odnětí svobody na 63 let.

17. 6. 1972 Americká policie zatkla pět mužů, kteří se vloupali do místnosti ústředí Demokratické strany ve washingtonském komplexu budov Watergate. Zatčení byli: James McCord, někdejší příslušník FBI a CIA, Bernard L. Barker, někdejší tajný agent CIA, který se podílel na přípravách vylodění na kubánské Playa Girón, Virgilio Gonzalez, kubánský emigrant, Frank Sturgis, někdejší příslušník námořní pěchoty, a Eugenio Martinez, kubánský emigrant.

U jednoho ze zatčených bylo nalezeno jméno Howarda Hunta, úspěšného autora 42 spionážních a detektivních románů, někdejšího vedoucího oddělení CIA pro západní polokouli. Pracoval jako poradce prezidentova tajemníka W. Colsona, odborníka na politické provokace. Hunt rovněž organizoval vloupání do ordinace psychiatra Fieldinga, u něhož se léčil profesor Ellsberg, který umožnil uveřejnění tajných dokumentů Pentagonu o pozadí amerického tažení ve Vietnamu. Někdejší ministr spravedlnosti Mitchell vzkázal prostřednictvím Mardiana Liddymu, aby se obrátil o pomoc na ministra spravedlnosti Kleindiensta. Ten žádost odmítl. Zahájení řízení čtením obžaloby bylo stanoveno na 19. září 1972.

18. 6. 1972 Vedoucí Výboru pro znovuzvolení prezidenta (CREEP)

John Mitchell prohlásil, že jeho organizace nemá s vloupáním nic společného.

James McCord byl propuštěn z CREEP. Haldeman dal prostřednictvím svého spolupracovníka Strachana zničit jisté kompromitující do-kumenty – zřejmě zápisy o odposlouchaných telefonických rozhovorech čelných představitelů Demokratické strany. 19. 6. 1972 Ehrlichman dal v Bílém domě příkaz Deanovi, aby pro-

střednictvím Liddyho vyzval Howarda Hunta, aby opustil zemi. Dean však po úvaze direktivu Liddymu odvolal. V Bílém domě se sešli Colson, Ehrlichman a Dean. Na Ehrlichmanův pokyn odstranil John Dean z Huntovy kanceláře v Bílém domě tajné dokumenty a elektronické přístroje. Mitchell navrhl Magruderovi, aby zničil své podklady o „operaci Gemstone“ – plány akce Watergate. Dva dny po vloupání do komplexu Watergate prohlásil Nejvyšší soud za nezákonné a nepřípustné elektronické sledování osob – odposlechem, kromě případů povolených soudem.

20. 6. 1972 Liddy sdělil v rozhovoru v Mardianem a LaRuem, že

dostal záruky, že o lupiče a jejich rodiny bude postaráno.

22. 6. 1972 Prezident Nixon prohlásil na tiskové konferenci, že Bílý dům nemá s případem Watergate nic společného.

Borovicka - Watergate

24. 6. 1972 Po dohodě s Mitchellem a Mardianem má Dean do-
mluvit s vedením CIA způsob, jak podplatit zatčené, aby nemluvili.

26. 6. 1972 Ehrlichman domluvil s Deanem, že se Dean bude snažit
dostat od zástupce ředitele CIA walterse částky z tajných fondů CIA na úplatky
za mlčení lupičů.

28. 6. 1972 Úřadující ředitel FBI Patrick Gray přijal kompromi-
tu jící dokumenty z Huntovy kanceláře v Bílém domě a později je zničí. Gray se
26. dubna 1973 vzdal funkce. Jeho nástupcem se stává William D. Ruckelshaus.

1. 7. 1972 Bývalý ministr spravedlnosti John Mitchell se údajně
z rodinných důvodů vzdává funkce ředitele CREEP.

7. 7. 1972 Huntův advokát William O. Bittman obdržel 25 000 do-
larů v hotovosti prostřednictvím někdejšího policejního úředníka, který má
předat lupičům z Watergate úplatky za mlčení.

10. 7. 1972 Bylo zahájeno soudní řízení proti Danielu Ellsbergovi
pro „odcizení a zveřejnění tajných dokumentů ministerstva obrany“ . (Tajné
dokumenty Pentagonu o pozadí války ve Vietnamu.) Řízení bylo 12. května 1973
zastaveno, protože vláda použila nezákonných praktik při zjišťování okolností,
které měly být podkladem žaloby.

15. 7. 1972 Kolem tohoto data žádá Mitchell Deana, aby zařídil
přístup advokáta CREEP Parkinsona k protokolům FBI o stavu vyšetřování
Watergate.

17. 7. 1972 Manželka Howarda Hunta Dorothy obdržela 40 000 do-
349

21. 7. 1972 26. 7. 1972

29. 8. 1972

15. 9. 1972 7. 11. 1972

13. 11. 1972

2. 12. 1972

3. 1. 1973

8. 1. 1973

30. 1. 1973 2. 2. 1973

7. 2. 1973 350

larů v hotovosti. Když později zahyne při letecké katastrofě, má u sebe 10 000
dolarů.

Mardian vyhledal v Bílém domě Deana a neoprávněně nahlíží do protokolů FBI o
případu Watergate. Ehrlichman vyzval prezidentova právního zástupce Herberta
Kalmbacha, aby opatřil peníze na podplacení zatčených a zařídil jejich
vyplacení. Tisková konference v Bílém domě, na níž prezident Nixon prohlásil, že
je Watergate jen „bizarní epizoda,“ s níž nemají vládní zaměstnanci vůbec nic
společného.

Velká federální porota obvinila Howarda Hunta, Gordona Liddyho a pět dalších
pachatelů vloupání. Den voleb. Při účasti pouhých 56 procent voličů byl Richard
Nixon zvolen nečekaně vysokým počtem hlasů – 61 procenty.

Hunt domluvil telefonicky s Colsonem další částky na úplatky.

Někdy kolem tohoto data dal Haldeman vyplatit prostřednictvím asistenta svého
štábu Strachana 50 000 dolarů v hotovosti LaRuovi. Přibližně ve stejnou dobu
zařizuje LaRue výplatu asi 40 000 dolarů v hotovosti Hun-tovu právním zástupci
Bittmanovi.

Colson, Ehrlichman a Dean se dohodli, že podají Hun-tovi informace o
pravděpodobné délce trestu. Dean vypověděl, že mu Colson sdělil, že hovořil s
prezidentem Nixonem o možnosti amnestování obžalovaných. Podle výpovědi Deana
ujistil Ehrlichman hned druhého dne Colsona, že Hunt může počítat s amnestií.
Soudce Sirica zahájil proces proti sedmi mužům, kteří se vloupali do komplexu
Watergate. Všichni byli uznáni vinnými. Sirica kritizuje vyložené špatnou práci
vyšetřovatelů a poukazuje na nevěrohodnost výpovědí většiny svědků. Hunt
prohlašuje před soudem, že se v roce 1971, kdy byl prezidentovým poradcem,
účastnil spolu s Liddym vloupání do ordinace psychiatra dr. Fieldinga, u něhož
se léčil profesor Ellsberg. Začátkem ledna povoluje Haldeman rozdělení zbytku
350 000 dolarů z volebního fondu na úplatky pro souzené „instalatéry“. Přibližně
ve stejné době se setkává Strachan s LaRuem a předává mu asi 300 000 dolarů.
Porota vynesla výrok o vině sedmi obžalovaných. Soudce John Sirica vyjádřil
nespokojenost s rozhodnutím o vině a uvedl, že do aféry jsou zapleteny další
osoby. Vynesení rozsudků bylo odloženo. Senát Spojených států zřídil
jednomyslným rozhodnu-

tím sedmičlennou vyšetřovací komisi pro případ Watergate v čele se senátorem
Samem Ervinem. Komise měla do 12 měsíců podat podrobnou zprávu. Současně uvolnil
americký Senát na vyšetřování půl miliónu dolarů, o které senátor Ervin požádal.
2.-15. 3. 1973 Prezident Nixon nepovoluje vyslechnutí Johna Deana jako svědka.

Borovicka - Watergate

Ministr spravedlnosti Kleindienst prohlašuje před výborem Kongresu, že tato instituce nemá právo vyslýchat ani jednoho ze dvou a půl miliónu státních zaměstnanců, pokud k tomu nedá prezident svolení.

19. 3. 1973 Úřadující ředitel FBI Gray odmítá vypovídat s poukazem na směrnice Bílého domu, prohlašuje však, že Dean dostal od FBI kopie všech protokolů a že v některých bodech nemluvil při svých prohlášeních pravdu.

21.3.1973 Nejproblematictější den aféry Watergate. Žaloba velké poroty považuje za prokázaný fakt, že došlo ke spiknutí, když tohoto dne hovořili Dean a Haldeman s prezidentem Nixonem o požadavku Hunta, který žádal honorář za mlčení. Dean v tomto rozhovoru údajně varoval prezidenta před dalším vydíráním. Richard Nixon mu odpověděl, že by mohl dát pro tento účel k dispozici třeba milión. Podle Haldemanovy výpovědi však prezident ještě dodal: „To by ale nebylo správné.“ Těchto pět slov, na které se Dean nemůže rozpomenout, je uzlovým bodem aféry Watergate. Magnetofonový pásek s nahrávkou rozhovoru je deponován na státním ná-vládnictví. Téhož dne předal LaRue Bittmanovi 75 000 dolarů v hotovosti.

23. 3. 1973 Soudce John Sirica zveřejnil dopis obžalovaného McCord, který prohlásil, že na něho i jeho rodinu byl vykonáván nátlak, že byl nucen, aby se přiznal. Přiznání znamená automatické odsouzení, ale bez dalšího šetření. To by vedlo k ututlání aféry. McCord se tedy nepřiznal a Liddy se k jeho taktice připojil. Krátce předtím byli všichni „předběžně“ odsouzeni k trestům 15 až 25 let žaláře.

5. 4. 1973 McCord prohlašuje před velkou porotou, že se v únoru 1972 konala v Mitchellově kanceláři schůzka, na níž se hovořilo o projektu Watergate.

6. 4. 1973 Dean z větší části potvrdil McCordovu výpověď.

17. 4. 1973 Prezident Nixon prohlásil na tiskové konferenci, že nařídil nové vyšetřování a že minulé výroky Bílého domu v otázce Watergate jsou „překonané“. Krátce poté oznámili prezidentovi poradci John Dean a Jeb Magruder, že se nehodlají stát obětními beránky aféry Watergate.

351

27. 4. 1973 Prozatímní ředitel FBI Patrick Gray, který již v červenci 1972 upozornil prezidenta Nixona, že muži z Bílého domu se snaží bránit vyšetřování případu Watergate, upustil od snahy dosáhnout potvrzení svého jmenování Senátem. Současně přiznal, že na pokyn prezidentových poradců Ehrlichmana a Deana zničil závažné dokumenty týkající se případu Watergate.

30. 4. 1973 Tři blízcí spolupracovníci prezidenta Nixona rezignovali: ministr spravedlnosti Richard Kleindienst, šéf kanceláře Bílého domu Haldeman, poradce pro vnitřní věci Ehrlichman. Prezidentův právní poradce John Dean je propuštěn. Změny ohlásil v rozhlasovém a televizním projevu prezident Nixon. Zároveň řekl, že případ Watergate bude řádně vyšetřen.

1. 5. 1973 Senát Spojených států vyzval prezidenta, aby jmenoval mimořádného žalobce k vyšetření případu.

3. 5. 1973 Ehrlichman a Haldeman stojí před velkou federální porotou.

4. 5. 1973 Richard Nixon zakázal všem zaměstnancům Bílého domu vypovídat o obsahu rozhovorů s prezidentem.

7. 5. 1973 Po počátečním zdráhání dává prezident Nixon souhlas k jmenování mimořádného nezávislého státního žalobce k vyšetření případu. Stal se jím profesor práva na Harvardově univerzitě Archibald Cox. Jmenován byl 18. 5. 1973.

10. 5. 1973 Bývalý ministr spravedlnosti John Mitchell a bývalý ministr obchodu Maurice Stans jsou obviněni, že kryli finančníka Roberta Veska, který přispěl na Nixonův volební fond v době, kdy byl stíhán pro finanční podvody.

12. 5. 1973 Byl zastaven proces proti Danielu Ellsbergovi a Anthony Russovi, kteří zveřejnili tajné dokumenty Pentagonu.

17. 5. 1973 Ervinův senátní vyšetřovací výbor zahájil veřejné výslechy. Trvají, s několika přestávkami, až do února 1974.

22.5.1973 Bílý dům uveřejnil svou sedmáctistránkovou verzi případu, v níž prezident Nixon zcela popřel svou vinu, uznává pouze, že měl být ostražitější.

29. 5. 1973 Bílý dům odmítl jako protiústavní požadavek, aby prezident Nixon vypovídal jako svědek v případě Watergate.

25. 6. 1973 Bývalý Nixonův právní poradce John Dean vypověděl před Ervinovou vyšetřovací komisí, že už nejpozději od 15. září 1972 věděl prezident Nixon o pokusech ututlat aféru Watergate.

352

Borovicka - Watergate

7. 7. 1973 Bývalý ministr spravedlnosti John Mitchell prohlásil

ku u u lzy t vyf3orení & Nixon nevěděl nic o pokusech utaju sandál, a přiznal, že se pokoušel sám o kamijílazm akce.

16. 7. 1973 Bývalý asistent Haldemanův Alexander P Butterfield překvapil senátní výbor výpovědí, že už od roku 1970 je instalováno v Bílém domě odposlouchávací zařízení, které zaznamenává prezidentovy rozhovory s návštěvníky a spolupracovníky. Veškeré pochyby v případě watergate by se vyjasnily přehráním magnetofonových záznamu. Toto sdělení je signálem k bitvě o magnetofonové pásy.

17. 7. 1973 Zástupce Bílého domu oznámil, že prezident nepředá

M 7 1Q7 ™h™ky Slftnátnímu ošetřovacímu výboru.

23. 7. 1973 Prezident Nixon odmítl požadavek senátního výboru

i zvláštního žalobce Coxe o vydání magnetofonových záznamů.

26. 7. 1973 Zvláštní žalobce Archibald Cox se obrátil na federální soud ve Washingtonu s žádostí, aby soudním výrokem rozhodl o jeho požadavku, aby mu prezident Nixon vydal magnetofonové pásy.

30. 7. 1973 Někdejší prezidentův poradce Haldeman přiznal před vyšetřovacím výborem Senátu, že měl přístup k magnetofonovým záznamům a že si některé z nich vzal domů. Prohlásil, že mu prezident Nixon uložil mlčení o obsahu určitých pasáží a souhlasil s uveřejněním těch, které by pomohly vyvrátit svědectví Johna Deana.

7. 8. 1973 Zasedání Ervinovy vyšetřovací komise bylo odročeno

na začátek září.

V Baltimoru byl obviněn viceprezident Spiro Agnew z vyděračství a daňových podvodů.

Bílý dům se snažil zdůvodnit prezidentovo rozhodnutí nevydat pásy.

9. 8. 1973 Zástupci Ervinovy vyšetřovací komise oznámili federálnímu soudu, že prezident Nixon odmítl vydat magnetofonové záznamy.

15. 8. 1973 Richard Nixon znovu odmítl v televizním projevu odpovědnost za případ watergate i za pokusy svých spolupracovníků znemožnit vyšetřování. Předložil nový písemný dokument, kterým chtěl zdůvodnit své stanovisko.

21. 8. 1973 Prezident Nixon potvrdil na tiskové konferenci v San

353

Clemente své rozhodnutí nevydat magnetofonové záznamy. Prohlásil rovněž, že nepomýšlí podat demisi.

28. 8. 1973 Soudce Sirica nařídil Richardu Nixonovi, aby vydal magnetofonové záznamy devíti rozhovorů požadované Coxem.

6. 9. 1973 Nixon se odvolává proti Sirikovu příkazu.

13. 9. 1973 Odvolací soud vyzval prezidenta Nixona a prokurátora Archibalda Coxe, aby spor o magnetofonové záznamy urovnali mimosoudně.

24. 9. 1973 Ervinova senátní komise obnovila jednání.

10. 10. 1973 Viceprezident Spojených států Spiro Agnew podal demisi.

12. 10. 1973 Když odvolací soud zjistil, že mimosoudní narovnání není možné, potvrdil výrok soudce Siriky, který nařídil 28. 8. 1973 prezidentu Nixonovi, aby vydal magnetofonové záznamy, a dal mu pětidenní lhůtu ke splnění příkazu.

19. 10. 1973 Nixon se rozhodl pro kompromis. Oznámil, že je ochoten zveřejnit souhrn obsahu magnetofonových záznamů. Autentičnost by mohl potvrdit demokratický senátor John Stennis, který by přehrávky pásek osobně vyslechl. Současně prezident vyzval zvláštního žalobce Coxe, aby se vzdal snahy získat magnetofonové záznamy, a pohrozil mu sesazením z funkce.

20. 10. 1973 Nixon odvolal Archibalda Coxe a náměstka ministra spravedlnosti M. Ruckelshause, který odmítl oznámit Coxovi, že byl zbaven funkce. Ministr spravedlnosti Elliot Richardson podal po těchto událostech demisi. Úřadujícím ministrem spravedlnosti se stal Robert Bork.

22. 10. 1973 Úřadující ministr spravedlnosti Bork pověřil svého náměstka Henryho Petersena řízením dalšího vyšetřování případu watergate.

23. 10. 1973 Předáci obou stran ve Sněmovně reprezentantů se dohodli, že zahájí předběžné šetření, zda jsou důvody, aby bylo zavedeno jednání o formálním obvinění prezidenta. Richard Nixon oznámil, že se podrobí příkazu odvolacího soudu a soudci Sirikovi vydá magnetofonové záznamy.

27. 10. 1973 Prezident Nixon oznámil na tiskové konferenci, že se ministerstvo spravedlnosti postará o jmenování nového zvláštního žalobce pro vyšetřování případu watergate už v příštím týdnu.

30. 10. 1973 Soudce Sirica dal souhlas k uspořádání neveřejného soudního jednání, při němž by byly vyslechnuty dů-

354

26. 11. 1973

19. 12. 1973

4. 1. 1974 30.1.1974

vody Bílého domu, proč některé záznamy nemají být předloženy k veřejnému projednání před porotou. Nixonův právní poradce Buzhardt prohlásil, že dva z klíčových záznamů vůbec neexistují. Zástupce Bílého domu uvedl, že rozhovor s Mitchellem vedl prezident ze svého bytu, kde nebylo nahrávací zařízení, rozhovor s Johnem Deanem prý nebyl nahrán pro poruchu aparatury.

Soudce Sirica oznámil, že dostal všechny požadované magnetofonové záznamy z Bílého domu. Na jednom z nich je však 18 minut dlouhé hluché místo. Odstoupil Nixonův vnitropolitický poradce Melvin Laird. Senátní výbor žádá prezidenta úřední obsílkou subpoena, aby vydal asi 100 magnetofonových pásek a dokumenty. Prezident Nixon soudní výzvu odmítl. Ve „Zprávě o stavu Unie“ prezident Nixon prohlásil, že „jeden rok Watergate je až dost“.

Únor 1974 Sněmovna reprezentantů zmocnila právní výbor, aby provedl všechna předběžná šetření k zavedení ústavní obžaloby prezidenta.

Konec února 1974

FBI odhalila nezákonné manipulace zaměstnanců Bílého domu na dokumentech předaných zvláštnímu žalobci Jaworskému.

Současně probíhal proces proti Mitchellovi a Stansovi. Za úplatek ve výši 200 000 dolarů měli zastavit vyšetřování podvodných machinací finančníka Roberta Veska.

1. 3. 1974 Ve Washingtonu stojí před velkou porotou sedm někdejších Nixonových spolupracovníků, mezi nimi Hal-de-man, Ehrlichman, Mitchell a Mardian pro falešné výpovědi, křivou přísahu a podvádění soudu. Žaloba obsahuje i nepřímé obvinění prezidenta Nixona: kryl křivou přísahu Magruderu před vyšetřovacím výborem Senátu.

7. 3. 1974 Před velkou porotou ve Washingtonu bylo zahájeno líčení proti Ehrlichmanovi, Colsonovi, Liddymu, Bar-kerovi, Martinezovi a de Diegovi za vloupání do ordinace doktora Fieldinga, u něhož se léčil profesor Ells-berg.

Téhož dne prohlásil prezident Nixon na tiskové konferenci, že bude spolupracovat s výborem připravujícím ústavní obžalobu a vydá mu 19 svazků a 700 doku-

355

mentu. Zvláštní žalobce Jaworski však požadoval 42 svazků dokumentů.

20. 3.1974 Prezident Nixon odmítl v projevu v Houstonu (Texas)

výzvu konzervativního senátora Buckleeye, aby odstoupil.

29. 4.1974 Nixon nabízí 1200 stran přepisů z magnetofonových záznamů – ovšem redigovaný text.

1. 5.1974 Nixonův právní zástupce John St. Clair podává u soudu námitku proti subpoena vydané Sirikou.

9. 5.1974 Právní výbor Kongresu zahajuje předběžné řízení o podání ústavní žaloby.

22. 5.1974 Jeb Magruder, bývalý ředitel CREEP, je odsouzen na 4 roky vězení.

12. 7.1974 John Ehrlichman je zatčen pro křivou přísahu a spiknutí ve spojitosti s vloupáním k psychiatrovi profesora Ellsberga.

25. 7.1974 Nejvyšší soud USA vydává příkaz prezidentovi Nixonovi, aby odevzdal magnetofonové a písemné záznamy zvláštnímu žalobci Jaworskému.

5. 8. 1974 Nixon přiznává, že lhal a o aféře Watergate věděl od začátku.

8. 8. 1974 v televizním projevu oznámil Richard Milhous Nixon, že se rozhodl odstoupit zítra z funkce.

8. 9. 1974 Tiskový mluvčí Bílého domu svolal novináře k mimořádné konferenci. Prezident Gerald Ford jim přečetl Prohlášení: v souladu s pravomocí, danou prezidentovi Spojených států ústavou, zbavil bývalého prezidenta Richarda Nixona všech obvinění za trestné činy v období jeho vlády od 20. ledna 1969 do 9. srpna 1974. Prezident Ford zdůvodnil své rozhodnutí tím, že by trvalo mnoho měsíců a možná i let, než by mohl být připraven spravedlivý a nestranný proces. Ten by pak sotva přispěl ke konsolidaci americké demokracie, ale naopak, názorově by rozdělil národ na dvě svářící se strany, což by neposloužilo národnímu zájmu.

356

OBSAH

Osoby

1 Operace Gemstone 13

Borovicka - Watergate

2	Generální úklid	29
3	Kdo je kdo v Bílém domě	39
4	Záhadná smrt na ostrově Chappaquiddick	49
5	Tajné dokumenty Pentagonu	56
6	Neviditelná vláda	77
7	Tříčky Dick	89
8	Soupis nepřátel	102
9	Velké peníze	109
10	Pronajme se prezident	127
11	Kongres na prodej	139
12	Trojský kůň	149
13	Výstřely v Laurelu	160
14	Jak se rodí katastrofa	167
15	Kouzelník Dean	174
16	Stěny mají uši	195
17	Sedmá velmoc	207
18	Co stojí mlčení	215
19	Tajní agenti kontra Bílý dům	228
20	Kdo opouští loď	242
21	Pád viceprezidenta	265
22	Výslechy	278
23	Černý pátek	294
24	Imperátor	303
25	Majitel realit	315
26	Poslední trik	323
27	Impeachment je ústavní žaloba	331
28	Hodina pravdy	242
	Chronologie případu Watergate	348

e

jph

STOPY

FAKTA

SVĚDECTVÍ

V. P. BOROVIČKA

WATERGATE

Obálku navrhl Jaroslav Fišer

Vydalo nakladatelství Orbis v roce 1976

jako svou 3594. publikaci

Edice Stopy, fakta, svědectví

Odpovědný redaktor František Jungwirth

Výtvarná redaktorka Věra Šalamounová

Technický redaktor Milan Mysliveček

Vytiskla Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13

AA 20,60, VA 21,10 601-22-826

Stran 360

1. vydání

Náklad 30 000 výtisků

11 -082-76

1333

Cena brož. výtisku 23,- Kčs